

بسمه تعالی

کتاب حاضر متعلق به هیئت استقائنات

دفتر آیت الله العظمی سستانی (مد ظله) در قم می باشد

هر گونه تغییر در محتوای کتاب و چاپ و فروش آن

شروعاً جایز نیست.

استغاثات

از دفتر
حضرت آیۃ اللہ العظمی
حاج سید علی حسینی سیستانی دام ظلہ

جلد اول

سرشناسه	: سیستانی ، سیدعلی ۱۳۰۹.
عنوان و نام پدیدآور	: گردآوری هیئت استفتائات دفتر آیت الله العظمی سیستانی (دام ظلّه).
مشخصات نشر	: دفتر آیت الله العظمی سیستانی (دام ظلّه) قم .
مشخصات ظاهری	: ۲ ج .
موضوع	: فقه جعفری - پرسش ها و پاسخ ها .
رده بندی کنگره	: BP ۱۸۳/۹
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۳۴۲۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۱۲۲۷۰۲

شابک (ردمک) ۷ - ۸۳ - ۷۱۰۰ - ۶۰۰ - ۹۷۸ دوره ۲ ج
 ISBN 978 - 600 - 7100 - 84 - 4 / 2 VOLS.

شابک (ردمک) ۴ - ۸۴ - ۷۱۰۰ - ۶۰۰ - ۹۷۸ / ج ۱
 ISBN 978 - 600 - 7100 - 84 - 4 / VOL. 1

نام کتاب :	استفتائات ج ۱
فتاوی :	آیه الله العظمی سیستانی (مدّ ظلّه)
ناشر :	دفتر آیه الله العظمی سیستانی (مدّ ظلّه) - قم مقدّس
نوبت چاپ :	اول - ۱۴۴۱ هـ
لیتوگرافی :	تیزهوش - قم
چاپ :	وفا - قم

قم مقدّس - خیابان معلّم - مقابل بیمارستان فاطمی
 دفتر حضرت آیه الله العظمی سیستانی (دام ظلّه)
 تلفن : ۱۹ - ۳۷۷۴۱۴۱۵ - پیامک : ۰۹۱۲۰۷۷۳۶۱۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیش‌گفتار

بسم الله الرحمن الرحيم

استفتاءات حاضر گزیده‌ای از هزاران سؤال است که به دفتر قم رسیده است و به اصرار بسیاری از مقلدین جهت استفاده عموم به چاپ می‌رسد. در پایان از همه دوستانی که ما را در تهیه این اثر گرانبها یاری نمودند صمیمانه متشکریم.

هیئت استفتاءات قم

اجتهاد و تقلید

س ۱: در صورت مشخص نشدن اعلم آیا عدول از مرجع تقلید مجزی به مرجع تقلید مجزی دیگر جایز است؟

جواب: عدول از محتمل الاعلمیه به محتمل الأعلمیه دیگر جایز است مگر اینکه علم اجمالی به تکلیف باشد که در این صورت اگر علم اجمالی به اعلمیت فاحش یکی از آن دو باشد باید احتیاط کرد و اگر این علم اجمالی نباشد بنا بر احتیاط واجب باید احتیاط کرد.

س ۲: در صورت تساوی بین دو مجتهد آیا عدول از مرجع تقلید مجزی به مرجع تقلید مجزی دیگر جایز است؟

جواب: اگر هر دو در علم مساوی باشند باید از مجتهدی که در فتوا ورع بیشتری دارد تقلید کرد و اگر در ورع هم مساوی باشند در تقلید از هر کدام مخیر می باشد مگر اینکه علم اجمالی به تکلیف باشد.

س ۳: الف: آیا مقلد به علت سختی فتاوی مجتهد خود به مجتهد دیگری که فتاوی آسان و سهل دارد می تواند عدول کند؟

جواب: عدول از اعلم جایز نیست و آسان گرفتن مجوّز عدول نیست. ب: اگر کسی به علت ندانستن این مسأله عدول کند و بعد از مدتی از

این مسأله آگاه شود وظیفه اش چیست؟

جواب : عدول وی باطل بوده است و باید اعمالش را طبق فتاوی مجتهد اعلم تصحیح کند.

س ۴ : زید مقلد مرجع الف بوده است (این تقلید بر اساس پرسش از یک طلبه سطح بوده و بر اساس تحقیق مستقیم از افراد خبره نبوده است) زید پس از چند سال به دلیل یک بحث فقهی، درباره مرجع اعلم تحقیق کرده و به گمان می رسد که آیت الله سیستانی اعلم است لذا به ایشان رجوع می کند و پس از رجوع، اقوالی مبنی بر اعلیت مرجع الف را می شنود، حال سؤالات زیر مطرح است :

الف : آیا گمان به اعلیت فردی دیگر برای عدول کافی است؟ با توجه به اینکه در این مسأله اختلاف نظری مشاهده شده است (برخی گمان را کافی می دانند و برخی یقین به اعلیت را لازم می دانند) نظرتان در این مورد را بیان فرمایید تا برای ما حجت باشد.

جواب : ظن و گمان به اعلیت، نه در تقلید از مجتهد و نه در عدول از مجتهد به مجتهد دیگر اعتبار ندارد. اعلیت مجتهد، تنها از راه علم یا اطمینان ناشی از مناشئ عقلایی و نیز به شهادت یک نفر مورد وثوق از اهل خبره ثابت می شود، البته در شهادت یک نفر از اهل خبره شرط است که خبره دیگر بر خلاف او شهادت ندهد، و در صورت تعارض قول کسی که خبرویت او بیشتر است مقدم می شود.

ب : آیا اکتفا به پاسخ طلبه سطح کافی است؟ اگر مستند به خبره باشد چگونه؟

اجتهاد و تقلید..... ۹

جواب : چنانچه قول اهل خبره را نقل کند و نقلش مفید اطمینان شود کافی است.

س ۵ : الف : آیا می توان از هر مجتهدی تقلید کرد یا باید از خصوص مجتهد اعلم تقلید کرد؟

جواب : خیر، نمی توان از هر مجتهدی تقلید کرد، بلکه باید از مجتهدی تقلید کرد که دارای شرائطی است که در رساله آمده است.

ب : منظور از اعلم چیست؟

جواب : اعلم یعنی مجتهدی که علمش از بقیه بیشتر است و در فهمیدن حکم خدا و وظایف تعیین شده از أدله احکام، از تمام مجتهدین زمان خود توانا تر است.

س ۶ : تقلید یعنی چه؟ آیا به حسب موارد فرق می کند؟

جواب : تقلید در حکم به کفایت عمل، مطابقت عمل با فتوای مجتهد با علم به مطابقت است و در مسأله بقاء بر تقلید میت اعلم، التزام به عمل به قول مجتهد است و لو هنوز هم عمل نکرده باشد و در مسأله عدول به مجتهد دیگر عمل به استناد قول مجتهد است.

س ۷ : آیا بقاء بر تقلید میت جایز است یا واجب؟ و بر فرض واجب بودن، مطلقاً واجب است یا فقط در مسائلی که به آن عمل نموده است؟

جواب : بقاء بر تقلید میت اگر اعلم از مجتهد زنده باشد، واجب است و وجوب بقاء، مختص مسائلی که به آنها عمل نموده نیست.

س ۸ : کودک بودم که از آقای خویی (قده) تقلید می کردم و در همان زمان ایشان فوت کرد آیا می توانستم (بنا بر اعلمیت ایشان) به اجازه شما بر

۱۰..... استفتائات ج ۱

تقلید ایشان بمانم؟

جواب : در فرض مذکور بقا بر تقلید ایشان (قده) واجب است اگر در زمان حیات مجتهد اول کودک ممیزی بوده‌اید.

س ۹ : اینکه گاهی در رساله گفته می‌شود : «المشهور کذا»، آیا این فتوا است؟

جواب : اگر به دنبال آن چیزی نیاید که دلالت کند بر اختیار قول مشهور مقتضای آن، توقف در مسأله است.

س ۱۰ : اگر مکلف به اعلیت مجتهدی اعتقاد داشت و بعد از دو سه سال از فوت ایشان شک کند که آیا همچنان اعلم است یا عالم زنده اعلم از اوست؛ در این صورت وظیفه چیست؟

جواب : لازم است بر طبق حالت سابقه عمل کند تا زمانی که حجتی بر خلاف قائم نشده است.

س ۱۱ : اگر فتوای مجتهد میت اعلم در رساله‌اش یافت نشود آیا لازم است در استفتاءات ایشان فحص کنیم یا در آن مسائل به حی رجوع کنیم؟

جواب : فحص از فتاوی ایشان واجب است به مقداری که می‌سور است.

س ۱۲ : اینجانب قدرت بر استنباط داشته و به شهادت دوستان به درجه رفیع اجتهاد رسیده‌ام آیا می‌توانم از اعلم تقلید کنم یا باید به فتوای خودم عمل نمایم؟

جواب : خیر، نمی‌توانید تقلید کنید بلکه باید به نظر خودتان عمل نمایید.

اجتهاد و تقلید..... ۱۱

س ۱۳ : در بعضی از عبارات شما آمده : «جوازه لا یخلو عن شوب

اشکال»، آیا این عبارت به منزله احتیاط وجوبی است؟

جواب : بلی، احتیاط وجوبی است مگر اینکه مقرون به حکم

ترخیصی باشد.

س ۱۴ : اینکه می فرمایید : «اشکال دارد»، آیا به معنای احتیاط وجوبی

است؟

جواب : بلی، مگر اینکه همراه با فتوا به ترخیص باشد.

س ۱۵ : زنی مقلد مرحوم آقای خویی (قده) است که فتوا می دهد به

حق زوجه از اجاره منزل و بقیه ورثه مقلد شما هستند که او را مستحق

نمی دانند وظیفه چیست؟

جواب : هر کس به وظیفه خود عمل نماید و در هنگام منازعه مرجع،

حکم حاکم است.

س ۱۶ : شرطیت اعلمیت برای مجهول المالک مأخوذ از بانکها، فتوا

یا احتیاط واجب است؟

جواب : در مواردی مثل بانکها، فتوا می باشد و در غیر آن، احتیاط

واجب است.

س ۱۷ : کسی از غیر اعلم تقلید کرده و وجوهات شرعیه را به وی

پرداخت کرده است، حال از اعلم تقلید می کند آیا نسبت به وجوهات شرعیه

سابق، تکلیفی دارد؟

جواب : از مرجع خودش اجازه بگیرد.

س ۱۸ : آیا در مستحبات و مکروهات هم مانند واجبات و محرمات

۱۲..... استفتائات ج ۱

باید از اعلم تقلید کرد؟

جواب : بلی.

س ۱۹ : اینجانب مقلد مرحوم امام خمینی بودم و بعد از فوت ایشان با اجازه شما بر تقلید ایشان باقی ماندم (بنا بر اینکه ایشان اعلم است) حال می‌توانم وجوهایم را همچنان به دفتر مرحوم امام خمینی پرداخت کنم؟

جواب : وجوهای را بنا بر احتیاط واجب باید به مرجع اعلم زنده پرداخت کرد.

س ۲۰ : در اموری که مداخله در آن منوط به اجازه حاکم شرع است، آیا مقلدین هر مجتهدی موظفند در استجازه برای مداخله در آن امور رجوع به مقلد خود نمایند یا می‌توانند به هر مجتهدی که بخواهند مراجعه نمایند. یعنی اعلیت حاکم شرع شرط است؟

جواب : موارد مختلف است.

س ۲۱ : شخصی در بعضی از مسائلی که احتیاط واجب یا احتیاط لازم داده‌اید به فالأعلم معین رجوع می‌کرده و ملتزم بوده که کلیه مسائل احتیاطی را در صورت احساس نیاز به رجوع، به همان فالأعلم معین مراجعه نماید، الآن مجتهد فالأعلم فوت شده آیا بعد از فوت او نیز می‌توان مسائل احتیاطی را که جدیداً محل ابتلای او می‌گردد و قبلاً مراجعه نکرده، به فالأعلم فوت شده مراجعه نماید؟

جواب : بلی، می‌تواند.

س ۲۲ : در توضیح المسائل در بعضی موارد فرموده‌اید : «جایز نیست» و در بعضی دیگر فرموده‌اید : «حرام است» آیا در مقام عمل برای

اجتهاد و تقلید..... ۱۳

مقلدین فرقی هست؟

جواب : خیر، فرقی نیست.

س ۲۳ : اگر مقلد به مسأله‌هایی که رعایت آن بنا بر احتیاط واجب لازم بوده مدتی عمل نموده آیا در همان مسأله بعد از عمل بر طبق احتیاط وجوبی می‌تواند به مجتهد دیگری مراجعه کند؟

جواب : بلی، رجوع با رعایت الأعلّم فالأعلّم جایز است.

س ۲۴ : آیا زن می‌تواند فقط در مسائل زنان به مرجع زن مراجعه کند؟

جواب : زن نمی‌تواند مرجع تقلید شود.

س ۲۵ : اگر مجتهدی اعلم باشد و مجتهد دیگر با تقوا تر باشد ولی

علمش کم است آیا تقلید از عالم با تقوا تر جایز است؟

جواب : باید از اعلم تقلید کرد.

س ۲۶ : اگر مجتهدی که اعلم نیست بگوید تقلید اعلم واجب نیست

آیا می‌توان از او تقلید کرد؟

جواب : خیر.

س ۲۷ : اگر مجتهد اعلم بگوید تقلید مجتهد غیر اعلم جایز است،

آیا می‌توان به غیر اعلم برگشت؟

جواب : بلی.

س ۲۸ : من یک طلبه بیست ساله ساکن قم هستم و استعداد زیادی

دارم و توانایی مجتهد شدن را نیز دارم. می‌خواهم بدانم مجتهد شدن در این

زمان بر من واجب است یا استحباب دارد؟ اگر واجب نیست، آیا کار دیگری

وجود دارد که بر من واجب باشد؟ با توجه به نیازهای علمی و فرهنگی زیادی

۱۴..... استفتائات ج ۱

که وجود دارد و تهاجم فرهنگی که وجود دارد، و نیاز به اسلامی سازی علوم انسانی و روانشناسی و جامعه شناسی و ... و با توجه به شبهات اعتقادی بسیار زیادی که وجود دارد و با توجه به نیازهای تبلیغی که وجود دارد.

جواب : رسیدن به مرتبه اجتهاد برای کسانی که توانایی آن را دارند واجب کفایی است، و همینطور فراگیری معارف دینی و تعلیم آن و دفاع از حوزه دین واجب کفایی است. و در هر دو مورد تا به اندازه مورد نیاز افرادی عهده دار وظیفه نشده اند تکلیف از بقیه ساقط نیست، و تشخیص موضوع به عهده مقلد است.

س ۲۹ : آیا اساتید پاسخگو می توانند به استناد پرسش و پاسخ های موجود در سایت حضرتعالی، پاسخگوی استفتاءات کتبی و شفاهی مقلدین باشند؟

جواب : در صورت اطمینان به صحت جواب مانعی ندارد.

س ۳۰ : ما هي الوظيفة إذا دار الأمر بين تحصيل العلوم في الحوزة العلمية وبين تحصيل المعيشة الواجبة؟

الجواب : مع قيام من به الكفاية لا يجب الاشتغال بتحصيل العلوم.

س ۳۱ : هل ارشاد الجاهل بالحكم بكلا قسميه واجب؟

الجواب : نعم، يجب ارشاد الجاهل بالنحو المتعارف بالنسبة الى المسائل التي يبتلى بها إذا احتمل تأثير الأعلام.

س ۳۲ : هل يجوز الرجوع الى الأعلام بعدكم في الاحتياط ممن يفتي بالجواز مع معارضته بمساويه ممن يفتي بالحرمة؟

الجواب : نعم، يجوز.

اجتهاد و تقليد ١٥

س ٣٣ : في مسائل الاحتياط الوجوبي يجوز الرجوع فيها إلى مجتهد آخر، هل يجوز ذلك قبل العمل أم الجواز مستمر حتى لو عملت على الاحتياط ثم بدا لي في المرة الثانية الرجوع الى مجتهد آخر؟
الجواب : الجواز استمراري.

س ٣٤ : لو عملت على خلاف الاحتياط الوجوبي هل يجوز لي الرجوع إلى مجتهد آخر يقول بعدم وجوب هذا الاحتياط في الاجتزاء بالعمل وعدم وجوب الاعادة؟

الجواب : نعم، يجزي مجرد الموافقة.

س ٣٥ : إذا سئل أحد طلبة العلم في مسألة و هو مقلدكم، هل يجب عليه الجواب وفقاً لتقليد السائل أم يجوز له الجواب حسب تقليده؟
الجواب : إذا كان ظاهر حال السائل انه يطلب فتوى مقلده كما هو كذلك عادة وجب الجواب وفقاً لتقليد السائل، وإذا وجدت قرينة على انه يطلب فتوى من تكون فتواه حجة في حقه باعتقاد طالب العلم المسؤول وجب الجواب بمقتضى اعتقاده.

س ٣٦ : هل يصدق الجاهل المقصّر على من سأل غيره عن حكم المقلد في بعض المسائل فأجابه اشتبهاً و عمل على قوله بعد فرض كونه يثق به؟

الجواب : لا يصدق الجاهل المقصّر إذا حصل له الوثوق بقوله.

س ٣٧ : من شك في اجتهاد نفسه بأنه بلغ إلى تلك المرتبة أم لا، فما هي وظيفته إذا أراد أن لا يعمل بالاحتياط أو تعسّر عليه ذلك في بعض الموارد؟

١٦ استفتاءات ج ١

الجواب : يجب عليه التقليد إذا لم يعمل بالاحتياط.

س ٣٨ : من عمل بلا تقليد فترة من الزمن ثم التفت إلى وجوب ذلك عليه و لم يكن يعلم كيفية أعماله السابقة فما حكمها؟

الجواب : يبني على صحتها.

س ٣٩ : هل مخالفة المقلد للاحتياط الوجوبي تخرج الشخص عن العدالة؟

الجواب : لا تترتب عليه أحكام العدالة.

س ٤٠ : كيف يثبت تساوي مرجعين؟

الجواب : لا فرق بين احراز التساوي و احتماله في جواز التقليد.

س ٤١ : إذا قامت بينة على أعلمية مجتهد، و قامت بينة أخرى على أعلمية غيره فأَي البينتين تقدّم؟

الجواب : تقدم الأكثر خبرةً إذا كانت توجب صرف الريب الحاصل من العلم بالمخالفة إلى الأقل خبرةً.

س ٤٢ : ما المراد من قولكم «فيه اشكال و إن كان لا يخلو عن وجه»؟

الجواب : عادة يدل على الاحتياط الواجب مع ترجيح القول الذي فيه اشكال.

س ٤٣ : ما هو المراد بالحاكم الشرعي الوارد في الرسائل العملية و

اجوبتكم على الاستفتاءات؟

الجواب : المراد بالحاكم الشرعي في موارد ذكره في رسائلنا العملية

هو الفقيه الجامع لشرائط التقليد، نعم لا بد من كونه المرجع الأعلم في بعض الموارد كما في التصرف بسهم الامام(ع) و مجهول المالك من الأموال

اجتهاد و تقليد ١٧ العامة.

س ٤٤ : من رجع الى مقلده الميت باعتباره الاعلم في نظره بعد رجوعه الى سماحتكم هل يلزمه الرجوع اليه مطلقاً في فتاواه و احتياطاته أو أن لزوم الرجوع مختص بالفتاوى؟

الجواب : بل يختص بالفتاوى و في موارد الاحتياط الوجوبي يتخير بين العمل بالاحتياط أو الرجوع اليه إن كان لنا فتوى في المسألة.

س ٤٥ : إذا سئل أحد وكلائكم و هو يعلم بأن السائل يقلد غيركم فهل يجوز له أن يجيبه حسب رأيكم؟

الجواب : إذا علم أنه يقلد غير سماحته (دام ظله) فلا يجوز أن يجيبه على ضوء فتوى السيد إلا مع وجود قرينة في البين.

س ٤٦ : ترد في الفتاوى احياناً العبارة الآتية : «لايخلو من شوب اشكال»، فهل هذا فتوى أو احتياط؟

الجواب : هو احتياط وجوبي إلا اذا سبقه أو لحقه حكم ترخيصي.

س ٤٧ : هل يجوز البقاء على تقليد الميت الأعلم اذا كان قد رجع اليه في مسألة احتياطية للأعلم منه او مسألتين فقط؟

الجواب : إذا خص التزامه بالعمل بقوله في بعض المسائل بقي على تقليده فيها فقط.

س ٤٨ : تقولون بوجوب البقاء على تقليد الميت الأعلم، فاذا لم نتوصل إلى رأيه في رسالته العملية او استفتاءاته فهل يجوز الرجوع إلى المطلاع على آرائه و كتبه الاستدلالية؟

الجواب : اذا وجد المطلاع على فتواه بسماع او كتابة مثلاً و تيسرت

١٨ استفتاءات ج ١

المراجعة إليه لاستعلامها فهو، و اما كتبه الاستدلالية و تقريراته فيشكل الاعتماد عليها لاستعلام فتاواه.

س ٤٩ : هل يجوز العدول من مجتهد لآخر جامع للشرائط كالأول؟
الجواب : يجوز ذلك فيما لم يعلم الاختلاف بينهما ولو إجمالاً حتى من الأعلام إلى غيره، و أما مع العلم بالاختلاف فلا بد من الرجوع إلى الأعلام، و مع تساويهما في الفضيلة و عدم كون أحدهما أروع من الآخر في الفتوى يتخير المكلف في تطبيق عمله على فتوى أي منهما ما لم يكن مقرونا بعلم إجمالي منجز أو حجة اجمالية كذلك، و التخيير المذكور استمراري.

س ٥٠ : هل يجوز تشريع القوانين استناداً الى المصلحة؟
الجواب : يجوز لمن له الولاية شرعاً ضمن شروط خاصة.
س ٥١ : ما حكم العدول من الميت إلى الميت إذا كان الأخير أعلم؟
الجواب : لا يجوز.

س ٥٢ : هل يجوز الرجوع في مسائل الاحتياط الوجوبي إلى مجتهد ميت ابتداءً؟

الجواب : لا يجوز.

س ٥٣ : في حالة تعارض البيانات في تشخيص الأعلام هل للعدد دور في الترجيح؟

الجواب : لا، إلا إذا كانت كثرة العدد توجب صرف الريب الحاصل من التعارض إلى الأقل عدداً فيعمل بقول الأكثر عدداً.

س ٥٤ : إذا قام الشيعاء على أعلمية مجتهد و قامت البيئة على أعلمية آخر فأَيّ منها يجب تقليده؟

اجتهاد و تقليد..... ١٩

الجواب : يقدم الشيع المفيد للعلم أو الاطمينان.

س ٥٥ : ما حكم الأعمال التي قام بها المكلف في حال تقليده للميت

ابتداءً جهلاً؟

الجواب : يرجع في الاجتزاء بها إلى المجتهد الجامع للشرائط.

س ٥٦ : هل يجب البقاء على تقليد الميت في جميع المسائل أو في

المسائل التي عمل بها في حياته أو تعلمها للعمل بها؟

الجواب : يجب في جميع المسائل إذا كان الميت أعلم من الحي.

س ٥٧ : إذا كان لمرجعي احتياط وجوبي و كان للأعلم بعده فتوى

بالحرمة، و الأعلم الذي بعده يفتي بالجواز فهل لي أن أتجاوز القائل بالحرمة

و أقلد القائل بالجواز؟

الجواب : لا يجوز.

س ٥٨ : هل يعتبر تقليد الصبي المميز بحيث يجوز له البقاء على

الميت؟

الجواب : نعم يعتبر.

س ٥٩ : هل إن وجوب تقليد الأعلم احتياط أو فتوى؟

الجواب : فتوى.

س ٦٠ : هل يجوز التبعض في التقليد؟

الجواب : يجوز في المتساويين علماً و ورعاً في الفتوى.

س ٦١ : ما المقصود بالجاهل القاصر و المقصّر؟

الجواب : الجاهل القاصر هو الجاهل المعذور في جهله كما لو كان

بصدد التعلم لكن اخطأ في الفهم فجعله قصوري. و المقصّر بخلافه كما لو

٢٠ استفتاءات ج ١

أهمل وقصّر في التعلم أو سأل من لا يصح التعلم منه فجهله تقصيري.

س ٦٢ : هل يكفي في تحقق التقليد أخذ الرسالة و الإلتزام بالعمل

بمسائلها دون التطبيق في مجال السلوك العملي؟

الجواب : نعم يكفي في مسألة جواز البقاء على تقليد الميت.

س ٦٣ : ما المراد بالعدالة في نظركم و هل يختلف المأخوذ في مرجع

التقليد عنها في إمام الجماعة؟

الجواب : العدالة هي الاستقامة في جادة الشريعة المقدسة الناشئة

غالباً عن خوف راسخ في النفس، و لا فرق في ذلك بين المرجع و إمام

الجماعة.

طهارت

۱- نجاسات

س ۱: لطفاً فرق نجس و متنجس را با مثالی بیان فرمایید.

جواب: نجس، تعدادی از اعیان هستند که در رساله عملیه به تفصیل ذکر شده‌اند مانند خون، منی و بول، و ملاقی با آن‌ها با رطوبت مسریه، متنجس است.

س ۲: مقداری بول انسان بر مکانی ریخته سپس آنجا با دستمالی تمیز خشک شده است، حال اگر دستی تر به این مکان خشک برخورد کند نام آن در اصطلاح فقهی چیست؟ آیا اسم این دست، متنجس است یا مانند عین بول، نجس است؟

جواب: متنجس است.

س ۳: آب‌های فاضلاب شهر را به واسطه دستگاه تصفیه می‌کنند، من یقین دارم که آب فاضلاب نجس است، چون یقیناً می‌دانم که رنگ و بو و مزه نجاست گرفته است و بعد از تصفیه بو و رنگ و مزه آن کاملاً از بین رفته و چند برابر آب کر می‌باشد. بعداً این آب تصفیه شده را در آبیاری فضای سبز و امثال آن استفاده می‌کنند. و از این آب‌ها بر لباس و بدن من پاشیده می‌شود، آیا این آب‌ها پاک است یا نجس؟

۲۲ استفتائات ج ۱

جواب : غالباً یقین به نجاست پیدا نمی‌شود، ولی اگر یقین به نجاست پیدا کردید چنانچه با آب کر یا جاری مخلوط گردد پاک می‌شود.

س ۴ : مهر کربلا، داخل حوض افتاده یا عمداً برای تطهیر مهر نجس، آن را در حوض گذاشته‌اند و بعد از چند دقیقه تبدیل به گل شده است و مقداری از آن را که تقریباً مقدور بوده از حوض برداشته‌اند ولی مقداری، داخل آب مخلوط یا حل شده است. اگر بچه‌ای آب داخل حوض را خالی کند و آبی که مخلوط به خاک و گل مهر بوده وارد چاه فاضلاب شود آیا باید چاه خانه را تخلیه کرد یا اینکه چون یقین به تربت اصلی کربلا نداریم اصل برائت جاری می‌شود؟

جواب : تخلیه چاه خانه، لازم نیست.

س ۵ : شخصی (غیر وسواس) شیء قرمزی را در لباس خود می‌بیند و یقین پیدا می‌کند که خون است و بعد از چند ساعت در خون بودن آن شک می‌کند آیا لباس را نجس به حساب بیاورد؟

جواب : پاک است.

س ۶ : اگر شیئی از اطراف علم اجمالی خارج شود تکلیف در مورد سایر اطراف باقیمانده چیست؟ مثلاً دو لیوان آب داریم و می‌دانیم یکی نجس است، یکی از این لیوان‌ها می‌ریزد، حال می‌شود از لیوان باقیمانده استفاده کرد؟

جواب : خیر.

س ۷ : اگر بعد از جوش آمدن انگورهایی که برای سرکه شدن ریخته شده است دو مرتبه انگورهایی را روی آن بریزیم و بجوشد و تبدیل به سرکه

طهارت ۲۳

شود آیا اشکال دارد؟ و آیا در این مسأله فرقی بین مسکر بودن یا مسکر نبودن انگوره‌ای به جوش آمده وجود دارد؟

جواب : اشکال ندارد و فرقی نیست.

س ۸ : خوردن غذا از دست فرقه اسماعیلیه جایز است؟

جواب : بلی، جایز است.

س ۹ : بنا بر فتوای آقای سیستانی به بقاء بر تقلید میت، بر تقلید امام خمینی (ره) باقی ماندم. در عروة الوثقی در باب الاستنجاء آمده است : « لا يجب الدلك باليد في مخرج البول عند الاستنجاء، وإن شك في خروج مثل المذي بني على عدمه، ولكن الأحوط الدلك في هذه الصورة. » امام (ره) در حاشیه عروه، در مورد این احتیاط فرموده‌اند : « لا يترك » به عبارت دیگر احتیاط مستحب مرحوم صاحب عروه را به احتیاط واجب تبدیل کرده‌اند. آیا آقای سیستانی اجازه می‌دهند طبق نظر صاحب عروه، این احتیاط را مستحب بدانم و در این مسأله از امام خمینی (ره) به ایشان رجوع کنم؟ یعنی اجازه هست که احتیاط واجب امام (ره) را نادیده بگیرم و به احتیاط مستحب صاحب عروه عمل کنم؟

جواب : اگر احتمال بدهید چیزی مثل مذي خارج شده و مانع رسیدن آب به پوست است به نظر حضرت آقا باید دست کشیده شود و نمی‌توانید به فتوای صاحب عروه عمل کنید، و در غیر این صورت دست کشیدن لازم نیست.

س ۱۰ : اگر موقع مسواک زدن خون لثه به مسواک برسد، آیا مسواک را

نچس می‌کند؟

۲۴ استفتائات ج ۱

جواب : اگر بعد از بیرون آوردن مسواک عین نجس در مسواک نباشد پاک است.

س ۱۱ : آیا مدفوع حیوان‌های حلال‌گوشت مانند گاو و گوسفند پاک است؟

جواب : بلی، پاک است.

س ۱۲ : به مسافرت کربلا رفتیم و در راه، دستشویی ساخته بودند و چادر من افتاد کنار کاسه دستشویی، آیا چادر من نجس شده است؟

جواب : اگر شک دارید که نجس شده، پاک است.

س ۱۳ : بنده به واسطه مشکلی که برایم پیش آمد، دیگر طهارت بدن و لباس را (به روش شرعی) انجام نداده و یقین دارم که همه وسائل منزل (فرش‌ها، مبل‌ها و پنجره‌ها و ...) از نظر طهارت مشکل دارد چراکه در این مدت با دست و پای نجس (خیس و مرطوب) من تماس داشته اما چون مجرد هستم و با پدر و مادر زندگی می‌کنم، آن‌ها این گونه مرا قبول و باور نداشته و کل خانه و زندگی را پاک می‌دانند و با تطهیر شرعی آن مخالف هستند، بر فرش‌های نجس نماز می‌خوانند و در مقابل من با دست خیس از وسائل نجس استفاده می‌کنند و متأسفانه به اشیاء یا جاهایی هم که پاک مانده تسری می‌دهند، حال وظیفه من چیست؟

جواب : بنا بر پاکی اشیاء بگذارید مگر چیزهایی که مطمئن به نجاست آن‌ها هستید.

س ۱۴ : در سال‌های اخیر بسته‌های گوشت مرغ از کشورهای غیر اسلامی با مارک حلال و ظاهراً با سفارش کشور عربستان وارد افغانستان

طهارت ۲۵

می‌شوند که مؤمنین در جواز استفاده از آن دچار شک و تردید گردیده‌اند. امیدوارم نظر مبارک خود را در این باره به طور واضح مرقوم نمایید.

جواب : مجرد نوشتن حلال کافی نیست. اگر احتمال می‌دهید که وارد کننده فحص کرده و مذکّی را تهیه کرده محکوم به حلیت است.

س ۱۵ : الف : آیا اظهار ارتداد بدون اعتقاد قلبی و صرفاً برای به دست آوردن تسهیلاتی نظیر پذیرش در کشورهای غربی موجب ارتداد می‌شود؟
ب : اگر کسی به خاطر ضرورت یا مصلحت اظهار ارتداد نماید ولی قلباً معتقد به اسلام باشد مسلمان است یا مرتد؟

ج : در فروض فوق نوع اظهار ارتداد همچون قولی، فعلی، نوشتاری و رسانه‌ای چه تأثیری در حکم دارد؟

د : آیا در هر یک از صور فوق، احکام ویژه ارتداد همچون مجازات، جدا شدن همسر و ... بر اظهار ارتداد بدون اعتقاد قلبی مترتب می‌گردد؟

جواب : اظهار ارتداد موجب ترتیب احکام خاص ارتداد است مگر اینکه خلاف آن ثابت شود یعنی احراز شود که شخصی بدون اعتقاد قلبی و به خاطر ضرورت یا مصلحت اظهار ارتداد کرده است ولی این عمل ممکن است به لحاظ انطباق عنوان دیگری از قبیل تضعیف اسلام یا تقویت کفر حرام باشد.

س ۱۶ : الف : آیا مسلمانان می‌توانند توسط کارگر هندو مسجد بسازند یا تعمیر کنند؟

جواب : جایز نیست.

ب : آیا پول گرفتن از هندو برای تعمیر مسجد جایز است؟

جواب : به خودی خود اشکال ندارد.

س ۱۷ : آیا استفاده کردن از معماران کافر برای ساختن مسجد جایز است، و الآن که سقف آن مسجد را معمار کافر ساخته اشکال ندارد؟

جواب : بنا بر احتیاط کافر نباید وارد مسجد شود.

س ۱۸ : حکم شرعی استفاده مجدد از پساب روشویی، حمام و آشپزخانه که حاصل استفاده از آب متصل به کر می باشد چیست؟ لازم به ذکر است این استفاده مجدد برای غیر شرب می باشد و جهت مصرف در موارد زیر به کار خواهد رفت : الف : پر نمودن فلاش تانک توالت. ب : آبیاری گیاهان باغچه. توضیح اینکه در این سؤال به هیچ وجه استفاده مجدد از پساب توالت مورد نظر نمی باشد.

جواب : مانعی ندارد.

س ۱۹ : اگر کسی در حضور جمعی علنی توهینی به قرآن نماید و کلمه بسیار زشت به کار ببرد آیا این فرد مسلمان است یا کافر؟

جواب : اگر از روی عصبانیت و بدون اختیار بوده، موجب کفر نمی شود.

س ۲۰ : آیا شراب و هر آنچه انسان را مست کند چنانچه به خودی خود روان باشد نجس است؟

جواب : خمر، نجس است و آبجو به احتیاط واجب نجس است، و غیر آن دو از مسکرات مایع پاک است.

س ۲۱ : اینکه می گویند در نجاست و طهارت باید یقین داشت یعنی

طهارت ۲۷

جواب : یعنی به شک در نجاست اعتنا نکنید و بنا بر طهارت بگذارید مگر اینکه قبلاً یقین به نجاست داشته باشید.

س ۲۲ : بسیاری از فقها فرموده‌اند که در واسطه نجاست، واسطه سوم یا چهارم دیگر منجّس نیست، سؤال این است که اگر آب لیوان اول متنجّس شود و بعد آب این لیوان را در آب ظرف دوم بریزیم و بعد آب ظرف دوم را در آب ظرف سوم بریزیم و همچنین آب ظرف سوم را در آب ظرف چهارم بریزیم آیا آب ظرف چهارم دیگر متنجّس نخواهد بود؟

جواب : در این فرض، منجّس است.

س ۲۳ : اگر میهمان، منزل صاحب‌خانه را نجس کند مثلاً بچه میهمان ادرار کند آیا میهمان وظیفه دارد که صاحب‌خانه را مطلع کند؟

جواب : اگر در معرض نجس شدن خوردنی و آشامیدنی و آب وضو و غسل نباشد، اطلاع دادن به صاحب‌خانه لازم نیست و همچنین است اگر احتمال تأثیر ندهد هرچند در معرض باشد.

س ۲۴ : آیا بول و غائط حیوان‌هایی که گوشت آن‌ها مکروه است مانند اسب و الاغ پاک است؟

جواب : پاک است.

س ۲۵ : الف : حکم اشخاصی که از دین مبین اسلام خارج و علی الظاهر مسیحی می‌شوند، چیست؟

جواب : مرتد محسوب می‌شود و احکام مرتد در مورد آن‌ها جاری است.

ب : همچنین در صورت اظهار پشیمانی از سوی این افراد و بازگشت

۲۸ استفتائات ج ۱

به دین مبین اسلام حکم مسأله را بیان فرمایید.

جواب : حکم کسی را دارند که از ارتداد توبه کند که در کتب فقهی به طور مفصل بیان شده است.

س ۲۶ : اگر شخصی، پدر و مادرش کافر هستند ولی پدر بزرگ و مادر بزرگ او مسلمان باشند مسلمان محسوب می شود و در صورت ارتداد، آیا ارتدادش فطری محسوب می شود؟

جواب : اگر پدر و مادرش کفر را انتخاب کرده اند فرزند آنها کافر محسوب می شود، و اگر اقرار به شهادتین کند و بعد مرتد شود، مرتد ملّی خواهد بود.

س ۲۷ : كيف يعمل فيما ابنتي على العلم بالنجاسة من التكاليف؟
كما إذا رأى هو نفسه سبباً في تنجس أكل الغير فهل يجب عليه الإعلام أم لا؟
(مع أنّه لو كان عادياً لوجب عليه الإعلام).

الجواب : لا يجب عليه الإعلام.

س ۲۸ : إذا غسل العضو المتنجس بالبول بالماء القليل و سقط الماء على الأرض ثم ترشحت قطرات من ذلك على ثوب، فهل تعتبر الأرض متنجساً ثانياً و الثوب متنجساً ثالثاً؟

الجواب : تعتبر الأرض و الثوب متنجساً ثالثاً.

۲ - مطهّرات

س ۲۹ : در مورد تطهیر در مواردی که دو مرتبه شستن لازم است، سؤال اینجاست که این دو مرتبه شستن، بعد از برطرف شدن عین نجاست است یا

طهارت ۲۹

اینکه اگر همان مرتبه اول که آب می‌ریزد (چه آب قلیل باشد یا کر) و با همان یک مرتبه، عین نجاست (مانند بول) برطرف شود یک مرتبه شستن محقق می‌شود و یک مرتبه دیگر آب بریزد (قلیل یا کر) کفایت می‌کند؟

جواب : لازم نیست دو مرتبه شستن بعد از برطرف کردن عین نجاست باشد.

س ۳۰ : برای تطهیر در مواردی که دو مرتبه شستن لازم است، اگر در همان مرتبه اول که آب می‌ریزد (چه آب قلیل باشد یا کر) آب مضاف شود یا بویا رنگ یا مزه نجاست بگیرد، آیا مرتبه اول شستن محقق می‌شود؟

جواب : در کر اگر تا موقعی که آب به همه قسمت‌های نجس می‌رسد آب مطلق باشد کافی است و مرتبه اول شستن حاصل است، و در قلیل هم اگر تا موقع جدا شدن غساله مضاف نشود کافی است و اگر شک هم بنماید که تبدیل به مضاف شده، بنا را بر این بگذارد که مضاف نشده است و اما نسبت به گرفتن بویا رنگ یا مزه حتی اگر بگیرد شستن اول حساب می‌شود.

س ۳۱ : در مواردی که تطهیر با یک مرتبه شستن محقق می‌شود، اما عین نجاست هم در محل نجس شده وجود داشته باشد و یک مرتبه آب قلیل یا کر، روی آن بریزد به گونه‌ای که عین نجاست از بین برود، آیا پاک شدن محقق می‌شود؟

جواب : بلی، محقق می‌شود.

س ۳۲ : شخصی هنگام طواف مشاهده می‌کند از پای بعضی افراد خون جاری می‌شود و زمین مسجد الحرام خونی می‌شود، خادمین مسجد الحرام برای پاک کردن خون از ماشین‌های مخصوص استفاده می‌کنند که این

۳۰ استفتائات ج ۱

ماشین‌ها فقط توسط فرچه‌هایی که در زیر آن‌ها وجود دارد خون را برطرف می‌کنند، اما آبکشی شرعی انجام نمی‌دهند و با همین ماشین و همان فرچه جاهای دیگر مسجد الحرام را هم تمیز می‌کنند. سؤال این است که گاهی پیش می‌آید که پاهایمان خیس شده و در همان قسمتی که ماشین تمیز کرده بود حرکت می‌کنیم، آیا پاهای ما هنوز پاک است و یا باید حکم به نجاست آن‌ها کرده و طواف ما دچار مشکل شده است؟ در واقع سؤال اصلی این است که آیا زمین مسجد الحرام با این مشاهداتی که داشتیم، پاک یا نجس است؟

جواب: اگر احتمال می‌دهید که با آب مطلق آنجا را تطهیر می‌کنند بنا بر طهارت بگذارید.

س ۳۳: معیار اسلامی شناخته شدن فرقه‌ها چیست؟ چه فرقه‌هایی را اسلامی می‌نامند؟

جواب: معیار مسلمان بودن اظهار شهادتین است و اینکه اظهار نکند چیزی را که مخالف اعتقاد به شهادتین باشد.

س ۳۴: من در خانواده‌ای زندگی می‌کنم که بعضی از افراد آن به خدا و پیامبر اعتقاد ندارند و علناً منکر هستند. از طرفی من به عنوان مادر، در ارتباط نزدیک با آن‌ها هستم. حال با توجه به رساله عملیه که کافر را طاهر نمی‌داند تکلیف من با اینها چیست؟ در ضمن ارشاد ایشان هیچ نتیجه‌ای نداشته است قطع رابطه هم نمی‌توانم بکنم چون فکر نمی‌کنم که اسلام اجازه چنین کاری را بدهد، از طرفی گاهی اوقات آن‌ها برای ما غذایی هدیه می‌آورند که خودشان درست کرده‌اند، آیا از این غذا می‌توان خورد؟ در حالی که اگر نخورم باعث دلخوری و کدورت می‌شود و حتی مرا و اسلام را مسخره

طهارت ۳۱

می‌کنند.

جواب : هدایا و غذاهایی که از طرف آن‌ها برای شما، آورده می‌شود پاک است مگر یقین به نجاست آن‌ها پیدا کنید.

س ۳۵ : اگر لباس متنجسی که عین خون آن برطرف شده است را داخل آب کر بیندازیم و بیرون آب فشار بدهیم تا غساله آن جدا شود تا پاک شود آیا آب جدا شده، نجس است؟

جواب : پاک است.

س ۳۶ : آیا می‌شود به شستشوی ماشین‌های لباسشویی اتوماتیک برای پاک شدن لباس‌ها اکتفا نمود یا اینکه شستشوی جداگانه‌ای با دست و خارج از دستگاه نیاز می‌باشد؟

جواب : نیازی به شستن مجدد آن نیست در صورتی که عین نجاست از بین برود.

س ۳۷ : آیا شستشوی لباسشویی اتوماتیک برای پاک شدن لباس نجس شده با منی نیز کافی می‌باشد؟

جواب : فرقی نمی‌کند، فقط باید احراز شود که عین منی زائل شده و بعد با آب شسته شده است.

س ۳۸ : اگر آب (قلیل یا کر) به عین نجاست برخورد کند و تغییر رنگ، بو و مزه بدهد (مثلا آب به خون برخورد کند و قرمز رنگ شود) و عین نجاست هم در آب موجود باشد آیا آب مضاف می‌شود؟

جواب : اگر به حدی است که به آن آب خون می‌گویند مضاف است و عناوین مشابه دیگر نیز همینطور است و اما اگر به او آب گفته می‌شود، آب

مطلق است ولی نجس می باشد.

س ۳۹: در فرض قبل اگر قبل از جدا شدن کامل آن آب از بدن یا شیء یا زمین و ...، مقداری روی سطح بدن یا زمین و ... حرکت داشته باشد تا جدا شود در حالی که عین نجاست در آن وجود دارد آیا باعث نجس شدن آن نواحی می شود؟

جواب: با جدا شدن آب و حرکت از آن موضع، آن محل پاک می شود.
س ۴۰: اگر بعد از جدا کردن یا فشردن غساله از شیء یا لباس و ...، آب غساله مجدد به همان مکان یا ظرف یا محوطه ای که شیء در آن شسته شده بود بریزد، چه مستقیماً به آب غساله بریزد یا به دیوار یا سقف محوطه غساله (مثلاً آب غساله حاصل از فشردن لباس، داخل خود ماشین لباسشویی یا تشت بریزد) آیا باعث نجاست آن می شود؟ یعنی بعد از دور ریختن یا جمع کردن غساله، برای پاک شدن آن مکان (داخل لباسشویی یا تشت و ...) مستقلاً تطهیر لازم است؟

جواب: غساله آب قلیل نجس است حتی اگر ملاقات با عین نجاست نکرده باشد بنا بر احتیاط واجب در این فرض، به هر جا که بخورد آن را هم نجس می کند البته آن مقدار که در اخراج غساله متعارف است اگر آب غساله مجدداً به جسمی که تطهیر می شود اصابت کند اشکال ندارد.

س ۴۱: آیا بین مسأله «۴۵۲ منهاج (فصل فی المظہرات)» و مسأله «۱۵۸ رساله جامع صفحه ۷۹» تنافی وجود دارد؟

جواب: خیر، تنافی ندارند و مقصود این است که آب باید از موضع نجس عبور کند و از آن جدا شود، چه آب بر روی شیء نجس ریخته شود و

چه شیء نجس را در آب فرو ببرند.

س ۴۲ : ماشین لباسشویی خانه ما به این صورت عمل می کند که درب آن از بالا باز می شود، یکبار که لباس را با مواد شوینده شست برای بار دوم آبگیری می کند بعد آب قطع می شود و شروع به چرخیدن به سمت چپ و راست به صورت آهسته می کند و بعد از چند بار چرخیدن مکث و به مدت چند ثانیه دوباره آبگیری می کند بعد مانند قبل شروع به شستن یا همان چرخیدن می کند و بسته به مدت زمان تنظیم شده به شستن ادامه می دهد، بعد از زمان تنظیم شده آب را تخلیه و بعد از چرخیدن تند آب لباس را تا حدودی می گیرد و دوباره مانند قبل آبگیری و همان عمل را تکرار می کند که چرخیدن نهایی بعد از تخلیه سوم بیشتر و به اصطلاح خشک کن می باشد و تقریباً آب لباس را کامل می گیرد آیا لباس ها با این ماشین ها با این وصف و روش شستن طاهر می شوند؟ با فرض اینکه آب کر یا همان لوله کشی دائماً اتصال ندارد.

جواب : طاهر می شود.

س ۴۳ : برای طاهر کردن موکت یا فرش که اگر آب لوله کشی شهری روی آن بگیریم و با تی یا جاروب محکم روی فرش یا موکت بکشیم طاهر می شود و کافی است؟ با فرض اینکه ممکن است این آب زیر فرش جمع شود و به طور کامل از زیر فرش جاری نشود، آیا لازم است فرش را وارونه کرد و پشت آن را نیز شست؟

جواب : کافی است.

س ۴۴ : آیا قالیشویی هایی که فرش و موکت را می شویند برای تطهیر

کافی هستند؟ چگونه باید به طهارت آن‌ها یقین پیدا کرد؟

جواب : کافی هستند در صورتی که در صدد تطهیر برآیند.

س ۴۵ : بار اول که لباس نجس می‌باشد آب درون لباسشویی به جاهایی از لباسشویی که خشک است و آب به آنجا نمی‌رسد، پاشیده می‌شود و در چرخش‌های بعدی چند قطره از این آب نجس داخل لباسشویی ریخته می‌شود آیا این قسمت‌های ماشین لباسشویی پاک می‌شود؟

جواب : با تبعیت پاک می‌شود.

س ۴۶ : نحوه تطهیر زمین نجس شده در خانه‌های آپارتمانی که موزاییک یا سرامیک هستند و آب نه در آن‌ها نفوذ می‌کند و نه چاهی دارد که درون چاه رود چگونه است؟

جواب : مقداری آب از روی آن بگذرد کافی است ولی اگر آب قلیل است غساله آن باید جمع شود.

س ۴۷ : آیا اگر به آب قلیل نجس، آب کر یا جاری وصل شود پاک می‌شود؟

جواب : اگر با مقدار معتنی به، از آب کر یا جاری مخلوط گردد، پاک می‌شود، و اگر در ظرف باشد بعد از قطع آب کر دوباره نجس می‌شود بنا بر احتیاط واجب.

س ۴۸ : فرشی که به بول کودک نجس شده در آب کر یا جاری چند مرتبه شسته شود و آیا فشار دادن هم لازم است؟

جواب : یکبار کافی است، و فشار دادن لازم نیست.

س ۴۹ : اگر لباس متنجس کف لگن بخورد (در حین تطهیر) آیا لگن

نجس می شود؟

جواب : نجس می شود ولی لگن به تبع پاک شدن لباس پاک می شود.
 س ۵۰ : اگر انگشت انسان از مخرج بول متنجس شود و برای برطرف شدن عین نجاست بول به اندازه یک استکان آب قلیل کافی باشد، حال به جای یک استکان آب اگر بر محل متنجس از بول به اندازه یک لیوان آب بریزد، آیا با همان یک مرتبه تطهیر می شود یا باید دو مرتبه آب ریخته شود؟
 با توجه به مسأله ۴ در «فصل فی المطهرات» کتاب عروه که فرموده: «أحدها الماء إلا أن يصب الماء مستمراً بعد زوالها» آیا این فقره عروه شامل متنجس از بول نیز می شود؟ (متنجس از مخرج بول که واسطه اول می باشد).

جواب : باید دو بار آب ریخته شود.

س ۵۱ : ما هو المقصود من غسل الشيء مرتين أو ثلاث مرات في باب المطهرات، هل المقصود هو صب و اراقة الماء القليل عليه مرتين أو ثلاثاً بالاناء؟ وهل يكفي أن نصب عليه من ماء الحنفية مرة واحدة؟

الجواب : لابد أن يصب الماء عليه مرتين فيما يجب الغسل مرتين و لا يكفي مرة واحدة مستمرة.

۳- احکام وضو

س ۵۲ : حکم وضو و غسل و تیمم با ناخن مصنوعی که قابل کندن نمی باشد چیست؟ در چه صورت می توان جبیره انجام داد؟

جواب : باید کنده شود مگر اینکه کندن آن مستلزم حرج باشد که در این صورت باید بین وضو و تیمم جمع کند.

۳۶ استفتائات ج ۱

س ۵۳ : به جهت مشکلی که دارم نمی‌توانم در وضو با دست چپ مسح پای چپ کنم، حال آیا باید با دست راست مسح کنم و یا اینکه نائب بگیرم و از دست چپ رطوبت بگیرد و پایم را مسح کند؟

جواب : باید با همان دست راست پای چپ را مسح کنید.

س ۵۴ : مَسَّ «...ا» بدون وضو چه حکمی دارد؟

جواب : مانعی ندارد.

س ۵۵ : آیا با ظرفی که طلا و نقره است و آب در آن است می‌توان وضو گرفت؟

جواب : بنا بر احتیاط واجب جایز نیست ولی اگر وضو گرفت وضویش صحیح است.

س ۵۶ : اگر در اثنای وضو، از نیت ادامه وضو منصرف شویم آیا می‌توان بدون به هم خوردن موالات، وضو را ادامه داد؟

جواب : بلی، می‌توان وضو را ادامه داد.

س ۵۷ : کسی که پا ندارد آیا مسح پا از او ساقط است و یا اینکه باید ساق پا را مسح کند؟

جواب : مسح ساقط می‌شود.

س ۵۸ : شخصی به جهت اینکه کمرش شکسته است قادر به مسح پا نیست آیا وظیفه این شخص تیمم است و یا وضوی ناقص؟

جواب : اگر می‌تواند و لو به کمک عصا به وسیله رطوبت دستش مسح کند، باید مسح کند و گر نه نایب بگیرد.

س ۵۹ : موی سر خانمی به قدری تر است که اگر بخواهد خیسی آن را

طهارت ۳۷

کم کند و وضو بگیرد نمازش قضا می شود یعنی نمی تواند حتی یک رکعت هم داخل وقت بخواند، آیا در این صورت وظیفه اش تیمم یا وضوی جبیره ای است یا اینکه روی همان سر خیس باید مسح کند؟

جواب : لازم نیست جای مسح خشک باشد و همین که خیس نباشد هر چند نم داشته باشد، مسح صحیح است و اگر برای همین مقدار هم وقت ندارد وظیفه اش تیمم است.

س ۶۰ : در بحث وضو و غسل و در مورد ناخن مصنوعی که تا مدت های زیادی نمی شود آن را برداشت، فرموده اید که نباید آن را کاشت، حال سؤال این است که آیا این حکم شامل تاتوهای موقت که در غیر اوقات نماز مثل ساعت ده صبح که نماز واجب نشده است انجام می شود نیز جاری است؟

جواب : اگر این کار در ایام عادت ماهانه که زن نماز نمی خواند انجام شود به نحوی که بعد از پاک شدن بتواند وضو بگیرد بدون اشکال است.

س ۶۱ : اگر قبل از نماز مانعی مانند جوهر خودکار در دست انسان وجود داشته اما هنگام وضو انسان متوجه آن مانع نباشد و در وسط نماز یا بعد از اتمام نماز متوجه آن مانع شود، آیا نمازی که خوانده صحیح است یا دوباره بعد از برطرف کردن مانع باید وضو بگیرد و نماز بخواند؟

جواب : صرف رنگ مانع نیست و اگر احتمال دهد موقع وضو جرمی در دست باقی نمانده وضو و نمازش صحیح است.

س ۶۲ : آیا قرار دادن پلاستیک بر روی جبیره (اعم از پارچه و غیر پارچه) جایز می باشد؟ در فرض جواز، آیا دست کشیدن روی پلاستیک لازم

است یا جریان آب بدون دست کشیدن هم کافی است؟

جواب : جایز نیست، بلکه باید جزء جبیره باشد.

س ۶۳ : نوعی ناخن مصنوعی وجود دارد که بعد از مدتی از کاشتن

رشد می کند مثل ناخن طبیعی، آیا با چنین ناخنی وضو اشکال دارد؟

جواب : نباید این کار را بکند و اگر کرد و کندن آن سختی زیادی ندارد

آن را جدا کند و اگر جدا کردنش مشقت زیادی دارد چنانچه زخم ایجاد شده

است وضوی جبیره بگیرد و اگر زخم نیست تا وقتی که جزء بدنش نشده است

هم وضوی جبیره بگیرد و هم تیمم کند و وقتی جزء بدن شد وضو کافی است.

س ۶۴ : در مسح کردن پا اگر از روی شصت نکشد بلکه از روی

انگشتان دیگر بکشد، آیا لازم است روی برآمدگی بیاید یا خیر، اگر موازی

هم باشد کافی است؟

جواب : کافی است، ولی بنا بر احتیاط واجب باید تا مفصل بیاید.

س ۶۵ : آیا پلاستیکی که روی گچ و زخم جهت حفظ باند و پارچه

گذاشته و چسبانیده می شود تا به زخم آسیب نرسد. هم جزء جبیره محسوب

می شود؟ در صورتی که جزء جبیره محسوب نشود، وظیفه مکلف چیست؟

جواب : اگر جزء جبیره حساب شود (نه اینکه صرفاً در هنگام غسل و

وضو گذاشته شود) مسح بر آن مجزی است.

س ۶۶ : در مسجدی کنتور آب دولتی بوده که کنترش را قطع کردند

ولی آب هنوز مورد استفاده است حکمش چیست؟

جواب : جایز نیست و مصرف کنندگان ضامن هستند و اگر با علم،

وضو بگیرند وضو باطل است.

طهارت ۳۹

س ۶۷ : بدون وضو مس کردن کلمه «خدا» در کلماتی همچون «کدخدا، خدایان و ...» در صورتی که از آن‌ها غیر خداوند اراده شود چه حکمی دارد؟

جواب : مانعی ندارد.

س ۶۸ : چندین سال بدین صورت وضو می‌گرفتم که بعد از کامل شدن شستن دست، انگشترم را جابجا می‌کردم تا آب به زیر آن برسد و این انگشتر به گونه‌ای بود که بدون جابجایی آب به زیر آن نمی‌رسید آیا نمازهای خوانده شده باطل است؟

جواب : اگر بعد از شستشو هر دست انگشتر را جابجا کرده‌اید و احتمال رسیدن آب به محل انگشتر و بعد از آن را می‌دهید وضوهای شما صحیح است.

س ۶۹ : سربازی را که به عنوان دیدبان در محلی از پادگان مأموریت داده‌اند و هنگام دیده‌بانی او با اوقات نماز مصادف است و در حین خدمت برابر آیین‌نامه نظامی کندن لباس و یا پوتین و جوراب ممنوع است آیا می‌تواند روی کفش مسح نماید؟

جواب : نمی‌تواند و باید روی پایش را مسح کند و اگر نمی‌تواند هم روی کفش مسح کند و هم تیمم کند.

س ۷۰ : اگر از آب‌سردکنی که مختص به نوشیدن است برای وضو گرفتن استفاده کنیم آیا وضو باطل است؟

جواب : اشکال دارد مگر رضایت صاحب آن احراز شود.

س ۷۱ : با توجه به اینکه در مسح پاها باید تا مفصل کشید اگر کسی

٤٠ استفتائات ج ١

متوجه این مسأله نبوده و همیشه تا برآمدگی روی پاها مسح می کشیده آیا نمازهای گذشته اش نیاز به قضا دارد؟ و اگر می فرمایید که نیاز به قضا نیست آیا فرقی بین جاهل قاصر و مقصر هست یا نیست؟

جواب : حضرت آقا در این مسأله احتیاط واجب دارند لذا می توانید به مجتهدی رجوع کنید که کافی می داند البته با رعایت العلم فالاعلم.

س ٧٢ : مسح بدون وضو بر آرم و نشان پرچم جمهوری اسلامی ایران شرعاً چه حکمی داشته و از بین بردن و سوزاندن کاغذهای باطله ای که منقش به این آرم باشند آیا حرام می باشد؟

جواب : حکم مسح لفظ جلاله را ندارد.

س ٧٣ : فردی که در موقع وضو گرفتن، دست را جلوی شیر می گیرد و آب به همه دست می رسد و بعد دست به آن می کشد، آیا چنین وضو گرفتن صحیح است؟

جواب : در صورتی که آب را از بالا به پایین بریزد، صحیح است.

س ٧٤ : هل يلزم في غسل الوجه في الوضوء أن يصبّ الماء ابتداءً ثم إجراؤه أم يكفي أن يبّل يده ويصبه على الوجه من أول الأمر ويغسل؟
الجواب : يكفي ذلك إذا صدق الغسل.

س ٧٥ : هل يتحقق استحباب الوضوء التجديدي إذا توضأ أولاً لرفع الحدث ثم بعده مباشرة و دون فاصل أراد الوضوء التجديدي، أم لابد من وجود الفاصل الزمني؟

الجواب : لا يلزم وجود فاصل زمني.

۴ - غسل جنابت

س ۷۶ : در عمل وازکتومی (بستن دائمی لوله مرد) مسیر حرکت و انتقال اسپرم در بیضه محل تولید اسپرم بسته شده که این باعث ازدحام اسپرم در بیضه می شود و گاهی بدون هیچ محرک شهوانی و یا بعضاً با یک فکر شهوانی بدون اراده فرد اسپرم از مجرای ادرار (آلت) بدون لذت و بدون جهش و بدون سست شدن کمر تخلیه و انزال می شود. اولاً آیا این باعث جنابت می شود؟

جواب : اگر منی خارج شود موجب جنابت است و در فرض شک بنا را بر عدم خروج منی بگذارد.

س ۷۷ : اگر برای مأموریت از پاسگاه خارج شویم و شب را در بیابان بمانیم و کسی در خواب جنب شود و آب نباشد وظیفه اش چیست؟

جواب : اگر تا آخر وقت دسترسی به آب ندارد، تیمم کند.

س ۷۸ : بعضی از سربازان هستند که در پادگان مشغول خدمت سربازی هستند و گاهی تا یک هفته نمی توانند غسل کنند تکلیف ایشان چیست؟

جواب : اگر به هیچ وجه امکان غسل نداشته باشند مانند اینکه مرخصی بگیرند و به پادگان برگردند یا با آب قلیل غسل کنند، تیمم کنند.

س ۷۹ : وظیفه شخصی، غسل جبیره ای بوده است ولی مسأله را به او اشتباه گفته بودند و لذا به جای غسل جبیره ای، تیمم می کرده و روزه رمضان می گرفته، آیا روزه های رمضان وی صحیح است؟

۴۲ استفتائات ج ۱

جواب : بلی روزه‌هایش صحیح است، ولی نمازهایش را اعاده کند.

س ۸۰ : در توضیح المسائل آمده: تحقق غسل ترتیبی به حرکت دادن هر یک از اعضای سه‌گانه زیر آب، به قصد غسل بی‌اشکال نیست. آیا منظور این است که سر و گردن را که شستیم آب را ببندیم یا از زیر دوش کنار رفته و بعد از آن طرف راست را زیر دوش بگیریم، و باز کنار رفته یا آب را ببندیم، و بعد از آن طرف چپ را زیر دوش گرفته و آن را غسل دهیم، لطفاً توضیح دهید.

جواب : غسل به ترتیبی که ذکر شده صحیح است لکن ترتیب بین طرف راست و طرف چپ بدن لازم نیست.

س ۸۱ : غسل‌های واجب و مستحب قبل از وقت و بعد از وقت آیا نیازی به وضو هم دارد؟

جواب : در غسل‌های واجب نیاز به وضو نیست به جز غسل استحاضه متوسطه و در غسل‌های مستحبی که استحباب آن ثابت است مثل غسل جمعه نیز نیاز به وضو نیست اگر استحبابش در زمانی که آورده می‌شود ثابت باشد.

س ۸۲ : هنگام تماس تلفنی با نامزد و ردّ و بدل شدن حرف‌های تحریک‌آمیز مقداری آب شبیه به منی خارج شد ولی بدون اینکه بدن سست شود یا با فشار باشد آیا این آب نجس است و باید غسل کنم؟

جواب : خیر.

۵ - احکام بانوان

حیض

س ۸۳ : منظور مسأله «حرام است داخل شدن در مسجد برای برداشتن چیزی و یا گذاشتن چیزی در آن هرچند خودش وارد مسجد نشود بنا بر احتیاط لازم» چیست؟

جواب : عبارت رساله این است «و همچنین گذاشتن چیزی در آن هرچند خودش وارد مسجد نشود بنا بر احتیاط واجب» و مقصود این است که از خارج مسجد چیزی را داخل مسجد بگذارد.

س ۸۴ : اگر قسمتی از مسجد مثل آشپزخانه جزء مسجد نباشد و زنی که عذر شرعی دارد داخل آن باشد و کتری چایی و یا استکانی را از پرده که داخل مسجد است بدهد اشکال دارد؟

جواب : اگر صدق کند که چیزی در مسجد می گذارد بنا بر احتیاط واجب جایز نیست.

س ۸۵ : اگر خانم مضطربه بیش از یک ماه خون ببیند (با صفت یا بی صفت) آیا تطابق شهرور صورت می گیرد؟

جواب : مضطربه باید به وظیفه اش در تعیین حیض عمل کند، و در مواردی که وظیفه او أخذ به عدد است عدد انتخاب شده در ماهها باید از نظر وقت تطابق داشته باشد.

س ۸۶ : اگر خانم مضطربه ای در ابتدا مثلاً یک ساعت خون با صفت می بیند و بعد بی صفت می شود به همین شکل مرتب تغییر صفت می دهد آیا

باید احتیاط کند یا حیض قرار دهد؟

جواب : اگر علم به استمرار سه روز کامل ندارد باید احتیاط کند.

س ۸۷ : چه مدت فترات یسیره محسوب می شود و به استمرار خون

ضرر نمی رساند؟

جواب : معیار آن است که قطع خون به این مقدار در ایام حیض نزد

زنها متعارف باشد، و بعید نیست که تا نیم ساعت قادح نباشد.

س ۸۸ : حکم کلی غروب و مغرب در قصد ده روز، حیض و هر آنچه

در احکام روز بودن موضوعیت دارد، آیا فاصله غروب و مغرب ملحق به شب

است یا روز؟

جواب : در آن فاصله باید احتیاط شود.

س ۸۹ : اگر خانمی تمام ماه را خون ببیند و همه خون ها یک صفت

دارد لکن در روزهایی ساعاتی تا بیست و چهار ساعت پاک بوده آیا این خانم

حکم مستمرة الدم را دارد؟

جواب : اگر فاصله به مقداری باشد که در زن ها متعارف نیست،

مستمرة الدم نمی باشد، و در تعیین عدد روزهای حیض باید به طرق آن از

عادت خودش یا عادت اقرباء یا عدد مراجعه نماید.

س ۹۰ : خانمی که ساعت شش بعد از ظهر ده روز حیضش کامل

می شود، اگر تا ساعت چهار بعد از ظهر روز دهم خون ببیند و بعد پاک شود

و در ساعت هفت دوباره خون ببیند آیا تجاوز از عشره حساب می شود؟

جواب : خیر.

س ۹۱ : خانمی که مثلاً با استتار قرص در روز چهارشنبه ده روز

طهارت ۴۵

حیضش کامل و پاک می شود اگر بعد از طلوع فجر روز پنجشنبه لکه ای ببیند تجاوز از ده روز حساب می شود یا خیر؟

جواب : خیر.

س ۹۲ : خانم مضطربه ای بعد از هفده روز پاکی به مدت ده روز خون با شرایط و صفات می بیند و حیض قرار می دهد و به مدت شش روز پاک می شود و بعد از آن تقریباً بیست و پنج روز است که خون می بیند حیض بعدی را چگونه محاسبه کند؟

جواب : اگر خون در این بیست و پنج روز به یک رنگ باشد بعد از گذشت سی روز از اول حیض قبلی، حکم به حیض می شود.

س ۹۳ : در رساله جامع مسأله ۵۱۷ فرموده اید که برای تحقق عادت عددیه دو حیض در تعداد روزها مساوی باشند و کمی و زیادی یک چهارم روز اشکال ندارد، اگر در عرف بانوان با وجود این مقدار زیادی و کمی دو حیض مثل هم شمرده شود، آیا این مسأله جامع مقدم بر منهاج و عروه است که یک چهارم روز را متذکر شده اند؟

جواب : این مسأله توضیح آن چیزی است که در عروه آمده است و با آن منافات ندارد.

س ۹۴ : فرض کنید مثلاً وقت فجر ساعت شش صبح و وقت مغرب نیز ساعت شش بعد از ظهر است، خانمی که در ماه اول از ساعت هشت صبح روز اول تا ساعت چهار بعد از ظهر روز پنجم خون می بیند (مجموعاً ۱۰۴ ساعت می شود) که چهار روز و هشت ساعت می شود، و در ماه دوم، حیض از ساعت هشت شب (بعد از روز اول) شروع می شود و ساعت دو

۴۶ استفتائات ج ۱

بعد از ظهر روز ششم ختم می شود (که مجموعاً ۱۱۶ ساعت می شود) ولی از لحاظ روز این نیز چهار روز و هشت ساعت حساب می شود آیا این هر دو مثال عددیه شمار می رود؟ یعنی در مسائل حیض شب و روز دخالت در تعیین وقتیه و عددیه دارد یا فقط ساعت ها برای مساوی شدن روزها حساب می شود؟

جواب : در فرض سؤال عادت عددیه دارد و شب دخالت ندارد.

س ۹۵ : خانمی که هر بیست و هشت روز به مدت هفت روز حیض می شود، اگر بعد از زایمان دچار خونریزی مستمر به مدت چند ماه شود، وقت حیض در این چند ماه در صور زیر چگونه محاسبه می شود؟
الف) خون ها همه واجد صفات حیض است. ب) خون ها همه فاقد صفات حیض است.

جواب : این زن دارای عادت وقتیه و عددیه است، به مقدار عادتش نفاس قرار دهد و بقیه را استحاضه تا وقتی که زمان حیضش برسد به شرطی که از آخر نفاس او و حیض جدید مدت ده روز فاصله شود و گرنه در این ماه زمان عادتش حیض نبوده و باید صبر کند تا ماه دیگر زمان عادتش برسد.

س ۹۶ : اگر خانمی مضطربه در ابتدا (مثلاً یک ساعت) خون با صفت می بیند و بعد بی صفت می شود به همین شکل مرتب تغییر صفت می دهد آیا باید احتیاط کند یا حیض قرار دهد؟

جواب : اگر علم به استمرار سه روز کامل ندارد بنا بر احتیاط واجب هم کارهایی که بر حائض حرام است ترک کند و هم کارهایی که بر مستحاضه واجب است انجام دهد.

طهارت ۴۷

س ۹۷ : آیا مستحاضه می تواند برای نماز و حج اجیر شود؟

جواب : محل اشکال است.

س ۹۸ : اگر خانمی قبل از پایان ده روز، در ادامه حیض خونی به

رنگ های زیر ببیند آیا ادامه حیض محسوب می شود؟ الف : کرمی ب : سبز.

جواب الف و ب : اگر خون است حیض محسوب می شود در صورتی

که از ده روز تجاوز نکند و إلا فقط به مقدار عادت حیض و بقیه استحاضه است.

س ۹۹ : اگر خانمی فاصله بین شروع دو حیضش مساوی باشد مثلاً

هر ۲۸ روز به ۲۸ روز عادت شود، آیا در فروض ذیل صاحب عادت وقتی محسوب می شود؟

الف : تعداد روزهای حیض و تعداد روزهای پاکی او در هر دو ماه

مساوی باشد، مثلاً هر ماه هفت روز حیض می شود، بیست و یک روز پاک است.

جواب : بلی.

ب : تعداد روزهای حیض و پاکی مساوی نیست اما جمع آنها عدد

ثابتی است، مثلاً ماه اول هفت روز حیض است و بیست و یک روز پاک و بعد از آن هشت روز حیض است و بیست و یک روز پاک و بعد از آن شش روز حیض است و بیست و دو روز پاک (همواره جمع حیض و پاکی اش بیست و هشت روز است).

جواب : اگر جمع روزهای حیض و پاکی ثابت باشد به طوری که بعد

از هر بیست و هشت روز حتماً خون دیدن شروع می شود عادت وقتی

محسوب می شود.

ج : اگر فقط تعداد روزهای پاکی ثابت باشد چطور؟ یعنی همواره بعد از گذشت بیست روز از اتمام حیض قبلی، عادت بعدی او شروع می شود، اما از آنجا که تعداد روزهای حیض متفاوت است، جمع حیض و پاکی عدد ثابتی نیست.

جواب : اگر جمع روزهای حیض و پاکی ثابت نیست فقط تعداد روزهای پاکی ثابت باشد عادت وقتی محسوب نمی شود.

س ۱۰۰ : در تشخیص خون حیض، آیا زن مضطربه و صاحب عادت عددیه به محض دیدن خون به رنگ های زیر، می تواند حیض قرار دهد؟
الف : قهوه ای تیره. ب : قهوه ای روشن. ج : نارنجی. د : صورتی.

جواب: بلی در صورتی که دارای صفات حیض باشد (الف، ب، ج) یا اینکه علم به استمرار آن تا سه روز داشته باشد، بلکه اگر شک در استمرار داشته باشد بنا بر احتیاط واجب هم کارهایی که بر حائض حرام است ترک کند و هم کارهایی که بر مستحاضه واجب است انجام دهد.

س ۱۰۱ : خانمی با استفاده از فتیله های پنبه ای که در دهانه رحم قرار می دهد و به حدود چهار سانتیمتر داخل لوله رحم می شود.

الف : از آمدن خون در ابتدای حیض جلوگیری می کند آیا روزه ای که در آن روز گرفته است صحیح است؟

جواب : بلی، روزه اش صحیح است.

ب : اگر این خانم در وقت صبح مستحاضه قلیله باشد و به همین وسیله از حدوث استحاضه کثیره جلوگیری کند، آیا واجب است که برای نماز ظهر

خود، غسلی انجام دهد؟

جواب : خیر، غسل لازم نیست.

س ۱۰۲ : در احکام جنب و حائض آمده است که خضاب در این دو حالت کراهت دارد. آیا این کراهت شامل رنگ‌های شیمیایی و یا طبیعی امروزی هم می‌شود؟

جواب : بلی شامل می‌شود.

س ۱۰۳ : در مقام تشخیص حیض از استحاضه، در صورت تجاوز از عشره، رنگ‌های ذیل کدام واجد صفت حیض و کدام فاقد صفت حیض می‌باشد؟

الف : قهوه‌ای پر رنگ. ب : قهوه‌ای کم رنگ. ج : نارنجی پر رنگ.
د : نارنجی کم رنگ. ه : صورتی پر رنگ. و : صورتی کم رنگ.

جواب : سرخی و یا بالاتر از آن از علامات حیض و زردی علامت استحاضه است.

س ۱۰۴ : خونی که دختر قبل از اتمام نه سال قمری می‌بیند آیا حکم استحاضه را دارد یا هیچ حکمی ندارد؟
جواب : حکم استحاضه ندارد.

س ۱۰۵ : زنی که از لحاظ عادت فقط وقتی است و خون را بعد از گذشت چند روز از وقت خود می‌بیند به نحوی که خون در ایام عادتش است. مثلاً زنی که وقتی است فقط همیشه اول ماه حائض می‌شود و حداقل شش روز خون می‌بیند ولی این ماه روز چهارم خون می‌بیند. آیا با مجرد رؤیت خون، خود را حائض محسوب کند (چون در ایام عادت قدر متیقنش است)

یا باید رجوع به صفات شود؟

جواب : محکوم به حیض است مگر اینکه کشف شود که تا سه روز

ادامه ندارد.

س ۱۰۶ : خانمی که سن آن بالای شصت سال قمری باشد، اگر خون

را با ویژگی‌های حیض ببیند حکم آن در باب عده چیست؟ آیا یائسه محسوب

می‌شود؟

جواب : یائسه محسوب می‌شود.

س ۱۰۷ : خانمی پس از هفت روز خون و هفت روز پاکی، مجدداً

هفت روز دیگر خون می‌بیند، آیا می‌تواند اقل طهر را با سه روز از خون دوم

که نشانه‌های حیض را دارد کامل کند و ما بقی را با وجود شرایط، حیض قرار

دهد؟ در صورتی که هفت روز دوم بدون صفات حیض باشد، حکم چگونه

است؟

جواب : خون دوم استحاضه است مگر اینکه سه روز اول به صفات

استحاضه و بقیه به صفات حیض باشد که در این صورت آنچه به صفات

حیض است حیض محسوب می‌شود.

س ۱۰۸ : حکم مسأله بالا در مورد شش صورت اقسام حائض (عادت

وقتی و عددیه، وقتی و ...) چیست؟

جواب : فرق نمی‌کند ولی اگر عادت وقتی دارد و خون دوم در ایام

عادت است خون دوم حیض و خون اول استحاضه است.

س ۱۰۹ : زنی که سن او بالای پنجاه سال قمری است و مرتباً خون

عادت خود را می‌بیند، در باب عده آیا آن زن یائسه محسوب می‌شود؟ در

طهارت ۵۱

منهاج الصالحین جلد سوم، مسأله ۵۴۴ عبارت آمده که «الیاسة فلا تجب علیها العدة و ان كانت مدخولا بها، و یتحقق الیأس - بعد انقطاع دم الحیض و عدم رجاء عوده لکبر سن المرأة - ببلوغها خمسين سنة قمرية سواء في ذلك القرشية و غيرها علی الاظهر.» این عبارت - بعد انقطاع دم الحیض و عدم رجاء عوده لکبر سن المرأة - توضیحی است یا شرط برای یائسگی زن؟

جواب : شرط یائسگی است.

س ۱۱۰ : اگر خانمی در غیر ایام عادت، خون با صفات ببیند و شک در استمرار تا سه روز داشته باشد، آیا می تواند احتیاط کند و یا امر به تحیض به نحو عزیمت است؟ و چنانچه عباداتی (مثلا روزه) با قصد قربت انجام دهد و این خون قطع شود، آیا عبادات انجام شده صحیح است؟ و حکم مسأله فوق در صورتی که خون با صفت در ایام عادت ببیند و به خاطر شک در استمرار چیست؟

جواب : در فرض اول بنا بر احتیاط واجب باید بین اعمال مستحاضه و تروک حایض جمع کند، و اگر بعدا معلوم شود که حیض نبوده عباداتی که انجام داده صحیح است، و در فرض دوم وظایف حایض را انجام دهد و عبادات را ترک کند.

س ۱۱۱ : خانمی چهار روز خون حیض دیده است بعد از چهار روز به مدت دو روز لکه های سفید که قطعاً خون نیست دیده است و بعد از دو روز دیگر لکه های زرد رنگ می بیند که شک در خون بودن آن دارد آیا این خون حیض محسوب می شود یا استحاضه یا غیر این مورد؟

جواب : محکوم به حیض است اگر قبل از پایان روز دهم قطع شود و

۵۲ استفتائات ج ۱

همچنین اگر عادت عددیه بیشتر از شش روز داشته باشد که اگر خون بیشتر از ده روز بیاید به مقدار عادتش حیض قرار دهد.

س ۱۱۲: خانمی که می خواهد عادت پیدا کند در روز اول ماه ساعت هفت صبح حیض می شود و در روز اول ماه دیگر بعد از ظهر حیض می شود آیا چنین خانمی صاحب وقتیه می شود؟
جواب: بلی، می شود.

س ۱۱۳: اگر زنی، خونی ببیند که بعضی از صفات حیض و بعضی از صفات استحاضه را داشته باشد و صاحب عادت وقتیه نباشد و یا اگر باشد در وقت نباشد، حکم آن خون چیست؟ به عبارتی، برای حکم به حیض بودن خونی، آیا لازم است تمام صفات حیض را دارا باشد و یا بعضی از صفات کفایت می کند؟ و در صورت دوم آن بعض کدام است؟
جواب: وجود بعضی از صفات کافی است.

س ۱۱۴: الف: با توجه به اینکه سن شرعی یائسگی زن در ابواب حیض و عده شصت سالگی قمری می باشد آیا در فرض انقطاع خون به صورت کامل سن شرعی یائسگی در باب عده پنجاه سالگی قمری است یا خیر؟

جواب: بعد از پنجاه سالگی اگر دیگر امیدی ندارد که حائض شود یائسه محسوب می شود وعده ندارد.

ب: آیا اگر زنی بگوید من یائسه هستم می توان حرف او را حمل بر صحت گذاشته و با او ازدواج موقت کرد شرعاً؟
جواب: خیر، مگر از گفته وی اطمینان پیدا شود.

طهارت ۵۳

س ۱۱۵ : حکم نقاء متخلل بین یک حیض چیست، آیا ملحق به حیض است یا باید غسل کند و عبادات را انجام دهد؟
جواب : به احتیاط واجب باید جمع بین تروک حائض و اعمال طاهره کند.

س ۱۱۶ : فردی قالبیاف است و می خواهد سوره ای از قرآن را بیافد، آیا فردی که حائض است یا غسل به گردن دارد می تواند آن را بیافد؟
جواب : اگر صورت آیات قرآنی به وسیله سر نخ ها پوشیده باشد و تماس با آن ها حاصل نمی شود، مانعی ندارد.

س ۱۱۷ : ورود و توقف شخص حائض و جنب در حرم انبیای الهی (علیهم السلام) چه حکمی دارد؟

جواب : بنا بر احتیاط توقف و مکث جنب و حائض در مشاهد انبیا (علیهم السلام) جایز نیست و صحن و رواق ها حکم مشاهد را ندارند.

س ۱۱۸ : مستمرة الدمی که عادت مشخصی ندارد، اگر بعد از گذشت ده روز از پایان حیض قبلی دو یا سه ساعت پاک باشد، آیا می تواند خون بعد از پاکی را حیض جدید قرار دهد؟ و آیا بین صفت دار یا بی صفت بودن خون فرقی هست؟

جواب : نمی تواند.

س ۱۱۹ : آیا ارضای زن توسط شوهر در ایام حیض بدون دخالت آلت اشکال دارد؟

جواب : مانعی ندارد.

س ۱۲۰ : احدى الأخوات عاداتها الشهرية عشرة ايام و مدة النقاء ۱۲

٥٤ استفتاءات ج ١

أو ١٣ يوماً ثم ترى الدم يوم ١٤ (الرابع عشر) و لمدة ثلاثة أيام بصفة الاستحاضة القليلة و لكن في آخر الشهر تأخرت الدورة لمدة ٨ ايام و بعد اليوم الثامن رأت الدم بصفة الاستحاضة و ليس فيه صفات الدورة لمدة ٧ أيام ثم في اليوم السابع رأت الدم بصفات العادة الشهرية، فما حكم هذه الأيام التي رأت فيها الدم بصفات العادة هل هي عادة أو استحاضة و ما حكم صلواتها؟

الجواب : في مفروض السؤال حيث لا يكون الدم في زمان العادة يجب الرجوع الى الصفات، فما بصفة الحيض حيض و ما ليس بصفته استحاضة.

س ١٢١ : إذا كانت المرأة ذات عادة عديدة، و لكن الدم يستمر لديها لمدة ١٥ يوماً يمكن للدم أن يكون متواصلاً و يمكن أن يكون متقطعاً، مثلاً أن تكون عاداتها سبعة أيام و لكن يمكن للدم أن يستمر لليوم التاسع ثم ينقطع و يرجع في اليوم الحادي عشر و يمكن أن ينقطع في اليوم الثامن و يرجع في اليوم العاشر فما عليها أن تفعل؟ هل عليها أن تعتبر أن الدم من بعد السبعة هو استحاضة أو عليها أن تجمع بين تروك الحائض و أعمال الاستحاضة علماً أن هذه الحال مستمرة لديها من ثلاث سنين و المرأة تكون متأكدة من استمرار الدم لبعده العشرة أيام.

الجواب : اذا انقطع قبل نهاية اليوم العاشر ثم عاد بعد العاشر فالأول حيض و الثاني استحاضة، و كذا اذا عاد قبل العاشر و استمر بلون واحد الى ما بعد العاشر، و اذا انقطع مرتين كلاهما قبل العاشر، و عاد بعد العاشر فالدمان الأولان حيض و الثالث استحاضة. هذا كله إذا لم يكن الأول فاقداً

طهارت ۵۵

لصفات الحيض و الثاني واجداً فان الثاني في هذه الصورة يكون حیضاً و الأول استحاضة.

استحاضه

س ۱۲۲ : خانمی که مستحاضه قلیله می باشد اگر غسل جنابت انجام دهد آیا برای خواندن اولین نماز لازم است که وضو هم بگیرد؟
جواب : خیر، لازم نیست.

س ۱۲۳ : من خانمی هستم چهل و هشت ساله و الآن عادت ماهانه می شوم و روز اول یک لکه می بینم و روزهای بعد زیاد می شود، آیا جزء عادت ماهانه حساب می شود؟

جواب : اگر لکه کاملاً قطع می شود و با فاصله، خون بعدی را ببینید این لکه استحاضه است و اگر آلودگی حتی در باطن ادامه دارد جزء عادت ماهیانه است.

س ۱۲۴ : رحم خانمی را به طور کامل خارج کرده اند اما تخمدان های او باقی است و به دلیل فعالیت تخمدان ها خونی با شرائط و صفات حیض می بیند، خون مذکور چه حکمی دارد؟ اگر حیض نیست آیا استحاضه محسوب می شود یا هیچ حکمی ندارد؟

جواب : حیض نیست بلکه بنا بر احتیاط واجب احکام استحاضه را دارد.

س ۱۲۵ : آیا غسل استحاضه از وضو کفایت می کند؟

جواب : غسل استحاضه کثیره از وضو کفایت می کند ولی متوسطه کفایت از وضو نمی کند.

۵۶ استفتائات ج ۱

س ۱۲۶ : آیا مستحاضه می تواند به خط قرآن با همان طهارت نماز دست بزند؟

جواب : در متوسطه و قلیله اگر بعد از نماز بخواهد مس کند بنا بر احتیاط واجب باید وضو بگیرد، و در کثیره اگر بیرون آمدن خون مستمر است وضو لازم نیست، ولی اگر قطع می شود به طوری که در آن فاصله می تواند غسل کند و مس را انجام دهد بنا بر احتیاط واجب باید دوباره غسل کند.

س ۱۲۷ : داخل شدن زن در مسجد با حالت استحاضه چه حکمی دارد؟

جواب : مانعی ندارد.

س ۱۲۸ : آیا زن مستحاضه می تواند روزه قضا بگیرد؟

جواب : بلی، می تواند.

س ۱۲۹ : گرفتن روزه ماه رمضان بدون غسل کثیره چه حکمی دارد؟

جواب : روزه اش صحیح است.

س ۱۳۰ : آیا تحفظ از خون در هنگام روزه گرفتن برای خانم لازم

است؟

جواب : خیر، لازم نیست.

س ۱۳۱ : در مورد وظایف مستحاضه متوسطه، در تعلیقه بر عروه

(ج ۱، ص ۲۶۴، مسأله ۹) آمده : تحفظ از خروج خون بعد از وضو و غسل

واجب است. اما در توضیح المسائل جامع، ص ۲۰۹، مسأله ۶۱۳؛ تحفظ

به احتیاط واجب قبل از وضو و غسل لازم دانسته شده است، تحفظ قبل از

غسل واجب است یا بعد از آن؟ حکم بنا بر احتیاط واجب است یا فتوا؟

جواب : ظاهر تعلیقه عروه ج ۱ ص ۲۶۴ تعلیقه ۹۴۴ موافق عبارت رساله جامع است.

س ۱۳۲ : در مورد انجام نماز قضا توسط مستحاضه، در توضیح المسائل جامع ص ۲۱۵، مسأله ۶۴۲ آمده : «به احتیاط مستحب در حال استحاضه نماز قضا نخواند.» و اما در استفتاء ارسالی از دفتر معظم له آمده است : «به احتیاط واجب نماز قضا را بعد از پاکی انجام دهد.» کدام پاسخ مورد تایید حضرتعالی می باشد؟

جواب : قضا نمودن در حال استحاضه اشکال ندارد. بلی، اگر یقین دارد که در آینده نزدیک پاک خواهد شد، به احتیاط واجب قضا را به تأخیر بیندازد.

س ۱۳۳ : زنی در استحاضه کثیره است، در آخر وقت نماز ظهر و عصر تمام اعمال استحاضه کثیره را انجام داده و نماز ظهر و عصر را در آخر وقت خوانده، و می داند که پاک نشده و خون در باطن رحم و داخل فرج هست، ولی بعد از غسل نماز ظهر و عصر، حتی به اندازه سر سوزن هم خون از فرج بیرون نیامده، آیا می تواند نماز مغرب و عشا را با همان غسل نماز ظهر و عصر بخواند؟ در حالی که می داند بعد از نماز مغرب و عشا دوباره خون استحاضه کثیره می آید.

جواب : می تواند با همان غسل نماز مغرب و عشاء را بخواند.

نفاس

س ۱۳۴ : آیا با حائض شدن یا نفسا شدن زن، وضویش باطل می شود؟
جواب : بله، باطل می شود، ولی فقط غسل واجب می شود.

س ۱۳۵ : آیا برای بچه سقط شده غسل نفاس لازم است؟

جواب : بلی لازم است، مگر مضغه یا علقه باشد که غسل ندارد.

س ۱۳۶ : اگر زنی بعد از زایمان دو روز خون ببیند و سپس سه روز

پاک شود و دوباره روز ششم خون ببیند و تا بعد از ده روز استمرار داشته باشد،

حکم نفاس او در صور زیر چیست؟

الف : مضطربه؟

جواب : تا ده روز بعد از زایمان نفاس است در زمانی که خون دیده،

و در زمان پاکی وسط بنا بر احتیاط واجب بین تروک نفساء و أعمال طاهره

جمع شود.

ب : عددیه چهار روزه؟

جواب : دو روز نفاس و از روز ششم استحاضه است.

ج : عددیه هفت روزه؟

جواب : تا هفت روز از زایمان نفاس است در زمانی که خون دیده، و

در زمان پاکی وسط بنا بر احتیاط واجب بین تروک نفساء و أعمال طاهره

جمع کند.

س ۱۳۷ : خونریزی در اثر جفتی که جدا از بچه (یک ماه بعد) سقط

می شود، چه حکمی دارد؟

جواب : نفاس نیست.

س ۱۳۸ : اگر خون نفاس از ده روز بگذرد چه حکمی دارد؟ و اگر

خانم بعد از زاییدن تا یک ماه پی در پی خون ببیند، چه وظیفه ای دارد؟

جواب : اگر عادت عددیه دارد به مقدار عادت را نفاس و ده روز بعد

طهارت ۵۹

را استحاضه و خون بعد از آن را که در ایام عادت وقتیّه است حیض قرار می‌دهد و اگر عادت وقتیّه ندارد خون قرمز را حیض و زرد را استحاضه قرار می‌دهد.

۶ - احکام اموات

غسل مس میت

س ۱۳۹ : زنی که بچه سقط نموده آیا باید غسل مس میت نماید؟ و اگر جواب مثبت است بچه باید چند ماهه باشد تا وجوب غسل ثابت شود؟
جواب : قبل از دمیدن روح در بچه، غسل واجب نیست و بعد از آن اگر هنگام خروج، بدنش سرد شده باشد و با ظاهر یا باطن بدن مادر تماس پیدا کند مادر بنا بر احتیاط واجب باید غسل کند.

س ۱۴۰ : اگر جواب سؤال قبل مثبت است. با توجه به اینکه زنی چند بار این اتفاق برای او رخ داده و بر اثر جهل به حکم آن هم قصوراً، غسل مس میت ننموده و فقط غسل نفاس نموده حکم نماز و روزه‌هایش تا به اکنون چیست؟

جواب : غسل نفاس از غسل مس میت کفایت می‌کند.

س ۱۴۱ : آیا مس نمودن بدن میت موجب ابطال وضو می‌شود؟

جواب : خیر، موجب بطلان وضو نیست.

غسل و حنوط میت

س ۱۴۲ : ولوج روح در جنین دقیقاً در چه زمانی است؟ غسل و کفن

جنین سقط شده در چند ماهگی واجب می‌باشد؟

۶۰ استفتائات ج ۱

جواب : ولوج روح در چهار ماهگی است و اگر جنین سقط شده چهار ماهه باشد باید غسل و تحنيط و تکفين شود بلکه بنا بر احتياط واجب اگر خلقتش قبل از آن کامل باشد نيز بايد غسل و تحنيط و تکفين شود.

س ۱۴۳ : زمان دقيق دميدن روح در جنين در قوانين جاري کشور مشخص نگرديده است و همچنين با عنايت به اينکه اين موضوع در صلاحيت اظهار نظر از سوی سازمان پزشکی قانونی نمی باشد و یک بحث کاملاً شرعی بوده و نيز در موارد تعيين ديه جنين بسيار مؤثر می باشد بنا بر اين با توجه به مراتب فوق الذكر تقاضای اعلام نظر حضرتعالی با توجه به آيات قرآنی و روايات معتبر درباره زمان ولوج روح در جنين، مورد استدعاست بفرمایید : ولوج روح در جنين در چند ماهگی اتفاق می افتد؟

جواب : دمیده شدن روح در ماه چهارم است مگر اینکه با وسایل جديد دمیده شدن قبل از ماه چهارم ثابت شود.

س ۱۴۴ : غسل و کفن جنين سقط شده در چند ماهگی واجب است؟

جواب : بچه سقط شده چنانچه چهار ماه قمری نداشته و خلقت بدنش کامل نشده باشد غسل، حنوط و نماز ميت ندارد، و بنا بر احتياط واجب بايد او را در پارچه ای بپیچند سپس بايد وی را دفن کنند، و چنانچه چهار ماه قمری دارد غسل و حنوط و کفن و دفن متعارف دارد ولی نماز ميت ندارد، و در فرضی که خلقت بدن تمام شده ولی چهار ماه قمری ندارد، بنا بر احتياط واجب بايد غير از نماز ميت بقيه احکام ميت را رعايت کنند.

س ۱۴۵ : اگر ميت به گونه ای است که نمی شود او را غسل داد ولی امکان تیمم به صورت جبیره ای وجود دارد، آیا بايد او را تیمم جبیره ای داد و

یا اینکه بدون تیمم او را دفن کرد؟

جواب : باید تیمم داده شود و اگر غسل جبیره‌ای ممکن است، غسل جبیره‌ای هم بدهند.

س ۱۴۶ : با توجه به اینکه کافور ماده‌ای است که از گیاه حاصل می‌شود ولی متأسفانه درصد زیادی از کافور موجود حاصل فرایندهای شیمیایی و مصنوعی روی مواد شیمیایی می‌باشد و در آن به هیچ عنوان از گیاه استفاده نشده است و با آن کافوری که از منابع گیاهی و طبیعی به دست می‌آید کاملاً متفاوت است. با توجه به این موضوع، استفاده از کافور صنعتی برای تغسیل میت چه حکمی دارد؟

جواب : کفایت نمی‌کند.

س ۱۴۷ : در صورتی که میت جنب یا حائض باشد آیا با انجام غسل میت آن غسل‌ها ساقط می‌شود؟

جواب : بلی.

س ۱۴۸ : در صورت عدم امکان غسل با سدر و کافور چه باید کرد؟

جواب : چنانچه سدر و کافور یا یکی از آن‌ها پیدا نمی‌شود یا استعمال آن جایز نباشد مثل آنکه غصبی باشد، بنا بر احتیاط واجب باید به جای هر کدام که ممکن نیست، میت را با آب خالص به قصد بدلیت از غسلی که ممکن نیست غسل بدهند، و علاوه بر انجام سه غسل يك تیمم هم بدهند.

س ۱۴۹ : اگر شخصی کاملاً جان از بدنش خارج نشده مثلاً در هر چند دقیقه نفس می‌کشد آیا می‌توان به اصرار ولی غسل میت داد؟

جواب : خیر، غسل مزبور غسل میت نیست.

۶۲ استفتائات ج ۱

س ۱۵۰: ترشحاتی که هنگام غسل از محل غسل یا بدن میت به افراد پاشیده می شود چه حکمی دارد؟

جواب: اگر با آب قلیل غسل داده می شود نجس و اگر با آب کر باشد پاک است.

س ۱۵۱: مقدار کافور در حنوط باید چقدر باشد؟

جواب: به مقداری که عرفاً بگویند کافور به آن موضع مالیده اند.

س ۱۵۲: آیا بعد از غسل دادن میت بدنش پاک می شود؟

جواب: بعد از سه غسل پاک می شود.

س ۱۵۳: آیا شهید بدنش پاک است؟ و نیاز به غسل و کفن دارد؟

جواب: پاک است و غسل و کفن ندارد، البته این حکم مختص به شهید در معرکه جنگ می باشد در حالی که وقتی بر سر او رسند از دنیا رفته باشد، و سقوط کفن در صورتی است که لخت نباشد.

س ۱۵۴: غسل میت با وجود تاتو و نقاشی روی بدن یا خالکوبی چه

حکمی دارد؟

جواب: صحیح است.

س ۱۵۵: در صورت تعدد غسل دهنده ها آیا نیت جداگانه برای هر

کدام از آنان لازم است؟

جواب: بلی.

س ۱۵۶: هل يلزم تفریغ خزاني السدر و الکافور بعد کل استخدام أو

يمكن استخدام الماء المتبقى لأغسال و لو بعد فترة طويلة مع عدم تغير

الماء؟ وماذا لو يتغير؟

طهارة ٦٣

الجواب : لا يلزم ولكن يعتبر في الماء الذي يغسل به الميت أن يكون خليطاً مع السدر بحيث يصدق عليه ماء السدر ولا يكثر سدره حتى يصير مضافاً بذلك.

س ١٥٧ : هل يجوز وضع السدر في خرقة أو إناء أو وعاء يمنع انتشاره في الخزان و تسهل إزالته؟

الجواب : لا يجوز.

س ١٥٨ : هل ماء الغسل بالسدر و الكافور ينجس ما يلاقيه من ثياب من يقوم بالتغسيل؟

الجواب : نعم ينجسane و لا يطهر باتمام الأغسال بالتبع على الأحوط وجوباً.

س ١٥٩ : هل يجوز تجفيف ورق السدر ثم طحنه و تخزينه و خلطه بالماء وقت الحاجة؟

الجواب : لا مانع منه.

س ١٦٠ : ما هي كمية السدر التي يمكن أن تضاف للماء لكي يصدق معها أن الماء ماء السدر؟

الجواب : المناط هو أن يصدق عرفاً أنه ماء مخلوط بالسدر.

س ١٦١ : ما هي كمية الكافور التي يمكن أن تضاف للماء لكي يصدق معها أن الماء ماء كافور؟

الجواب : نفس الجواب السابق.

کفن

س ۱۶۲: الف: اگر پارچه برای کفن پیدا نشود چه باید کرد؟

جواب: اگر به مقدار ستر عورت پارچه موجود باشد عورت را بپوشانند و دفن کنند.

ب: در صورتی که پارچه باشد ولی مجهول المالک باشد، کفن با آن چه صورتی دارد؟

جواب: جایز نیست و اگر از پیدا کردن مالک مأیوس هستند، از حاکم شرع اجازه بگیرند.

س ۱۶۳: همان گونه که می دانید خلعتی های موجود در بازار که بر روی کفن بر میت می پوشانند مملو از اسماء متبرکه و اسماء الهی مانند جوشن کبیر است. از طرفی بدیهی است که بدن میت در داخل قبر بعد از چند روز متلاشی می شود و این اسمای الهی با امعاء و احشای میت قطعاً آلوده به نجاست می گردد حال چرا برای دستیابی به مستحب ما شیعیان مرتکب حرام و آلوده کردن اسمای الهی می شویم؟ و چرا این خلعتی ها همواره در منظر علما و فقیهان بوده و مانع این کار نمی شوند؟

جواب: این کار ممنوع نیست و نسبت به بعضی از آن ها در روایات ترغیب شده است و آلوده شدن کفن به نجاسات معلوم نیست.

س ۱۶۴: در مورد اجسادى که دچار سوختگی و حوادث از قبیل تصادفات شده اند که پس از غسل خونریزی قطع نمی گردد به جهت جلوگیری از آلودگی کفن، استفاده سرتاسری صحیح است؟

جواب: می توانند داخل زخم را با مواد بندآورنده پر کنند و میت را با

پلاستیک بپوشانند.

س ۱۶۵: فرموده‌اید که اگر کفن میت نجس شد، باید آن را آب بکشند، آیا این مطلب درباره بدن میت نیز می‌باشد یعنی اگر بعد از غسل نجس شود آیا باید آن را آب بکشند و بعد دفن کنند؟

جواب: بلی.

نماز میت

س ۱۶۶: شخصی در نماز میت به جای پنج تکبیر شش تکبیر گفته است، یعنی تکبیر آخر را تکرار کرده است (به جهت جهل به مسأله) آیا این نماز باطل است؟

جواب: باطل نمی‌شود.

س ۱۶۷: آیا اجازه می‌دهید که در نماز میت بعد از تکبیر اول و ذکر شهادتین، شهادت ثالثه (أشهد أن علیاً ولی الله) را به نیت تبرک و تیمن (بدون قصد جزئیت) ذکر نماییم؟

جواب: اشکال دارد.

س ۱۶۸: در نماز جماعت میت اگر در صف اول، افرادی باشند که به طور صحیح کلمات را نمی‌توانند ادا کنند نماز کسانی که پشت سر ایشان هستند صحیح است؟

جواب: بلی، صحیح است.

س ۱۶۹: در صورت بطلان نمازهایی که بر میت تا به حال در حال نشسته روی صندلی انجام داده شده وظیفه چیست؟

جواب: اگر جسد میت در قبر مندرس نشده باشد بنا بر احتیاط واجب

باید بر قبر نماز بخوانند.

س ۱۷۰ : نماز جنازه بر میت خوانده شده اما ضمایر مرد و زن در آن مراعات نشده است یا دعایی را که برای مرد خوانده می شود برای طفل نابالغ یا مجنون خوانده است، آیا بعد از اطلاع باید بالای قبر میت رفته نماز را اعاده کنند یا لازم نیست؟

جواب : لازم نیست.

دفن

س ۱۷۱ : قبوری در مسیر تردد می باشد که روی آن اسامی افراد از قبیل عبدالله، عبدالحسین و یا فامیلی عبداللهی، عبدالامیری و مانند آن وجود دارد که پا گذاشتن روی آن ها از مصادیق هتک به شمار می رود و از جهتی شناسایی این قبور بدون نوشتن نام و فامیلی ایشان امکان پذیر نیست در این فرض :

الف : آیا محو این اسامی واجب است؟

جواب : اگر هتک نباشد لازم نیست ولی روی آن راه نروید.

ب : برای رفع هتک آیا می توان روی این قبور شیشه یا طلق و مانند آن قرار داد؟

جواب : اگر شیشه طوری گذاشته شود که عاده مانع راه رفتن شود، هتک رفع می شود.

ج : در صورت وجود راهکار در این زمینه لطفا راهنمایی فرمایید.

جواب : به مسئولین مربوطه بگویید که به جای نام خدا از نقطه استفاده کنند مانند «عبد ا...».

طهارت ۶۷

س ۱۷۲ : اینجانب از شیعیان می‌باشم و مادرم سیده است که به عقد پدر بهائیم درآمد و توانست در اواخر عمر پدرم را به دین اسلام رهنمون سازد و در روزهای احتضار شهادتین را بر زبان آورده است اما به جهت اصرار خواهر و برادر بهایی پدرم را به گورستان بهاییان انتقال دادند. حال که مادرم نیز به رحمت خدا رفته و توسط اینجانب در بهشت زهرا دفن گردیده است. آیا انتقال جسد پدرم از قبرستان کفار به بهشت زهرا امکان‌پذیر است؟

جواب : در فرض امکان و عدم حرج واجب است.

س ۱۷۳ : در روستای ما قبرستانی واقع شده که تقریباً کامل شده است. اگر در همان قبرستان خاک روی قبرها را برداریم ولی سنگ‌های لحد را جابجا نکنیم و مراقب باشیم که میت آشکار نشود. در این صورت آیا می‌توانیم روی لحد میت دیگری دفن کنیم؟

جواب : بلی، می‌توانید.

س ۱۷۴ : به دلیل ضرورت دفن اموات مسلمین استفاده مجدد از قبوری که چهل سال از دفنشان گذشته است چه حکمی دارد؟

جواب : چنانچه از مدت دفن اموات زمان زیادی بگذرد به طوری که بدنشان از بین رفته و خاک شده باشد نبش قبر آنها و دفن اموات جدید در آن مکان مانعی ندارد، البته خراب کردن قبر امامزاده‌ها و شهدا و علما و هر موردی که خراب کردن قبر هتک شمرده شود، حرام است اگر چه سال‌ها بر آن گذشته و بدنشان از میان رفته باشد.

س ۱۷۵ : ارتفاع سنگ قبر از نظر شرعی دارای چه شرائطی می‌باشد؟

جواب : مطلوب آن است که به اندازه چهار انگشت باز باشد و بیشتر

۶۸ استفتائات ج ۱

از آن مکروه شمرده شده است مگر اینکه جهت دیگری در بین باشد که موجب رفع کراهت شود.

س ۱۷۶: قبرستان‌های قدیمی، بعد از چند سال می‌تواند مورد استفاده مجدد قرار گیرد؟ ضمناً قبور پدر و مادرم که حدوداً سی سال از زمان دفن آنان می‌گذرد، آیا می‌توانیم مجدداً مورد استفاده قرار دهیم؟

جواب: اگر اندراس بدن میت احراز شده دفن در آن مکان جایز است.

س ۱۷۷: الآن در بعضی از روستاهای ایران به خاطر مکان مناسب اموات گذشته خود در قبرستان، تمایل دارند در قبر بستگان خود که مثلاً از سی سال قبل و بیشتر دفن شده، دفن شوند سؤال این است که آیا این درخواست و این فعل و عمل جایز است؟ با توجه به اینکه یقین داریم که بدن اموات از بین رفته و خاک شده، ضمناً این عمل منع قانونی هم ندارد. اگر چنانچه پس از شکافتن قبر، تکه استخوانی پیدا شود آیا در چنین فرضی سؤال مذکور بدون مانع می‌باشد؟ تکلیف شرعی چیست؟

جواب: در فرض مسأله، مانعی ندارد.

س ۱۷۸: زمینی است کنار قبرستان شهر که مالک آن زمین دو برادر بوده‌اند که یکی فوت نموده و برادر دیگر زنده است. گاهی عدم رضایت مالک زنده شنیده شده است و لذا بعضی از مؤمنین به مالک مزبور مراجعه کرده و روشن شدن وضعیت این زمین را خواسته‌اند، در جواب اظهار کرده قسمتی را در کنار این زمین برای خودم و بستگانم گذاشته‌ام، و بقیه را برای همه مردم حلال کرده‌ام و به مراجعه‌کننده هم گفته است برای شما و بستگان شما حلال و ظاهراً نشان می‌دهد که ورثه آن برادر متوفی هم قصد جلوگیری از این کار

طهارت ۶۹

را نداشته‌اند و گرنه در طول این ایام جلوگیری می‌کرده‌اند. اکنون سؤال این است که با توجه به مشاع بودن زمین با صراحتی که مالک زنده دارد و می‌گوید برای شما و همه حلال، همین مقدار کافی می‌باشد برای دفن اموات و یا جلب رضایت ورثه متوفی هم لازم است؟

جواب : کافی نیست.

س ۱۷۹ : در صحن امامزاده، قبری است از قدیم الأیام (احتمالاً از هفتاد سال قبل) و مدعی هم ندارد و می‌خواهم آن قبر را برای خودم آرامگاه قرار دهم، نظرتان را برایم مکتوب کنید.

جواب : اگر قبر مذکور، مالک خاصی نداشته باشد، و جسد فردی که در آنجا دفن شده کلاً متلاشی شده باشد، اشکال ندارد.

س ۱۸۰ : در ایالت جورجیا از آمریکای شمالی برای مکان تدفین و غسل جنازه‌ها قوانین مدنی خاصی وجود دارد و طبق این قوانین جنازه‌ها فقط توسط اداره تشییع و تدفین که مجوز رسمی از این ایالت را دارند می‌توانند این کار را انجام دهند و این اداره اجازه می‌دهد که هر کس طبق اعتقاد خود تغسیل و تکفین و تدفین را انجام دهد و تمامی لوازم مورد نیاز را در انجام این امور فراهم می‌کند ولی متأسفانه تمامی این کارها باید زیر نظر فردی باشد که مجوز مورد نیاز را دارا باشد.

الف : اگر ما بدون اجازه شهرداری ایالت و اداره تدفین به صورت مخفیانه غسل میت را در ملک شخصی و مرکز اسلامی خودمان انجام دهیم، با توجه به اینکه اگر ما این کار را در ملک شخصی خود و بدون اجازه شهرداری انجام دهیم و آن‌ها متوجه این امر شوند مشکلات فراوانی برای ما

۷۰ استفتائات ج ۱

ایجاد خواهند کرد، حال با توجه به این مسائل تکلیف ما در اینجا چیست؟

ب: حکم غسل دادن در مکان بدون مجوز چیست؟

ج: در صورت مجاز نبودن تغسیل در مکان بدون مجوز اگر شیعیان

موجود در این منطقه عالم دینی خود را وادار به این کار در مکان بدون مجوز

کنند چه حکمی برای عالم و فرد غسل دهنده است؟

جواب: اگر عمل مذکور بر خلاف تعهد ملزمی که به آن‌ها داده‌اید

باشد جایز نیست بلکه در غیر آن هم معظم له اجازه نمی‌دهند.

س ۱۸۱: ما در ایالت جورجیا از آمریکای شمالی با مشکل نداشتن

قبرستانی برای شیعیان مواجه بودیم و برای تدفین شیعیان خودمان در این

ایالت یک قطعه زمین در قبرستان مسیحیان گرفتیم و آنجا طبق شرع مقدس

و رسوم خود تدفین می‌کردیم، ولی الحمد لله در حال حاضر با برکت صاحب

الزمان (عج) ما یک قطعه زمین را برای خودمان خریداری کرده‌ایم و از این

حیث مستغنی هستیم. الآن که ما قبرستان شیعیان را داریم حکم تدفین در

قبرستان مسیحیان چیست؟

جواب: اگر آن قسمت به عنوان قبرستان مسلمین اختصاص داده شده

است دفن در آن اختیاراً هم مجاز است.

س ۱۸۲: الف: پدر اینجانب در سال ۸۱ هجری شمسی فوت کرده‌اند

و الآن پانزده سال از زمان فوت ایشان سپری می‌شود، آیا می‌توان قبر ایشان را

دو طبقه کنیم و شخص دیگری را با رضایت تمام اعضای خانواده متوفی در

آنجا دفن کنیم؟

جواب: اگر لحد باز نشود و روی سنگ لحد جنازه دیگری دفن گردد

و این کار در عرف آن محل بی حرمتی به میت محسوب نشود مانعی ندارد. البته اگر این قبر را میت در زمان حیاتش خریده و وصیت کرده او را در آن مکان دفن کنند یا اینکه از ثلث میت و به وصیت او خریداری شده دفن شخص دیگری در آن مطلقاً جایز نیست و اگر ورثه خریده‌اند باید به إذن ورثه باشد.

ب: آیا دفن میت در ملک شخصی جایز است؟

جواب: به خودی خود، با رضایت مالک آن مانعی ندارد.

ج: دفن در زمین مجهول المالک چه حکمی دارد؟

جواب: تصرف در مجهول المالک جایز نیست مگر اینکه با رجوع به

حاکم شرع معالجه شود.

د: آیا دفن اموات در جوار امامزادگان و بقاع متبرکه حکمش چیست؟

جواب: امر مطلوبی است.

س ۱۸۳: اگر اسم میت - چه مرد، چه زن - اسم قشنگی نیست، مثلاً

اسم میت مرد (چهارشنبه) است یا اسم میت زن (گل باینیت) است. اگر در

تلقین به جای اسم میت و پدرش بگوییم «یا عبد الله ابن عبد الله» و در میت

زن بگوییم: «یا امة الله ابنة عبد الله» جایز است؟

جواب: آنچه وارد شده در تلقین آن است که میت را با اسم خاص و

اسم پدرش خطاب کند.

س ۱۸۴: اگر بعد از غسل میت زن باردار، سر بچه مرده چهار ماهه او

خارج شود، آیا به همان حالت دفن نمایند و احتیاج به غسل ندارد؟

جواب: اگر امکان اخراج بچه از بدن میت باشد، او را غسل و کفن و

۷۲ استفتائات ج ۱

حنوط می کند و بدون نماز، دفن می کنند، و گرنه به همان حال، دفن می شود.

نبش قبر

س ۱۸۵ : شهرداری بدون اطلاع رسانی و کسب اجازه از نزدیکان متوفیان اقدام به نبش قبر مردگان در قبرستان نموده به نحوی که در اثر تخریب حتی اجساد و آثار مردگان از بین رفته است. اکنون سؤال این است که آیا شهرداری می تواند بدون رعایت مسائل شرعی و اجازه ورّاث، قبور مسلمین را نبش و یا تخریب نماید؟

جواب : از خصوصیات مورد اطلاع نداریم ولی به طور کلی نبش قبر مسلمان - تا وقتی که جسد از بین نرفته و گوشت و استخوان خاک نشده است - جایز نیست و نیز تصرف در ملک دیگری بدون رضایت او جایز نیست.

س ۱۸۶ : شخصی را بدون حنوط دفن نموده اند، آیا نبش قبر جهت انجام حنوط لازم است؟ و بر فرض وجوب نبش قبر، آیا باید نماز میت هم اعاده شود؟

جواب : لازم است مگر اینکه بدن، بو گرفته باشد، و در فرض نبش قبر و انجام حنوط، نماز بر میت هم اعاده شود.

س ۱۸۷ : اگر غیر از نبش قبر مرحوم از طریق سایر بستگان امکان انجام آزمایش DNA وجود داشته باشد، آیا نبش قبر جایز است؟

جواب : نبش قبر جایز نیست مگر اینکه ضرورت اقتضا کند.

س ۱۸۸ : قبر پدر بنده توسط افرادی نبش گردیده به نحوی که استخوان های مرحوم پدر، توسط شهود ملاحظه گردیده است و مشار الیهم سنگ قبر را سرقت و استخوان ها را مخفی نموده اند و در قبر مادر خود را دفن

طهارت ۷۳

کرده‌اند و کلاً وجود قبر پدر را انکار می‌کنند. ما فرزندان نمی‌دانیم چگونه حق پدر خود را ادا کنیم. با توجه به اینکه قبر پدر اینجاست و استخوان‌هایش در وضعیت بلا تکلیفی می‌باشد، و تلاش‌های ما جهت پس گرفتن قبر و استخوان‌های مرحوم هیچ نتیجه‌ای نگرفته از شما تقاضا مندم که راه چاره‌ای نموده و در این مورد تعیین تکلیف کنید که آیا این عمل مجاز است اگر نیست حکمش چیست؟

جواب : نبش قبر و اخراج بدن مسلمان، و دفن شخص دیگر در آن مکان جایز نیست، ولی در فرض سؤال که استخوان‌های پدرتان را دفن کرده‌اند چیزی بر عهده شما نیست.

س ۱۸۹ : در سال ۱۳۳۷ پدرم قبل از فوت وصیت کرده که بعد از مرگم جنازه مرا به امانت اینجا بگذارید و سپس به کربلا منتقل کنید که تا حالا میسر نبوده و در آن زمان جنازه را در صندوقی گذاشتند و در این مدت نتوانسته‌ایم جنازه را منتقل کنیم، اما اکنون میسر است، دستور چیست؟

جواب : در فرضی که مستلزم نبش نباشد باید به وصیت عمل شود.

س ۱۹۰ : الف : شخصی سی و هفت سال پیش به صورت امانت در مقبره شخصی دفن شده است و در حال حاضر ورثه صاحب مقبره می‌گویند چون راه کربلا باز است امانت را بردارید تکلیف را به صورت مشخص معین نمایید، آیا امانت را که به صورت صندوق گذاشته شده می‌توان به جای دیگری به همان صورت منتقل کرد؟

جواب : اگر مالک زمین راضی به ماندن میت در زمین نیست باید او را بیرون بیاورند.

۷۴ استفتائات ج ۱

ب : نسبت به سؤال قبل با توجه به هزینه‌ها و عدم داشتن همراه معتبر برای انتقال صندوق امانت، تکلیف چیست؟

جواب : اگر به نقل صندوق به محل خاصی وصیت کرده در صورت تمکن و عدم مشقت باید به وصیت عمل شود.

متفرقات احکام اموات

س ۱۹۱ : شخصی متأسفانه بعد از غسل دادن میت، به او دخول کرده است آیا این کار موجب حدّ است یا تعزیر و آیا باید مجدداً میت را غسل بدهند؟

جواب : موجب حد نیست، و تعزیر شخص مزبور منوط به صلاح‌دید حاکم شرع می‌باشد و تجدید غسل هم لازم نیست.

س ۱۹۲ : اگر شخص مسلمانی خودکشی کند آیا در حکم میت مسلمان است؟

جواب : بلی.

س ۱۹۳ : آیا لمس استخوان بدن نامحرم (استخوانی که بعد از فوت او خارج می‌شود) اشکال دارد؟

جواب : اگر از بدن او جدا شده و صدق لمس بدن نامحرم نکند مانع ندارد.

س ۱۹۴ : با توجه به سنگ قبرهایی که در جلوی مسجدی هست که محل عبور و مرور مردم می‌باشد. آیا صاحبان قبر (اولیاء میت) نسبت به این سنگ‌ها مالکیتی دارند؟

جواب : در صورت عدم اعراض، ملک آنها است.

س ۱۹۵ : حک آیات قرآنی که در اکثر موارد احتمال بی حرمتی به آن وجود دارد و حک تصویر بانوان بر روی سنگ مزار چه حکمی دارد؟

جواب : از حک آیات قرآن بر روی سنگ قبر در صورتی که معرض هتک باشد پرهیز شود و حک تصویر زن فی حد نفسه حرمت ندارد.
س ۱۹۶ : شخصی در بیمارستان یا جای دیگری فوت می کند بستگانش با زحمات زیادی جنازه را به خانه اش رسانده، پس از گردش دادن داخل خانه به طرف قبرستان انتقال می دهند، این عمل از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

جواب : حرام نیست ولی مطلوبیت آن هم ثابت نیست.
س ۱۹۷ : زمانی که جنازه را به طرف قبرستان حمل می کنند تشیع کنندگان در بین راه جنازه را سه بار به شدت از زمین برداشته و به زمین می گذارند و ذکر یا حسین (علیه السلام) را سر می دهند چنین عملی از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

جواب : حرام نیست ولی مطلوبیت آن هم شرعا ثابت نیست.
س ۱۹۸ : در سال های اخیر در مناطق ما (شمال پاکستان) رسم جدیدی برای مردگان ایجاد شده که بعد از موت یکی از آن ها به مدت زیادی سر قبر آنان چراغ روشن می کنند و با هزینه زیادی سر قبرشان بنا و ساختمان درست می کنند و ضریح می گذارند و در این کار بین علما، صلحا و مردم عادی فرقی نمی گذارند و حتی گاهی وقت ها دیده شده این کار برای کسانی که سوء سابقه ای مثل دزدی داشتند و معروف بودند هم صورت گرفته الان سؤال این است که آیا چنین چیزی از لحاظ شرعی مشکل دارد؟

۷۶ استفتائات ج ۱

جواب : اگر به قصد ورود و استحباب شرعی نباشد حرام نیست، ولی این کارها از مستحبات شمرده نشده است، بلکه ساخت بنا بر قبور جزء مکروهات شرعی شمرده شده مگر بر قبور انبیا، اوصیا، صلحا و علما.

س ۱۹۹ : اهالی روستایی فاقد مزارستان و غسل خانه هستند و اموات خود را در یکی از مزارستان های همجوار دفن می نمایند و الآن مبلغ چند میلیون تومان بابت قبر دریافت نموده اند، و از طرف دیگر رفت و آمد به مزارستان هزینه زیادی را برای صاحبان اموات تحمیل می کند با توجه به مشکلات موجود اهالی روستا تصمیم گرفته اند یک هکتار از زمین هایی که در سال ۱۳۵۷ به دستور امام خمینی (ره) از طرف هیئت هفت نفره جهت استفاده عموم به اهالی داده بودند برای مزارستان و غسل خانه در نظر بگیرند. از این جهت از حضرتعالی تقاضا داریم حکم شرعی اختصاص این گونه زمین ها را به مزارستان و غسل خانه جهت رفاه اهالی منطقه بیان فرمایید.

جواب : اگر این زمین ها ملک کسی نبوده و نیز متعلق حق کسی نیست اشکال ندارد، و گرنه جلب رضایت مالک و صاحب حق لازم است.

س ۲۰۰ : آیا برگزار نمودن مجالس ترحیم و بزرگداشت سوم، هفتم، چهلم و سالگرد فوت اموات، نیز رجحان شرعی دارد؟

جواب : قرائت قرآن و طلب مغفرت و اطعام مؤمنین برای اموات مطلوب شرعی است.

س ۲۰۱ : آیا بعد از اذان مغرب می توان سر قبر مرده فاتحه خواند؟

جواب : مانعی ندارد.

س ۲۰۲ : آیا اجزای بی روح مرده انسان مانند ناخن، مو و دندان نجس

طهارت ۷۷

است؟

جواب : اگر انسانی باشد که محکوم به طهارت باشد مانند مسلمان، اجزاء مذکور پاک است.

۷- احکام تیمم

س ۲۰۳ : در فرض وجوب تیمم به جای غسل میت و عدم امکان تطهیر بدن، وظیفه چیست؟

جواب : به همان صورت تیمم بدهند.

س ۲۰۴ : نسبت به سؤال قبل در صورتی که مواضع تیمم نیز از بین رفته باشد، تکلیف چیست؟

جواب : تیمم هم ساقط می شود.

س ۲۰۵ : هر دو دست شخصی تا مچ، گچ گرفته شده است. اگر وظیفه چنین شخصی در نبود آب، تیمم باشد آیا همان دو دست گچ گرفته شده را بر زمین بزند و به پیشانی بکشد و یا اینکه با ذراع این کار را انجام دهد؟

جواب : با کف دست تیمم بکند.

۲۰۶ : فردی هستم نزدیک هشتاد سال سن دارم که به خاطر عارضه‌ای که در دستم پیدا شده است قادر به وضو گرفتن نیستم و آب برای دستم مضر است، تکلیف این مدتی که با تیمم نماز خوانده‌ام چیست؟ تکلیف نمازهای بعدی چگونه است؟

جواب : اگر آن عارضه زخم یا دمل یا شکستگی نباشد نوبت به تیمم

می‌رسد و گرنه در فرض امکان وضوی جبیره‌ای بگیرید.

س ۲۰۷: زنی که غسل واجب به عهده‌اش آمده و در خانه امکان غسل ندارد، و شوهر هم راضی نیست (اجازه نمی‌دهد) برای غسل بیرون برود، آیا می‌تواند بدون رضایت شوهر بیرون برود و غسل کند؟

جواب: بلی، می‌تواند.

س ۲۰۸: خانمی که بعضی از ناخن‌های او حدود یک سانتیمتر بلند است آیا در هنگام تیمم واجب است سر انگشتان که زیر ناخن است مسح کند؟

جواب: خیر، لازم نیست.

س ۲۰۹: فرموده‌اید که اگر شخصی غسل جنابت انجام داده است نباید برای نماز وضو بگیرد سؤال این است که اگر این شخص به جهت یکی از موارد تیمم، تیمم بدل از غسل جنابت داده باشد، حکم حرمت وضو برای شخص متیمم جاری است؟

جواب: تیمم در این جهت مانند غسل است.

س ۲۱۰: شخصی به جهت سوختگی شدید قادر به وضو و تیمم نیست و به همین جهت نمی‌تواند در مواضع پارچه‌ای بگذارد لذا قادر به وضو و یا تیمم جبیره‌ای هم نمی‌باشد آیا چنین شخصی احکام فاقد الطهورین را دارد؟

جواب: بلی، احکام فاقد الطهورین را دارد.

س ۲۱۱: اگر کسی در شب به مأموریت (کمین) رفته است اما به علت سردی هوا نمی‌تواند وضو بگیرد تکلیف چیست؟

جواب : تیمم کند.

۸ - احکام وسواسی و کثیر الشک

س ۲۱۲ : وسواسی برای عدم اعتنا به یقین یا شک خود آیا باید احراز کند که تک تک شک‌ها و یقین‌ها ناشی از وسوسه است یا اینکه مجرد احتمال آن کافی است و تنها احراز عدم آن مضر است؟
جواب : مجرد احتمال آن کافی است.

س ۲۱۳ : آیا استصحاب وسواسی بودن شخص مفید است؟
جواب : بلی.

س ۲۱۴ : کثیر الشک یعنی چه؟

جواب : یعنی کسی که زیاد شک می‌کند.

س ۲۱۵ : کسی مثلاً در نمازها یا غسل خود چند بار شک می‌کند، حال اگر در وضوی او شکی به وجود آمد باید اعتنا کند؟
جواب : کثیر الشک در مواردی که کثیر الشک نیست حکم افراد عادی را دارد.

س ۲۱۶ : اگر کسی بعد از استحمام شک کند که قسمت‌هایی از بدنش که نجس بوده را درست تطهیر کرده است، تکلیف او چیست؟
جواب : به شک خود اعتنا نکند.

س ۲۱۷ : اگر کسی در استبرا کردن معمولاً دقت فراوان دارد، یک مرتبه در حین استبرا شک کند که مثلاً قسمت دوم یعنی دست کشیدن از بیخ تا سر آلت را انجام داده یا نه ولی اعتنا نکند بعد از تطهیر آبی از او خارج شود حکم

آن آب چیست؟

جواب : اگر وسواسی یا کثیر الشک است، اعتناء نکند و آب خارج شده پاک است.

س ۲۱۸ : اخیراً بیماری وسواسی بنده بیشتر شده است. خانواده بنده بسیار به مشقت و گرفتاری دچار شده‌اند. من الآن روزانه ده قرص یا بیشتر مصرف می‌کنم. این بیماری به سلامت روح و جسم بنده خیلی تأثیر منفی گذاشته است مخصوصاً در تحصیل و زندگی روزمره، لطفاً بنده را در مورد نجاست و پاکی، نماز، وضو و غسل راهنمایی کنید، اخیراً که به مشاوره در تهران مراجعه کرده‌ام، پیشنهاد کردند که تا مدتی نماز نخوانم، چون اعمال وضو، غسل، نجاست و پاکی بنده به دلیل وسواسی بودن می‌باشد، آیا می‌شود بنا به گفته مشاور مدتی نماز نخوانم و بعداً قضایش را بجا آورم؟

جواب : نماز خود را با همان طهارت مشکوک که احتمال بطلان یا یقین به نجاست دارید، انجام دهید إن شاء الله به تدریج خوب می‌شوید.

س ۲۱۹ : در نمازهایم اشتباه می‌نمایم تکلیف حقیر چیست؟

جواب : وسواسی اعتنا به شک ننماید.

س ۲۲۰ : اینجانب از کشور کامرون هستم که پس از مدت‌ها سرگردانی در مسیحیت به تازگی به دین اسلام و مذهب تشیع پیوسته‌ام و در حال حاضر در جامعه المصطفی العالمیه تحصیل می‌کنم. مردم بسیاری از کشورهای آفریقایی مانند کامرون مسیحی هستند و مسلمانان این کشورها با مسیحیان ارتباط‌های فراوانی (همخانه، همسایه، همکار، همکلاسی و...) دارند، و این سبب می‌شود که مسلمانان در اعیاد خود از مسیحیان دعوت

طهارت ۸۱

کنند، و مسیحیان نیز از مسلمانان در اعیاد خود (کرسمس، پاک، اول ژانویه میلادی و...) دعوت کنند و گاهی به آنان تبریک بگویند، هدیه بدهند یا بگیرند، همچنین برای شرکت در این اعیاد به خانه یا کلیسای آنان بروند یا حتی اعیاد و مراسم خود را با تأخیر، برگزار کنند تا با اعیاد مسیحیت همزمان شود. رفت و آمد و ارتباط با مسیحیت جایز است؟ و آیا شرکت در اعیاد و مراسم مسیحیان جایز است؟

جواب : به خودی خود مانعی ندارد، ولی باید از کارهای خلاف شرعی که احیاناً انجام می‌گیرد پرهیز شود.

س ۲۲۱ : فرموده‌اید که کثیر الشک نباید به شک خود اعتنا کند آیا کثیر الظن نیز چنین است و به عبارت دیگر آیا عبارت کثیر الشک در روایات و فتاوا به معنای عدم علم است؟

جواب : ظن کثیر الظن در نماز اگر حجت باشد مثل ظن در عدد رکعات باید به ظنش عمل کند.

س ۲۲۲ : جاء في الرسالة مسألة و هي أنه لا اعتبار بعلم الوسواسي في تنجّس الشيء و عليه أن يرجع إلى عادة العقلاء المشرّعين. و هنا عدة أسئلة :

الف : إذا اعتقد الوسواسي بتنجّس شيء في موردٍ، فهل يجب عليه حينئذ أن يفصل و يشرح مقدّمات علمه بالنجاسة في ذلك المورد لشخص عاديّ حتّى يرى الوسواسي أنه يحصل لذلك الشخص أيضاً العلم بالنجاسة فيعمل؟

ب : إن كان جوابُ المسألة المتقدّمة أنّه لا يلزمه ذلك العمل، فهل

٨٢ استفتاءات ج ١

يجوز له حينئذ أن يعامل الشيء المتنجس بزعمه معاملة شيء طاهر؟

جواب الف و ب : الوسواسي لا يعتني بعلمه حتى يستيقن انه صار

عاديًا.

نماز

۱ - اجزاء، شرائط و موانع نماز

س ۱: شخصی نمازش را به صورت ایستاده خوانده است که ناگهان در وسط نماز مجبور می شود که در رکعت آخر آن را به صورت نشسته بخواند ولی بعد از نماز و در داخل وقت حالش خوب می شود آیا اعاده نماز واجب است؟

جواب: اگر موقع نشسته خواندن مأیوس از بهبودی بوده، اعاده آن لازم نیست.

س ۲: فرد کثیر الشک بین دو و سه شک می کند، تکلیف او در نمازهای دو رکعتی و سه رکعتی و چهار رکعتی چیست؟

جواب: به شک خود اعتنا نکند.

س ۳: اینجانب به جهت مشکلات جسمی نمی توانم همه نمازم را به صورت ایستاده بخوانم حال اگر رکعت اول را به صورت ایستاده بخوانم و رکوع و سجده را به صورت معمول انجام دهم دیگر نمی توانم برای رکعت بعد برخیزم ولی اگر سجده را در حالی که روی صندلی نشسته ام انجام دهم برای رکعت بعد می توانم بایستم، به نظر حضرتعالی قیام برای رکعت بعد مقدم است و یا سجده به صورت عادی در رکعت اول؟

جواب : قیام در همه رکعات با رکوع اختیاری مقدم است.

س ۴ : گاهی در موقع سجده بین دو ابرو روی مهر قرار می گیرد در این صورت تکلیف چیست؟

جواب : اگر جزء پیشانی است - یعنی بالاتر از طرف فوقانی بینی باشد - کافی است.

س ۵ : فردی در موقع نماز جماعت تلفن همراهش زنگ می خورد دقیقا در وسط حمد و توحید، الله اکبر می گوید تا طرف متوجه شود او در نماز است آیا نماز او باطل می شود؟

جواب : اگر به قصد ذکر و به نیت قربت بگوید و انگیزه اش توجه دادن به آن طرف باشد اشکال ندارد.

س ۶ : آیا دو مهر روی هم گذاشتن در سجده اشکال دارد؟

جواب : این کار به خودی خود اشکال ندارد، ولی اگر از مهر مساجد و مانند آن استفاده می کند چنانچه تردید داشته باشد این کار خلاف نظر واقفین و متبرعین است، اشکال دارد.

س ۷ : فردی در نماز عادت کرده در موقع بلند شدن به جای «بحول الله و قوته اقوم و اقع» «بحول الله و قوتک اقوم و اقع» می گوید، تکلیف چیست؟

جواب : نمازهایش صحیح است.

س ۸ : جامعه شیعه شهر نایروبی (پایتخت کشور کنیا) چهل سال است که نماز و روزه خود را طبق یک جدول اوقات شرعی، که با نگاه و رصد روزانه به افق و طبق شرایط اوقات شرعی نماز که در رساله آیت الله سیستانی آمده

نماز ۸۵

است تهیه شده، و بعداً هم مورد تأیید چند تن از علما دیگر قرار گرفته می‌خوانند چند ماه پیش کمیته مدیریت این جامعه متوجه شد که چند تا اپلیکیشن و سایت‌ها هستند که اوقات شرعی محاسبه شده آن‌ها قابل اعتماد دانسته شده است، اما با اوقات شرعی رصد شده تفاوت قابل توجهی دارند (حتی بعضاً بیشتر از ده دقیقه تفاوت) با این حال از شما تأیید می‌خواستیم که آیا جدول اوقات شرعی تجربی که روزانه و با توجه شخصی به افق تهیه شده قابل اعتمادتر از جدول کامپیوتری و محاسباتی است یا بر عکس، و در صورت تأیید جدول اوقات شرعی محاسباتی، آیا قضای نمازهایی که طبق جدول قبل خوانده شده است واجب می‌شود؟

جواب: تشخیص این امر، با خود مکلفین است هر کدام که فعلاً مورد اعتماد است به همان عمل شود، و نمازهای قبلی اگر ثابت شود، در غیر وقت، خوانده شده باید قضا شود.

س ۹: الف: اگر بند ساعت مردانه آب طلا باشد آیا برای نماز اشکال دارد؟

جواب: اگر بند ساعت، آب طلا باشد پوشیدن آن با صدق تزین به طلا بر آن بنا بر احتیاط واجب، جایز نیست، اما نماز خواندن با آن صحیح است. ب: اگر عقربه‌های ساعت مردانه یا صفحه ساعت آب طلا باشد آیا برای نماز اشکال دارد؟

جواب: اگر صدق تزین کند به همراه داشتن آن بنا بر احتیاط جایز نیست ولی موجب بطلان نماز نمی‌شود.

ج: اگر قاب عینک مردان، طلا باشد برای نماز اشکال دارد؟

جواب : جایز نیست.

س ۱۰ : هنگام سجده کف دست باید بر زمین باشد آیا کف دست شامل انگشتان هم می‌شود؟

جواب : بلی، به صورت استیعاب عرفی.

س ۱۱ : کسی که آرتروز زانو دارد و دکتر گفته نباید به زانو فشار آورد چگونه سجده را انجام دهد و همین طور کسی که بلند شدن برای رکعت بعد یا بلند شدن از سجده برایش زحمت یا ضرر دارد؟

جواب : چنین شخصی باید ایستاده نماز بخواند و رکوع اختیاری انجام دهد و برای سجده اشاره کند.

س ۱۲ : آیا سجده بر پول‌های کاغذی صحیح است؟ (با وجود دسترسی به مهر) و آیا رنگ و نوشته‌هایی که بر روی آن است مانع به حساب نمی‌آید؟

جواب : اگر ثابت شود از چیزی که سجده بر آن صحیح است مثل چوب، کاه یا از پنبه و کتان ساخته شده، سجده بر آن صحیح است.

س ۱۳ : فرموده‌اید که شکستن نماز واجب بدون عذر بنا بر احتیاط واجب جایز نیست حال اگر پدر یا مادری مشغول خواندن نماز واجب باشد و فرزند کوچکشان خیلی بی‌تابی و گریه کند آیا پدر یا مادر می‌توانند برای آرام کردن بچه خود نماز را بشکنند؟

جواب : قطع نماز در این فرض مانعی ندارد.

س ۱۴ : اگر با دستمالی پیشانی را به جهت زخم بسته باشیم ولی دو طرف پیشانی باز باشد و چانه و گونه‌ها نیز باز باشد وظیفه برای سجده

نماز ۸۷

چیست؟ آیا بر روی باند سجده کنم و یا بر جاهای دیگر؟

جواب : بنا بر احتیاط واجب بر روی چانه سجده کند.

س ۱۵ : در تسبیحات اربعه که در نماز واجب خوانده می شود حرف

«لا» آیا مد دارد و باید کشیده خوانده شود؟

جواب : لازم نیست.

س ۱۶ : حرکات کم و حرکاتی که سهواً از نمازگزار حین خواندن نماز

سر می زند آیا باعث بطلان نماز است؟

جواب : خیر.

س ۱۷ : شخصی بعد از نماز متوجه می شود مانعی در اعضای وضویش

قرار دارد آیا نمازش صحیح است؟

جواب : اگر می داند در وقت وضو بوده وضو و نمازش باطل است.

س ۱۸ : اگر کسی بعد از نمازش متوجه شد با لباس نجس نماز خوانده

آیا نمازش صحیح است؟

جواب : در صورتی که شک در نجاست نداشته و نماز خوانده، یا شک

داشته و جستجو کرده و چیزی ندیده و نماز خوانده نمازش اعاده ندارد، اما در

غیر این دو صورت بنا بر احتیاط واجب باید اعاده کند.

س ۱۹ : آیا نمازگزار می تواند پس از شروع دو سوره مبارک توحید و

کافرون قرائت را قطع کند و سوره دیگری بخواند؟

جواب : خیر.

س ۲۰ : آیا نماز بر فاقد الطهورین واجب است یا مستحب؟ و آیا قضای

آن واجب است؟

۸۸ استفتائات ج ۱

جواب : قضا واجب است و احتیاط مستحب جمع بین ادا و قضا می باشد.

س ۲۱ : از نجاساتی که در نماز معفو است محمول متنجس است آیا این محمول متنجس شامل محمولی که به دمای ثلاثه متنجس می باشد نیز می شود؟

جواب : بله، شامل می شود.

س ۲۲ : پیرمردی هستم که دچار لکنت زبان می باشم و نمی توانم درست صحبت کنم بنا بر این اگر نماز صبح و مغرب و عشا را جهریه بخوانم به صورت غلط تلفظ می کنم ولی اگر به صورت اخفاتیه بخوانم صحیح تلفظ می کنم وظیفه من چیست؟ (البته امکان شرکت در نماز جماعت نیز برایم میسر نیست).

جواب : باید صحیح و لو به صورت إخفات بخوانید.

س ۲۳ : در تشهد نماز آیا می توانیم صلوات را به صورتی بیاوریم که تنوین حرف «دال» در کلمه «محمد» را در «واو» ادغام نکنیم و حرف «دال» کلمه «محمد» را به صورت ساکن تلفظ نماییم؟

جواب : بلی، می توانید.

س ۲۴ : خواندن شهادت ثالثه در نماز چه حکمی دارد؟ آیا موجب بطلان نماز است؟

جواب : بنا بر احتیاط واجب موجب بطلان نماز است مگر اینکه جاهل قاصر غیر متردد باشد که در این صورت نمازش صحیح است.

س ۲۵ : اگر نماز بخوانیم و بعد از نماز متوجه شویم در حد نود درجه

اشتباه ایستاده‌ایم آیا نماز باطل است؟

جواب : اگر در وقت بفهمید باید اعاده کنید، اما اگر بعد از وقت متوجه شدید قضا ندارد.

س ۲۶ : شخصی مهر نماز کسی را که در مسجد و از جا مهری مسجد برای نمازش برداشته بود را به زور از او می‌گیرد و با آن نماز می‌خواند آیا نماز او باطل است؟

جواب : خیر.

س ۲۷ : آیا کسی که هنگام رکوع از کمرش خون بیشتر از یک درهم می‌آید باید نمازش را ایستاده بخواند و برای رکوع اشاره کند، و یا نشسته و بدون آنکه کمرش خون بیاید بخواند؟

جواب : باید ایستاده نماز بخواند و رکوع اختیاری کند مگر اینکه خون آمدن ضرر داشته باشد که رکوع را ایمانی انجام دهد.

س ۲۸ : فرموده‌اید که اگر نمازگزار در نماز سوره توحید را شروع کند، نمی‌تواند آن را رها کند و سوره‌ای دیگر را بخواند حال اگر کسی عمداً این کار را بکند آیا نمازش را باید اعاده کند؟

جواب : بلی، بنا بر احتیاط باید اعاده کند.

س ۲۹ : شخصی با اطمینان به اینکه توانایی ایستادن ندارد نمازش را در اول وقت به صورت نشسته می‌خواند ولی بعد از چند ساعت و قبل از اتمام وقت حالش خوب می‌شود آیا باید دو مرتبه نمازش را بخواند؟

جواب : خیر.

س ۳۰ : شخصی چندین سال دو سجده سهو را با تکبیرة الاحرام شروع

می‌کرد بعد فهمید که باید بدون تکبیر انجام می‌داد تکلیف او چیست؟

جواب : تکلیفی ندارد.

س ۳۱ : یک نفر از گویندگان رادیو تلویزیون که راجع به قرآن و مسائل شرعی صحبت می‌کنند گفته است وقت فضیلت نماز همین الآن است که اذان شروع می‌شود یعنی با شروع اذان باید نماز را شروع کرد، آیا لازم نیست که صبر کنیم تا اذان تمام شود؟

جواب : اگر مطمئن شدید که وقت، داخل شده است می‌توان نماز را شروع کرد.

س ۳۲ : اگر نمازگزار برای قیام و رکوع و سجود نماز مشکلی نداشته باشد ولی به علت درد مفاصل و غیره به سختی از حالت قیام به سجده می‌رود و نیز بین سجده‌تین یا بعد از سجده‌تین برای تشهد به سختی می‌نشیند و اطباء هم این حرکات و سکانات را منع نموده‌اند یا اینکه این حرکات و سکانات را اصلاً قادر نباشد : الف : تکلیف این شخص چیست؟ ب : اخیراً مرسوم شده که از صندلی‌ای که در مقابل آن صفحه‌ای برای مهر و سجده نصب شده است استفاده می‌کنند. آیا این کیفیت نماز خواندن صحیح است؟ بر فرض صحت آیا ارتفاع محل سجده نمازگزار در مفروض سؤال نسبت به چه موضعی باید رعایت شود و تا چه اندازه ارتفاع مانعی ندارد، و نیز بیان فرمایید آیا گذاشتن سر انگشت شصت پا در حال سجده روی زمین لازم است؟

جواب : اگر برای نشستن و برخاستن مشکل دارد ایستاده نماز بخواند و رکوع برود و برای سجده می‌تواند با اشاره چشم و سر سجده نماید و می‌تواند روی صندلی بنشیند و نیاز هم به سجده بر مهر و یا گذاشتن انگشت شصت

به زمین نیست.

س ۳۳ : اینجانب برنامه‌ای طراحی کرده‌ام که بر روی تلفن همراه اشخاص قابل نصب است، به طوری که نمازگزار با گذاشتن تلفن همراه در مقابل خود هنگام نماز، گوشی همراه به صورت هوشمند عمل می‌کند و یکی از کاربردهای این برنامه رهایی از شک در نماز است. این برنامه با کمک از گوشی همراه، قادر به شمارش تعداد رکوع و سجود می‌باشد می‌تواند تعداد تمام نمازهای یومیه و نمازهای مستحبی و نمازهای قضا انجام شده را ذخیره نماید و لذا نظر شرعی حضرتعالی را در مورد استفاده از این نرم افزار هنگام نماز خواستارم.

جواب : چنانچه باعث علم یا اطمینان شود کافی است و همینطور اگر در رکعات نماز باعث گمان به رکعت شود.

س ۳۴ : گاهی افراد در نماز اذکاری را می‌گویند که از قصد ورود و یا قصد مطلق ذکر آن بی‌خبرند مثلاً در هنگام برخاستن از سجده به حالت قیام گاهی ذکر «بحول الله» را می‌گویند و گاهی ذکر «یا حی یا قیوم»، نماز این افراد چه حکمی دارد؟ و آیا شخص در هنگام گفتن اذکار باید به قصد ورود و قصد مطلق ذکر آن التفات داشته باشد؟

جواب : نماز صحیح است.

س ۳۵ : در یک شهرک از زمان قدیم به طرف جنوب جغرافیایی به عنوان قبله، نماز می‌خواندند البته برخی مؤمنین مقداری متمایل به راست اقامه نماز می‌کردند. اکنون با روشنگری روحانیون با نصب شاخص و استفاده از قطب‌نما و محاسبات جغرافیایی جهت قبله را حدود سی درجه متمایل

۹۲ استفتائات ج ۱

اعلام کرده‌اند که این مطلب با انکار عملی برخی عزیزان نمازگزار مواجه است و بهانه‌ای برای اختلاف شده است. لطفاً حکم مسأله و نیز وظیفه ارکان مدیریت مسجد را مرقوم فرمایید.

جواب : اگر محرز شود که جهت قبله، متمایل به سمت راست است باید به آن طرف نماز خوانده شود ولی متصدیان امور مسجد در این باره وظیفه خاصی ندارند.

س ۳۶ : اگر نمازگزاری با اینکه می‌تواند عرفاً به جهت صحیح‌تری نسبت به قبله بایستد، عمداً کمی از قبله منحرف باشد نمازش صحیح است یا اینکه باید دقیقاً رو به قبله باشد؟ در صورت صحت این مقدار انحراف تا چه قدر مجاز است؟

جواب : اگر جهت قبله دقیقاً مشخص است انحراف از آن حتی به مقدار کم جایز نیست.

س ۳۷ : فرموده‌اید شخصی که خوابیده نماز می‌خواند، در مرحله اول به پهلوی راست و بعد به پهلوی چپ و بعد به حالت مختصر باید نماز بخواند. شخصی مریض می‌باشد و به شکم خوابیده است و کف پای او رو به قبله می‌باشد ولی می‌تواند تخت او را ۱۸۰ درجه تغییر دهند تا سر او رو به قبله قرار بگیرد، کدام یک از این دو حالت برای نماز مقدم است؟

جواب : باید سر او به طرف قبله باشد.

س ۳۸ : در جواب سلام باید نمازگزار ابتدا لفظ سلام را مقدم کند، سؤال این است که اگر لفظ سلام را مقدم نکرد و به عنوان مثال از روی عمد «علیکم السلام» گفت، آیا فقط کار حرام مرتکب شده و یا نماز او نیز باطل

نماز ۹۳

است؟

جواب : اگر در سلام کردن بر نمازگزار «سلام» را بر ظرف «علیکم» مقدم کند بنا بر احتیاط واجب باید در جواب، سلام را مقدم کند و اگر عمداً «علیکم» را مقدم بر سلام کند بنا بر احتیاط نمازش باطل است.

س ۳۹ : مدتی نماز را با اختلاف سی درجه از طرف قبله می خواندم و قبله را اشتباهی می ایستادم آیا نمازهایم قضا دارد؟

جواب : خیر، قضا ندارد.

س ۴۰ : آیا خون حجامت مانع صحت نماز است؟

جواب : اگر کمتر از مقدار درهم باشد یا خون جراحت، محسوب شود مانع نیست.

س ۴۱ : در حال نماز انگشتر پیدا شده را در دست نموده آیا نمازش باطل است؟

جواب : نمازش صحیح است.

س ۴۲ : شهرداری اقدام به احداث پارکی نموده است، از آنجا که ملک این پارک متعلق به وراث دو متوفی می باشد و شهرداری با تصرف غیر قانونی اقدام به ساخت پارک نموده و تا به حال رضایت مالکین مزبور را کسب ننموده است و ضمناً در آن ملک اقدام به محوطه سازی و ایجاد فضای سبز و نمازخانه و ... نموده است، حال سؤال ما این است که آیا نماز خواندن در ملک مزبور اعم از محوطه و نمازخانه و سایر فضاهای احداثی در صورت عدم رضایت مالکین جایز است؟

جواب : نماز در ملک غیر، بدون رضایت مالک (هرچند رضایت آنها

به واسطه اجازه ساختن باشد) بنا بر احتیاط باطل است.

س ۴۳ : شخصی نمازهای خود را به دلیل قدرت نداشتن بر ایستادن نشسته می خوانده ولی این شخص به اندازه یک تکبیرة الاحرام می توانسته بایستد ولی بر اثر ندانستن و ناآگاهی از حکم مسأله تکبیرة الاحرام را هم در حالت نشسته می گفته است حال آیا قضای تمام نمازهایی که به این شکل خوانده لازم است؟

جواب : بلی، قضا لازم است.

س ۴۴ : اگر در رکعت سوم یا چهارم بخوایم عمداً تسبیحات اربعه را دو بار بگوییم آیا بار دوم را به قصد ورود می توانیم بگوییم یا بایستی به قصد مطلق ذکر گفته شود؟

جواب : به قصد قربت مطلقه بگویید.

س ۴۵ : اگر در قرائت نماز در حال ایستاده باشم و موبایلم زنگ بخورد، آیا می توانم خم شوم و موبایل را بردارم و سپس بایستم و قرائت نماز را ادامه دهم؟

جواب : می توانید.

س ۴۶ : آیا پوشیدن لباس یا داشتن آرایش که تشبه به کفار محسوب می گردد مبطل نماز هست؟

جواب : خیر، مبطل نیست.

س ۴۷ : آیا پوشیدن لباس یا داشتن آرایشی که نماد و شعار کفار است مانند صلیب، مبطل نماز است؟

جواب : جایز نیست، ولی مبطل نماز نیست.

نماز ۹۵

س ۴۸ : اشخاصی هستند در وسط نماز خواندن وقتی بچه می آید و مهر آن‌ها را برمی دارد به خاطر ندانستن مسأله و با اینکه وقت نماز هم وسعت دارد بر پشت دست خود یا ناخن خود سجده می کنند تکلیف نمازهایی که به این صورت خوانده شده را بیان فرمایید آیا نیاز به قضا هست؟

جواب : اگر می توانسته مهری یا هر آنچه که سجده بر آن صحیح است، تهیه کند و نکرده است، در صورتی که جاهل قاصر است، قضا واجب نیست و در صورتی که جاهل مقصر است، باید قضا کند.

س ۴۹ : شخصی برای خانه اش کنتور آب نکشیده و چندین سال با این آب (با علم به اینکه از نظر قانونی تخلف می کند) وضو گرفته و غسل کرده است آیا باید نمازهایش را دوباره بخواند؟

جواب : بلی، باید اعاده کند و بر او لازم است پول آن را پرداخت نماید.

س ۵۰ : گفتن تکبیرة الاحرام برای سجده سهو چه حکمی دارد؟

جواب : رجاء مانعی ندارد.

س ۵۱ : اگر سلام کننده بگوید «سلام علیکم جمیعا» آیا بر همه واجب

است که جواب او را بدهند یا جواب توسط یک نفر کافی است؟

جواب : جواب یک نفر کافی است.

س ۵۲ : بعضی روغن های درمانی که در عطاری ها به فروش می رسد

از الاغ تهیه شده است، و معروف به روغن الاغ است آیا استفاده موضعی از

این پماد برای غسل و نماز اشکال دارد؟

جواب : این روغن پاک محسوب می شود و برای نماز اشکالی ندارد و

اگر جذب بدن شده باشد یا چربی آن کم باشد به طوری که مانع رسیدن آب

به پوست نباشد، برای غسل هم اشکال ندارد.

س ۵۳ : سربازانی که هنگام نگهبانی، امکان وضو و تیمم ندارند آیا می‌توانند بدون وضو و تیمم نماز بخوانند؟

جواب : تا برای او ممکن است باید نماز را با وضو بخواند و اگر نشد با تیمم بخواند هرچند با تعویض پست نگهبانی با شخص دیگر، و اگر هیچ راه دیگری ندارد بعد از وقت قضا کند.

س ۵۴ : سربازی که تنها یک لباس دارد و آن هم نجس شود و وقت کافی برای آب کشیدن لباس نباشد، وظیفه‌اش در مورد نماز چیست؟

جواب : در همان لباس می‌تواند نماز بخواند.

س ۵۵ : خانمی برای خواندن نافله‌های نماز ظهر، غسل استحاضه کثیره انجام می‌دهد ولی قبل از خواندن نماز ظهر، تبدیل به استحاضه قلیله می‌شود آیا به جهت تبدیل استحاضه باید برای نماز ظهر مجدداً غسل کثیره انجام بدهد؟

جواب : اگر تبدیل به قلیله شده برای اولین نماز یعنی نماز ظهر باید غسل کند.

س ۵۶ : مردی فاقد درآمد می‌باشد و دارای یک باب منزل مسکونی بوده که چهار دانگ آن را به صورت مشاع در قبالة نکاح عروس‌های خود انداخته و از طرفی در منزل فوق الذکر مجالس عزاداری سرور شهیدان امام حسین (ع) و زیارت عاشورا و دعای ندبه و سخنرانی و ... برگزار می‌نماید. از طرف دیگر عروس‌هایش هم از وضعیت مالی نسبتاً خوبی برخوردار هستند ولی مطالبه حق خود را دارند لذا در صورتی که رضایت قلبی نداشته باشند

این مرد و همسرش می‌توانند در این خانه نماز بخوانند؟

جواب : با اذن مالکین جایز است.

س ۵۷ : الف : ماندن در کشور دیگر بدون اقامت قانونی جایز است؟

ب : اگر جایز نباشد حکم نماز و روزه مقیمین چیست؟ آیا این سفر معصیت به شمار می‌رود؟ و همچنین نماز خواندن در مکان‌های عمومی چه حکمی دارد؟

جواب : اگر مجریان قانون به اینگونه تخلفات اهتمام ندارند مانعی ندارد، و گرنه حضرت آقا مخالفان قانون را اجازه نمی‌دهند، در هر حال نماز خواندن در آنجا صحیح است.

س ۵۸ : شخصی ذکر تشهد را فراموش می‌کند و اصلاً یادش نمی‌آید که چه باید بگوید، آیا می‌تواند نمازش را بشکند و دو مرتبه شروع کند؟

جواب : می‌تواند ولی اگر نماز را با سلام تمام کند نمازش صحیح است.

س ۵۹ : شخصی چند سال نماز صبحش را هم به نیت نماز صبح و هم به نیت نماز نافله صبح می‌خوانده (زیرا استادش به او اشتباه یاد داده است) آیا نمازهای خوانده شده صحیح است؟

جواب : صحیح است.

س ۶۰ : اگر سر پُست باشیم و نماز ما در حال قضا شدن باشد اگر ترک پست کنیم ممکن است از ناحیه دشمن به ما آسیب برسد تکلیف چیست و چگونه باید نماز خواند؟

جواب : اگر نمی‌توانید کسی را به جای خود بگذارید، وضو بگیرید و

۹۸ استفتائات ج ۱

اگر ممکن نیست تیمم کنید و نماز را در همان حالت بخوانید و حتی المقدور شرائط و اجزای نماز را رعایت کنید، و اگر نمی‌توانید رکوع و سجود اختیاری انجام دهید با اشاره سر، رکوع و سجود را انجام دهید.

س ۶۱ : آیا پوشیدن لباس‌های تنگ و چسبان توسط زن در نماز کفایت می‌کند؟

جواب : پوشیدن آن در نماز اشکال ندارد.

س ۶۲ : اوایل بلوغم از امام جماعتی به اشتباه می‌شنیدم ذکر «بحول الله و قوته اقوم واقعد» را به کسر قاف «اقعد» تلفظ می‌کرد حدود دو سال نمازم را به همین صورت خوانده‌ام و غافل بودم که از کسی سؤال کنم آیا قضای آن نمازها بر من واجب است؟

جواب : خیر، قضا ندارد.

س ۶۳ : آویزان کردن صلیب در حال نماز چه حکمی دارد؟

جواب : اگر ترویج باطل باشد، حرام است ولی نماز صحیح می‌باشد.

س ۶۴ : مدت یک سال نماز مغرب را یک ربع ساعت مانده به اذان مغرب خوانده‌ام و بعد از آن نماز عشا را خوانده‌ام آیا نماز بنده صحیح می‌باشد؟

جواب : اگر یقین به غروب آفتاب دارید، احتیاطاً نمازهای مغرب و عشا را قضا نمایید.

س ۶۵ : هنگام باز و بسته کردن و تمیز نمودن اسلحه دستم زخمی شد دستم را آب کشیدم اما بعد از نماز متوجه شدم روی لباسم خون است نمازم چه حکمی دارد؟

جواب : نماز، صحیح است.

س ۶۶ : آیا کسی که نشسته نماز می خواند می تواند به قصد ورود برای رکعت بعد «بحول الله وقوته اقوم و اقعده» بگوید؟

جواب : به قصد رجاء مانعی ندارد.

س ۶۷ : گفتن ذکر «یا رب الحسین بحق الحسین اشف صدر الحسین بظهور الحجة» در قنوت نماز (چه در نماز واجب، چه در نماز مستحبی) چه حکمی دارد؟ در سجده بعد از ذکر واجب چگونه؟

جواب : مانعی ندارد.

س ۶۸ : در برخی از مساجد بعد از اینکه اذان اول را گفتند (اذان اعلان دخول وقت) اذان دیگری هم برای نماز جماعت می گویند، آیا این اذان دوم مستحب است؟

جواب : به قصد رجاء، مانعی ندارد.

س ۶۹ : آیا مردها می توانند طلای سفید (پلاتین) استفاده کنند؟ در مورد دندان طلا و عینک طلا و انگشتر طلا هم توضیح دهید.

جواب : پوشیدن طلا و لو سفید آن، جایز نیست و همچنین ترین به طلا بنا بر احتیاط واجب ولی پوشیدن آلیاژ دیگر مانند پلاتین اشکال ندارد.

س ۷۰ : اذا كانت التربة التي أصلي عليها، جهة منها كتابة بارزة او من كثرة الدسومة عليها لونها قد تغير فهل يجوز أن اسجد عليها؟

الجواب : لا تمنع الكتابة البارزة عن السجود بمقدار مسمى السجود و مجرد تغير اللون غير ضائر ما لم يكن على التربة مانع.

س ۷۱ : هل يجب سجود السهو لو حدثت أسبابه في صلاة الاحتياط

أو في سجود السهو؟

الجواب : يجب في مورد صلاة الاحتياط دون سجود السهو.

س ٧٢ : لو علم إجمالاً بنسيان السجدة أو التشهد في صلاته و لم يعلم المعين منهما فماذا يجب عليه؟ و هل يجب عليه سجود السهو أم لا؟

الجواب : يجب عليه قضاء سجدة و سجدتا السهو احتياطاً.

س ٧٣ : هل يجوز الايتان بالمستحبات المعروفة في تشهد سجود السهو؟ أو يجب الاقتصار فيه على التشهد الخفيف المتعارف؟

الجواب : الأحوط لزوماً اختيار التشهد المتعارف دون الطويل.

س ٧٤ : هل يجوز الايتان بصيغة «السلام علينا و على عباد الله الصالحين» في تسليم سجود السهو؟

الجواب : لا بأس بالائتان بها و لكن الأحوط لزوماً عدم الاقتصار عليها.

س ٧٥ : لو أتى بموجب سجود السهو في أثناء سجود السهو فهل يجب عليه سجود السهو أو لا؟

الجواب : لا يجب.

س ٧٦ : لو أتى بموجب سجود السهو في أثناء صلاة الجنازة فهل يجب عليه سجود السهو أو لا؟

الجواب : لا يجب.

س ٧٧ : قبل ايام عرض فيديو على الواتساپ يظهر فيه احد طلبة العلوم الدينية و هو يتحدث عن السجود على الكراسي المنتشرة في المساجد و الحسينيات و العتبات المقدسة للمرضى العاجزين الذين لا يتمكنون من

نماز ۱۰۱
وضع الجبهة على الارض، فقال يشكل السجود على الكرسي و المنضدة و
وظيفتهم الايماء فقط. فكيف حال الذين لهم سنوات يصلون و يسجدون على
الكراسي؟

الجواب : إذا كان عاجزاً عن القيام و كانت وظيفته الصلاة جالساً
فالأحوط وجوباً الصلاة جالساً على الأرض، فإن لم يمكن فعلى الكرسي و
اما إذا كان متمكناً من القيام و لم يتمكن من السجود فقط صلى قائماً و تخير
للسجود بين الإيماء إليه قائماً أو الجلوس على الكرسي و السجود عليه، و إذا
أمكنه القيام لتكبيرة الاحرام فقط أو مع القراءة وجب القيام بذلك المقدار و
جلس للباقي.

س ۷۸ : هل يجوز ترك الصلاة في وقتها و اداؤها بعد ذلك اذا لم يتمكن
من الاستقرار و الاستقبال للقبلة لمرض و نحوه؟

الجواب : لا يجوز.

۲ - نماز مسافر

س ۷۹ : خانمی هستم که منزلی در تهران دارم و مدتی با همسر و
فرزندانم ساکن بودیم و نماز مان را تمام می خواندیم، بعد از مدتی به قم منتقل
شدیم اکنون که به تهران رجوع می کنیم آیا نماز را باید کامل بخوانیم؟

جواب : اگر تهران، وطن شما بوده و از آن إعراض نکرده اید نماز همه
شما در آنجا تمام است مگر کسی که از آنجا إعراض کرده باشد و قصد اقامه
در آنجا را نداشته باشد.

س ۸۰ : دانشجویا استادی که یک روز در هفته در محل درس می ماند

حکم نماز و روزه او چیست؟

جواب : نماز او شکسته است و روزه نمی تواند بگیرد.

س ۸۱ : ما در شهر پلینو (plano) در شمال استان تکزاس در آمریکا زندگی می کنیم، مساحت آن ۱۸۵/۵ کیلومتر مربع می باشد. و شهر شمال آن فریسکو (Frisco) نام دارد که مساحت آن ۱۶۱۰۶ کیلومتر مربع است. و خانه های شهر به هم چسبیده اند و به واسطه یک اتوبان از هم جدا می شوند اما به اصطلاح این شهر و شهرهای دیگر را دالاس می نامند. سؤال این است که آیا کسی که ساکن پلینو (Plano) است اگر به فریسکو (Frisco) برود، نمازش قصر می شود؟

جواب : در مورد سؤال هرچند آن دو شهر جدا از هم و هر کدام شهر مستقل هستند ولی به جهت اینکه فاصله بین آن دو شهر زیاد نیست اهالی هر یک از دو شهر اگر به شهر دیگر بروند نمازشان قصر نمی شود مگر اینکه از آخر شهر خود تا مقصدشان در داخل شهر دیگر ۲۲ کیلومتر یا بیشتر باشد.

س ۸۲ : اگر سرباز یا افسری از محل کارش تا وطنش بیشتر از چهار فرسخ است و اول هفته به محل خدمت و کار می رود و آخر هفته یا وسط هفته به وطن برمی گردد نماز و روزه این افراد چگونه است؟

جواب : اگر حداقل شش ماه این روند ادامه دارد نمازش همه جا تمام و روزه اش صحیح است.

س ۸۳ : اگر پرسنل یکی از یگان های نظامی هفته ای یک بار از مسافت شرعی خارج شوند تکلیف نماز و روزه آنان چیست؟

جواب : اگر در آن محلی که استقرار دارند حداقل یک سال و نیم اقامت

نماز ۱۰۳

دارند آنجا حکم وطن را دارد.

س ۸۴ : منطقه‌ای در یک دره طولانی حدود دو ساعت راه پیاده روی دارد و خانه‌ها به هم وصل است در حالی که در قدیم منطقه کوچک بوده و هر محله یک نام داشته و حالا به هم وصل شده است اکنون حکم نماز و روزه آن‌ها را در آن دره طولانی چگونه است؟

جواب : اگر در نظر عرف یک شهر یا یک روستا به حساب می‌آید که دارای محله‌های مختلف است با طی کردن مسافت از یک محله به محله دیگر نماز شکسته نمی‌شود.

س ۸۵ : اگر محله‌های زیاد در یک دره طولانی بیش از یک ساعت راه به صورت پیاده باشد و در بین بعضی از این محله‌ها پنج دقیقه راه پیاده روی باشد حکم نماز و روزه آن‌ها را بیان فرمایید.

جواب : ضابط کلی همان است که در جواب سؤال قبل گذشت، البته در این فرض در نظر عرف غالباً یک شهر یا روستا حساب نمی‌شود، و در نتیجه اگر از آخر یک روستا تا مقصد مورد نظر مسافت شرعی باشد نماز شکسته می‌شود.

س ۸۶ : الف : حکم نماز و روزه‌های نیروهای کادری که بنا به ضرورت شغلی یگان آن‌ها حداقل یک سال و حداکثر سه سال در مناطق عملیاتی مرزی حضور دارند چیست؟

جواب : اگر حداقل بیست و دو شبانه روز در ماه به مدت حداقل یک سال و نیم در مقری خاص می‌مانند آنجا حکم وطن را دارد، و همچنین اگر هر ماه پانزده روز بمانند و تا سه سال ادامه داشته باشد ولی در دو هفته اول بنا

۱۰۴..... استفتائات ج ۱

بر احتیاط واجب هم شکسته و هم تمام بخوانند.

ب : حکم افرادی که از این جمع در یک مقرّ هستند ولی به جهت شغلی هر روز مسافت بین سی تا دویست کیلومتر را طی می کنند و شب به مقر اصلی خود برمی گردند، چیست؟

جواب : اگر حداقل شش ماه در یک سال یا دو سال یا بیشتر هر سال سه ماه این روند ادامه دارد در آن مدت نماز تمام و روزه صحیح است حتی در مسافرت های دیگری مثل سفر برای دیدن اقوام و بستگان ولی در دو هفته اول باید احتیاط کنند.

ج : حکم نماز سربازانی که شغل آنها رانندگی نیست ولی در آن شرایط با راننده تانکر آب یا غذا هستند و مثل افراد مشمول بند (ب) روزه مسافتی بالای مسافت شرعی را طی می کنند و شب به مقر اصلی خود برمی گردند.

جواب : همان جواب ب.

س ۸۷ : کسی خانه اش در تهران است و محل خدمتش در پادگانی در شیراز است و هر چهل روز یک بار به مرخصی می آید، حکم نماز و روزه اش در محل خدمت و در بین راه چگونه است؟

جواب : اگر می داند در محل خدمت حداقل یک سال و نیم اقامت دارد، حکم وطن را دارد و نمازش تمام و روزه اش صحیح است، و اگر کمتر از این مقدار می ماند آنجا حکم وطن را ندارد، و در بین راه نمازش شکسته است.

س ۸۸ : اگر شخصی خانه اش در تهران است و محل خدمتش مثلاً در شیراز است و در یک پاسگاه نظامی خدمت می کند و در این پاسگاه بنا بر

نماز ۱۰۵

اقتضای مأموریت هر روز به خارج از پاسگاه یا محل خدمت می رود تکلیف نماز و روزه اش چه در محل خدمت و چه در بین راه چیست؟

جواب : اگر ده روز در ماه در حال سفر است و این مدت حداقل تا شش ماه طول می کشد کثیر السفر محسوب می شود و نمازش همه جا تمام و روزه اش صحیح است.

س ۸۹ : اگر سربازی مثلاً برای مدت شش ماه در یک پاسگاه نظامی اقامت دارد و معمولاً بعد از شش ماه آن ها را به یک پاسگاه دیگر جابجا می کنند حکم نماز و روزه اش چیست؟

جواب : اگر ده روز در ماه در حال سفر است و این مدت حداقل تا شش ماه طول می کشد کثیر السفر محسوب می شود و نمازش همه جا تمام و روزه اش صحیح است.

س ۹۰ : محل خدمت شخصی یک پاسگاه مرزی است اما هر روز یا دو روز یک بار از پاسگاه جهت انجام مأموریت بیرون می رود یا به اصطلاح به کمین می رود، و در بعضی مواقع شب ها بیرون از پاسگاه می ماند و ممکن است بعضی روزها بیش از حد مسافت شرعی برود و در بعضی روزها کمتر از حد مسافت شرعی برود در فرض مذکور تکلیف نماز و روزه اش چیست؟

جواب : اگر ده روز در ماه در حال سفر است و این مدت حداقل تا شش ماه طول می کشد کثیر السفر محسوب می شود و نمازش همه جا تمام و روزه اش صحیح است.

س ۹۱ : افرادی که شغل آنان ابزار زن سنگ است به صورت سیار در شهر تهران و شهر ری ساکن هستند، گاهی در ماه چند روز به کرج می روند و

۱۰۶..... استفتائات ج ۱

چند روز دیگر در شهر مقدس قم و در ورامین کار می کنند : سؤال این است که نماز و روزه ایشان تمام یا شکسته است؟ و آیا حکم راننده را دارند؟

جواب : چنانچه تا حداقل شش ماه، مدت سفر ایشان در ماه به طور متوسط ده روز باشد، نماز ایشان در همه جا تمام است و روزه صحیح است.
س ۹۲ : کثیر السفر با چه مقداری از سفر ثابت می شود؟

جواب : به طور متوسط اگر شش ماه از یک سال یا سه ماه در هر یک از دو سال یا بیشتر در سفر باشد به این صورت که در هر ماه حداقل ده سفر در ده روز انجام دهد یا ده روز را در مسافرت باشد هر چند در قالب دو یا سه سفر نمازش در همه جا تمام و روزه اش صحیح است.

س ۹۳ : نماز و روزه کارآموزان در سفر کاری خود چه حکمی دارد؟ با توجه به اینکه این سفر به مدت محدودی مثلاً سه روز در هفته و به مدت دو ماه می باشد.

جواب : شکسته است.

س ۹۴ : منظور از سفر اول چیست؟

جواب : فرقی بین سفر اول و دوم نیست، گرچه در ابتدای کثیر السفر شدن بنا بر احتیاط باید دو هفته اول بین نماز شکسته و تمام جمع کند.

س ۹۵ : فاصله زادگاه، محل زندگی و محل کار من بیشتر از مسافت شرعی است، بفرمایید حکم نماز و روزه من در این سه محل چیست؟

جواب : اگر از زادگاه خود اعراض نکرده اید و احتمال سکونت مجدد در آن را می دهید نماز تمام است، و در محل زندگی هم اگر بیست و دو روز در ماه برای مدت حداقل یک سال و نیم زندگی کنید حکم وطن را دارد، و اگر

نماز ۱۰۷

شرایط کثیر السفر را دارید در محل کار بلکه در همه مسافرت‌ها نماز تمام و روزه صحیح است.

س ۹۶ : حکم نماز و روزه در مأموریت‌های کاری با فاصله زمانی کوتاه و بلند چیست؟

جواب : شکسته است مگر اینکه کثیر السفر باشد.

س ۹۷ : بر اساس فتوای حضرتعالی که کثیر السفر نمازهایش تمام و روزه‌اش صحیح است، شخصی خود را کثیر السفر تشخیص داده و قریب هفت یا هشت سال بر طبق این فتوا عمل کرده ولی اخیراً متوجه شده که کثیر السفر تعریف خاصی دارد که در منهاج الصالحین به آن اشاره شده است و بر او منطبق نیست. حال تکلیف نماز و روزه گذشته او چگونه خواهد بود، آیا باید آن‌ها را قضا کند؟

جواب : قضای نمازهایی که خوانده و روزه‌هایی که گرفته، لازم نیست.
س ۹۸ : اگر مرد بخواهد به مسافرتی بیش از چهار ماه برود که این سفر با تضییع حق همسرش همراه است آیا باید از همسرش اجازه بگیرد؟ و اگر زن اجازه نداد مسافرت او حرام است؟

جواب : اگر زن، جوان است بنا بر احتیاط واجب باید رضایت ایشان را تحصیل کند.

س ۹۹ : اگر انسان به سفری برود (مثل مسافرت به کشورهای غیر مسلمان) که مطمئن باشد لطمه و یا نقصانی به دین خود یا همسر و یا فرزندان‌ش می‌رسد، آیا سفر او حرام خواهد بود؟
جواب : بلی، حرام است.

۱۰۸..... استفتائات ج ۱

س ۱۰۰: اگر شخصی به هدف از بین بردن آبرو و بدگویی و سخن چینی مؤمنی به مسافرت برود آیا عنوان سفر حرام بر آن صدق می‌کند؟
جواب: بلی.

س ۱۰۱: سفری که ترک آن راجح و انجام آن مکروه باشد، و انسان نذر کند به آن سفر نرود، آیا چنین نذری واجب و نفس رفتن او به این سفر، حرام می‌باشد؟

جواب: بلی عمل به نذر، واجب و سفر، حرام می‌باشد.

س ۱۰۲: منزل شخصی در مشهد و محل خدمتش در سیستان و بلوچستان است اما نمی‌داند برای چه مدت در محل خدمت خود می‌خواهد بماند، تکلیف نماز و روزه‌اش چیست؟ و حکم نمازش در بین راه چگونه است؟

جواب: اگر در محل خدمتش بیست و دو روز در ماه برای مدت حداقل یک سال و نیم می‌ماند حکم وطن را دارد و اگر کمتر است ولی شرائط کثیر السفر را دارد، نمازش در همه جا تمام است.

س ۱۰۳: شخصی برای مدت سه سال در یک مکان نظامی حکم مأموریت گرفته است، گاهی ممکن است هر ده روز یک بار برای مأموریت بیرون برود و از مسافت شرعی خارج شود و گاهی ممکن است در طول یک ماه هم بیرون نرود حکم نماز و روزه‌اش چیست؟ چه در محل خدمت و چه در مسیر بین راه به خانه؟

جواب: آن مکان حکم وطن را دارد، و اگر از آن مکان به اندازه مسافت شرعی خارج نشود نماز و روزه‌اش تمام و صحیح است، و اگر به اندازه مسافت

نماز ۱۰۹

شرعی (حداقل ۴۴ کیلومتر رفت و برگشت) خارج شود حکم مسافر را دارد مگر کثیر السفر باشد یعنی در هر ماه حداقل ده سفر یا ده روز طی دو سفر یا بیشتر، خارج از مسافت شرعی برود، و این روند حداقل شش ماه در یک سال یا سه ماه در دو سال ادامه داشته باشد که در این صورت در همه جا حتی در سفرهای زیارتی و سیاحتی نمازش تمام و روزه اش صحیح است.

س ۱۰۴: شخصی حدود بیست سال است که هر روز برای انجام کار هفتاد و پنج کیلومتر مسافت طی می کند و بعد از اتمام کار هفتاد و پنج کیلومتر برمی گردد، اکنون در سفرهای غیر شغلی حکم نماز و روزه او چگونه است؟

جواب: کثیر السفر است و در کل سفرها نمازش تمام و روزه اش صحیح است.

س ۱۰۵: اینجانب بیست تا بیست و پنج سال هست از زادگاهم که در آنجا رشد و نمو داشتم به مکانی دیگر که حدود صد کیلومتر فاصله دارد نقل مکان کرده ام و همچنین از وطن اصلی خود که زادگاه من می باشد نیز اعراض ننموده ام نه زبانی و نه قلبی، و لازم به ذکر است که هر چند ماهی دو تا سه بار به زادگاهم می روم و پنج تا ده روز در آنجا می مانم، تکلیف نماز و روزه بنده در زادگاهم چه می شود؟

جواب: نماز شما تمام و روزه شما صحیح است.

س ۱۰۶: دختری ازدواج نموده و در شهری دیگر به خانه بخت رفته است و گاهی به عنوان میهمان چند روزی در خانه پدر خود می ماند نماز و روزه این دختر چگونه است؟

۱۱۰ استفتائات ج ۱

جواب : چنانچه از آن مکان اعراض ننموده، نمازش تمام و روزه اش صحیح است.

س ۱۰۷ : بنده در دانشگاه تهران مشغول تحصیل بوده و هر هفته یک روز به تهران به جهت تحصیل مراجعت می نمایم. این کار را در طول ترم یعنی پنج ماه انجام می دهم. آیا برای اینکه در ماه مبارک رمضان بتوانم در طول امتحانات روزه خود را بگیرم راه حلی هست؟ در واقع می خواهم از آنجا که دائم برای طول ترم بعد به تهران نمی روم دائم السفر گردم تا در مسافرت های بعدی مشکلی نداشته باشم.

جواب : هفته ای یک روز کافی نیست و برای کثیر السفر شدن نیاز است در ماه حداقل ده سفر داشته باشید یا ده روز در طی چند سفر در سفر باشید و این رویه حداقل برای مدت شش ماه از یک سال یا برای مدت دو سال یا بیشتر، سالی سه ماه طول بکشد.

س ۱۰۸ : اخیراً در بعضی شهرها (مانند قم) با نصب تابلو حد ترخص را معلوم کرده اند، الف : آیا این تابلو اعتبار دارد و می تواند آغاز محاسبه فاصله سفر باشد؟ ب : از این تابلو چه مسافتی باید برویم تا مسافر محسوب شویم و نماز ما شکسته شود؟

جواب : حد ترخص جایی است که اهل شهر، مسافر را نتوانند ببینند و نشانه آن این است که او اهل شهر را نتواند ببیند، و معیار در محاسبه آغاز سفر، آخر شهر است نه حد ترخص.

س ۱۰۹ : فرزندانی که در یک روستا متولد شده اند و فعلاً شهرنشین هستند و با دخترانی از مناطق دیگر ازدواج کرده اند، حکم نماز همسرانشان

نماز ۱۱۱

در سفر به آن روستا چیست؟

جواب : نمازشان قصر است.

س ۱۱۰ : فاصله روستایی تا شهر سبزوار بیشتر از حد مسافت شرعی (حدود ۲۸ کیلومتر) می باشد و در هفت کیلومتری شهرک «توحید» واقع شده است. با وجود اینکه شهرک به شهر متصل نشده ولی بین شهر و شهرک، بیمارستان و برخی ادارات واقع شده است سؤال این است که اگر از روستا (از طریق شهرک) به شهر سبزوار برویم نماز و روزه ما چه حکمی دارد؟

جواب : نمازتان شکسته است و روزه هم، صحیح نیست.

س ۱۱۱ : الف : مردی در هر سال دو مرتبه مسافرت می رود که هر مرتبه آن چند ماه طول می کشد، و این مسافرت ها برای او واجب کفایی است، نه واجب عینی. اگر همسرش در این مسافرت ها اجازه ندهد، آیا سفر او حرام است؟

جواب : سفر وی، سفر معصیت نیست.

ب : در فرض قبل نمازهای خود را در سفرهایی که بدون اجازه همسرش می رود قصر بخواند، یا تمام؟

جواب : از جهت معصیت بودن سفر، نمازش تمام نیست.

س ۱۱۲ : مرکز شهدای وظیفه سمنان هر ماه شاهد حضور سربازان وظیفه جهت طی نمودن سه ماه آموزش رزم مقدماتی می باشد که گاهی عده ای در آخر هفته به مرخصی اعزام می شوند و بعضی سربازان به فاصله یک ماه یا بیشتر اقامت دارند نظر معظم له را پیرامون نماز و روزه این سربازان مرقوم بفرمایید.

۱۱۲ استفتائات ج ۱

جواب : چنانچه می‌دانند ده روز می‌مانند نماز را تمام بخوانند و همچنین اگر سی روز مردداً می‌مانند نمازشان بعد از سی روز تمام است. در غیر این صورت نمازشان شکسته است.

س ۱۱۳ : سربازانی که بعد از مدت آموزشی به میزان نوزده ماه در حال خدمت در یگان می‌باشند حکم نماز و روزه آنان چیست؟

جواب : چنانچه حداقل ماهی بیست و دو روز در آنجا ماندگار می‌شوند نمازشان تمام است و روزه باید بگیرند.

س ۱۱۴ : به خاطر فاصله زیاد پادگان با شهر امکان حضور در نماز جمعه نیست آیا برپایی نماز جماعت جایز است؟

جواب : به خودی خود مانعی ندارد.

س ۱۱۵ : سربازانی که در پادگان‌ها و پاسگاه‌ها وظیفه رانندگی را به عهده دارند، حکم نماز و روزه این افراد چگونه است؟

جواب : اگر در محدوده مسافت شرعی تردد می‌کنند و مدتی مشغول به این کار هستند که بر آن‌ها راننده صدق می‌کند حکم مسافر را ندارند.

س ۱۱۶ : عده‌ای از ما روستاییان در سنین کودکی و یا پس از ازدواج، مقیم شهر شده‌ایم اما همچنان به زادگاه خود علاقه‌مند بوده و معمولاً هر سال، یک بار یا چند بار به آنجا می‌رویم و حتی بسیاری از ما در روستا، خانه و زمین نیز داریم، لطفاً حکم شرعی نماز و روزه ما را بیان فرمایید.

جواب : اگر احتمال می‌دهید (احتمال قابل توجه) که برای زندگی مجدداً به آن روستا برمی‌گردید حکم وطن، باقی است.

س ۱۱۷ : اینجانب مدتی است که از شهر خود بیرون آمده‌ام و در شهر

نماز ۱۱۳

دیگری زندگی می‌کنم و اطمینان دارم که دیگر نمی‌توانم به آنجا برای زندگی برگردم البته قلباً دوست دارم به آنجا برگردم ولی می‌دانم که موفق به این کار نخواهم شد. نماز من در آنجا شکسته است یا تمام؟ (به عبارت دیگر قصد اعراض نکرده‌ام ولی می‌دانم قطعاً برای زندگی کردن نمی‌توانم به آنجا برگردم.)

جواب : در فرض مذکور اعراض از وطن محقق شده و نماز شما در شهر قبلی، شکسته است.

س ۱۱۸ : طلبه‌ای در فاصله بیست و پنج کیلومتری از وطن خود قصد دهه می‌کند بعد از دو روز اقامت و بعد از اقامه چند نماز چهار رکعتی، تصمیم می‌گیرد که به مدت یک روز به وطن مراجعه کرده و به محل اقامت برگردد اگر این شخص هنگام برگشت در محل اقامت فقط هشت روز بماند حکم نمازهای او شکسته است یا تمام؟

جواب : شکسته است.

س ۱۱۹ : خانمی در تهران متولد شده و با پسری ازدواج کرده است که پدر و مادر او همانند پدر و مادر خانم اهل همان روستا هستند. شوهر او هم از روستا اعراض نکرده است و در ضمن عقد نکاح هم شرط نکرده که شوهر، او را کجا نگهدارد، نماز و روزه این خانم در روستا چه حکمی دارد؟

جواب : اگر روستا وطن خانم بوده و اعراض نکرده، روزه بگیرد و نماز را تمام بخواند.

س ۱۲۰ : فرموده‌اید که جاهل به خصوصیات سفر که به سبب جهل نمازش را تمام خوانده است قضا ندارد حال اگر شخصی به جهت اینکه اعتقاد

۱۱۴ استفتائات ج ۱

داشته است که حرم امام رضا (ع) نیز از اماکن تخییر است لذا نمازش را در آنجا تمام می خوانده است آیا این شخص مصداق جاهل به خصوصیات سفر است که قضا ندارد؟

جواب : بلی.

س ۱۲۱ : الف : اینجانب قبلاً در محل پدری ام زندگی می کردم و اکنون به لحاظ شرایط جدید زندگی به طور کامل مهاجرت نموده و به مرکز شهرستان رفته ام و قصد ندارم برای ادامه زندگی به زادگاهم برگردم و فقط جهت صله رحم، تفریح و امثال آن به آنجا می روم لازم به ذکر است که هنوز املاک این جانب از قبیل منزل، باغ و زمین زراعی موجود است. سؤال این است که آیا زادگاهم در خصوص نماز، روزه و ... حکم وطن را دارد؟

جواب : اگر قصد دارید دیگر در آنجا زندگی نکنید نمازتان در آنجا شکسته است و روزه هم نباید بگیرید.

ب : خانمی که در شهری به غیر از زادگاهش ازدواج کرده اگر شرائط فوق الذکر داشته باشد تکلیفش چیست؟

جواب : مانند جواب قسمت الف است.

س ۱۲۲ : اگر شخصی از وطن خود نقل مکان کرده اما شک دارد که آیا به وطن خود برمی گردد یا نه و اگر سالیانی از وطن خود دور بوده، موقعی که به آنجا برای تفریح یا دید و بازدید می رود آیا نماز و روزه اش تمام است یا قصر؟

جواب : چنانچه از وطنش اعراض نکرده است در سفر به وطن، نماز او تمام است هرچند سالیانی، از وطنش دور بوده است.

نماز ۱۱۵

س ۱۲۳: فرموده‌اید که اگر شخصی در یک شهری بخواهد به مدت چند سال (مضبوط در رساله و استفتاءات) بماند آنجا وطن حکمی او محسوب می‌شود و نمازش تمام است، حال اگر این شخص بعد از مدتی مثلاً هشت ماه (که دیگر نمازش را تمام می‌خواند) از تصمیم خودش مبنی بر ماندن چند سال صرف نظر کند و فقط می‌خواهد مثلاً سه ماه دیگر بماند آیا در مدت باقیمانده نمازش از باب وطن حکمی تمام است و یا اینکه باید احکام غیر وطن را بار کند؟

جواب: در فرض مزبور در سه ماه باقیمانده باید حکم مسافر را رعایت کند.

س ۱۲۴: فرموده‌اید که اگر شخصی که بی‌هوش شده است را از وطن او خارج کنند و به شهری که مسافت شرعی می‌باشد ببرند چون اراده سفر نداشته است لذا نمازش در شهر دوم تمام است. آیا این مطلب در مورد کسی که قصد ده روز کرده و بعد از یک نماز چهار رکعتی بیهوش شود و او را به شهر دیگری ببرند هم صادق است؟

جواب: نمازش تمام است.

س ۱۲۵: شخصی تصمیم داشته است که فقط یک ماه و هفته‌ای سه روز در رفت و آمد شغلی باشد لذا نمازش را شکسته می‌خوانده است ولی بعد از این یک ماه تصمیم می‌گیرد که یک سال دیگر این کار را ادامه دهد که بر اساس قاعده، نمازش تمام خواهد بود سؤال این است که آیا باید نمازهای ماه اول را قضا کند؟

جواب: خیر.

۱۱۶ استفتائات ج ۱

س ۱۲۶: اگر شخصی با احراز شرایط، کثیر السفر شود و بعد از یک سال به محل ثابت خود برگردد - مثلاً مبلغی در شهرستان کثیر السفر بوده و به قم برگردد - و در قم تا مدتی بلا تکلیف باشد که هنوز کثیر السفر است یا خیر؟ و بلا تکلیف بودن از این جهت است که مشخص نیست که باید به شهرستان برگردد یا قم بماند تکلیف چیست؟ آیا تا تکلیف به صورت قطعی مشخص نشده، کثیر السفر می ماند؟ و اگر تا چند ماه این وضعیت ادامه یابد تکلیف چیست؟

جواب: اگر چند ماه این وضعیت ادامه دارد حکم کثیر السفر را ندارد ولی در یکی دو ماه اول اگر امید کثیر السفر بودن را دارد باید نمازش را تمام بخواند.

س ۱۲۷: سفر برای تولید و مشارکت در ساخت فیلمی که دارای حرمت شرعی است چه حکمی دارد؟
جواب: حرام است.

س ۱۲۸: دختری ازدواج کرده و با شوهر خود به شهرستان دیگری رفته است. وقتی به وطن اولی برای دیدار پدر و مادر برمی گردد، روزه و نماز او چه صورت دارد؟ در ضمن دختر می گوید من اعراض نکرده ام.

جواب: در فرض مذکور نمازش کامل است و روزه باید بگیرد.

س ۱۲۹: حکم نماز و روزه دانشجویان و استادانی که معمولاً هفته ای یک یا دو و یا کمتر از ده روز در محل درس اقامت دارند چیست؟ لازم به ذکر است گاهی ممکن است یک هفته یا بیشتر وقفه ایجاد شود و به محل درس نروند، در این صورت حکم چیست؟

نماز ۱۱۷

جواب : اگر هر ماه ده روز یا بیشتر در سفر باشند کثیر السفر هستند و نمازشان همه جا تمام است، و اگر هشت یا نه روز در سفر باشند احتیاطاً هم شکسته بخوانند هم تمام و اگر کمتر از آن است نماز شکسته است.

س ۱۳۰ : طلابی که از وطن خودشان به قم آمده‌اند و فعلاً برای مدت طولانی مثلاً ده بیست سی سال آینده بنا ندارد برای زندگی به وطن خودشان بازگردند ولی در طول سال دو سه بار به وطن می‌روند و در آینده هم معلوم نیست که به وطن جهت سکونت باز می‌گردند یا خیر؟ تکلیف این گونه افراد وقتی به وطن خودشان می‌روند چیست؟ آیا باید نماز کامل بخوانند یا شکسته؟

جواب : در فرض مزبور اعراض از وطن محقق نشده است و نمازشان در آنجا تمام است.

س ۱۳۱ : اگر در شهر یا روستایی قصد اقامه ده روز کردیم و خواستیم در طول این ده روز هر روز به کمتر از مسافت شرعی رفت و آمد کنیم هر روز یا در کل این ده روز به مدت چند ساعت می‌توانیم از محل اقامت خارج شویم و برگردیم تا نمازمان شکسته نشود؟

جواب : اگر بعد از خواندن یک نماز چهار رکعتی تصمیم بگیرید به کمتر از مسافت شرعی بروید ضرری به قصد شما نمی‌زند و اگر قبل از آن باشد اگر بخواهید به مقدار دو یا سه ساعت در هر روز بروید اشکال ندارد و همینطور اگر بخواهید دو یا سه بار در تمام ده روز به مقدار چندین ساعت خارج شوید اشکال ندارد ولی اگر بخواهید تمام یک روز یا تمام یک شب را بیرون بروید نماز شما شکسته است همینطور اگر بخواهید به مقدار چهار یا

۱۱۸ استفتائات ج ۱

پنج ساعت و بیشتر از سه بار در تمام ده روز خارج شوید قصد شما اشکال دارد و بنا بر احتیاط باید هم تمام و هم شکسته بخوانید.

س ۱۳۲: یک نفر مثلاً قمی هست ولی در تهران خانه اجاره کرده است یعنی زن و بچه‌های او در تهران هستند ولی خودش در قم تدریس می‌کند و در هفته یک یا دو روز که تعطیل می‌شود پیش خانواده در تهران می‌رود حکم روزه و نماز این آقا در تهران چیست؟

جواب: نمازش شکسته است و روزه نمی‌تواند بگیرد.

س ۱۳۳: افرادی قمی که دانشجو هستند و در تهران هتل گرفته‌اند و درس می‌خوانند ولی وقتی دو روز یا پنج روز تعطیل بشود آن موقع به شهر خودشان برمی‌گردند اگر اتفاقاً در تهران کاری پیش بیاید و سفر کنند (یعنی سفر شخصی) حکم نماز و روزه این دانشجو چیست؟

جواب: اگر قصد دارند یک سال و نیم در تهران اقامت کنند و در هر ماه حداقل بیست و دو روز آن جا می‌مانند، تهران حکم وطن پیدا می‌کند، و نماز و روزه آن‌ها تمام است و اگر بخواهند سال‌های بیشتری بمانند اقامت ماهانه کمتر می‌شود که تفصیل آن در رساله جامع مذکور است.

س ۱۳۴: راننده‌ای که مسیرش قم به تهران است ولی گاهی به سمنان و مشهد هم مسافر می‌برد در این صورت حکم روزه و نمازش چیست؟

جواب: نمازش تمام است و باید روزه هم بگیرد.

س ۱۳۵: الف: اساتید و دانشجویان در صورتی که کمتر از ده روز در

محل تحصیل و خوابگاه می‌مانند، تکلیف نماز و روزه آن‌ها چیست؟

جواب: اگر قصد دارند آنجا به قدری بمانند که وطن شود، مثلاً یک

نماز ۱۱۹

سال و نیم، و در هر ماه حداقل بیست و دو روز بمانند نماز و روزه آن‌ها تمام است و اگر کمتر از این است چنانچه حداقل شش ماه، این روند ادامه دارد و هر ماهی حداقل، ده روز را در سفر می‌باشند، کثیر السفر هستند و نماز آن‌ها در همه جا تمام است و باید روزه نیز بگیرند.

ب : اساتید و دانشجویان در صورتی که بیش از ده روز با قصد اقامت در محل درس و تدریس می‌مانند، تکلیف نماز و روزه‌شان چیست؟
جواب : تمام است.

ج : دانشجویانی که در خوابگاه ده روز یا بیشتر می‌مانند و بین آنجا و محل تحصیل رفت و آمد می‌کنند و فاصله بین آن دو کمتر از چهار فرسخ شرعی (۲۲ کیلومتر) است حکم نماز و روزه آن‌ها چگونه است؟
جواب : اگر مجموع رفت و آمدشان بیش از سه ساعت می‌شود، قصد اقامت آن‌ها اشکال دارد ولی اگر کثیر السفر هستند یا خوابگاه آن‌ها حکم وطن را دارد، نماز و روزه ایشان تمام است.

د : اگر استاد یا دانشجو به طور اتفاقی، به شهری غیر از محل درس مسافرت کند، نماز و روزه او چگونه است؟

جواب : اگر کثیر السفر باشد، نماز و روزه‌اش تمام است.

ه : حکم نماز و روزه اساتیدی که برای یک سال یا چند روز در هفته به محل تدریس (که فاصله آن با وطن بیش از مسافت شرعی است) رفت و آمد دارند، در دو صورت ذیل در محل تدریس و بین راه چگونه است؟
۱ - محل تدریس یک شهر است.

۲ - محل تدریس شهرهای مختلف است.

۱۲۰ استفتائات ج ۱

جواب : در هر دو صورت اگر در ماه، ده روز یا بیشتر در سفر هستند، نماز و روزه ایشان تمام است و اگر هفت روز یا کمتر باشند شکسته و اگر هشت یا نه روز باشند، به احتیاط واجب جمع کنند.

و : آیا محل تحصیل در حکم وطن محسوب می شود؟

جواب : موارد مختلف، فرق دارد و به جواب «الف» رجوع شود.

س ۱۳۶ : حکم نماز و روزه دانشجوی مسافر، در سفر اول چگونه است؟

جواب : اگر کثیر السفر هستند یا محل تحصیل در حکم وطن است، در دو هفته اول، احتیاط شود.

س ۱۳۷ : حکم افرادی که چهارده روز به محل کار می روند و چهارده روز در وطن می مانند چیست؟

جواب : اگر در محل کار چهارده روز کامل (۲۴ ساعته) به مدت حداقل چهار سال می ماند، حکم مقرر و وطن داشته و نماز و روزه او تمام می باشد.

س ۱۳۸ : حکم نماز و روزه سربازان در دوره آموزشی و دوره بعد از آموزشی را مرقوم فرمایید.

جواب : اگر در تمام دوره سربازی یا حداقل در شش ماه در حد مسافت شرعی تردد می کنند به طوری که در هر ماه ده روز را در سفر باشند (هر چند این ده روز در ضمن دو یا سه سفر باشد) یا در شش ماه، شصت روز (بر اساس جدولی که در رساله جامع بیان شده) در سفر باشند، کثیر السفر حساب می شوند و در این مدت، نمازشان در همه جا تمام و روزه صحیح

نماز ۱۲۱

است و در غیر این صورت چنانچه با قصد اقامت ده روز در آنجا می ماند، نمازشان تمام، و روزه صحیح است.

س ۱۳۹: آیا زن در انتخاب وطن مستقل است یا تابع شوهر می باشد؟

جواب: تابع قصد خود زن می باشد بلی اگر به تبع شوهر برای زن هم، قصد توطن پیدا شود، وطن شوهر وطن زن هم حساب می شود.

س ۱۴۰: زنی که وطن شوهرش غیر از وطن اوست آیا می تواند از وطن

اصلی خود اعراض کند و وطن شوهرش را به عنوان وطن خود قرار دهد؟

جواب: اگر تصمیم دارد که به وطن اصلی خود برای سکونت بر

نگردد، اعراض صورت گرفته اما اگر احتمال عقلائی می دهد که برای سکونت برگردد، اعراض صورت نگرفته است.

س ۱۴۱: شوهری که از وطن اصلی خود اعراض نکرده اگر همسرش

را به آنجا ببرد (در حالی که آنجا وطن زن نبوده) حکم نماز و روزه زن چیست؟

جواب: حکم وطن ندارد.

س ۱۴۲: اینجانب در یکی از روستاهای زنجان زندگی می کردم تا اینکه

تصمیم گرفتم به شهر زنجان کوچ کنم که فاصله آن با روستا سی و پنج کیلومتر

می باشد. موقع کوچ کردن از وطن (یعنی روستا) اعراض کردم منتهی بر سر

زمین زراعی ام کار می کنم و هر روز یا بعضاً هر هفته یک بار در فصل بهار و

تابستان و اوایل پاییز رفت و آمد می کنم و در طول سال برای شرکت در بعضی

از مجالس از قبیل مجلس ختم و جشن عروسی و بعضی مجالس دیگر

حداقل هفته ای یک بار یا هر ده روز یک بار به این روستا رفت و آمد می کنم

حال نماز و روزه من در این روستا چه حکمی دارد؟

۱۲۲..... استفتائات ج ۱

جواب : چنانچه از وطن سابق (روستای مذکور) اعراض کرده‌اید، در رفت و آمدهایی که به آن محل دارید (به طوری که هفته‌ای یک بار یا هر ده روز یک بار به آنجا می‌روید) نمازتان در آنجا شکسته است و روزه صحیح نیست و مقصود از اعراض آن است که شخص تصمیم داشته باشد که هیچ وقت برای سکونت به آنجا برنگردد.

س ۱۴۳: الف: اگر کسی در روستای الف متولد شده و در آنجا بزرگ شده باشد (روستا وطن او باشد) چنانچه محل کارش در شهر (ب) باشد و فاصله شهر تا روستا به اندازه مسافت شرعی (۴۴ کیلو متر) باشد، حکم نماز و روزه‌اش چیست؟ اگر در ماه رمضان هنگام اذان ظهر در بین راه باشد آیا روزه‌اش صحیح است؟

جواب : اگر به طور متعارف هر ماه حداقل ده سفر داشته باشد یا ده روز را در سفر باشد با حداقل دو سفر کثیر السفر محسوب می‌شود و نمازش در محل کار و بین راه (بلکه در همه جا)، تمام و روزه هم صحیح است.

ب: چنانچه شهر (ب) را محل سکونت خود قرار دهد ولی هر پنجشنبه و جمعه به آن روستا بیاید، نماز و روزه‌اش درست است یا شکسته؟

جواب : اگر از آن روستا اعراض نکرده نمازش در آنجا تمام و روزه صحیح است، و در صورت اعراض، در فرض مذکور که هر ماه به طور متوسط، هشت بار به آن جا سفر می‌کند و سفر دیگری هم ندارد بنا بر احتیاط باید در نمازش بین تمام و شکسته، جمع کند، و همینطور روزه را در آنجا بگیرد، و بعد قضا کند، مگر اینکه قصد داشته باشد به مدت چهار سال یا بیشتر هر ماه هفت تا هشت روز به صورت بیست و چهار ساعته در آن روستا

نماز ۱۲۳

بماند که در این صورت نمازش در آنجا تمام، و روزه صحیح است.

ج: در فرض سؤال «ب»، با توجه به رفت و آمد هر پنجشنبه و جمعه، حکم نماز و روزه همسر و فرزندانش چیست؟

جواب: همسر او اگر اهل آن روستا بوده و فرزندان شخص هم اگر تابع او محسوب می‌شوند در دو فرض وطن بودن روستا و وطن نبودن آن، باید حکمی را که در جواب «ب» نوشته شد، رعایت نمایند.

د: وقتی شهر ب را به عنوان محل سکونت انتخاب می‌کند آیا لازم است چند وقت در آنجا بماند و بیرون نرود تا نماز و روزه‌اش برای همیشه در آنجا کامل شود؟

جواب: اگر قصد ده روز نکند، در دو هفته اول باید بنا بر احتیاط واجب در نمازش بین تمام و شکسته جمع کند و همینطور در روزه بین روزه گرفتن و قضای آن.

س ۱۴۴: هل يجوز قتل الكلاب لغرض التسلية؟ و هل السفر لهذا الغرض من الأسفار التي لا تقصر فيها الصلاة؟

الجواب: يجوز القتل إن لم يكن الكلب ملكاً لأحد و لا يوجب أن يكون السفر مقتضياً لاتمام الصلاة.

س ۱۴۵: هل يعد السفر الذي يرتكب فيه المكلف خلاف القانون المدني سفر معصية؟

الجواب: يجمع فيه بين القصر و التمام.

س ۱۴۶: اذا صلى من وظيفته التمام قصراً او بالعكس جهلاً بالموضوع أو نسياناً للسفر أو الحكم؟ فهل تجب عليه الاعداد؟

الجواب : إذا صلاها تماماً فإن كان عالماً بالحكم بطلت و وجبت الإعادة أو القضاء، وإن كان جاهلاً بالحكم في أصله - بأن لم يعلم مشروعية التقصير للمسافر أو كونه واجباً عليه - لم تجب الإعادة فضلاً عن القضاء، وإن كان عالماً بأصل الحكم و جاهلاً ببعض الخصوصيات الموجبة للقصر مثل انقطاع الإقامة بالخروج إلى حدّ المسافة أو أن العاصي في سفره يقصر إذا رجع إلى الطاعة و نحو ذلك فإن علم بالحكم في الوقت فالأحوط لزوماً إعادة الصلاة و لا يجب قضاؤها إذا علم به بعد مضي الوقت، وإن كان جاهلاً بالموضوع بأن لم يعلم أن ما قصده مسافة - مثلاً - فأتى فتبين له أنه مسافة، أو كان ناسياً للسفر أو ناسياً أن حكم المسافر القصر فأتى، فإن علم أو تذكر في الوقت أعاد، وإن علم أو تذكر بعد خروج الوقت لم يجب عليه القضاء، وإذا أتم سهواً و غفلةً حين العمل مع علمه بالحكم و عدم نسيانه وجبت الإعادة في الوقت و الأحوط وجوباً القضاء إذا انتبه بعد الوقت.

وإذا قصر من وظيفته التمام بطلت صلاته في جميع الموارد، بلفرق في ذلك بين العامد و الجاهل و الناسى و الخاطى، نعم المقيم عشرة أيام إذا قصر جهلاً بأنّ حكمه التمام ثم علم به كان الحكم بوجوب الإعادة عليه مبنياً على الاحتياط الوجوبي.

س ١٤٧ : هناك قسمٌ مهنتهم الملاحة اي نقل الاجناس التي يبيعها التاجر الايراني مثلاً الى التاجر الكويتي مثلاً. و قسمٌ يخرج لصيد الأسماك في منطقة معينة أو يتنقل منها حسب وجدان السمك فهل الكثرة بالنسبة اليهما فعلية أو تقديرية أو فيه تفصيل؟ و على فرض التقديرية فلو هياً ما يحتاجه من المعدات للسفر، فيتم في سفره الأول أو لا؟

نماز ١٢٥

الجواب : المعتبر في القسم الاول هو الاتّصاف بالعنوان، وفي الثاني فيما اذا أراد أن يسافر في كل سنة ستّة أشهر، في كل شهر عشرة ايام.

س ١٤٨ : قبل تحقق الكثرة الفعلية فهل التكاليف الجمع بين القصر و التمام أو القصر فحسب؟ و على فرض الجمع بين القصر و التمام، كم مرة ذلك الجمع؟

الجواب : في القسم الثاني في الاسبوعين الأولين، يجمع احتياطاً بين القصر و التمام.

س ١٤٩ : الف : اذا تحققت الكثرة الفعلية في حق شخص فهل الحكم التمام حتى لو سافر سافراً ليس من مهنته و لا متعلقاً بها؟
الجواب : نعم حكمه التمام في كل أسفاره.

ب : قد يرتكب مالك اللنج و السفينة مخالفة بعض القوانين المرسومة من قبل الدول كالورود الى بحر الدول الأخرى أو بيع الوقود و التكسب بما لا تسمح الدولة بالتكسب به فما حكم تلك المعاملات؟ و هل يملك الثمن و المثلثين؟ و هل من تبعات وضعيّة لتلك المعاوزات؟ و هل يُعدّ السفر سفر معصية؟

الجواب : سماحة السيد (حفظه الله) لا يجيز مخالفة القوانين، فالأحوط وجوباً في هذه الأسفار بالنسبة إلى الصلاة هو الجمع بين القصر و التمام وفي الصوم بين الأداء و القضاء.

٣- نماز جماعت

س ١٥٠ : الف : جايگاه شرعى هيئت امنا چيست؟

جواب : هيئت امنا اختيارات شرعى خاصى ندارند.

ب: آیا هیئت امنای می توانند امام جماعت را اخراج کنند؟

جواب: خیر.

ج: امام راتب کیست؟ آیا بدون اجازه امام راتب کسی دیگر می تواند امام جماعت آن مسجد شود؟

جواب: امام راتب کسی است که مستمرا در مسجدی امام جماعت است هر چند وقتی خاص، مثلا اگر ظهرها امام جماعت مسجد است در ظهر امام راتب مسجد محسوب می شود، و به احتیاط واجب نباید برای او مزاحمت ایجاد کرد.

د: متولی مسجد کیست و چه وظایفی دارد؟ آیا متولی می تواند وظایف خود را به دیگران منتقل کند؟

جواب: خود مسجد متولی شرعی ندارد.

ه: اگر عده ای به مخالفت امام راتب بر آمده همزمان با نماز جماعت به فرد دیگری در همان مسجد اقتدا کنند آیا نمازشان صحیح است؟

جواب: نماز صحیح است ولی اگر این کار هتک امام جماعت باشد جایز نیست.

و: در صورت بروز اختلافات بین امام جماعت و هیئت امناء وظیفه مردم محل چیست؟

جواب: از اختلاف پرهیز شود و با مراجعه به علما و بزرگان مقبول الطرفین اختلافات حل شود.

س ۱۵۱: طبق نظر مراجعی مثل امام خمینی (ره) که جلو ایستادن زن نسبت به مرد را در نماز اشکال نمی کند اگر مرد به واسطه یک زن به امام

جماعت متصل باشد چنین جماعتی اشکال دارد؟

جواب : صحیح نیست.

س ۱۵۲ : الف : در بعضی مساجد و اماکن که جهت قبله با راستای ساختمان یکی نیست گاهی صف نماز جماعت را در راستای ساختمان (و نه عمود بر راستای قبله) تشکیل می دهند، ولی نمازگزاران رو به قبله می ایستند، به این ترتیب افرادی که از سمت چپ باید به مأموم دیگر متصل شوند، اندکی جلوتر از مأموم سمت چپ خود قرار می گیرد. آیا با این اوصاف نماز فرد انتهایی صف سوم متصل به جماعت است؟

جواب : با فرض تأخر از امام جماعتشان صحیح است و اتصال برقرار است.

ب : در فرض قبل، برخی از افراد صف نخست حتی جلوتر از امام جماعت نیز واقع می شوند، آیا نماز جماعت نفر انتهای صف نخست صحیح است؟

جواب : جماعت افرادی که جلوتر از امام هستند صحیح نیست و بنا بر احتیاط جماعت افرادی هم که مساوی امام هستند، صحیح نیست.

س ۱۵۳ : در مکانی که به جهت برپایی نماز بین زن و مرد پرده کشیده شده، اگر سایه زن نمازگزار بر پرده افتاده باشد یا برای مدت زمانی پرده کنار رود و در این مدت زن نمازگزار دیده شود آیا نماز مرد نمازگزار باطل است؟

جواب : افتادن سایه زن بر پرده نماز جماعت را باطل نمی کند ولی اگر پرده کنار رود و بین آن ها ده ذراع که تقریباً چهار متر و نیم است فاصله نباشد و زن به محاذات مردها ایستاده باشد، جماعت باطل می شود و اگر مردان

۱۲۸..... استفتائات ج ۱

بتوانند خود را جلو ببرند یا زن ها عقب بروند نماز به طور فردی صحیح است.

س ۱۵۴: آیا نماز جماعت در منزل یا غیر مسجد، بهتر از نماز فرادا در

مسجد می باشد؟

جواب: به جماعت سفارش زیادی شده است.

س ۱۵۵: اگر مأموم نیت کرد و قبل از رفتن به رکوع، امام جماعت از

رکوع بلند شد آیا مأموم می تواند صبر کند در رکعت دوم امام جماعت به امام

جماعت ملحق شود؟

جواب: می تواند فرادا ادامه دهد، و اینکه صبر کند تا امام بلند شود

اشکال دارد.

س ۱۵۶: الف: طلبه ای هستم که پای راستم از سر زانو در جبهه قطع

شده است و پای مصنوعی دارم آیا می توانم امام جماعت شوم؟

جواب: مانعی ندارد.

ب: در فرض قبلی، آیا مسح کردن قسمت مصنوعی لازم است؟

جواب: لازم نیست.

س ۱۵۷: در رکعت آخر نماز جماعت اقتدا می کنم و قبل از اینکه امام

جماعت سلام نماز را بدهد و جماعت تمام شود شخص دیگری به من اقتدا

می کند آیا اشکال دارد، بعد از اتمام جماعت اقتدا چه حکمی دارد؟

جواب: بعد از اینکه نماز شما فرادا شد، اقتدا به شما اشکال ندارد.

س ۱۵۸: اگر در نماز جماعت فردی که متصل کننده است صف را

ترک کند، آیا نمازگزار دیگری از صف عقب می تواند ذکر را نگوید و یک قدم

جلو بیاید و متصل کننده باشد؟

جواب : مانعی ندارد.

س ۱۵۹ : امام جماعت محلی ادعای سیادت از طرف پدر و مادر می‌کند اما بزرگان محل می‌گویند از طرف مادر سید است فقط، آیا این اختلاف منحل به عدالت امام جماعت هست؟ و آیا می‌شود به او اقتدا کرد؟

جواب : مجرد ادعای مزبور، سبب زوال عدالت نمی‌شود.

س ۱۶۰ : با وجود روحانی (امام جماعت) واجد شرائط از جمله سلامتی جسمی، امامت روحانی دیگری که فاقد شرط قیام است و نماز عیدین و میت را در حال نشسته روی صندلی انجام می‌دهد، این نمازها صحیح هستند یا باطل؟

جواب : اقتدا در فرض مزبور صحیح نیست.

س ۱۶۱ : در منطقه ما یک شخصی هست که هیچ آیه‌ای از قرآن و حدیثی را نمی‌تواند ترجمه کند و قرائت نمازش هم صحیح نیست، و فقط کتاب‌هایی که به زبان اردو هست مطالعه می‌کند و سخنرانی می‌کند، آیا پشت سر چنین شخصی می‌توانیم نماز جماعت و نماز جمعه بخوانیم؟ آیا در این حکم بین روحانی و غیر روحانی فرق هست؟ اگر درست نیست نمازهایی که خوانده شده چه حکمی دارد؟

جواب : امام جماعت باید قرائت نمازش صحیح باشد و شرایط دیگر مانند عدالت را داشته باشد ولی نمازهایی که در آن‌ها تا کنون به او اقتدا شده چنانچه مأموم معتقد بوده که امام شرایط را دارد، صحیح می‌باشد، و در آن چه ذکر شد فرقی بین روحانی و غیر روحانی نیست.

س ۱۶۲ : اقتدا در نماز جمعه و جماعت از معلم مدرسه دولتی با وجود

۱۳۰ استفتائات ج ۱

عالم دین و یا عدم وجود عالم دین چه حکمی دارد؟

جواب : اگر شرایط امام جماعت از جمله عدالت را دارد اقتدا مانعی ندارد ولی اگر این کار هتک عالم دین باشد جایز نیست.

س ۱۶۳ : آیا ترک تجافی به صورت عمد در نماز جماعت، مبطل نماز است؟

جواب : نمازش صحیح ولی جماعتش بنا بر احتیاط واجب باطل است.

س ۱۶۴ : فرموده‌اید که اگر کسی در رکعت آخر نماز جماعت برسد برای درک ثواب، بنشیند و تشهد بخواند. سؤال این است که آیا خواندن تشهد واجب است و یا اینکه می‌تواند ساکت بنشیند؟

جواب : می‌تواند ساکت بنشیند.

س ۱۶۵ : در خصوص عدالت امام جماعت فرموده‌اید شخص نمازگزار باید عدالت اشخاص را احراز نماید آیا با شناخت مؤمنین و یا در جاهایی مثل شهر مقدس قم که نوعاً اشخاص مأموم متشرع هستند، اجازه می‌فرمایید بر اساس تشخیص و رویکرد آنان به امام جماعت اقتدا شود؟ زیرا که در غیر این صورت و خواندن نماز فرادا سبب محرومیت از جماعت می‌شود، و در صورت عدم اقتدا سبب وهن نماز جماعت می‌گردد، تکلیف چیست؟

جواب : اگر از اقتدای متدینین برای شخص اطمینان به عدالت امام جماعت پیدا شود کافی است، در غیر این صورت می‌تواند رجاء اقتدا کند و بعداً احتیاطاً اعاده نماید.

نماز ۱۳۱

س ۱۶۶: آیا کسی که حجامت کرده می تواند امام جماعت شود؟

جواب: بلی، می تواند.

س ۱۶۷: با توجه به اینکه صفوف بانوان پشت سر آقایان است احیاناً

اگر در مسجد پرده ای نباشد اشکال دارد؟

جواب: خیر، اشکال ندارد.

س ۱۶۸: اقامه نماز جماعت ظهر و عصر در روز جمعه همزمان با

اقامه نماز جمعه: الف: چه حکمی دارد؟ ب: اگر باعث تفرقه در صفوف

مؤمنین گردد و یا در نظر برخی مردم بی احترامی و اهانت به امام جمعه و یا

بی اعتنایی و سبک شمردن نماز جمعه محسوب شود چه حکمی دارد؟ ج: بنا

بر آنچه گذشت آیا دلایلی مانند رعایت حال افراد مسن یا استناد به اقامه نماز

جماعت ظهر و عصر در مساجد دیگر یا سابقه چند ساله اقامه نماز جماعت

ظهر و عصر جمعه در مسجدی می تواند دلیل بر جواز باشد؟

جواب: فی نفسه اشکال ندارد و مجزی است البته مؤمنین باید از کاری

که موجب تفرقه آنها می شود پرهیز کنند و نباید به مؤمنین، اهانت کنند.

س ۱۶۹: در شهر ما شخصی است بسیار خوشنام و خیر که شهرت

ایشان به خاطر همین کار به سطح استان رسید گاهی در مساجدی که امام

جماعت روحانی ندارد یا روحانی نیست ایشان امام جماعت هم می شود،

فقط هفته ای یک بار یا چند بار محاسن خویش را تقریباً می زند (با شماره یک

ماشین اصلاح) با توجه به این مسأله نماز آنها چه حکمی دارد؟

جواب: عدالت و صحت قرائت امام جماعت باید إحراز شود و کسی

که محاسن خود را می تراشد عادل حساب نمی شود.

۱۳۲..... استفتائات ج ۱

س ۱۷۰: در صف اول جماعت چند نفری هستند که احکام اقتدا به امام جماعت را به طور کامل رعایت نمی کنند مثل اینکه عمداً بر امام مقدم می شوند خصوصاً در رکوع و سجود، علی الخصوص شخصی که پشت امام جماعت ایستاده و اکثراً در رکوع و سجود همزمان با امام جماعت سر از سجده برمی دارد و یا کمی زودتر از امام سر از سجده و رکوع برمی دارد و تکبیرها را قبل از امام می گوید حال با عنایت به اینکه در صف اول و پشت امام ایستاده است نماز خود شخص و نماز دیگران چه حکمی دارد؟

جواب: اگر این عدم رعایت از روی سهو باشد جماعتشان صحیح و اتصال دیگران هم محقق است و اگر عمداً یا از روی جهل تقصیری باشد نمازشان ایراد دارد و اتصال دیگران از طریق آنان هم محقق نمی شود و اگر از روی جهل قصوری باشد نمازشان هرچند صحیح است ولی جماعتشان اشکال دارد و اتصال دیگران از طریق آنها محقق نمی شود.

س ۱۷۱: یکی از مسائل نماز جماعت این است که مأمومین در صفوف اتصال تا جایی می توانند صف را ادامه دهند که امام جماعت یا صف جلو را ببینند، آیا ملاک در این دیدن، دیدن به واسطه برگرداندن سر به طرفین است یا دیدن بدون برگرداندن سر؟

جواب: رؤیت لازم نیست، اتصال کافی است.

س ۱۷۲: مسجد جامعی است به ارتفاع هفت متر که مردم محلی بالای آن مسجد را برای خانم ها به عنوان مسجد بنا می کنند اگر از طرف محراب مسجد جامع به عرض یک متر از سقف باز بگذارند در نماز جماعت اتصال حاصل می شود تا خانم ها از بالا شرکت کنند یا حاصل نمی شود؟

جواب : با تحقق سایر شرایط جماعت صحیح است.

س ۱۷۳ : در مسجدی که یکی از مأمومین بنا به دلایلی با امام جماعت مشکل و مخالفتی دارد، اگر برای تحقیر و تضعیف امام جماعت نمازش را همزمان با جماعت و با کمی فاصله مکانی (مثلاً با یک صف فاصله) و با صدای بلند که ایجاد مزاحمت نیز برای دیگران داشته باشد فرادا بخواند آیا این نماز صحیح است؟ و اگر این فرد در زمان اقامه جماعت در سکوت بنشیند و نمازش را بین الصلاتین و بعد از نماز و فرادا و با صدای بلند و با لجاجت به گونه‌ای در صدد تحقیر و تضعیف امام جماعت باشد، آیا این نماز صحیح است؟

جواب : در هر دو صورت عمل وی جایز نیست گرچه نمازش صحیح است.

س ۱۷۴ : در مسجد ما در ماه مبارک رمضان نماز جماعت یک ساعت بعد از اذان و افطار برگزار می‌شود آیا من می‌توانم صبر کنم و نماز را به جماعت برگزار کنم یا فرادا بخوانم؟

جواب : می‌توانید صبر کنید و به جماعت بخوانید، ولی معلوم نیست که تأخیر نماز از اول وقت با جماعت از نماز فرادا در اول وقت بهتر باشد.

س ۱۷۵ : اگر امام جماعت نماز قضای احتیاطی برای خود یا دیگری به جماعت بخواند و به مؤمنین هم اعلام کند که نماز شما هم نماز قضای احتیاطی باشد این نماز جماعت که هم امام و هم مأموم نیت قضای احتیاطی دارند صحیح است؟

جواب : اقتدا در موارد نماز احتیاطی صحیح نیست مگر اینکه جهت

احتیاط یکی باشد.

س ۱۷۶ : اینکه احتیاط مستحب عدم امامت بیمار پسی است، آیا ظهور چند لکه سفیدی کافی است یا باید لکه‌ها به حدی باشند که از نظر عرف شخص بیمار پسی به حساب آید؟ من امام جماعتم و آقای دکتر با دیدن چند لکه در بدن من تشخیص دادند که این لکه‌ها بیماری پسی است. حال آیا من بیمار پسی به حساب می‌آیم و لو اینکه لکه‌ها کم هستند و به حدی نرسیده‌اند که از دید عرف من بیمار پسی به حساب آیم؟ بر فرض صدق بیماری پسی، آیا بر من لازم است که به مأمومین بیماری خود و حکم آن را تذکر دهم؟

جواب : معیار صدق بیماری است عرفاً و لازم نیست به مردم تذکر دهید.

س ۱۷۷ : اگر امام جماعتی به نیت مرحوم خاصی نماز جماعت بخواند و مأمومین هم همراه او به نیت همان مرحوم و همان نماز مثلاً ظهر و عصر را بخوانند صحیح است؟

جواب : صحیح است.

س ۱۷۸ : در مدرسه‌ای دینی در خارج کشور برای بچه‌ها در روز یکشنبه از ساعتی قبل از ظهر تا بعد از ظهر کلاس تشکیل می‌شود. اگر در موقع اذان ظهر برای اقامه نماز جماعت کلاس‌ها را تعطیل کنند و بعد از نماز دوباره برپا کنند نظم به هم می‌خورد. با وجودی که وقت کافی برای خواندن نماز جماعت ظهر بعد از اتمام کلاس‌ها هست. آیا لازم است نماز ظهر فوراً بعد از اذان خوانده شود؟

نماز ۱۳۵

جواب : لازم نیست.

س ۱۷۹ : الف : اینجانب طلبه‌ای هستم که بر اثر سانحه تصادف پای چپم از روی زانو قطع می‌باشد نماز را مثل انسان سالم ایستاده و بدون حرکت و رکوع را هم طبیعی انجام می‌دهم ولی در سجده انگشت شصت پا و زانو به زمین نیست آیا با این توضیحات من می‌توانم امام جماعت باشم؟

جواب : بلی، می‌توانید.

ب : آیا افرادی که به من اقتدا می‌کنند اگر مقلد مجتهد دیگری باشند اتصال از طریق آن‌ها صحیح است؟

جواب : مانعی ندارد.

س ۱۸۰ : آیا شخصی که دست راست او از آرنج قطع باشد می‌تواند امام جماعت شود؟

جواب : بلی، می‌تواند.

س ۱۸۱ : آیا گرفتن اجرت برای اقامه نماز جماعت در ادارات دولتی و شرکت‌ها جایز است؟

جواب : حرمت ندارد.

س ۱۸۲ : امام جماعتی در اثر ناتوانی در هنگام قیام نماز دستانش را به جایی می‌گیرد تا بتواند کامل بایستد، آیا به این امام جماعت می‌توان اقتدا کرد؟

جواب : بلی، می‌توان اقتدا کرد.

س ۱۸۳ : امام جماعتی به علت کمر درد نمی‌تواند بین دو سجده بنشیند و از سجده اول که بلند می‌شود به حالت نیم خیز قرار می‌گیرد سپس

۱۳۶ استفتائات ج ۱

پس از مدتی به سجده دوم می‌رود آیا به این امام جماعت می‌توان اقتدا کرد؟

جواب : بلی، می‌توان اقتدا کرد.

س ۱۸۴ : دو مأموم مثلاً در رکعت دوم به امام جماعتی اقتدا می‌کنند آیا بعد از اتمام نماز امام جماعت یکی از آن مأمومین که عقب‌تر ایستاده می‌تواند به مأموم دیگر که جلوتر ایستاده ادامه نماز را اقتدا کند و رکعت سوم و چهارم را به امامت او بخواند؟

جواب : بلی، می‌تواند.

س ۱۸۵ : آیا امام جماعت می‌تواند در حالی که پانسمان حجامت بر بدنش است و طبعاً زیر آن پانسمان هم مقداری خون است امامت جماعت کند؟

جواب : بلی، می‌تواند.

س ۱۸۶ : اگر نمازگزار (امام یا مأموم) «سمع الله لمن حمده» و بعد از آن «الله اکبر» را در حال رفتن به سجده بگوید نمازش چگونه است؟

جواب : اگر به قصد ذکر مطلق باشد، مانعی ندارد.

س ۱۸۷ : امام جماعت ذکر سجده یا رکوع را طول می‌دهد، آیا مأموم بعد از اتمام ذکر خودش می‌تواند به اندازه طول دادن ایشان ذکر سبحان الله یا صلوات را مکرر بگوید؟

جواب : بلی، می‌تواند.

س ۱۸۸ : مأموم در نماز جماعت تسبیح را جلوی سجاده یا مهر خود همانند طناب به صورت دراز و صاف گذاشته، آیا نماز ایشان در فرض سؤال به صورت جماعت اشکال دارد؟

نماز ۱۳۷

جواب : خیر، اشکال ندارد.

س ۱۸۹ : امام جماعت بعد از اتمام سوره توحید «کذلک الله ربنا» بگوید، یا «کذلک الله ربی» بگوید؟

جواب : هر کدام را بگوید، اشکال ندارد.

س ۱۹۰ : در مسجدی که در آن نماز جماعت بر پا می شود و دارای بیش از یک طبقه هست، حالت نمازگزاران در طبقات به شرح زیر است، نمازگزاران قادر به دیدن امام در هیچ حالتی نیستند چه امام در حالت رکوع باشد یا قیام، آیا دیدن امام برای نمازگزاران در طبقات فوقانی شرط صحت نماز جماعتشان هست یا خیر؟

جواب : دیدن امام شرط نیست.

س ۱۹۱ : بعضی از نمازگزاران طبقه دوم می توانند بعضی از نمازگزاران طبقه اول را ببینند و بعضی از نمازگزاران طبقه اول می توانند بعضی از نمازگزاران طبقه همکف را ببینند ولی هیچکدام از آنان نمی توانند امام جماعت را که در طبقه همکف است ببینند آیا نماز جماعتشان صحیح است؟

جواب : دیدن بعضی از طبقه پایین تر کافی است به شرط آنکه حایل نباشد.

س ۱۹۲ : آیا صحت جماعت طبقه اول مشروط به پر بودن طبقه همکف مسجد می باشد به صورتی که فاصله ردیف جلوی طبقه اول به آخرین ردیف نماز جماعت فاصله فاحشی نباشد؟

جواب : باید به نحوی باشد که اتصال با طبقه پایین تر برقرار باشد.

س ۱۹۳ : آیا برای صحت نماز جماعت طبقات بالا ارتفاع معینی ذکر

شده است؟

جواب : معیار این است که عرف همه را یک جماعت ببیند. اگر ارتفاع یا وضعیت ساختمان به نحوی باشد که همه یک جماعت به حساب نیایند جماعت صحیح نیست.

س ۱۹۴ : در صف اول جماعت، چهل نفر می ایستند، بیست نفر اینها که در وسط صف هستند امام جماعت را می بینند، و بیست نفر دیگر که در دو طرف صف ایستاده اند امام جماعت را در هیچ حالی نمی بینند، آیا نماز جماعت این بیست نفر دو طرف صف اول صحیح است؟

جواب : بلی، صحیح است.

س ۱۹۵ : آیا طلبه ای که پنج انگشت پای چپ او قطع شده است، می تواند امام جماعت بایستد؟ آیا مأمومین که مقلد شما هستند می توانند به چنین امامی اقتدا کنند؟

جواب : هر دو مورد می توانند.

س ۱۹۶ : مسجدی در دو طبقه زیر زمین و همکف وجود دارد و هیچ اتصالی بین دو طبقه وجود ندارد. سقف زیرزمین به طور کامل مانع رؤیت افراد در دو طبقه می باشد. نماز خانم هایی که در طبقه همکف هستند و به امام و مأمومین آقا در زیر زمین به جماعت اقتدا نموده اند چه حکمی دارد؟ آیا اتصال برقرار است؟

جواب : اتصال برقرار نیست.

س ۱۹۷ : اگر امام جماعتی بعد از اتمام حمد و سوره رکعت دوم نمازش باطل شود، واجب است اعلام یا استخلاف کند؟

جواب : بلی، بنا بر احتیاط.

س ۱۹۸ : فرموده‌اید که اگر نمازگزار دو رکن از امام عقب بیفتد نمازش فرادا می‌شود حال اگر شخص نمازگزاری که یک رکوع از امام عقب افتاده است به سمت سجده برود و به سجده دوم امام برسد، آیا در این صورت هم دو رکن عقب افتاده است؟

جواب : جماعت وی صحیح است.

س ۱۹۹ : شخصی به گمان اینکه امام در تشهد رکعت آخر می‌باشد اقتدا می‌کند و می‌نشیند تا به ثواب جماعت برسد ولی متوجه می‌شود که امام در تشهد رکعت دوم بوده است آیا می‌تواند نماز را به جماعت با امام ادامه دهد؟

جواب : نمی‌تواند بلکه نماز او فرادا است بلی، می‌تواند عدول به نافله کند تا بعد از اتمام نافله دوباره اقتدا کند.

س ۲۰۰ : اگر امام و مأوم هر دو زن باشند آیا واجب است که امام جماعت زن و زن‌های مأوم هم ردیف یکدیگر بایستند یا امام جماعت زن می‌تواند جلوتر از مأومین زن بایستد؟

جواب : احتیاط واجب آن است که هم ردیف یکدیگر بایستند و امام جلوتر از دیگران نایستد.

س ۲۰۱ : شخصی در نماز جماعت پشت سر امام نمازش را فرادا خوانده آیا افرادی که در طرف راست یا چپ آن مرد به نماز ایستاده‌اند و اقتدا نموده‌اند اتصال دارند؟

جواب : به جهت اینکه آن‌ها هم به امام جماعت متصل هستند،

۱۴۰ استفتائات ج ۱

جماعت آنها صحیح است.

س ۲۰۲ : فرموده‌اید که اگر شخص موقعی به نماز جماعت برسد که امام مشغول خواندن تشهد آخر نماز است چنانچه بخواهد به ثواب نماز جماعت برسد باید بعد از نیت و گفتن تکبیره الاحرام بنشیند. سؤال این است که این نشستن باید به صورت معمولی باشد یا حالت تجافی منظور است؟

جواب : به صورت معمولی بنشیند.

س ۲۰۳ : اگر مأموم در نماز جماعت سهواً یا عمداً هم زمان با امام جماعت تکبیره الاحرام بگوید تکلیف چیست؟

جواب : بنا بر احتیاط واجب جماعتش منعقد نیست.

س ۲۰۴ : فرموده‌اید که اگر کسی رحل یا سجّاده در مسجد بگذارد نمی‌شود جای او را غصب کرد و این حق اولویت احترام دارد، سؤال این است که برخی افراد از شب قبل اقدام به این کار می‌کنند و برخی در طول هفته سجاده‌های خود را باقی می‌گذارند. آیا در اینجا این حق اولویت ایشان احترام دارد؟

جواب : اگر از زمان جا گرفتن تا آمدنش زمان زیادی فاصله شود به طوری که مکان معطل می‌ماند تا وقتی نیامده، احترام ندارد ولی اگر آمد نمی‌شود مزاحمش شد.

س ۲۰۵ : بعضی از نمازگزاران که در مسجد نماز جماعت می‌خوانند (منظور صف اول است) بعد از خواندن نماز صبح یا نماز ظهر و عصر سجاده یا مهر خود را در همانجا می‌گذارند به نشانه اینکه این جای من است برای خواندن نماز بعدی :

نماز ۱۴۱

الف : آیا شرعاً چنین حقی دارند؟ و آیا اینطور جا گرفتن که از صبح جای خود را مشخص کند برای نماز ظهر و عصر اشکال دارد؟

ب : اگر شخص دیگری بیاید و مهر و سجاده او را کنار بزند و جای او نماز بخواند تکلیف نمازش چیست؟ (نفر اول اعلام کرده که راضی نیستم).
جواب : اگر وقتی جماعت اقامه می شود صاحب سجاده حاضر نباشد دیگران می توانند سجاده او را جمع کرده و به کناری بگذارند، و در جای او نماز بخوانند.

س ۲۰۶ : اگر هم مأموم و هم امام جماعت نماز قضای یقینی از یک میت معین را می خوانند آیا چنین جماعتی اشکال دارد؟

جواب : جماعت صحیح است مگر آنکه امام ظهر یک روز را بخواند و مأموم عصر همان روز را یا مغرب و عشا یک روز را بخوانند که در این صورت صحیح نیست.

س ۲۰۷ : آیا اقتدا به طلبه فاضلی که فاقد لباس روحانیت است در حسینیه یا مسجد شهر جایز است؟

جواب : به خودی خود جایز است.

س ۲۰۸ : اگر کسی سهواً در نماز جماعت زودتر از امام جماعت تکبیرة الاحرام بگوید می تواند نماز را بشکند و مجدداً تکبیرة الاحرام بگوید؟
جواب : بلی.

س ۲۰۹ : امام جماعت مسجدی مدتی است با متولیان قهر کرده است به دنبال آن متولیان مسجد شخص دیگر را به عنوان امام جماعت گذاشته اند حال سؤال این است نماز مأمومین در این صورت چه حکمی دارد؟

۱۴۲..... استفتائات ج ۱

جواب : از خصوصیات مورد اطلاعی نداریم ولی به صورت کلی اگر امام راتب نمی آید جایگزین کردن دیگری مانعی ندارد.

س ۲۱۰ : اگر در یک مسجد امام و دو صف دیگر در سالنی جا شوند که محل ایستادن صفوف دیگر هفت انگشت پایین تر از امام و دو صف اول است. در این صورت حکم نماز صفوف دیگر چیست؟
جواب : نماز آنان به جماعت، صحیح نیست.

س ۲۱۱ : در یک مسجد دو طبقه که کاملاً هر طبقه از طبقه دیگر مجزا می باشد طبقه دوم دارای بالکن نمی باشد و هیچ اشرافی بر طبقه اول ندارد اما قسمتی از سقف طبقه اول که کف طبقه دوم می باشد به ابعاد یک و نیم متر در نیم متر سقف را سوراخ کرده اند و شیشه ای در آن محل قرار داده تا به طبقه اول دید داشته باشد و تصور آن است که اینگونه اتصال نمازگزاران طبقه دوم به نماز جماعت طبقه اول درست است لطفاً نظر تان را بفرمایید.

جواب : جماعت در طبقه دوم با این مقدار اتصال، محل اشکال است.
س ۲۱۲ : کسی که وظیفه اش این است که سجده اش را روی صندلی انجام دهد (به جهت عذر شرعی) آیا جایز است در صف اول جماعت بایستد؟ و آیا اتصال به این صورت به واسطه او برقرار است؟

جواب : اگر به وظیفه اش در نماز عمل کند بودن او در صف اول مانعی ندارد.

س ۲۱۳ : در نماز جماعت ظهر و عصر که وقت کافی برای خواندن نافله های ظهر و عصر وجود ندارد اگر بخواهیم نافله های نماز ظهر را بعد از اتمام نماز عصر بخوانیم به چه نیتی باید بخوانیم؟

نماز ۱۴۳

جواب : به قصد مطلوبیت بخوانید و لازم نیست قصد قضا کنید.

س ۲۱۴ : آیا فردی که نشسته نماز می خواند در صف اول نماز جماعت

باشد اشکال دارد؟

جواب : اشکال ندارد.

س ۲۱۵ : امام جماعت در رکعت دوم به جای حمد و سوره تسبیحات

را می خواند، تکلیف مأمومین چیست؟

جواب : می توانند با گفتن ذکر یا قرائت آیه ای به امام توجه بدهند، و

اگر این کار را نکردند یا امام متوجه نشد، بنا بر احتیاط واجب نمازشان را

فردای می کنند، و حمد و سوره را خود می خوانند.

س ۲۱۶ : مقلد مرجعی هستم که در فرض خاصی، نمازم را شکسته

می داند و رفیق بنده مقلد مرجعی می باشد که دقیقاً در چنین فرضی نمازش را

تمام می داند آیا می توانیم در نماز به یکدیگر اقتدا کنیم؟

جواب : می توانید به یکدیگر اقتدا کنید مگر اینکه نماز امام شکسته

باشد و مأموم آن را باطل یا خلاف احتیاط بداند و نماز مأموم تمام باشد.

س ۲۱۷ : شخصی که فروشنده شراب و گوشت خوک می باشد آیا

می تواند اقامه نماز کند و مؤمنین پشت سر او نماز بخوانند؟

جواب : خیر.

س ۲۱۸ : خواندن نماز در مساجد و حسینیه ها و حرم اهل بیت (علیهم

السلام) به صورت فرادا در هنگامی که نماز جماعت در آن توسط روحانی در

حال برگزاری است چه حکمی دارد؟

جواب : در صورتی که هتک محرم امام جماعت نباشد حرام نیست.

۱۴۴ استفتائات ج ۱

س ۲۱۹: ارتفاع سقف مسجدی سه متر است، طبقه دوم هیچ دیدی بر امام و مأموم ندارد چقدر احتیاج به برش دارد تا نماز جماعت وصل شود؟
جواب: مقدار کمی باز باشد، کفایت می کند.

س ۲۲۰: اگر یک یا دو رکن پشت سر هم از امام جماعت عقب بمانیم آیا نماز ما فرادا می شود یا بایستی به جماعت ادامه دهیم؟
جواب: اگر دو رکن عقب بمانید نماز فرادا می شود.

س ۲۲۱: اگر مأموم در نماز جماعت عمداً زودتر از امام به رکوع و سجده رود یا عمداً زودتر از امام سر از رکوع و یا سجده بردارد آیا نمازش هم باطل می شود یا فقط مرتکب معصیت و گناه شده است؟
جواب: نماز صحیح است و فرادا می شود و مرتکب معصیت نشده است.

س ۲۲۲: آیا یک خانم می تواند امام جماعت شود و بقیه خانم ها به او اقتدا کنند؟

جواب: مانعی ندارد ولی بنا بر احتیاط واجب باید در وسط صف جماعت بایستد.

س ۲۲۳: اذا اقتدى المصلي بالامام في الركعة الثالثة و لكن في الركعة الرابعة لم يتمكن من اكمال قراءة سورة الحمد لأن الامام ركع فما هو الحكم؟
الجواب: يقرأ الحمد بمقدار ما أمكن و يقطع الباقي و يلحق بالامام في الركوع.

س ۲۲۴: لو نسي الامام و المأموم سجدة واحدة مثلاً و لم يتذكراها إلا بعد الوصول إلى حد الركوع فهل يبقى المأموم على نية الائتمام في قضاء

نماز ۱۴۵

السجدة المنسية أم لا؟ وهل يبقى على الائتمام في سجود السهو أم لا؟
الجواب : يبقى على نية الائتمام إلى ما قبل سجود السهو.

۴ - احکام مسجد

س ۲۲۵ : نصب تصاویر علما و شهدا در مساجد چه حکمی دارند؟
چه رو به قبله باشند یا نباشند، حکم هر دو صورت را بیان کنید. آیا مجاز هستیم با نصب این تصاویر در مساجد مخالفت کنیم؟

جواب : نماز خواندن در جایی که در آن مکان تصویر باشد، مکروه است و مخالفت کردن با نصب تصاویر در مساجد واجب نیست.

س ۲۲۶ : در هندوستان یک مسجد ساختیم و برای تعمیر آن مسجد غیر مسلمان (کافر) با پول‌های خودش تعاون کردند، حتی بعضی معمارها هم کافر بودند، الآن چند مسأله بین مردم آن منطقه مورد تنازع هست، آیا در ساخت مسجد کمک مالی غیر مسلم جایز است، و الآن که از پول آن‌ها استفاده کردیم نماز در آن مسجد اشکال دارد؟

جواب : جایز است و نماز اشکال ندارد.

س ۲۲۷ : بلند کردن صدا در مسجد از صورت متعارف با بلندگو یا بدون آن برای اذان، دعا، قرآن خواندن، مداحی، روضه‌خوانی و غیر آن چه حکمی دارد و اگر سبب ایذای دیگران باشد چگونه است؟

جواب : در اوقات نماز نباید به نحوی باشد که باعث مزاحمت با نمازگزاران شود.

س ۲۲۸ : اگر سر و صدای بچه‌ها و بازی آن‌ها در مسجد مخصوصا

۱۴۶ استفتائات ج ۱

در اوقات اقامه نماز موجب آزار و اذیت سایر مؤمنین و یا پرت شدن حواس آنها باشد آیا راه دادن کودکان به مسجد در این صورت جایز است؟

جواب: راه دادن آنها در فرض بازی و تردد از مکروهات شمرده شده و سزاوار است اولیای آنها مراقب آنها باشند تا بازی و سر و صدا ننمایند و لازم است مانع آزار رساندن آنها به دیگران شوند.

س ۲۲۹: آیا از پول شبهه‌ناک یا حرام می‌توان برای مسجد کمک گرفت؟

جواب: از پول حرام نمی‌توان گرفت.

س ۲۳۰: در یکی از روستاها مسجدی است که مبلغی نزدیک به چهل میلیون تومان از ناحیه هدایای مردم در حساب دارد معتمدین محل می‌خواهند مبلغی از آن را صرف آشپزخانه همان مسجد نمایند مستدعی است نظر مبارک را اعلام فرمایید.

جواب: اگر رضایت متبرّعین، معلوم باشد اشکال ندارد.

س ۲۳۱: مسجدی در منطقه می‌باشد و با توجه به فقر فرهنگی محله، برادران فعال در کانون فرهنگی برای فعالیت های خود از جمله برگزاری کلاس های تابستانی نظیر کلاس های رزمی و فعالیت مختصر تفریحی نظیر فوتبال دستی، تنیس و ... به صورت موقت یک تا دو ساعت در روز نیاز به فضا دارند. از آنجا که تمام فضای مورد نظر جزء مسجد می‌باشد، لذا زیرزمینی که نماز جماعت و برنامه دیگری هم در آن برگزار نمی‌شود، برای برنامه‌هایی از جمله پخت و پز، نذورات ماه محرم و ماه رمضان و برنامه‌های فرهنگی تفریحی مذکور بهره برداری می‌گردد، آیا استفاده از این مکان برای

فعالیت‌هایی که عرض شد مشکلی دارد؟

جواب : تصرفاتی که بر خلاف جهت وقف باشد و با شؤون مسجد منافات داشته باشد جایز نیست، اینکه مسجد به صورت محل ورزش در آید، بر خلاف جهت وقف است.

س ۲۳۲ : کف زدن (دست زدن) در مساجد در ایام ولادت اهل بیت (علیهم السلام) چه حکمی دارد؟

جواب : هرچند کف زدن به خودی خود مانعی ندارد ولی مناسب مجالس اهل بیت ذکر و صلوات و مدیحه سرایی است.

س ۲۳۳ : در کشور هندوستان اکثراً کفار زندگی می‌کنند و مسلمانان نسبت به کفار خیلی کم هستند، و کارگر بنای مسلمان به آسانی یافت نمی‌شود یا اصلاً در دسترس نیست لطفاً بفرمایید :

الف : کار کردن یک بنا و کارگر غیر مسلمان برای ساختن مسجد چه حکمی دارد؟

ب : اگر کار کردن آن‌ها جایز نیست آیا کار ساخت مسجد را تعطیل کنیم؟

ج : اگر کار مسجد شروع شده و ساختن مسجد برای مؤمنین لازم مثلاً مسجد قبلاً ساخته شده و الآن باید بزرگ شود یا طبقه اول درست شده و نیازمند طبقه دوم هست یا مسجد هست و فقط کار تکمیلی مانده است آیا در این صورت حکم فرق می‌کند؟

جواب : نسبت به قبل از مسجد قرار دادن بناء، چنانچه موجب تنجیس محل باشد، جایز نیست و بعد از مسجد قرار دادن بناء نیز به کار گرفتن کفار

۱۴۸ استفتائات ج ۱

در تعمیر بناء که موجب تنجیس باشد جایز نیست، بلکه مطلقاً بنا بر احتیاط داخل شدن کفار در مسجد جایز نیست.

س ۲۳۴ : با توجه به امر مهم جذب نوجوانان و جوانان به مسجد و اهل بیت (علیهم السلام) آیا در کنار آموزش‌های دینی و فرهنگی آوردن وسایلی همانند میز تنیس، فوتبال دستی و بازی‌های فکری مثل شطرنج و استفاده آن‌ها در شبستان مسجد و حیاط و زیرزمین در ساعات غیر نماز به شرطی که مزاحم امور عبادی نشود جایز است؟ ضمناً آیا صرف انجام این امور باعث تضعیف حرمت مسجد می‌شود؟

جواب : بازی با شطرنج حرام است هرچند در غیر مسجد باشد و آوردن وسایل مزبور و به کار گرفتن آن در مسجد مناسب با شؤون آن نیست.

س ۲۳۵ : آیا تبدیل آتشکده، کنیسه و کلیسا به مسجد جایز است؟

جواب : بلی.

س ۲۳۶ : آیا ساخت مسجد در زمینی که قبلاً در آن چاه توالت وجود داشته جایز است؟

جواب : بلی.

س ۲۳۷ : آیا ساخت پنجره، روزنه نور و درب در ضلع دیوار مقابل نمازگزار جایز است؟

جواب : بلی.

س ۲۳۸ : آیا می‌توان زمینی را که در آن صیغه مسجد جاری شده است تغییر کاربری داد؟

جواب : خیر.

نماز ۱۴۹

س ۲۳۹: آیا می‌توان زمینی را که در آن صیغه مسجد جاری شده است فروخت و مکان مناسب‌تری برای ساخت مسجد انتخاب کرد؟

جواب: خیر.

س ۲۴۰: آیا ساختن گنبد و گلدسته در مسجد جایز است؟

جواب: بلی.

س ۲۴۱: آیا در طراحی داخلی شبستان یا محراب در محوطه مسجد استفاده از طرح‌های گیاهی جایز است؟

جواب: بلی.

س ۲۴۲: الف: آیا قبل از اذان صبح از مساجد و مراکز دینی با صدای بلند که صدایشان تا چند فرسخ شنیده شود خواندن آیات قرآن و دعاها صحیح است؟ با توجه به اینکه این برنامه بیشتر از نیم ساعت طول می‌کشد. حکم شرعی آن چیست؟

جواب: اگر باعث آزار همسایگان است جایز نیست.

ب: استفاده از بلندگوهایی که صدایشان بیرون از مسجد شنیده می‌شود در کدام صورت جایز می‌باشد؟

جواب: پخش اذان از بلندگوی مسجد به صورت متعارف مانعی ندارد.

س ۲۴۳: الف: در بعضی حسینیه‌ها از طریق بلندگوها قرائت قرآن و مجالس عزّا با صدای بلند در سطح شهر شنیده می‌شود و اهل شهر و همسایگان حسینیه از صدای بلندگو اذیت می‌شوند و از طرفی مسئولین حسینیه و مداحان اصرار به این عمل دارند؟ آیا این کار جایز است؟

جواب : در فرض مذکور جایز نیست.

ب : در ماه مبارک رمضان برخی از مردم در بعضی از شهرها اذان صبح را ترک می کنند و به جای آن برنامه سحر از قبیل دعای سحر از طریق بلندگو نشر می دهند که همه مردم گوش کنند حکم شرعی این عمل چیست؟

جواب : بهتر است اذان با صدای بلند گفته شود، و پخش برنامه های سحر چنانچه به نحوی باشد که باعث آزار همسایگان نشود مانعی ندارد.

س ۲۴۴ : ما هو حکم الصور و الرسوم المنسوبة للأئمة الأطهار و المعصومین (علیهم السلام)؟ وهل يجوز تعليقها في المساجد و الحسينيات و أماكن العبادة و الصلاة؟

الجواب : رسم صور الأئمة (علیهم السلام) جائز ما لم يستلزم الهتك، و كذا لا بأس بتعليقها في المساجد و الحسينيات و إن أفتوا بکراهة الصلاة حينئذ.

۵ - نماز جمعه

س ۲۴۵ : در منطقه ای، حسینیة قدیمی وجود دارد که نماز جماعت و نماز جمعه در آن حسینیة برگزار می شده، و اکثر مؤمنین اطراف آن حسینیة زندگی می کنند، به تازگی مسجدی در آن منطقه ساختند و مؤمنین اطراف مسجد کم هستند، آیا نماز جمعه در حسینیة برقرار شود یا در مسجد؟

جواب : برای نماز در مسجد فضیلت ذکر شده است.

س ۲۴۶ : حکم نماز جمعه در دو روستایی که بین آنها فاصله کمتر از یک فرسخ می باشد چیست؟ با توجه به اینکه یک روستا مرکز است و روستای

نماز ۱۵۱

دیگر از مرکز دور است اما به قول خود اهالی نماز جمعه روستای دوم، قدیمی‌تر از روستای مرکزی است.

جواب: فاصله بین دو محل اقامت نماز جمعه باید کمتر از یک فرسخ شرعی (پنج و نیم کیلومتر) نباشد و اگر کمتر بود نماز جمعه‌ای که با شرائط، اول اقامه شده صحیح و نماز دیگر باطل است و مرکز بودن اثری ندارد.

س ۲۴۷: توافق شده در محل مخصوصی نماز جمعه برقرار شود حدود چهل سال نماز جمعه در آنجا بجا آورده شده است و فعلاً در محل دیگری نزدیک آن محل نماز جمعه دیگری برقرار می‌شود آیا صحیح است؟

جواب: فاصله بین دو نماز جمعه واجد شرائط باید حداقل پنج کیلومتر و نیم باشد و اگر در کمتر از این فاصله دو نماز جمعه همزمان با هم اقامه شوند هر دو باطل است و در صورت تقدم و تأخر نماز جمعه، اولی صحیح، و دومی باطل می‌باشد، و در هر حال مؤمنین باید از اختلاف و درگیری با هم (مخصوصاً در اقامه محافل مذهبی و انجام اعمال دینی) اجتناب نمایند.

س ۲۴۸: آیا نماز جمعه‌هایی که در مساجد برگزار می‌گردد صحیح می‌باشد؟ در صورت صحیح نبودن خواهشمندم مشخص کنید برگزاری نماز جمعه در کدام مسجد صحیح نیست؟

جواب: باید فاصله بین دو محل اقامت نماز جمعه پنج و نیم کیلومتر باشد، و در صورتی که در فاصله کمتر از آن، دو نماز اقامه شود، نمازی که زودتر اقامه شود و واجد شرائط باشد صحیح است.

س ۲۴۹: با توجه به متفاوت بودن نظر مراجع عظام در مورد مسافت شرعی بین دو مسجد برگزار کننده نماز جمعه آیا مقلدین مجتهدین دارای

۱۵۲ استفتائات ج ۱

فتوای مسافت بیشتر به عنوان مأوم می‌توانند به مقلدین مجتهد دارای فتوای مسافت کمتر به عنوان امام اقتدا نمایند؟

جواب : نمی‌توانند.

س ۲۵۰ : آیا بعد از اینکه امام جمعه دو خطبه را خواند و در محراب نشست و مؤذن دارد اذان می‌گوید در این بین می‌توانم نماز مستحبی بخوانم؟
جواب : مانعی ندارد.

س ۲۵۱ : شهر (الف) از نعمت نماز جمعه برخوردار می‌باشد و در آینده در شهر (ب) نیز برگزار می‌شود، فاصله دو مصلی از راه اصلی (آسفالت) یازده کیلومتر است اما یک راه خاکی قرار دارد که مسیر اصلی مردم شهر (ب) به شهر (الف) نیست اما روزهای جمعه برخی از مردم برای شرکت در نماز جمعه به شهر (الف) از این مسیر رفت و آمد می‌کنند که در این صورت فاصله دو مصلی چهار کیلومتر خواهد شد. با این شرایط آیا شهر (ب) از نظر شرعی می‌تواند به برگزاری نماز جمعه اقدام نماید؟

جواب : در فرض سؤال، فاصله لازم بین دو نماز جمعه محقق نمی‌باشد.

س ۲۵۲ : آیا برای امام جمعه شدن نیاز به نصب و اجازه حاکم شرع یا یکی از ائمه جمعه است؟

جواب : در صحت نماز جمعه نصب امام جمعه، شرط نیست.

س ۲۵۳ : هنگام خطبه‌های نماز جمعه بانوان مدام همهمه دارند و توجهی به خطبه‌ها ندارند. آیا می‌شود نیم پرده‌ای زده شود که خطیب را دید؟
جواب : بلی، می‌شود.

نماز ۱۵۳

س ۲۵۴ : با توجه به اینکه در عصر غیبت حضرت ولی عصر (علیه السلام) به سر می‌بریم؛ الف : نظر حضرتعالی درباره شرکت در نماز جمعه چیست؟ ب : آیا نماز جمعه مجزی از نماز ظهر می‌باشد؟

جواب : اگر با شرایط اقامه گردد شرکت کردن بلامانع است بلکه فضیلت دارد، و از نماز ظهر مجزی است.

س ۲۵۵ : لطفاً وقت نماز جمعه را بر اساس طول سایه شاخص معین بفرمایید که فرصت انجام این فریضه (با وجود شرایط خاص آن) از اول زوال آفتاب (اذان ظهر) تا هنگامی است که طول سایه شاخص به چه اندازه برسد؟
جواب : وقت نماز جمعه، اوائل عرفی ظهر است به این صورت که اگر خطبه‌ها حد اکثر چهل دقیقه طول بکشد و سپس بلافاصله نماز جمعه خوانده شود کافی است، و چنانچه خطبه‌ها بیشتر از چهل دقیقه تا حدود یک ساعت و ربع طول بکشد مورد احتیاط بوده، و بنا بر احتیاط، لازم است نماز ظهر هم خوانده شود، و اگر خطبه‌ها بیشتر از حدود یک ساعت و ربع طول بکشد، ظاهراً کافی نیست و لازم است نماز ظهر خوانده شود.

س ۲۵۶ : آیا موالات در بین اتمام خطبه نماز جمعه و خود نماز جمعه شرط است به عنوان مثال آیا می‌شود بین خطبه نماز جمعه و نماز مثلاً بیست دقیقه فاصله شود؟

جواب : نمی‌شود.

۶ - نماز آیات، نماز قضا و نمازهای مستحبی

س ۲۵۷ : شخصی نماز آیات خود را به این کیفیت خوانده است که

۱۵۴..... استفتائات ج ۱

پس از حمد یک سوره خوانده و به رکوع اول رفته است سپس یک سوره دیگر خوانده و دوباره به رکوع رفته و تا آخر به این نحو عمل کرده است حکم نماز وی چیست؟

جواب : اگر در یاد گرفتن مسأله کوتاهی نکرده نمازش صحیح است و در غیر این صورت باطل است.

س ۲۵۸ : در باب نماز آیات فرموده‌اید که اگر زلزله آمد بنا بر احتیاط واجب فوراً نماز آیات را بخواند به نحوی که در نظر مردم تأخیر محسوب نشود حال سؤال این است که اگر عمداً تا نیم ساعت بعد از زلزله نماز آیات را نخواندیم واجب است بخوانیم؟

جواب : قضا لازم نیست.

س ۲۵۹ : با توجه به اینکه در باب نماز آیات احتساب «بسم الله الرحمن الرحیم» به عنوان یک آیه مستقل بنا بر احتیاط واجب اشکال دارد حال اگر شخصی همیشه در نماز آیات بسمله را به عنوان یک آیه مستقل حساب می‌کرده و به رکوع می‌رفته تکلیف نمازهای خوانده شده را بیان فرمایید آیا نیاز به قضا هست؟ (با فرض اینکه نمی‌خواهد در این مسأله که احتیاط واجب دارد رجوع به مجتهد دیگری کند.)

جواب : قضای آن‌ها واجب نیست و نیازی به رجوع به غیر نیست مگر نسبت به نمازهایی که بعداً می‌خواهد بخواند.

س ۲۶۰ : آیا اول وقت نماز، فردی نماز قضا بخواند بعد نماز خود را بجا آورد مکروه است یا اصلاً جایز است؟

جواب : جایز است و کراهتی ندارد بلکه اگر یک نماز قضا از روزهای

نماز ۱۵۵

قبل دارد یا یک یا چند نماز قضا از همان روز دارد، بهتر است اگر وقت فضیلت نماز ادا از دست نمی‌رود، اول نماز قضا را بخواند.

س ۲۶۱: فردی که قادر نیست قضای نماز خود را در حال ایستاده قضا نماید، وظیفه‌اش چیست؟

جواب: در صورتی که مأیوس است از ارتفاع عذرش می‌تواند نشسته قضا کند.

س ۲۶۲: آیا قرائت حمد و سوره نمازهای قضای صبح و مغرب و عشا که در زمان دیگری غیر از زمان خودش اقامه می‌شود باید جهر باشد؟

جواب: حکم نماز ادائی را دارد.

س ۲۶۳: با توجه به حکمتی که برای وجوب قضای نماز پدر بر پسر بزرگ در روایات گفته شده است آیا با توجه به اینکه زنا زاده ارث نمی‌برد می‌توان گفت که نمازهای قضای چنین پدری بر زنا زاده واجب نیست؟

جواب: قضا بر او واجب نیست.

س ۲۶۴: اگر بعد از گذشت بیست الی سی دقیقه متوجه شدیم که زلزله آمده یا به ما اطلاع دادند که زلزله آمده آیا واجب است نماز آیات را بخوانیم؟

جواب: واجب نیست.

س ۲۶۵: در یک حادثه رانندگی پدر و پسر بزرگ فوت می‌کنند، پسر بعدی نمی‌داند که آیا برادر او زودتر فوت کرده تا در نتیجه نمازهای قضای پدر بر عهده او باشد و یا اینکه پدر زودتر فوت کرده است. وظیفه پسر دوم چیست؟

جواب : قضا لازم نیست.

س ۲۶۶ : مادرم به مدت شش سال پیوسته بیمار بود و سرانجام به علت همین بیماری رحلت نموده است. در این شش سال به سبب ضعف و بیماری قادر به گرفتن روزه نبوده است. در مورد نمازهای قضایش هم من چیزی نمی دانم، جز اینکه ایشان حتی در زمان مریضی نسبت به نمازش پیوسته جدیت داشته است. اکنون وظیفه شرعی من در برابر روزه و نماز آن مرحومه چیست؟

جواب : چیزی بر شما نیست.

س ۲۶۷ : پدر اینجانب چهل و هفت سال قبل و فرزند ارشد ذکور ایشان (برادر بزرگ ما) نیز بیست و پنج سال قبل فوت نمودند. در این مدت چهل و هفت سال ارثیه پدر بین وراثت تقسیم نگردیده، ضمناً پدر ما چون اهل نماز، روزه و حج نبوده و از طرفی وصیت نامه ای هم برای تعیین تکلیف و چگونگی قضای نمازها، روزه ها و حج خود انجام نداده و برادر بزرگ ما هم هیچ اقدامی در جهت قضای نمازها، روزه ها و حج پدر ما صورت نداده، لذا با توجه به تقاضای وراثت برای تقسیم ارث پدر ما برای ما مرقوم فرمایید آیا ما تکلیفی برای هزینه نمودن قضای نمازها و حج پدر ما بر عهده داریم؟

جواب : بهتر است نمازها و روزه های او را قضا کنید یا کسی را برای این کار اجیر کنید و نسبت به حج اگر حج بر او واجب بود باید برای او انجام شود. و در غیر این صورت انجام حج و سایر خیرات برای او مستحب است.

س ۲۶۸ : آیا نمازهای مستحبی را می شود نشسته خواند؟

جواب : بلی.

نماز ۱۵۷

س ۲۶۹: آیا مرد می‌تواند به همسر دایم خود بگوید راضی نیستم نماز مستحبی و یا استیجاری در خانه من بخوانی؟ با توجه به اینکه این خانه، نفقه زن محسوب می‌شود و البته در ساعاتی که با حق شوهر منافات نداشته باشد.

جواب: حق ندارد و رضایت شوهر لازم نیست.

س ۲۷۰: آیا نمازها و دعاهایی که تحت عنوان اعمال مسجد کوفه و مسجد سهله در مفاتیح آمده است با همین کیفیت ذکر شده توسط رجال حدیثی معتبر از طرف حضرات ائمه معصومین (علیهم السلام) وارد شده است؟

جواب: انجام اعمال مذکور به رجای مطلوبیت و ثواب اشکالی ندارد و نیازی به صحت سند ندارد.

س ۲۷۱: گفتن اذان و اقامه برای نمازهای مستحبی شرعاً چه حکمی دارد؟ آیا مستحب است یا حرام؟

جواب: مشروع نیست.

س ۲۷۲: آیا نماز عید غدیر را می‌شود با جماعت خواند؟

جواب: خواندن نماز عید غدیر به جماعت مشروع نیست.

س ۲۷۳: از نظر زمانی وقت نماز غفیله تا چند دقیقه بعد از نماز مغرب است؟

جواب: بین دو نماز مغرب و عشا است.

س ۲۷۴: الف: چهار رکعت نماز وارد شده و منسوب در مسجد جمکران باید به چه نیتی خوانده شود؟ آیا می‌توان به نیت ورود خواند؟

جواب: به قصد رجا خوانده شود.

۱۵۸ استفتائات ج ۱

ب : اقامه نماز در فضای توسعه یافته مسجد جمکران می تواند به نیت ورود باشد؟

جواب : همان جواب قبل.

س ۲۷۵ : حکم زلزله های متعدد و پس لرزه ها چیست؟ اگر کسی مطلع می شود و دیگری احساس نمی کند حکمش چیست؟

جواب : هر یک از آنها اتفاق بیفتد باید بنا بر احتیاط واجب برای آن نماز آیات بخواند و اگر مبادرت نکرد تدارک آن لازم نیست و عدم احساس گروهی اثر ندارد.

س ۲۷۶ : آیا در نماز نافله ای که به صورت ایستاده خوانده می شود می توان رکوع و سجده را به صورت اشاره ای و ایستاده انجام داد؟

جواب : در حال استقرار جایز نیست.

س ۲۷۷ : آیا می شود نماز غفیله را با نماز نافله مغرب تداخل داد و به جای دو نماز یکی خواند؟

جواب : بلی می شود.

س ۲۷۸ : هل تصدق الزیادة في المستحبات حتی يشملها الاحتیاط الاستحبابی بسجود السهو أم لا؟

الجواب : لا تصدق الزیادة.

۷- نماز استیجاری

س ۲۷۹ : طلبه ای نماز استیجاری گرفته است تا در حال سلامت و ایستاده نماز میت را ادا نماید ولی فعلاً سنی از او گذشته و نمی تواند ایستاده

بخواند یا برای او مشکل می باشد، آیا می شود نماز را نشسته ادا نماید؟

جواب : خیر، نمی تواند.

س ۲۸۰ : خانمی را برای نماز و روزه میتی استیجار کرده اند آیا این زن

می تواند در حالت استحاضه این اعمال را انجام دهد؟

جواب : بنا بر احتیاط نمی تواند نماز بخواند ولی روزه با رضایت

مستأجر مانعی ندارد.

س ۲۸۱ : مؤسسه ای دینی که اعتباری بین مردم دارد اقدام به اخذ

مبالغی جهت انجام صوم و صلاة استیجاری اموات می نماید و افراد مجری

پس از احراز وثاقت توسط دو نفر از افراد مورد وثوق منطقه و تایید قرائت صلاة

توسط یکی از اساتید تجوید به انجام اعمال محول اقدام می نمایند. در فرض

مذکور حکم مسائل ذیل چیست :

الف : وظیفه مؤسسه در صورت کشف عدم وثاقت فرد مجری پس از

واگذاری مبالغ صوم و صلاة چیست؟

جواب : مبالغ را از آن ها پس گرفته، و به دیگری واگذار نمایند.

ب : وظیفه مؤسسه در صورت یقین به عدم انجام صوم و صلاة توسط

مجری چیست؟

جواب : همان جواب.

ج : مؤسسه در صورتی که مبلغ صوم و صلاة افزایش یابد و مبالغ گذشته

در نزد مؤسسه به خاطر عدم مراجعه همچنان باقی است، چه وظیفه ای دارد؟

جواب : در صورت عدم کوتاهی و عدم دسترسی به افراد دهنده وجه،

به همان مبلغ اجیر کند، و نسبت به زیادی ضمان ندارد و در صورت کوتاهی

گناه کرده است ولی ضامن نیست.

د : کسر مبلغ مختصری از مبالغ صوم و صلاة به جهت انجام امور اداری مربوط به ثبت جایز است؟

جواب : خیر، مگر با اطلاع صاحبان وجه.

س ۲۸۲ : اینجانب نماز و روزه استیجاری اشخاصی به عهده‌ام مانده، شخص و نام آن‌ها را هم نمی‌دانم آیا می‌توانم تدارک کنم، طریقه آن را بیان نمایید، نماز اموات مذکور را به جماعت می‌توان انجام داد یا نمی‌توان؟

جواب : مقداری را که از اشخاص نماز و روزه استیجاری گرفته‌اید باید بجا آورید و اگر نام آن‌ها را نمی‌دانید به قصد عنوان اجمالی (آن‌هایی که نماز و روزه آن‌ها را قبول کرده‌اید) بجا آورید و اگر به تدریج گرفته در مقام ادا، ابتدا افرادی را که اول نماز و روزه آن‌ها را قبول کرده‌اید قصد کنید و بعد افراد در دفعات بعد را و انجام نماز استیجاری به جماعت هم صحیح است.

س ۲۸۳ : آیا می‌شود نماز استیجاری را به جماعت خواند؟

جواب : اشکال ندارد در صورتی که نماز امام جماعت، فوت شده قطعی باشد.

س ۲۸۴ : شخصی تبرعاً نماز قضای میتی را خوانده است ولی به جهت جهل قصوری، نماز عصر را بر ظهر مقدم می‌کرده، آیا نمازهای خوانده شده صحیح است و کفایت از نمازهای میت می‌کند؟

جواب : کفایت می‌کند.

س ۲۸۵ : شخصی در ضمن قرض با قرض گیرنده شرط کرده است که یک سال نماز برای پدرش خوانده شود و این کار را انجام داده است آیا به دلیل

نماز ۱۶۱

قرض ربوی بودن، نمازهای خوانده شده باطل است؟

جواب : نمازها صحیح است.

س ۲۸۶ : آیا می‌توان نماز استیجاری را به این شکل خواند مثلاً بیست

تا نماز صبح، بیست تا نماز ظهر، بیست تا نماز عصر، بیست تا نماز مغرب

و بیست تا نماز عشا؟

جواب : بلی، مگر اینکه بر خلاف طریقه متعارف بوده و اجازه،

منصرف به متعارف باشد که در این صورت بدون اجازه مستأجر نمی‌تواند به

آن نحو عمل کند.

س ۲۸۷ : کسی که می‌خواهد یک شبانه روز نماز استیجاری بخواند

اگر برای نماز صبح اذان و اقامه بگوید و سپس نمازهای ظهر و عصر و مغرب

و عشا را بدون اذان و اقامه بگوید آیا کافی است با فرض اینکه آن طرف

(صاحب پول) کیفیت خواندنش را بیان نکرده است؟

جواب : کیفیت خواندن، منصرف به متعارف است.

۸- مسائل متفرقه نماز

س ۲۸۸ : در صورتی که فرد شاهدانه و مشتقات آن (مانند حشیش،

ماری‌جوانا و ...) را مصرف کرده باشد نماز او چگونه است؟

جواب : صحیح است ولی اگر مرتکب حرام شده توبه کند.

س ۲۸۹ : اگر والدین از یک عبادت مستحبی مثل نماز شب نهی کنند

آیا این نماز باطل است؟

جواب : اگر ایذا به جهت دلسوزی برای فرزند باشد، نماز باطل است.

۱۶۲..... استفتائات ج ۱

س ۲۹۰: آیا در سجده شکر شرطش این است که از مهر استفاده کند؟

جواب: احتیاطاً بر چیزی سجده کند که سجود بر آن در نماز، صحیح است.

س ۲۹۱: طرحی را در مسجد آغاز کردیم به نام طرح «۱۱۰» که تعداد صد و ده نفر از مؤمنین و مؤمنات عضو این طرح می‌شوند و ماهیانه مبلغ ده هزار تومان به عنوان صرف در امور مسجد پرداخت می‌کنند. در عوض ما پیگیر می‌شویم در صورتی که هر یک از اعضا به رحمت خدا رفتند تمامی اعضا برای متوفی سه روز نماز قضا بخوانند و سه روز روزه قضا بگیرند، آیا اشکال دارد؟

جواب: این توافق اشکال ندارد.

س ۲۹۲: با توجه به روایات وارده راجع به تسبیح حضرت زهرا (سلام الله علیها) که بلا فاصله بعد از نماز گفته شود، آیا عمل کردن به دستورات دیگری که قبل از تسبیح وارد شده مثلاً سجده شکری که در مفاتیح وارد شده بعد از نماز یا قبل از تسبیحات آیت الکرسی و دو آیه ابتدایی سوره طلاق و بعد تسبیحات خوانده شود آیا همان ثواب مترتب است؟

جواب: در هر دو صورت ثواب دارد.

س ۲۹۳: به دلیل آنکه ذکر شریف تعقیبات بعد از سلام نماز در اکثر مساجد متفاوت بیان می‌شود به طوری که در بعضی مساجد به ترتیب (سه تکبیر - آیه شریفه إن الله و ملائکته ... - سه صلوات - تسبیحات حضرت زهرا (س) و در بعضی دیگر (سه تکبیر - تسبیحات حضرت زهرا (س) - آیه شریفه إن الله و ملائکته ... - سه صلوات) گفته می‌شود لذا خواهشمند است نظر

نماز ۱۶۳

مبارک خود را نسبت به ترتیب و تقدم و تاخر تعقیبات با ارزش فوق الذکر جهت عمل به آن‌ها اعلام فرمایید.

جواب: ترتیب خاصی در تعقیبات وارد نشده گرچه سفارش شده که تسبیحات حضرت زهرا (سلام الله علیها) پشت سر نماز گفته شود.

س ۲۹۴: الف: تربت سید الشهداء امروز از کجا گرفته می‌شود؟

ب: آیا بر محل سجده (مهر تربت سید الشهداء) که امروز ما بر آن سجده می‌کنیم همه احترامات تربت سید الشهداء را دارد؟

جواب: به خاک و مهری که به عنوان تربت حضرت سید الشهداء (علیه السلام) در دست مردم است نباید بی‌احترامی شود به طوری که هتک حرمت محسوب گردد ولی تربتی را که از قبر و نزدیکی آن که عرفاً ملحق به قبر است گرفته نشده یا مشکوک است اگر بخواهد بخورد احتیاط واجب آن است که آن را در آب یا چیزی دیگر به طوری مخلوط کنند که مستهلک شود و در این صورت استشفاء به آن رجاء مانعی ندارد.

س ۲۹۵: پدري در اثر كهولت سن دچار عارضه آلزایمر (فراموشی) شده، گاهی متوجه وقت نماز نمی‌شود. گاهی هم که متوجه می‌شود و فرزندان او را متوجه نماز می‌کنند می‌گوید خوانده‌ام. البته گاهی هم که مشغول نماز می‌شود در تعداد رکعات و قرائت دچار اشتباه می‌شود. حال چنین نمازهایی که از پدر فوت شده بر پسر بزرگ‌تر واجب است پس از فوت او قضا نمایند؟

جواب: قضا واجب نیست.

س ۲۹۶: آیا کسی که اختلال حواس پیدا کرده به طوری که خوب و بد را تشخیص نمی‌دهد و نماز نخوانده باید نمازهایش را بعد از مرگش قضا

۱۶۴..... استفتائات ج ۱

کنند؟

جواب : خیر.

س ۲۹۷ : هنگام خواندن نماز عجله کردم سریع به جماعت برسم بعد از نماز متوجه شدم به جای مهر بر پاک کن سجده کرده بودم حکم نمازم چیست؟

جواب : نماز صحیح است.

س ۲۹۸ : اگر کسی آیه سجده دار خواند و به صدای خود گوش دهد آیا باید دو تا سجده کند؟

جواب : یک سجده کافی است.

روزه

۱- نیت

س ۱: بنده ده روز روزه قضا دارم و از پدرم نیز ده روز روزه قضا به عهده بنده می‌باشد. در سال گذشته پانزده روز از روزه‌ها را قضا کردم ولی نمی‌دانم که پنج روزی که گرفتم از خودم می‌باشد و یا از پدرم:

الف: آیا می‌توانم پنج روز روزه به نیت ما فی الذمه بگیرم؟

جواب: بلی، می‌توانید.

ب: آیا کفاره تأخیر به عهده من می‌باشد؟

جواب: خیر.

س ۲: شخصی در جوانی به علت مریضی و مسافرت یا عذر شرعی دو رمضان تمام روزه‌اش را خورده و بعداً سی سال عمر کرده است هر سال قبل از رمضان دو روز یعنی جمعاً شصت روز، روزه گرفته است و نیت قضا نکرده است آیا از روزه‌های قضا حساب می‌شود؟

جواب: اگر به قصد وظیفه فعلی انجام داده و خصوص استحباب را

قصد نکرده روزه قضا حساب می‌شود.

س ۳: شخصی در تهران مسافر بوده است که شب جنب می‌شود،

حال اگر به جهت تنگی وقت تیمم کند و پاک وارد صبح شود و تا قبل از ظهر

به وطن خود برسد و نیت روزه کند آیا روزه او صحیح است؟

جواب : صحیح است.

۲ - مبطلات روزه

س ۴ : آیا استفاده از عطر روزه را باطل می کند؟

جواب : خیر، باطل نمی کند.

س ۵ : ماده ای به نام «ناس» وجود دارد که از زیر زبان جذب بدن

می شود و هیچ ذره ای از آن، از حلق پایین نمی رود آیا این ماده باعث بطلان روزه می شود؟

جواب : اگر چیزی از آن به حلق نرسد روزه را باطل نمی کند.

س ۶ : آیا سیگار کشیدن مبطل روزه است؟

جواب : بنا بر احتیاط واجب روزه دار باید از رساندن دود غلیظ به

حلق جلوگیری نماید.

س ۷ : اگر در روزه مستحبی سهواً چیزی خورده شود حکم روزه

چیست؟

جواب : خوردن سهوی موجب بطلان روزه نمی شود و در این مسأله

فرقی بین انواع روزه (رمضان، قضایی، استیجاری، مستحبی و غیره) نیست.

س ۸ : فرو بردن اخلاط سر و سینه برای روزه دار چه حکمی دارد؟

جواب : اگر وارد فضای دهان نشده فرو بردنش اشکال ندارد بلکه اگر

وارد دهان هم شود روزه باطل نیست ولی احتیاط مستحب است که آن را فرو

س ۹ : آیا سرم و آمپول خوراکی مبطل روزه است؟

جواب : سرم و آمپول از هر نوع که باشد روزه را باطل نمی‌کند.

س ۱۰ : ریختن دارو در چشم و گوش برای روزه‌دار چه حکمی دارد؟

جواب : ریختن دارو در چشم و گوش مبطل روزه نیست هرچند مزه

آن به حلق برسد.

س ۱۱ : آیا تزریق خون به بدن موجب بطلان روزه می‌شود؟

جواب : خیر، روزه باطل نمی‌شود.

س ۱۲ : آیا آندوسکوپی که از راه دهان انجام می‌شود موجب بطلان

روزه است؟

جواب : روزه باطل نمی‌شود مگر اینکه همراه با موادی باشد که فرو

بردن دستگاه را آسان می‌کند که بدین جهت روزه باطل می‌شود.

س ۱۳ : اگر شخصی بدون قصد خروج منی با زن خود ملاعبه نماید

و ناخواسته منی خارج شود حکم روزه‌اش چیست؟

جواب : اگر اطمینان داشته که با ملاعبه منی خارج نمی‌شود ولی اتفاقاً

منی خارج شود روزه‌اش صحیح است ولی اگر احتمال خروج منی را می‌داده

روزه‌اش باطل و کفاره هم واجب است.

س ۱۴ : اگر بی‌اختیار منی از روزه‌دار خارج شود، حکم روزه‌اش

چیست؟

جواب : روزه‌اش صحیح است.

س ۱۵ : آیا اسپری آسم که برای تنگی نفس استفاده می‌شود برای روزه

اشکال دارد؟

۱۶۸ استفتائات ج ۱

جواب : اگر دارو را فقط وارد ریه و شش ها می کند و دارو وارد مری نمی شود روزه را باطل نمی کند.

س ۱۶ : آیا استفاده از شیاف روزه را باطل می کند؟

جواب : خیر.

س ۱۷ : آیا روزه دار اگر به صورت غیر اختیاری استفراغ کند، روزه اش

باطل می شود؟

جواب : خیر، باطل نمی شود.

س ۱۸ : در ماه رمضان استخر رفتن و حمام سرم در آب فرو رفت آیا

روزه ام باطل شده است؟

جواب : فرو بردن سر در آب مبطل روزه نیست.

س ۱۹ : اگر روزه دار در روز محتمل شود آیا باید فوراً غسل کند؟

جواب : خیر، لازم نیست.

س ۲۰ : اگر شخصی در ماه رمضان بعد از اذان صبح بیدار شود و

متوجه شود که قبل از اذان محتمل شده بوده حکم روزه اش چیست؟

جواب : روزه اش صحیح است.

س ۲۱ : من در شب ماه رمضان جنب شدم و خوابیدم و قصد داشتم

تا قبل از اذان بیدار شوم و غسل کنم ولی به علت خستگی بعد از اذان بیدار

شدم آیا روزه من صحیح است؟

جواب : بلی، صحیح است، اگر اطمینان داشت که بیدار می شود، در

غیر این صورت بنا بر احتیاط وجوبی باید قضا کند.

س ۲۲ : اگر شخصی در شب ماه رمضان جنب شود و بخوابد و بعد

روزه ۱۶۹

از بیدار شدن به این نیت که قبل از اذان بیدار شود و غسل کند مجدداً بخوابد (خواب دوم) ولی موفق نشود تا اذان بیدار شود، حکم روزه اش چیست؟
جواب : باید روزه آن روز را تمام کند و بنا بر احتیاط به قصد قربت مطلقه یک روز دیگر را روزه بگیرد.

س ۲۳ : اگر شاهدانه و مشتقات آن (مانند حشیش، ماری جوانا و ...) برای مصارف پزشکی به کار رود، آیا شخص می تواند در ماه رمضان آن را مصرف کند؟

جواب : برای بیماری که روزه برای او ضرر دارد مانعی ندارد.
س ۲۴ : آیا استفاده از قرص زیر زبانی مبطل روزه است؟
جواب : اگر چیزی به صورت جامد یا مایع به حلق نرسد روزه باطل نمی شود.

س ۲۵ : اذا كان وقت الصيام و كان شيء من الطعام في اسناني و على تصور بأن يؤذن للفجر بلعته فما هو حكم صيامي؟
الجواب : المعيار في مبدأ وقت الصيام طلوع الفجر الصادق لا الأذان، فان كان طلوع الفجر مشكوكاً حينما بلعت الطعام صح صومك، وإن علمت بأن البلع كان بعد الطلوع وجب قضاء ذلك اليوم.

س ۲۶ : إذا كان المكلف صائماً و لامس زوجته و خرج منه ماء و شك بأنه مني فما حكم صيامه؟ و هل في هذه الحالة تجب الكفارة العمدية؟
الجواب : اذا لم تكن الملامسة بقصد خروج المنى صح الصوم و لا كفاره عليه.

س ۲۷ : إذا كان المكلف صائماً و تحرك المنى فقام بضغط نفسه لئلا

۱۷۰ استفتائات ج ۱

یخرج المني فهل يبطل صومه؟

الجواب : مجرد ذلك لا يبطل صومه.

س ۲۸ : اذا كان الصوم يضر بالشخص فهل يجوز له أن يأكل في تمام

ساعات وقته؟

الجواب : يجوز ذلك.

۳- شرائط صحت روزه

س ۲۹ : خانمی در سحرماه مبارک رمضان بدون اینکه اختبار کند که

پاک است، وارد صبح می شود و یک ساعت بعد از اذان خود را پاک می بیند

ولی یقین ندارد که قبل از اذان صبح پاک شده است آیا روزه این روز بر او

واجب است؟

جواب : بلی، روزه اش صحیح است.

س ۳۰ : آیا زن مستحاضه می تواند روزه قضا بگیرد؟

جواب : بلی، می تواند.

س ۳۱ : گرفتن روزه ماه رمضان بدون غسل استحاضه کثیره چه حکمی

دارد؟

جواب : روزه اش صحیح است.

س ۳۲ : آیا تحفظ از خون در هنگام روزه گرفتن برای خانم لازم است؟

جواب : خیر، لازم نیست.

س ۳۳ : آیا بقا بر حدث حیض، به صورت عمدی برای گرفتن روزه

قضا اشکال دارد؟

روزه ۱۷۱

جواب : بنا بر احتیاط واجب اشکال دارد.

س ۳۴ : خانم با استفاده از فتیله‌های پنبه‌ای که در دهانه رحم قرار می‌دهد و حدود چهار سانتی متر داخل لوله رحم می‌شود از آمدن خون در ابتدای حیض جلوگیری می‌کند آیا روزه‌ای که در آن روز گرفته، صحیح است؟

جواب : اگر از خروج خون از فرج جلوگیری کند روزه‌اش صحیح است.

س ۳۵ : خانمی بدون اجازه شوهر و در وسعت وقت روزه قضا گرفته است :

الف : آیا شوهر می‌تواند قبل از ظهر او را از ادامه روزه نهی کند و آیا این نهی مسموع است؟

ب : آیا شوهر می‌تواند بعد از ظهر او را از ادامه روزه نهی کند و آیا این نهی مسموع است؟

جواب : در صورت نهی قبل از ظهر اگر روزه گرفتن زن منافات با حق شوهر داشته باشد نمی‌تواند روزه بگیرد و باید حق شوهر را مراعات نماید بلکه اگر منافات با حق شوهر هم نداشته باشد بنا بر احتیاط واجب نباید روزه بگیرد، ولی نهی شوهر بعد از ظهر اثر ندارد.

س ۳۶ : آیا زن مستحاضه اگر غسل‌های خود را انجام ندهد روزه‌اش باطل است؟

جواب : غسل‌های زن مستحاضه شرط صحت روزه نیست.

س ۳۷ : اگر خانمی چند دقیقه مانده به مغرب حیض شود، آیا روزه‌اش

باطل می‌شود؟

جواب : بلی، باطل می‌شود اگر قبل از غروب باشد، و بنا بر احتیاط واجب حکم به بطلان می‌شود اگر بین غروب و ذهاب حمره مشرقیه باشد.
 س ۳۸ : خانمی که وظیفه او در شب ماه مبارک رمضان غسل بوده و عمداً تأخیر انداخته به این امید که در تنگی وقت تیمم کند ولی در تنگی وقت تیمم را فراموش کرده حکم روزه‌اش چیست؟

جواب : صحیح است اگر غسلش غیر غسل جنابت بوده است.

۴ - روزه قضا

س ۳۹ : شخصی روزه قضا دارد و وقت آن وسیع است، آیا می‌تواند در وطن نذر کند که در سفر روزه مستحبی بگیرد؟

جواب : خیر، نمی‌تواند نذر کند که قبل از قضا روزه مستحبی بگیرد.
 س ۴۰ : در کتاب عروه آمده است که شخصی که فراموش کرده روزه قضا دارد و نیت روزه مستحبی کند، اگر بعد از مغرب متوجه شود، روزه مستحبی او صحیح است. آیا این مسأله شامل شخصی که جاهل به حکم مذکور بوده نیز می‌شود (یعنی نمی‌دانسته که با داشتن روزه قضا نمی‌توان روزه مستحبی گرفت و بعد از مغرب مسأله را یاد می‌گیرد).
جواب : شامل جاهل به حکم نمی‌شود.

س ۴۱ : فرموده‌اید دخول به وقت صبح با حالت جنابت گرچه عمدی نباشد برای گرفتن روزه قضا اشکال دارد سؤال این است که اگر شخص بعد از اذان صبح بیدار شود و خود را محتمل ببیند و شک کند که این احتلام قبل

روزه ۱۷۳

از اذان بوده یا بعد از آن، آیا می‌تواند روزه قضا بگیرد؟

جواب : اشکال ندارد و در فرض اول هم اشکال ندارد.

س ۴۲ : شخصی در ماه مبارک رمضان به جهت مرضی که دارد روزه نمی‌گیرد و این مریضی تا شش ماه بعد از ماه رمضان طول می‌کشد و بعد از شش ماه از آن مریضی خوب می‌شود و با فاصله یک یا دو روز زخم معده می‌گیرد و تا ماه رمضان طول می‌کشد آیا قضای رمضان گذشته واجب است؟

جواب : به مقداری که خوب شده قضا واجب است و نسبت به بقیه باید فدیہ بپردازد.

س ۴۳ : دخترانی که در سن ده و یازده سالگی نتوانند روزه بگیرند (حتی با سختی زیاد) آیا تا نصف روز امساک از خوردن و آشامیدن لازم است؟ و آیا قضا هم دارد؟

جواب : لازم نیست و اگر قدرت بر قضا پیدا کردند قضا کنند.

س ۴۴ : ما هو المقصود من الفتوى التي تقول : «من مات وعليه قضاء صوم شهر رمضان يكفي التصديق بدلاً عن القضاء بمدة من الطعام عن كل يوم»، فهل تفرغ ذمة الميت الذي افطر في شهر رمضان بدون عذر شرعي عن القضاء اذا تصدق وليه او ورثته بمدة من الطعام عن كل يوم بدلاً عن القضاء؟

الجواب : نعم تفرغ ذمته.

۵ - كفاره روزه

س ۴۵ : دختری بیست و شش ساله هستم که از سن نوزده سالگی کسالت پیدا کرده‌ام و الآن مدت هفت سال است که دیالیز می‌شوم و از

۱۷۴ استفتائات ج ۱

آنجایی که نمی‌توانم روزه‌هایم را به علت کسالت و مریضی بجا آورم از شما می‌خواهم که کفاره روزه‌هایم را از نوزده سالگی محاسبه کنید تا اینکه بدانم من چقدر طعام یا پول را به فقیر بدهم تا کفاره غیر عمد روزه‌هایم را حساب کرده باشم و می‌خواهم بدانم که آن مدتی که مریض نبودم یعنی از سن نه تا هجده سالگی که روزه و نماز بر من واجب بوده و آن‌ها را گاهی اوقات بجا نیاورده‌ام چقدر ام کفاره‌ام چقدر بوده است؟

جواب : نسبت به روزه‌هایی که در سال‌های مریضی نگرفته‌اید برای هر روز که روزه نگرفته‌اید باید یک مد طعام (که عبارت از هفتصد و پنجاه گرم گندم یا آرد یا نان و امثال آن است) به فقیر صدقه بدهید و دادن پول کافی نیست مگر اینکه پول را به کسی بدهید که اطمینان دارید با آن پول طعام تهیه می‌کند و به فقیر می‌رساند. و نسبت به روزه‌هایی که قبل از سال مریضی - در فاصله ۹ تا ۱۸ سالگی - نگرفته‌اید اگر به خیال اینکه توان روزه گرفتن نداشتید روزه نگرفته‌اید هرچند این خیال از گفته خانواده برای شما پیدا شده باشد، افطار نسبت به آن مدت هم افطار عمدی حساب نمی‌شود و کفاره عمد لازم نیست اما اگر با علم و قدرت بر روزه گرفتن افطار کرده‌اید باید کفاره عمد بپردازید یعنی برای هر روز، شصت مد طعام باید به شصت فقیر برسانید.

س ۴۶ : اگر شخصی عمداً در بیست و نهم ماه مبارک با رؤیت هلال سوال قبل از اذان مغرب (که معمولاً در کشور ما قبل از اذان ماه رؤیت می‌شود) افطار کند حکم روزه آن روز چیست؟ و در صورت عدم صحت روزه کفاره دارد یا خیر؟ و اگر دارد چه نوع کفاره ای دارد؟ اگر در صورت عدم دانستن مسأله و یا با احتمال حرمت این کار را انجام داد حکم چیست؟

روزه ۱۷۵

جواب : روزه آن روز را باید قضا کند، چنانچه با اعتقاد به عدم حرمت افطار کرده کفاره ندارد و إلا باید کفاره هم بپردازد، و کفاره آن همان کفاره تخییری است.

س ۴۷ : اگر شخصی عالماً و عامداً در روز ماه مبارک رمضان بدون اکراه و اجبار با عیال خودش جماع کند چه کفاره‌ای دارد؟

جواب : باید شصت روز روزه بگیرد یا شصت فقیر را اطعام کند و آن روز را نیز قضا نماید.

س ۴۸ : فرموده‌اید در روزه‌ای که به عنوان کفاره عمد گرفته می‌شود تابع شرط است، حال اگر شخصی این تابع را رعایت نکرده باشد آیا باید دوباره روزه بگیرد؟

جواب : بلی.

س ۴۹ : شخصی در ماه رمضان مریض بوده و این مریضی تا چهار ماه بعد از ماه رمضان طول می‌کشد و باعث فوت او می‌شود آیا ورثه باید از اصل مال فدیة یا کفاره او را بدهند؟

جواب : خیر.

س ۵۰ : فرموده‌اید که در روزه کفاره باید سی و یک روز آن پشت سر هم گرفته شود حال اگر شخصی بیست و هشت روز را گرفته است ولی در شمارش و محاسبه آن اشتباه کرده است و خیال می‌کرده که سی و یک روز گرفته ولی بعد از چند روز متوجه شده باشد آیا باید یک بار دیگر، سی و یک روز روزه بگیرد؟

جواب : بلی.

۱۷۶ استفتائات ج ۱

س ۵۱ : اگر فردی نمی دانسته که در کفاره افطار عمد باید سی و یک روز اول را پشت سر هم بگیرد و فقط سی روز را پشت سر هم گرفته، روزه هایش به عنوان روزه کفاره محسوب می شود؟

جواب : خیر.

س ۵۲ : اگر شوهر بدون اطلاع زن خود، از اموال خودش کفارات ماه رمضان او را پردازد آیا از گردن زن برداشته می شود؟

جواب : بنا بر احتیاط واجب ساقط نمی شود.

س ۵۳ : در رساله آمده است که کفاره روزه برای کسی که عمداً افطار کرده شصت روز روزه یا طعام دادن به شصت مسکین است. با توجه به اینکه پیدا کردن شصت مسکین در یک شهر کوچک کار سختی است آیا می توان طعام شصت مسکین را به یک یا دو مسکین در طول شصت روز یا در طول چند روز داد؟

جواب : نمی شود، چنانچه خودتان نمی توانید به شصت مسکین بدهید، به دفتر بدهید.

س ۵۴ : اگر خانمی در زمان شیردهی عادت ماهانه شود آیا باید فدیة ایامی که عادت ماهانه است را حساب کند؟

جواب : خیر، لازم نیست حساب کند.

س ۵۵ : اگر شخصی در اوایل بلوغ به عمد روزه خورده باشد آیا باید کفاره بدهد؟ به فرض وجوب کفاره، باید در قبال هر روز چقدر کفاره بدهد و اگر نداند که چند روز روزه نگرفته، وظیفه او چیست؟

جواب : اگر عالم به وجوب روزه بوده باید هم آن روزه ها را قضا کند و

روزه ۱۷۷

هم كفاره بدهد و همينطور بنا بر احتياط واجب اگر شك داشته و در يادگيري مسأله كوتاهي كرده است، بابت كفاره براي هر روز شصت فقير را سير كند يا به هر کدام يك مُدّ (حدود ۷۵۰ گرم) طعام مثل نان يا آرد بدهد و در فرض شك در روزه‌هايي كه افطار كرده به مقدار يقيني اكتفا كند مثلاً اگر شك دارد كه ده روز بوده يا پانزده روز، ده روز كافي است.

س ۵۶ : شخصي نمي دانسته كه بالغ شده است لذا يك ماه رمضان روزه نگرفته و قضاي آن را نيز به جهت اين جهل تا رمضان سال بعد نگرفته است. آيا بايد كفاره تاخير بپردازد؟

جواب : خير.

س ۵۷ : زني پارسال حامله بوده و روزه‌اش را افطار كرده حالا هم بچه شير مي دهد آيا بايد دو تا كفاره بدهد چون قضاي روزه‌اش را نگرفته و ماه رمضان امسال هم بچه شير مي دهد؟

جواب : اگر نزديك زايمان بوده دو كفاره و اگر نزديك زايمان نبوده يك كفاره كافي است.

س ۵۸ : آيا پرداخت كفاره (عمدي) و (غير عمدي) روزه زن بر عهده شوهر است در صورتي كه زن قادر به پرداخت نيست؟

جواب : خير.

س ۵۹ : آيا مي توان با پول كفاره مواد غذايي مانند سبزيجات، حبوبات، روغن، عدس، نخود و ماکارونی خريد و به فقير داد و يا بايد فقط نان خريد كند؟

جواب : در كفاره بايد يك مدّ طعام به فقير داده شود و دادن پول، كافي

۱۷۸..... استفتائات ج ۱

نیست و مقصود از مدّ طعام حدود هفتصد و پنجاه گرم از مواد غذایی است که طعام شمرده می شود مثل گندم، جو، آرد، ماکارونی، برنج، ماش، ذرت و خرما، البته در کفاره یمین احتیاط واجب این است که به گندم و آرد آن اکتفا شود.

س ۶۰ : بعضی از مهاجرینی که به کشورهای اروپایی رفته اند در ایام ماه مبارک رمضان، در هنگام روزه گرفتن مواجه شده اند با ساعت های طولانی روزه ها و نتوانسته اند روزه بگیرند و مجبور به خوردن شده اند، یا بعضی در کمپ ها به سر می برند و باید از قانون کمپ تبعیت کنند، که در کمپ ها اجازه نمی دهند تا روزه بگیرند حال در این دو فرض در صورت افطار باید کفاره عمد پرداخت شود؟

جواب : اگر روزه گرفتن حرجی بوده یا فکر می کرده اند که روزه بر آنها واجب نیست کفاره عمد را ندارد.

س ۶۱ : آیا زن باردار و شیرده به صرف اینکه روزه اش را خورده باید کفاره بدهد؟

جواب : بلی، البته در مورد حامله در صورتی که زایمان نزدیک باشد و روزه ضرر داشته باشد و بخورد ولی اگر نزدیک نباشد کفاره ندارد.

س ۶۲ : کسی که یک روز کفاره در گردش است اگر برای شصت نفر طلبه ای که در مدرسه علمیه درس می خوانند صبحانه بدهد آیا کفایت می کند؟

جواب : صبحانه اگر به نحوی باشد که آنها را سیر می کند، کافی است به شرط اینکه فقیر باشند.

روزه ۱۷۹

س ۶۳ : آیا می شود رشته آش و یا رشته پلوپی را به عنوان کفاره داد؟

جواب : می شود.

س ۶۴ : اگر شخصی کفاره جمع به گردنش باشد و به جهت کهولت سن گرفتن روزه سی و یک روز پشت سر هم بر او مشکل است تکلیفش چیست؟

جواب : به نظر حضرت آقا در روزه کفاره جمع لازم نیست.

س ۶۵ : شخصی است که دو بار معده اش عمل جراحی شده و در طی عمل جراحی دکتر مری او را کوچک کرده است لذا همیشه اگر ده دقیقه ناهار او دیر شود به تعبیر خودش جوی خون راه می اندازد و حوصله کردن برایش بسیار سخت و دشوار است به حدی که دیگر توان صبر برایش نمی ماند و از طرف دیگر گاهی دچار حمله عصبی می شود به طوری که اگر فوراً آب نخورد نفسش بند می آید، با چنین وضعی آیا روزه گرفتن برای او واجب است؟

جواب : اگر از روزه گرفتن به سختی زیاد می افتد می تواند روزه خود را بخورد ولی احتیاط واجب این است که به مقدار ضرورت اکتفا کند و بقیه روز را امساک کرده و باید اگر بتواند بعداً قضای آن را بگیرد.

س ۶۶ : دختری که تازه به سن تکلیف رسیده ولی توانایی روزه گرفتن را ندارد آیا روزه گرفتن بر او واجب است؟

جواب : خیر، ولی باید بعداً قضا کند.

س ۶۷ : ما هو الفرق بين كفارة الافطار وبين الفدية؟

الجواب : ربما تطلق الكفارة على الفدية أيضاً.

۶ - مسائل متفرقه روزه

س ۶۸ : بنده مقلد آقای سیستانی (دام ظلّه) هستم در رؤیت هلال مبنای مرجع تقلید من با یک مرجع یا چند مرجع دیگری است ولی مرجع تقلید من اعلام کرده که مثلاً امروز برای ایشان هلال رؤیت نشد اما آن مراجعی که هم مبنای مرجع من هستند، اعلام کردند که هلال رؤیت شده، الآن تکلیف بنده چیست؟

جواب : اگر اطمینان به امکان رؤیت هلال با چشم عادی دارید حکم به اول ماه می شود.

س ۶۹ : شخصی در اثر داشتن مشکل کلوی که کلیه او سنگ ساز است، باید در روز چندین لیوان آب بخورد اگر در ماه مبارک رمضان، هنگام ظهر یک سرم تزریق کند می تواند روزه بگیرد بدون اینکه به کلیه ضرری وارد شود. آیا تزریق این سرم واجب است؟

جواب : بنا بر احتیاط، واجب است.

س ۷۰ : آیا می توان به جای روزه مستحبی مثل رجب و شعبان به علت بیماری و کهولت هر روز یک مُدّ صدقه به فقیر داد؟ حال اگر مستحب نباشد می توان رجاء این کار را کرد؟

جواب : صدقه دادن در همه حال، مستحب است.

س ۷۱ : اگر دو نفر با هم قرار بگذارند که روزه بگیرند و در بین روز همدیگر را به غذا دعوت کنند چه حکمی دارد آیا باز هم ارجحیت و ثواب با افطار است؟

روزه ۱۸۱

جواب : اگر بدون قرار قبلی همدیگر را به غذا دعوت نمایند، افطار مستحب است.

س ۷۲ : بنده به جهت مریضی لثه، وقتی که می‌خواهم خون به حلقم می‌رسد و مطمئناً مقداری از آن در حالت خواب پایین می‌رود آیا در ماه مبارک رمضان مجاز به خوابیدن هستم یا اینکه باید تا حالت اضطراب صبر کنم و نخوابم؟

جواب : اگر خون در حالت خواب و مانند آن به حلق فرو رود و نتواند از آن جلوگیری کند به روزه ضرر نمی‌زند اما اگر به خاطر مشقت آب دهان خود را همواره با خون غیر مستهلک فرو ببرد و آن را بیرون نریزد روزه‌اش باطل است.

س ۷۳ : شخصی در ماه رمضان در وسط روز دچار سردرد شدید می‌شود و مجبور به خوردن قرص مسکن می‌شود آیا امساک بقیه روز واجب است؟

جواب : خیر.

س ۷۴ : اگر شخص روزه‌دار، دارای مرضی است که روزه برای او ضرر ندارد (مثل کمردرد) ولی مجبور است که برای بهبودی آن روزانه قرص مصرف کند آیا بعد از استفاده از قرص، امساک در بقیه روزه واجب است؟ و آیا از صبح می‌تواند یکی از مفطرات را انجام بدهد؟

جواب : امساک واجب نیست، و می‌تواند از اول صبح مفطر انجام دهد.

س ۷۵ : گاهی در ایام ماه مبارک رمضان، میهمانانی داریم که مسیحی

۱۸۲ استفتائات ج ۱

و یا یهودی هستند آیا برای من جایز است که برای آن‌ها غذا درست کنم؟

جواب : مجرد غذا درست کردن برای آن‌ها حرام نیست.

س ۷۶ : آیا مقلدین مرجعی که نذر در سفر برای روزه در سفر را به

احتیاط واجب صحیح نمی‌داند می‌توانند به خاطر ندانستن مسأله به مرجعی

که اینگونه نذر را صحیح می‌دانند رجوع کنند تا نذر آن‌ها صحیح شود؟

جواب : روزه آن‌ها صحیح است و نیاز به رجوع نیست ولی به طور

کلی رجوع در احتیاط واجب برای صحت اعمال قبل نیز کافی است با رعایت

الاعلم فالاعلم در فرض علم به اختلاف.

س ۷۷ : در بعضی از کشورها از قبیل سوئد و بعضی نقاط آلمان طول

روز حدوداً ۲۱ تا ۲۲ ساعت است و روزه گرفتن خیلی دشوار است تکلیف

روزه‌دار چیست؟

جواب : در مثل مورد سؤال می‌توانند سفر شرعی در روز ماه رمضان

داشته باشند که روزه بر آن‌ها واجب نباشد و بعداً قضا کنند و چنانچه در آنجا

ماندند اگر روزه گرفتن به قدری دشوار است که قابل تحمل نیست باید بنا بر

احتیاط واجب امساک کنند از طلوع فجر به قصد قربت مطلق و هر وقت

امساک حرجی شد تنها به مقدار ضرورت بخورند و بیاشامند و بعد امساک

را ادامه دهند و نیز بعداً روزه را قضا کنند.

س ۷۸ : الف : اگر در ایران و بعضی کشورهای اسلامی دیگر عید فطر

اعلام گردد و در عراق از سوی آیة الله العظمی سیستانی (دام ظلّه) اعلام

نگردد و در حقیقت فردای آن روز عید اعلان گردد وظیفه مقلدین ایشان در

ایران چیست؟

روزه ۱۸۳

ب : اگر مقلدین ایشان در ایران و کشورهای دیگر در روز عید فطر در ایران به خیال اینکه در ایران عید است پس در عراق نیز عید اعلان شده است افطار نمایند بعداً معلوم شود که از سوی حضرت آیه الله العظمی سیستانی عید اعلان نشده حکمش چیست و مقلدین چه کار باید بکنند؟

جواب : در مورد سؤال باید آن روز را روزه می گرفتند و اگر به خیال اینکه آن روز، روز عید است روزه نگرفته اند باید قضا کنند و کفاره ندارد.

س ۷۹ : در بعضی موارد در ماه رمضان به علت مأموریت و گرمی هوا روزه گرفتن بسیار دشوار است و اگر روزه بگیریم ممکن است در انجام مأموریت ناخودآگاه کوتاهی کنیم آیا می توانیم روزه نگیریم و بعد از ماه مبارک رمضان قضای آن را بجا بیاوریم؟

جواب : روزه واجب است و آنچه ذکر شد مجوّز نیست.

س ۸۰ : بنده از جمهوری آذربایجان هستم و کباب ترکی می فروشم. آیا در ماه مبارک رمضان در حال روزه - یعنی از زمان طلوع آفتاب تا غروب آن - فروختن کباب چه حکمی دارد؟ لازم به ذکر است که با اینکه مردم شهر و کشورمان مسلمان هستند، ولی مقید به دین نیستند.

جواب : اگر هتک ماه مبارک رمضان یا منافی با وظیفه نهی از منکر باشد، باید ترک شود.

س ۸۱ : کسانی که در ماه مبارک رمضان مشغول کارند و روزه گرفتن برایشان دشوار است و نتوانند روزه بگیرند حکم شرعی چیست؟

جواب : باید روزه بگیرند البتّه اگر به قدری سخت است که قابل تحمّل نیست اگر می توانند کارشان را عوض کنند یا تعطیل کنند، روزه بر آنها واجب

۱۸۴..... استفتائات ج ۱

است، در غیر این صورت باید بنا بر احتیاط واجب از طلوع فجر امساک کرده و هر وقت امساک حرجی و عرفاً غیر قابل تحمل شد به قدر ضرورت بخورند و بنا بر احتیاط بقیه روز را امساک کنند، و واجب است آن روز را قضا کنند.

س ۸۲ : اگر ماه در ایران دیده شود آیا مقلدین شما می توانند در

افغانستان افطار کنند؟

جواب : خیر، مگر نقطه ای که در ایران دیده شده مثل مشهد با آن ناحیه

از افغانستان قریب الافق باشند به طوری که اگر ماه در یکی قابل رؤیت باشد، در دیگری هم قابل رؤیت باشد.

اعتکاف

۱ - شرائط صحت اعتکاف

س ۱: آیا اذن والدین شرط در صحت اعتکاف است یا منع آنها باعث بطلان اعتکاف می شود؟ در مورد همسر (زوج و زوجه) حکم چیست؟

جواب: اگر اعتکاف باعث اذیت پدر و مادر شود و این اذیت ناشی از دلسوزی برای فرزندان باشد اعتکاف باطل است و همینطور اگر زن بدون اجازه شوهر از منزل خارج و معتکف شود اعتکافش باطل است.

س ۲: اگر کسی در سحر روز سوم اعتکاف و در حال خوردن، متوجه شود که اذان را گفته اند، وظیفه او چیست؟

جواب: اگر قبل از خوردن به افق نگاه کرده و برای او معلوم نشده که صبح شده، حکم به صحت روزه می شود.

س ۳: آیا حضور معتکف در لحظه اذان صبح روز اول اعتکاف در محل اعتکاف لازم است؟ با توجه به اینکه برخی قبل از این لحظه در مسجد حضور داشته اند ولی در لحظه اذان صبح برای وضو یا رفتن به سرویس بهداشتی خارج از محل اعتکاف هستند؟

جواب: لازم است.

س ۴: اگر شوهر اجازه بدهد که همسرش به اعتکاف برود ولی در روز

سوم از اجازه خود برگردد وظیفه زن چیست؟

جواب : همسر باید اعتکافش را تمام کند.

س ۵ : اگر کسی در روز دوم اعتکاف بفهمد که روز اول بعد از اذان

صبح سحری خورده است اعتکاف او چه حکمی دارد؟

جواب : اگر مطمئن نیستید که اذان گفته شده مطابق وقت شرعی اذان

بوده، روزه صحیح بوده است.

س ۶ : شخصی که نمی داند روزه قضا دارد، آیا می تواند در روزه

اعتکاف نیت روزه ما فی الذمه کند؟

جواب : بلی.

س ۷ : آیا معتکفی که روزه قضا یا استیجاری یا نذر به عهده دارد و در

هنگام اذان صبح نیت روزه مستحبی می کند می تواند بعد از اذان صبح نیت

خود را به روزه قضا یا استیجاری تغییر دهد؟

جواب : اگر به قصد انجام وظیفه شرعی روزه مستحبی را گرفته به

طوری که اگر می فهمید مثلاً روزه قضا باید بگیرد قصد قضا می کرد چنانچه

روزه قضا بر عهده دارد باید ادامه روز را به نیت قضای روزه بگیرد و اگر روزه

قضا ندارد به همان نیت روزه مستحبی ادامه دهد - ولی نمی تواند حتی قبل از

ظهر به نیت روزه استیجاری عدول کند - و در هر دو صورت اعتکافش

صحیح است.

س ۸ : اگر معتکف نسبت به ادامه اعتکاف مردد شود اما مبطلی را

انجام ندهد آیا اعتکافش صحیح است؟

جواب : چنانچه تردید نسبت به آینده باشد و نسبت به زمان تردید نیت

اعتکاف ۱۸۷

او باقی باشد و همینطور نسبت به آینده هم در زمان خودش نیت داشته باشد اعتکافش صحیح است.

س ۹: برخی از معتکفین، قبل از اذان صبح در مسجد حاضر می شوند ولی نیت اعتکاف را از همان ساعت ندارند، لذا در هنگام اذان صبح در حال مسواک زدن و یا وضو گرفتن بوده اند آیا اعتکاف محقق شده است؟ سؤال دوم این است که بر فرض نیت اعتکاف از همان شب حکم این اعتکاف چیست؟
جواب: اعتکاف آن ها صحیح است اگر برای اعتکاف به مسجد رفته اند همان طور که در سؤال فرض شده است.

س ۱۰: در شهر بمبئی یک مسجد به نام امامیه وجود دارد که برای خواندن نمازهای یومیه مؤمنین به آن مسجد می روند آیا در ماه مبارک رمضان مؤمنین در آن مسجد می توانند اعتکاف کنند؟ در حالی که به فاصله کمی از آن، مسجد جمعه خوجه های اثنا عشری وجود دارد که مؤمنین در آن اعتکاف می کنند.

جواب: اگر مسجد جامع است یعنی اختصاصی به اهل محل ندارد اعتکاف در آن صحیح است.

س ۱۱: مسجدی با مساحت هشتصد مترمربع و محوریت در منطقه، نبش خیابان اصلی واقع شده است و اقشار مختلف مردم در آن شرکت دارند و در سه وعده نماز، درب مسجد باز می باشد. لطفاً پاسخ بفرمایید: الف: از نظر شرعی بر این مسجد، عنوان مسجد جامع اطلاق می شود؟

جواب: مسجد جامع در مقابل مسجد محله و منطقه است یعنی نوعاً اختصاص به افراد خاصی از شهر ندارد بلکه افراد از محله های مختلف برای

۱۸۸ استفتائات ج ۱

نماز به آنجا می‌روند و تشخیص آن با خود شما است.

ب : اعتکاف در این مسجد صحیح است؟

جواب : اعتکاف باید در مسجد جامع شهر باشد ولی در غیر مسجد جامع رجاء مانعی ندارد.

س ۱۲ : آیا شهر نجف و کوفه در مجموع یک شهر محسوب می‌شود؟
نظر حضرت تعالی در باره قصد اقامت ده روزه در نجف و حضور در اعتکاف سه روزه در مسجد کوفه چیست؟

جواب : دو شهر محسوب می‌شود و نمی‌تواند با قصد خروج از نجف و اعتکاف در مسجد کوفه قصد اقامت ده روز نماید.

س ۱۳ : طبق نظر حضرت تعالی اعتکاف باید در مسجد جامع باشد آیا اعتکاف در غیر مسجد جامع به نیت رجاء مشروع است؟
جواب : بلی، رجاء می‌تواند معتکف شود.

س ۱۴ : آیا اعتکاف در مسجدهای کوچکی که در گوشه و کنار محلات قرار دارد جایز است؟

جواب : مشروعیت آن ثابت نیست یعنی به قصد امر خداوند نمی‌تواند بیاورد اما به امید اینکه شاید ثواب داشته باشد، مشکلی ندارد.

س ۱۵ : آیا اعتکاف در مسجد محله که چندان کوچک هم نیست جایز است؟

جواب : همان پاسخ.

۲ - مبطلات اعتکاف

س ۱۶ : آیا هر چیزی از روی شهوت در اعتکاف مثل نگاه از روی شهوت، باعث خلل و بطلان اعتکاف است؟

جواب : خیر.

س ۱۷ : آیا خرید و فروش غیر احتیاجات معتکف در اعتکاف به واسطه وکیل، باعث بطلان اعتکاف هم می شود؟

جواب : اشکال ندارد.

س ۱۸ : خرید شارژ تلفن برای خود و دیگران، خرید پیامکی، اینترنتی، تبلیغات کاری در اعتکاف چه حکمی دارد؟

جواب : جایز نیست مگر در حال اضطرار و ضرورت.

س ۱۹ : فرموده اید یکی از مبطلات اعتکاف شم الطیب است حال اگر کسی برای نماز یا غیر نماز از عطر و ادکلن استفاده کند به طور طبیعی تنفس در چنین فضایی برای دیگر معتکفین چه حکمی دارد؟

جواب : استعمال آن اشکالی ندارد ولی نباید آن را بیوید و تنفس در چنین فضایی برای معتکفین اشکال ندارد فقط نباید آن را بیویند و استشمام کنند.

س ۲۰ : معلم هستم آیا جایز است برای تدریس (در صورت ضرورت عرفی) در حال اعتکاف از مسجد خارج شوم؟

جواب : به مقداری که صورت اعتکاف از بین نرود اشکال ندارد.

س ۲۱ : خروج از اعتکاف برای شرکت در نماز جمعه در صور زیر چه

۱۹۰ استفتائات ج ۱

حکمی دارد :

الف : خروج از مسجد اعظم قم برای شرکت در نماز جمعه شبستان حرم؟

ب : خروج از مسجد امام حسن عسکری (علیه السلام) برای شرکت در نماز جمعه حرم؟

ج : خروج از مسجد جمکران برای شرکت در نماز جمعه حرم؟

جواب : خروج از اعتکاف برای شرکت در نماز جمعه جایز است.

س ۲۲ : لذت بردن از همسر از طریق پیامک و تلفن در حال اعتکاف چه حکمی دارد؟

جواب : اشکال ندارد.

س ۲۳ : اگر داخل مسجد امکان وضو گرفتن باشد مانند مسجد امام حسن عسکری قم (علیه السلام) ولی معتکف به خاطر ندانستن مسأله، بعد از قضای حاجت در بیرون مسجد وضو نیز می گرفته است، اعتکاف او چه حکمی دارد؟

جواب : محل اشکال است.

س ۲۴ : خروج از مسجد برای تدریس یا تحصیل علوم حوزوی و یا دانشگاهی چه حکمی دارد؟

جواب : جایز نیست مگر اینکه ضرورت عرفی باشد که در این صورت اگر مدت خروج زیاد نباشد مضر به اعتکاف نیست.

س ۲۵ : افرادی از معتکفین متکفل تهیه چای و غذای دیگران می شوند و لازمه آن خروج از مسجد می باشد، آیا اشکال دارد؟

جواب : اشكال دارد.

س ۲۶ : آیا عدول از نیت اعتكاف برای بطلان اعتكاف كافی است و یا اینکه حتما باید از مسجد خارج شود؟

جواب : عدول مبطل است.

س ۲۷ : در صورتی که در روز سوم اعتكاف و در ساعت آخر روز برای کار ضروری خارج شود و تا اذان مغرب کار او طول بکشد اعتكاف او چه حکمی دارد؟

جواب : صحیح است.

س ۲۸ : آیا خروج معتكف برای زیارت مرقد امامان و امامزادگان (علیهم السلام) که در جوار محل اعتكاف می باشد جایز است؟

جواب : به احتیاط واجب خارج نشود.

س ۲۹ : اگر شخص معتكفی که جنب شده است به جهت جهل به وجوب خروج فوری از مسجد برای غسل تا ظهر به همین حالت در مسجد مانده است و بعد از چند ساعت غسل نموده است، اعتكاف او چه حکمی دارد؟

جواب : اگر جاهل قاصر باشد اعتكافش صحیح است.

س ۳۰ : معتكفی که نمی تواند برای انجام کارهای مستحب از مسجد خارج شود آیا می تواند زمانی که برای انجام کار ضروری از مسجد خارج شده آن کار مستحب را هم انجام دهد؟

جواب : اگر مستلزم صرف وقت اضافه نباشد مانعی ندارد.

س ۳۱ : فرموده اید یکی از محرمات اعتكاف جدال است آیا جدال از

۱۹۲ استفتائات ج ۱

طریق واتساپ، پیامک، وایبر و ... همین حکم را دارد؟

جواب : بلی، بنا بر احتیاط واجب.

س ۳۲ : شخص معتکف فکر می کرده است که آشپزخانه و یا ایوان

مسجد، جزء مسجد بوده لذا گاهی اوقات پنج دقیقه یا بیشتر به آنجا می رفته

(یعنی جهل به موضوع داشته) آیا اعتکاف او باطل است؟

جواب : بلی، باطل است.

س ۳۳ : جاری کردن صیغه عقد در اعتکاف چه حکمی دارد؟

جواب : جایز است.

س ۳۴ : اگر قبل از اعتکاف نذر کرده باشد چهل روز به زیارت مشرف

شود آیا می تواند در ایام اعتکاف برای عمل به نذر خود و زیارت از مسجد

خارج شود؟

جواب : در حدی که صورت اعتکاف به هم نخورد مانعی ندارد.

س ۳۵ : در هنگام اعتکاف اگر در جمع معتکفین غیبت شخصی شود

آیا اعتکاف باطل می شود؟

جواب : باطل نیست ولی باید نهی از منکر کرد.

س ۳۶ : صحبت کردن و خندیدن به هنگام اعتکاف چه حکمی دارد؟

جواب : باعث بطلان اعتکاف نیست.

س ۳۷ : کسی که در مساجد در جوار ائمه اطهار (علیهم السلام) مثل

مشهد یا در جوار حرم حضرت معصومه (علیها السلام) در قم معتکف

می شود، اگر برای زیارت مدت کوتاهی خارج شود و به حرم رود و پس از

چندی برگردد؛ آیا به صحت اعتکاف او ضرری وارد می شود؟

جواب : محل اشكال است.

س ۳۸ : در مساجدی که دو یا چند شبستان دارد که شبستان‌ها با راهروی کوچک حداکثر دو متری به هم متصل هستند اما راهروها جزء مسجد نیستند، آیا اگر معتكف برای رفتن به شبستان دیگر از این راهروها عبور کند اعتكافش صحیح است؟

جواب : بدون ضرورت عبور نکنند.

س ۳۹ : اگر معتكفی با وجود برگزاری نماز جماعت در محل اعتكاف، بخواهد در نماز جماعت دیگری که از حیث امام یا مأمومین یا مکان جماعت نسبت به جماعت محل اعتكاف رجحان دارد شرکت کند، می‌تواند از مسجد خارج شود؟

جواب : محل اشكال است.

س ۴۰ : مرجعی که خروج معتكف برای انجام اعمال مستحبی مثل وضو و غسل را جایز نمی‌داند آیا معتكف می‌تواند در اعتكاف این امور را با نذر بر خود واجب کند و به خاطر آن از مسجد خارج شود؟

جواب : محل اشكال است.

س ۴۱ : آیا معتكف می‌تواند برای خواندن نماز استیجاری که وقت آن وسعت دارد از مسجد خارج شود و وضو بگیرد؟

جواب : مورد از موارد ضرورت نیست و اشكال دارد.

س ۴۲ : آیا معتكف می‌تواند قبل از دخول وقت نماز یا نزدیک آن جهت گرفتن وضو برای خواندن نماز واجب از مسجد خارج شود؟

جواب : بلی، می‌تواند.

۱۹۴ استفتائات ج ۱

س ۴۳ : اگر بستن درب مسجد و ممانعت از سایر مؤمنین برای عبادت در مسجد جایز نیست، آیا اعتکاف کسانی که مسجد را اصطلاحاً برای اعتکاف خود قرق کرده‌اند صحیح است؟

جواب : اعتکاف آن‌ها صحیح است.

س ۴۴ : استفاده از عطر و ادکلن، صابون و خمیر دندان بدون قصد لذت چه حکمی دارد؟

جواب : اگر آن‌ها را نبوید مانع ندارد.

س ۴۵ : آیا شخص معتکف می‌تواند برای نماز جماعت (امامت یا مأموم بودن) از مسجد خارج شود؟
جواب : اشکال دارد.

۳- قضای اعتکاف

س ۴۶ : اگر شخصی در اعتکاف مستحبی در روز سوم، عمداً اعتکاف را رها کند آیا این اعتکاف قضا دارد؟
جواب : به احتیاط واجب قضا دارد.

س ۴۷ : اگر زنی در روز سوم اعتکاف لکه ببیند و یقین به حیض شدن پیدا کند و بعد از خروج متوجه شود که استحاضه بوده است آیا برگشت به مسجد و قضای اعتکاف لازم است؟

جواب : بنا بر احتیاط واجب اعتکاف را باید قضا نماید.

س ۴۸ : کسی که نمی‌داند اعتکاف مستحبی گذشته خود را در روز دوم باطل کرده یا روز سوم، آیا لازم است که قضای آن را بجا آورد؟

جواب : لازم نیست.

س ۴۹ : خانمی می‌داند که در روز سوم اعتكاف حائض خواهد شد :

الف : آیا می‌تواند معتكف شود؟

جواب : خیر، نمی‌تواند.

ب : در صورت حائض شدن، آیا قضای اعتكاف واجب است؟

جواب : خیر، قضا واجب نیست.

س ۵۰ : خانمی در وسط روز سوم اعتكاف، خونی می‌بیند و یقین پیدا

می‌کند که حیض است بعد از مغرب همان روز خون قطع می‌شود و متوجه

می‌شود که استحاضه بوده است :

الف : آیا قضای این روز بر او واجب است؟

ب : اگر این مطلب حدود بیست دقیقه به اذان روز سوم اتفاق بیفتد و

این خانم به جهت وجوب خروج خارج شده است آیا می‌شود گفت به جهت

کم بودن مدت خروج اعتكاف او صحیح است؟

جواب الف و ب : بنا بر احتیاط واجب باید اعتكاف را قضا کند.

س ۵۱ : اگر شخصی در روز سوم اعتكاف مستحبی، به جهت مرض

و یا عذری مجبور شود که روزه خود را افطار کند آیا باید قضای آن را بجا

آورد؟

جواب : بلی، بنا بر احتیاط واجب.

۴ - مسائل متفرقه اعتكاف

س ۵۲ : در توضیح المسائل جامع معظم له مسأله ۲۱۵۹، فرق قضای

۱۹۶ استفتائات ج ۱

واجب معین با از سر گرفتن اعتکاف واجب غیر معین چیست؟

جواب : از سر گرفتن اعتکاف به این معنی است که اعتکاف او قضا نیست بلکه وظیفه ادایی خود را که مقید به زمان خاصی نبوده انجام می دهد.
س ۵۳ : چرا مستحاضه اگر غسل واجب خود را انجام ندهد اعتکافش باطل نمی شود؟

جواب : زیرا غسل استحاضه نه شرط صحت روزه است نه شرط صحت اعتکاف.

س ۵۴ : آیا اعتکاف که به قصد رجاء انجام می شود، احکام شرعی اعتکاف بر آن بار می شود؟ مثلاً حرمت بیع در آن جاری است؟
جواب : کسی که به قصد رجاء اعتکاف انجام می دهد برای رسیدن به ثواب باید احکام آن را رعایت کند.

س ۵۵ : آیا غسل اعمال أمّ داوود ماثور است؟

جواب : به قصد رجاء انجام دهد مانعی ندارد.

س ۵۶ : آیا روزه ای تحت عنوان روزه اعتکاف داریم که عنوانی غیر از روزه قضا، استیجاری، مستحبی، یا روزه نذر و امثال آن باشد؟
جواب : خیر.

س ۵۷ : کسی که نذر می کند که از امروز تا سه روز در ایام اعتکاف روزه بگیرد و در بین روز اول می فهمد روزه روز اول باطل بوده آیا روزه روز دوم و سوم بر او واجب است؟
جواب : خیر.

س ۵۸ : مسافری که به سفر معصیت رفته و نمازش تمام است می تواند

اعتكاف ۱۹۷

در مقصد معتكف شود، آیا اگر توبه كند باز هم می‌تواند روزه بگیرد و به اعتكاف خود ادامه دهد؟

جواب : خیر، نمی‌تواند چون مسافر به حساب می‌آید.

س ۵۹ : اگر کسی دانشجوی دانشگاه نباشد و با رضایت دوستش به جای او با كارت دانشگاه به اعتكاف برود اشكالی دارد؟

جواب : در صورتی كه خلاف مقررات باشد اشكال دارد.

س ۶۰ : استفاده از برق و وسایل مسجد در كارهای شخصی، در حال اعتكاف چه حكمی دارد؟

جواب : در حدّ متعارف مانعی ندارد.

س ۶۱ : حكم فردی كه در اعتكاف است و در مسجد نمی‌تواند وضویش را نگهدارد چیست؟

جواب : همین كه برای نماز بتواند وضوی خود را نگهدارد كافی است.

س ۶۲ : بهترین كارها و اعمال در اعتكاف چیست؟

جواب : مناسب با حال اعتكاف و مسجد، اشتغال به ادعیه و قرائت قرآن و سعی در یادگیری معارف و احكام دینی است.

س ۶۳ : معمولاً مسؤولین اعتكاف نمی‌توانند معتكف شوند آیا آنان در ثواب اعتكاف با معتكفین شریك هستند؟

جواب : امید است كه در ثواب شریك باشند.

س ۶۴ : اجیر شدن برای اعتكاف از طرف شخص زنده چه حكمی دارد؟

جواب : اگر اعتكاف را برای خود انجام دهد و ثواب آن را اهدا كند

مانعی ندارد.

س ۶۵ : آیا جایز است که برای اعتکاف عده‌ای از مؤمنین در مسجد، درب مسجد را به روی سایر مؤمنین و غیر معتکفین ببندند؟ مثلاً از خوف اینکه وسایل تغذیه و خواب و وسایل شخصی معتکفین در مسجد پراکنده است و ممکن است در صورت باز بودن درب مسجد و حضور دیگران گم شود یا ربوده شود.

جواب : در غیر اوقات نماز اگر مزاحم معتکفین باشد، منع جایز است و در اوقات نماز اگر مزاحم نباشند جایز نیست، و در صورت مزاحمت، منع آنها اشکال دارد.

خمس

۱ - تعیین سال خمسی افراد شاغل و غیر شاغل

س ۱ : شخصی تا کنون شغل ثابتی نداشته است (و به داشتن شغل کوتاه مدت یا کارمزد هم شک دارد چون در گذشته به صورت خانوادگی تعدادی جعبه برای جایی آماده سازی کردند و شک دارد که فقط به خانواده کمک کرده یا به عنوان کارگر بوده) و اگر هم نزد بانک سپرده کوتاه مدت دارد موقع افتتاح حساب، شرط سود نکرده است و اگر هم سپرده بلند مدت دارد، اصل پول برای خودش نیست بلکه برای اقوام است و به او دادند تا سرمایه گذاری کند و سود حاصل از آن را برگرداند (که البته مبلغی از آن سود به خود او بخشیده می شود) و هم اکنون هم شغلی ندارد. حال آیا این شخص می تواند سال خمسی نداشته باشد؟

جواب : بلی، اگر شاغل نباشد آن چنانکه ظاهر سؤال است، تعیین سال خمسی لازم نیست، بلکه می تواند برای هر درآمدی سالی جدا داشته باشد.

س ۲ : اینجانب سر سال ندارم آیا به موارد خوراک از قبیل روغن، برنج و ... که به طور روزانه کار می کنم و خرید می کنم و مورد مصرف قرار می گیرد خمس تعلق می گیرد؟

۲۰۰ استفتائات ج ۱

جواب : اگر شغل دارید مثل اینکه کشاورز یا کارگر هستید باید سال خمسی داشته باشید و آنچه از سال خمسی، اضافه بیاید خمس دارد. و اگر شغل ندارید هر درآمدی که یک سال بگذرد و هزینه در مؤونه نشود خمس دارد.

س ۳ : بعضی از نمایندگان حضرتعالی می‌فرمایند شخصی که برای خود سال معینی ندارد و تا به حال خمس پرداخت نکرده، به کل اموال و دارایی او (از خانه گرفته تا قاشق که از آن استفاده می‌کند) خمس تعلق می‌گیرد و برخی از نمایندگان می‌گویند وسایل و خانه‌ای که از آن‌ها استفاده می‌شود یعنی یک خانه و یک ماشین و وسائلی که در شأن شخصی و مورد استفاده هستند از خمس معاف است و فقط به زائد بر این‌ها خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر این شخص دارای شغل بوده ابتدای سال خمسی او روز شروع در کسب است، و اگر دارای شغل نبوده است هر مالی برای خود سال خمسی دارد بنا بر این اگر این اموالی که دارد چه خانه، ماشین، اسباب خانه و غیر آن، اگر می‌داند از پولی تهیه شده است که سال بر آن نگذشته و در اثناء سال صرف زندگی شده است، خمس ندارد و اگر از پولی تهیه شده است که سال خمسی آن گذشته، خمس آن پول را باید بپردازد اگر چه آن مال را صرف مؤونه زندگی مثل خانه و ماشین کرده باشد و اگر شک دارد که داخل کدام قسم است باید با مرجع تقلید یا وکیل ایشان مصالحه کند.

س ۴ : در تعیین سال خمسی، اگر روز مشخص شده باشد (مثلا اول تیر) سال بعد آخرین روز سال خمسی او آخر خرداد خواهد بود یا همان اول

تیر؟

جواب : همان ساعت از روز اول تیر.

س ۵ : بنده تا چهل سالگی جاهل و از خدا غافل بودم ولی الآن توبه کردم و فهمیدم که باید خمس اموال گذشته خود را پرداخت کرده و محاسبه کنم. آیا بنده برای خودم قبل از اینکه خمس گذشته را محاسبه کنم سال خمسی را به دلخواه خودم می‌توانم تعیین کنم؟ یعنی قبل از اینکه خمس‌های گذشته را حساب کنم روز تولدم را برای خودم به عنوان سال خمسی تعیین کنم؟

جواب : برای محاسبه خمس اموال و تعیین سال خمسی به دفتر قم یا یکی از نمایندگان حضرت آقا حضوراً مراجعه فرمایید.

س ۶ : شخصی سال خمسی داشته ولی دو سال است که دیگر خمس نمی‌دهد آیا سال خمسی وی، همان سال خمسی قبلی می‌باشد یا اینکه بعد از مصالحه برای این چند سال، سال خمسی جدید پیدا می‌کند؟

جواب : سال او همان است ولی اگر خمس تمام اموال خود را تا تاریخی معین حساب کند و ادا نماید همان روز سر سال خمسی او می‌شود. س ۷ : اگر شخصی سال خمسی داشته است ولی یکی دو سال است که دیگر درآمدی نداشته است البته به ندرت در بین این سال درآمدهایی داشته است، آیا بعد از شروع به کار جدید، سال خمسی او نیز تجدید می‌شود و یا اینکه همان سال خمسی قبلی، را باید محاسبه کند؟

جواب : اگر کارش را ترک کرده است سر سال خمسی او زمان شروع به کار جدید است.

۲۰۲ استفتائات ج ۱

س ۸: شخصی در سال چند مرتبه (دو یا سه مرتبه) درآمدهای اتفاقی دارد آیا می‌تواند برای هر درآمدی سال جداگانه قرار دهد؟ و چنانچه بعد از چندین سال شغلی اختیار کند آیا مبنای سال خمسی قبلی، لحاظ می‌شود یا سال خمسی جدید بر اساس شغل مستمر باید انتخاب کند؟

جواب: اگر شاغل نیست یا کارش کمتر از یک چهارم مخارجش را تأمین می‌کند، می‌تواند برای هر درآمد یک سال قرار دهد و اگر بعداً شغلی اختیار کرد که حداقل یک چهارم مخارجش را تأمین می‌کند زمان شروع به این شغل سر سال خمسی او می‌شود.

س ۹: اینجانب از طلاب حوزه علمیه قم می‌باشم و سال خمسی ام ابتدای ماه رمضان می‌باشد با توجه به اینکه شهریه ماه رمضان طلاب قبل از ماه رمضان پرداخت می‌شود، آیا به شهریه ماه رمضان خمس تعلق می‌گیرد و یا اینکه (لکل شیء سنة) اینجا هم جاری است و خمس بعد از گذشت سال واجب الاداء است؟

جواب: چنانچه شهریه به شما تملیک شود - چنانکه شهریه معظم له چنین است - از وقت دریافت شهریه تا یک سال اگر در مخارج زندگی خرج نشود خمس دارد و برای هر مالی که می‌گیرید یک سال می‌توانید قرار دهید مگر اینکه شغلی داشته باشید که حداقل یک چهارم مخارج شما را تأمین کند که در این صورت باید سال مجموع را حساب نمایید لازم به ذکر است که واریز شهریه یا هدیه به کارت تا گرفته نشده جزء درآمدهای شخص محسوب نمی‌شود.

س ۱۰: الف: شخص غیر شاغل، که با خانواده خود زندگی می‌کند و

.....خمس ۲۰۳

هزینه زندگی و تحصیل و حق بیمه او توسط خانواده تأمین می‌شود آیا باید سال خمسی مشخص داشته باشد؟

ب : در فرض قبل اگر همراه بابت هزینه‌های مذکور مانند هزینه تحصیل و حق بیمه، مبلغی به فرزند از جانب خانواده‌اش پرداخت می‌شود، آیا باید سال خمسی تعیین نماید حتی اگر بیشتر از یک چهارم هزینه زندگی او نباشد؟

ج : در فرض اول اگر خانواده، مبلغی را به عنوان امانت به فرزندشان داده باشد تا در بانک سرمایه گذاری کند و سود دریافتی را برگرداند، که مبلغی از آن برای هزینه تحصیل یا امور دیگر به وی بخشیده می‌شود آیا برای فرزند شغل و درآمد محسوب می‌شود، و باید بر مبنای آن، سال خمسی مشخص، تعیین کند؟

د : در هر یک از فرض‌های قبل اگر مکلف به علت بیماری، توسط سازمان تأمین اجتماعی از کار افتاده و بازنشسته اعلام شود آیا جایز است تاریخ اولین دریافت مستمری خود از سازمان را مبنای سال خمسی قرار دهد؟

جواب الف - د : اگر شاغل نیست یا شغلی که دارد و حداقل یک چهارم مخارج او را تأمین نمی‌کند، سال خمسی ندارد و می‌تواند برای هر مالی که به دستش می‌رسد یک سال جدا قرار دهد.

۲ - مؤونه

س ۱۱ : النگویى را برای استفاده شخصی و در حدّ نیاز خریداری کردم

۲۰۴ استفتائات ج ۱

ولی قبل از استفاده دزدیده شد.

الف : اگر بعد از چند سال عین همان النگو برگردانده شود آیا خمس آن واجب است؟

ب : اگر بعد از چند سال قیمت آن را بدهند آیا خمس آن واجب است؟
جواب الف و ب : النگو یا قیمت آن خمس دارد.

س ۱۲ : اگر چیزی مثل خانه را نتوان یکجا تهیه کرد و آن را به تدریج تهیه کند و بسازد. مثلاً یک سال زمین خانه را بخرد و سال دوم مصالح آن را بخرد و سال سوم اسکلت ساختمان را بسازد و سال چهارم دیوار کشی و برق کشی و به تدریج در طی چند سال ساختمان را کامل کند و یا اینکه هر سال مقداری از قیمت خانه را بپردازد و بعد از چند سال صاحب خانه شود در این دو مورد آیا پول‌هایی که صرف ساخت خانه یا خرید خانه شده است، خمس دارد؟

جواب : در صورتی که به تدریج می‌سازد اگر این کار لازم است به طوری که اگر این کار را نکند در حق خانواده و آینده آن‌ها کوتاهی به حساب می‌آید خمس ندارد. اما اینکه هر سال مبلغی می‌پردازد و بعد از چند سال خانه را تحویل می‌دهند، خمس دارد.

س ۱۳ : طلاب علوم دینی کتاب درسی و مطالعاتی از پول شهریه و غیر شهریه می‌خرند برای مطالعه، بعضی از کتاب‌ها را استفاده نمی‌کنند و سر سال کتاب‌ها می‌رسد آیا خمس به این کتاب‌ها تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر مورد نیاز فعلی است هرچند از این جهت که در معرض مراجعه طلبه است و در وقت مراجعه تهیه آن ممکن نباشد یا دشوار باشد

خمس..... ۲۰۵

خمس ندارد و در غیر این صورت خمس دارد.

س ۱۴: اگر شخص نتواند یکجا خانه بخرد و هر ساله مقداری را پس انداز کند تا بعد از گذشت چند سال مثلاً هفت یا هشت سال با پول‌های پس انداز شده خانه بخرد آیا مشمول خمس می‌شود؟

جواب: متعلق خمس می‌شود.

س ۱۵: آیا مؤونه محدود و مقید به سال است و یا اینکه محدود به سال نیست بلکه اگر کسی چیزی را در سال دیگر به آن نیاز دارد و آن را می‌خرد جزء مؤونه محسوب می‌شود؟

جواب: اگر بالفعل نیاز ندارد و بعداً هم می‌تواند تهیه کند خمس دارد.

س ۱۶: شخصی در سال‌های گذشته مبالغی که معمولاً یارانه یا بخشش دیگران بود را خرج کرده و یا به کسی داده است و همچنین شک دارد که از اشیایی که خریده بود استفاده شده یا خیر، (چون این قضایا مربوط به گذشته است و دقیقاً یادش نیست) آیا اشکالی دارد از محاسبه و پرداخت خمس آن‌ها خودداری کند؟

جواب: در فرض مذکور نسبت به مشکوک‌ها با نماینده حضرت آقا مصالحه نماید.

س ۱۷: آیا به پولی که به عنوان صدقه در صندوق کمیته امداد که در

خانه داریم، می‌ریزیم خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب: خیر، خمس به آن تعلق نمی‌گیرد.

س ۱۸: معلمی بازنشسته هستم، از روزی که اولین حقوقم را گرفتم برای خودم سال مالی تعیین کرده‌ام و هر ساله خمس خود را پرداخت

۲۰۶ استفتائات ج ۱

نموده‌ام. بعد از ازدواج، همسر من که معلم است همین روال را ادامه دادیم. سال ۱۳۸۲ خانه‌ای دو طبقه بنا نمودم که از اول قرار گذاشتم طبقه بالا متعلق به تنها پسر من باشد (البته یک دختر هم دارم) سال ۱۳۹۲ که پسر من ازدواج کرد چون همسرش مایل نبود نزد ما بیاید به ناچار خانه‌ای برای او اجاره کردم که همه پول پیش را خودم دادم و اجاره‌اش را نیز خودم از کرایه طبقه بالا می‌پردازم (پول پیش خانه را به او بخشیده‌ام) حال که عروسم حاضر است به منزل خودشان (طبقه بالای منزل ما) بیاید چون مستأجر داریم باید ابتدا تخلیه شود بعد آن‌ها بیایند و خانه خود را تحویل بگیرند. در وصیت‌نامه‌ام قید کرده‌ام که این طبقه متعلق به رضا (پسر من) می‌باشد تکلیف خانه نسبت به خمس چیست؟

جواب : اگر خانه را به قبض پسران نداده‌اید و لو به اینکه سند آن را به نام فرزند کرده باشید و فرزند شما در زمان هبه بالغ رشید بوده هبه محقق نشده و قیمت آن به استثنای وامی که تعلق به آن گرفته متعلق خمس شده است.

س ۱۹ : الف : اقساطی که برای وام مسکن پرداخته می‌شود، خمس دارد؟

جواب : چنانچه به آن مسکن برای سکونت نیاز دارد و فعلاً در آن ساکن است یا در حال ساخت است و راهی برای خانه دار شدن جز این ندارد که با وام تدریجاً آن را بسازد و اگر این کار را نکند در مورد آتیه خود و خانواده سهل انگار به حساب می‌آید، خمس ندارد.

ب : آیا خودروی اقساطی خمس دارد؟

خمس..... ۲۰۷

جواب : مانند جواب قبلی است.

س ۲۰ : آیا کالای نسیه داده شده خمس دارد؟

جواب : اگر مقصود این است که کالایی را نسیه خریده‌اید، چنانچه

برای تجارت نخریده‌اید تا وقتی که پول آن را نپرداخته‌اید خمس ندارد و اگر مقصود این است که کالایی را نسیه فروخته‌اید، پول آن جزء طلب‌های شما حساب می‌شود، و حکم آن‌ها را دارد.

س ۲۱ : مقداری زمین مورد نیازم را فروخته‌ام به قصد اینکه در جای

دیگر خریداری کنم چون بدون زمین و خانه نمی‌توانم زندگی کنم. یک مقدار از قیمت زمین فروخته شده را در حالی که سر سال خمس منافعم رسیده بود گرفته‌ام و مقدار دیگر آن را بعد از سر سال منافعم گرفته‌ام. سؤال این است آیا پولی که در سر سال گرفته شده خمس به آن تعلق می‌گیرد؟ و پولی که بعد از سر سال گرفته‌ام خمس دارد؟

جواب : چنانچه زمین مذکور بیش از یک سال، مورد نیاز و مؤونه شما

بوده (به اینکه برای ساختن خانه مسکونی خریده بوده‌اید ولی بعد از سال خمسی بنا گذاشتید آن را به زمین دیگر تبدیل کنید) در این صورت از پول فروش این زمین به مقدار خرید آن خمس ندارد و ما به التفاوت بین قیمت خرید و قیمت فروش زمین خمس دارد اگر همه پول را سر سال به شما نداده‌اند از این ما به التفاوت آن مقدار که تا سر سال گرفته‌اید باید تخمیس شود و بقیه را وقتی گرفتید تخمیس کنید.

س ۲۲ : چهار برادر هستیم که صد متر زمین در شهر کابل به چهارصد

هزار افغانی خریدیم و چهار واحد خانه ساختیم، در هر چهار واحد زندگی

می نمودیم چون همه ما زن و بچه دار بودیم با مشکل زندگی می کردیم، مدتی بعد اینجانب یک قواره زمین خریدم، کم کم به مدت چهار سال این زمین را خانه ساختم و با زن و بچه هایم به خانه جدید آمدیم و خانه مشترک پیش برادرهایم ماند آیا پول هایی که در ساخت خانه جدید صرف نمودم خمس دارد؟ آیا حج بر من واجب شده است؟ ضمناً پسری بزرگ دارم که احتیاج به ازدواج دارد که پول ازدواجش به عهده من است اگر آن خانه مشترک را بفروشم که همان مقدار مدیون هم هستم، پولش خمس دارد؟

جواب : اگر تهیه خانه دوم، نیاز شما حساب می شود، خمس ندارد البته اگر خانه دوم را تدریجاً ساختید و سال بر آن گذشت باید جوری باشد که تهیه نکردن آن کسر شأن شما باشد و الاً خمس دارد، ضمناً اگر با فروش خانه اول یا دوم و رفتن به حج به سختی زیاد می افتید حج بر شما واجب نیست، و خانه اول پس از فروش اگر بیشتر از مبلغی که تهیه کردید شود زائد بر قیمت ساخت اگر تا سال خمسی مصرف در زندگی نشود خمس دارد.

س ۲۳ : اشخاصی که سال خمسی دقیق ندارند، به این معنا که در سال، زائد بر هزینه سالشان را - و لو با مسامحه - تخمیس می کنند اما چند سال دیگر حساب و تخمیزی ندارند. اگر خانه ای بخرند و یا بسازند یا ماشین سواری و ابزار و وسایل دیگری را تهیه کنند به نحوی که به طور تقریبی از هشتاد درصد تا صد درصد قیمت آن وسایل از پول غیر مخمس پرداخت شده باشد؛ آیا به آن ها خمس تعلق می گیرد؟

جواب : آن اموالی را که می داند با پولی خریده که سال بر آن نگذشته و آن اموال، مؤونه او شده است به آنها، خمس تعلق نمی گیرد و اگر می داند

خمس..... ۲۰۹

که با پولی تهیه شده است که سال خمسی بر آن گذشته باید خمس پول را بپردازد و اموالی که شک دارد که از قسم اول است یا قسم دوم، باید مصالحه کند با مرجع یا وکیل مرجع.

س ۲۴ : امروزه میان خانواده‌ها رقابت پنهان و گاه آشکاری در تجدید و تزئین خانه به ابزار و وسایل جدید و پیشرفته زندگی وجود دارد، از این رو سعی می‌شود جدیدترین و پیشرفته‌ترین وسایل، مانند تلویزیون‌های بسیار بزرگ «ال ای دی»، یخچال و فریزرهای جدید و پیشرفته، گوشی‌های بسیار پیشرفته و هوشمند همراه، ماشین‌های سواری لوکس و ... را با قیمت‌های بسیار بالا تهیه نمایند، این در حالی است که نیاز واقعی به آن وسایل ندارند و نسل قبلی همان وسایل را در اختیار دارند. حال سؤال این است که به این وسایل خمس تعلق می‌گیرد؟ اگر افرادی که سال خمسی نداشته‌اند از این وسایل بخرند چطور؟

جواب : اگر این وسایل و اموال و لو قیمت آن‌ها زیاد است در شأن شخص خریدار باشد، خمس ندارد، البته با فرض اینکه مؤونه او است، و مراد از شأن این است که مردم او را در خرید آن، سرزنش نمی‌کنند اما کسانی که سال خمسی ندارند اگر از پولی خریده‌اند که سال، بر آن نگذشته و در شأن آن‌ها باشد، خمس ندارد و الاً اگر بعد از گذشت سال خرید کنند خمس پول لازم است و اگر شک دارد از قسم اول است یا دوم، باید با مرجع یا وکیل آن مرجع مصالحه کنند.

س ۲۵ : مدت سه سال است که یک دستگاه آپارتمان به متراژ ۱۱۵ متر خریده‌ام به مبلغ نود و دو میلیون تومان که مبلغ چهل میلیون را نقدی و بقیه

۲۱۰..... استفتائات ج ۱

را اقساطی پرداخت نموده‌ام و حالا به علت نیاز با پول این آپارتمان می‌خواهم در شهر مقدس قم خانه‌ای بخرم و در فصل سرما در شهر قم و در فصل گرما در بخشایش که منزل دارم زندگی کنم لازم به یادآوری هست که خمس آپارتمان یاد شده را پرداخت نکرده‌ام آیا دو دستگاه آپارتمان من متعلق خمس است؟

جواب : اگر به تهیه آن آپارتمان نیاز داشته‌اید خمس ندارد و اگر به قیمت بیشتر از خرید فروخته‌اید زیادی قیمت آن، متعلق خمس است مگر اینکه در همان سال فروش، تبدیل به منزل دوم شود و نیاز به آن داشته باشید. س ۲۶ : یک دختر دم بخت در خانه دارم آیا به پول جهیزیه که جمع می‌شود خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : خمس دارد ولی اگر اجناس جهیزیه را بخرید خمس ندارد. س ۲۷ : اگر فردی مبلغی قرض گرفت و با آن ماشین زائد بر مؤونه خرید و تا سر سال خمسی چیزی از آن قرض را برنگرداند، آیا باید خمس این ماشین را بدهد؟

جواب : اگر ماشین برای تجارت نباشد خمس ندارد.

س ۲۸ : اگر بین سال خمسی یک ماشین زائد بر مؤونه خرید چهل میلیون تومان و تا سر سال خمسی قیمتش افت کرد و به بیست میلیون تومان رسید، حال باید چقدر خمس دهد؟

جواب : به قیمت فعلی باید خمس بدهد.

س ۲۹ : در طول سال‌ها و بدون بدهی خمسی چند تکه فرش خریداری کردیم و اکنون به اضطرار یکجا آن‌ها را فروخته و پول حاصله را در

خمس..... ۲۱۱

کار تجارت شرکت داده‌ایم تا از سود تجاری آن مددی فراهم شود وضع خمسی آن پول حاصله از فروش قالی‌ها چگونه است؟

جواب : اگر در سال خرید، مورد استفاده قرار گرفته باشد و به قیمت بیشتر فروخته‌اید، تفاوت قیمت خرید و فروش، جزء درآمد سال فروش است که اگر جنسی با آن بخرید، آن جنس به قیمت روز خمس دارد.

س ۳۰ : درخت‌های بید، چنار و غیره که برای ضرورت زندگی است آیا خمس دارد؟

جواب : اگر برای استفاده از سایه و زیبایی آن است یا به آن نیاز دارد خمس ندارد و اگر برای این است که با فروش چوب آن‌ها یا اجاره دادن درختان از درآمد آن امرار معاش کند حکم سرمایه را دارد و خمس دارد.

س ۳۱ : آیا سر سال خمسی می‌توان هزینه‌هایی مانند استهلاک سرمایه، خودرویی که وسیله کسب و درآمد است، هزینه‌های آب، برق، گاز، تلفن و ... را از درآمد کسر کرد و خمس باقیمانده را پرداخت نمود؟

جواب : بلی، می‌توان.

س ۳۲ : از کودکی تا به الآن مقدار کمی طلا دارم که از آن‌ها استفاده می‌نمایم ضمن اینکه تا به امروز خمسی پرداخت نکرده‌ام آیا به این طلا خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر از وقتی که مالک طلا شدید قبل از گذشت سال بر آن، مورد نیاز و استفاده شما بوده خمس ندارد.

س ۳۳ : اگر زمین یا خانه‌ای را برای استفاده بخرد و چند سال بماند و خلال این چند سال قیمت‌ها بالا و پایین رود و پس از چند سال آن زمین یا

۲۱۲..... استفتائات ج ۱

خانه را با سود بفروشد آیا به مجرد فروش باید خمس بدهد یا برای سود تا یک سال فرصت دارد و مخارجش را کسر کند و بعد خمس بدهد در صورتی که برای خودش سال نداشته باشد؟

جواب: تا سر سال خمسی مهلت دارد.

س ۳۴: پدر ما سقف زیر زمین و ستون‌های طبقه بالای خانه‌ای را زده بود و بعد از دنیا رفت و این خانه به چهار دختر و مادر ما (همسر متوفی) ارث رسید. مادر ما بعد از فوت پدرم حدوداً سی میلیون قرض کرد و آن را به صورت سه واحد در دو طبقه تکمیل نمود و بعد این قرض‌ها را کم کم از پول شهریه مرحوم پدرم و پول‌های دیگری که گاهی دست ما می‌رسید پرداخت نمود. بعد از یکی دو سال از ساخت آن اکنون یکی از دخترهای مجرد موقتاً در یکی از دستگاه‌ها و مادر و دو دختر دیگر در طبقه دیگر زندگی می‌کنند و یکی از دستگاه‌ها خالی و اثاث اضافه مادر و دخترها در آن است آیا آن مقدار از ساختمان را که بعد از فوت پدر تکمیل کردیم خمس دارد؟

جواب: اگر نیاز مبرم به مسکن داشته‌اید در فرض سؤال طبقه مسکونی مادر خمس ندارد و بقیه طبقات هم اگر مورد احتیاج و در حدّ شأن بوده خمس ندارد.

س ۳۵: خانه‌ای دو طبقه در بین سال خمسی خریداری می‌شود که هر دو طبقه فعلاً مورد احتیاج است اما در یک طبقه آن سکونت می‌شود ولی چون به دلایلی نمی‌توان از طبقه دوم استفاده کرد پس به ماهی هزار تومان اجاره داده می‌شود، آیا طبقه دوم خمس دارد یا خیر؟

جواب: خیر، خمس ندارد.

.....خمس ۲۱۳

س ۳۶: بنده از سالیان قبل به علت علاقه در مجالس اهل بیت (ع) شرکت نموده و سی دی و نوار کاست آن‌ها را تهیه می‌کردم که اکنون تقریباً صد نوار کاست و صد و پنجاه سی دی که همه را گوش داده‌ام در اختیار دارم و همچنین دارای پنجاه کتاب نوحه و روضه و تقریباً صد و پنجاه کتاب دیگر هستم که شامل کتابهای دینی و غیره است که بعضی را خوانده و بعضی را مطالعه نکرده‌ام و در صورت نیاز به آن‌ها مراجعه می‌کنم: اولاً: آیا به سی دی و نوارها و کتاب‌ها خمس تعلق می‌گیرد؟ ثانیاً: در صورت تعلق گرفتن خمس چگونه با کثرت آن‌ها و قیمت‌های متفاوت آن‌ها خمس آن‌ها را حساب کنم؟
جواب: اگر تا پایان سالی که این چیزها در آن خریده شده مورد نیاز استفاده بوده خمس ندارد و اگر قبل از پایان سال برای همیشه از آن بی‌نیاز شده‌اید و قیمت داشته است بنا بر احتیاط واجب خمس آن داده شود و اگر مقدار آن مشخص نیست با نماینده معظم له مصالحه کنید.

س ۳۷: شخصی پولی را قرض می‌کند و آن مقدار وام را جهت سکونت به عنوان ودیعه منزل نزد صاحب‌خانه قرار می‌دهد، و هر ماه نیز قسط آن وام را می‌پردازد. در این صورت آیا این مبلغ وام جزء مؤونه زندگی وی محسوب می‌گردد و در نتیجه سر سال خمسی متعلق خمس قرار نمی‌گیرد یا باید خمس آن را بپردازد به این صورت که یا هر ماه به مقدار قسط پرداختی، خمس قسط را بدهد و یا در پایان سال (سر سال خمسی) خمس اقساط پرداخت شده را محاسبه و پرداخت نماید؟

جواب: سر سال خمسی، خمس اقساط پرداخته شده را پرداخت کند.

س ۳۸: اینجانب به لحاظ شئونات شغلی و موقعیت اجتماعی

۲۱۴..... استفتائات ج ۱

تصمیم گرفتم به مرور زمان مبلغی را ذخیره کنم و نیتم آنست که این مبلغ را به همسرم هدیه دهم و به مرور این هدیه‌ها جمع‌آوری شود و منزل مسکونی خود را توسعه دهم آیا این مبلغ جمع شده به نحو تدریج در مدت چند سال و اعطای هدیه به همسر آیا چنین پولی خمس به آن تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر پول پس انداز شود سر سال ادای خمس آن لازم است و اگر هدیه شده و قبل از سال خمسی به همسر داده شده چنانچه مطابق شأن نبوده، خمس دارد و اگر مطابق شأن و جزء مخارج متعارف محسوب می‌شود خمس بر شما لازم نیست ولی در هر حال همسر شما خمس آن هدایا را که تا سال خمسی مصرف نکرده باید پرداخت کند.

س ۳۹ : الف : شخصی مغازه‌اش را به مبلغ دویست و سی میلیون تومان فروخته و مبلغی هم قبلاً از بابت رهن کردن خانه‌ای داشته و با این پول‌ها یک باب واحد آپارتمانی به مساحت شصت متر به مبلغ حدود سیصد میلیون تومان خریده است با توجه به اینکه مقداری از این پول غیر مخمس بوده آیا خانه خریده شده با این شرائط جزء مؤونه حساب می‌شود یا خمس دارد؟

جواب : پولی که از بابت فروش مغازه و رهن داشته اگر سابقاً خمس آن را نداده باید خمسش داده شود و پولی که از درآمد اثناء سال در همان بین سال برای خرید خانه مطابق شأن هزینه شده خمس ندارد.

ب : در صورت وجوب پرداخت خمس خانه اگر شخص توانایی پرداخت خمس خانه را نداشته باشد تکلیف چیست؟ آیا مصالحه لازم است؟

خمس ۲۱۵

جواب : بلی، برای تأخیر در پرداخت و یا تقسیط باید از مرجع یا وکیل او اذن بگیرد.

س ۴۰ : آیا خرید خانه برای آینده فرزندان خمس دارد؟

جواب : بلی، خمس دارد و برای تأخیر در پرداخت و یا تقسیط باید از مرجع یا وکیل او اذن بگیرد.

س ۴۱ : الف : شخصی مهریه همسرش طبق زمان سابق دویست میلیون تومان بوده و نرخ روز معلوم نیست. بابت مهریه همسرش خانه‌ای را به نام ایشان کرده که قیمت خانه سیصد میلیون تومان است. آیا این صد تومان اضافه خمس دارد؟

جواب : خمس دارد مگر مؤونه شود.

ب : آیا مهریه را به قیمت روز حساب کند یا به همان قیمت سابق که بوده است؟

جواب : همان مبلغ کافی است (مهریه دویست میلیون نزدیک به این زمان است و مشمول تورم بیست برابر نمی‌شود معمولاً).

س ۴۲ : ساختمان کوچکی دارم اجاره داده‌ام و فی الحال در منزل پدری خود می‌نشینم، آیا به ساختمان فوق خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر قبلاً در خانه یاد شده یک سال ساکن بوده‌اید خمس ندارد و همچنین اگر برای سکونت آینده تهیه کرده‌اید و در آینده نمی‌توانید تهیه کنید.

س ۴۳ : آیا مواد غذایی (مثل لیمو امانی، آبغوره) بعد از گذشت یک سال خمس دارد هرچند کم باشد؟ آیا می‌شود پولش را حساب کرد؟ آیا

۲۱۶ استفتائات ج ۱

می شود به خانواده خود بدهم؟ آیا می شود به برادرم که طلبه سید است بدهم؟

جواب : اگر آنچه از این مواد در آخر سال می ماند مالیت داشته باشد

به قیمتی که آن را از شما می خرند باید تخمیس شود و خمس در این مورد مثل بقیه موارد است، سهم سادات را می توانید خودتان به سید مستحق بدهید و دادن سهم سادات به برادری که سید مستحق است مانعی ندارد و صرف سهم امام (علیه السلام) باید با اجازه مرجع تقلید باشد.

س ۴۴ : الف : ملاک در مؤونه بودن چیزی، نیاز بالفعل و استفاده از

آن در طول سال می باشد یا شامل نیاز بالقوه هم می شود که الآن مورد نیازش نیست ولی اگر الآن آن را تهیه نکند بعداً برای تهیه آن دچار مشکل می شود و نمی تواند آن را به راحتی تهیه کند مانند اینکه سال آینده فرش نیاز دارد و اگر الآن نخرد دو سال دیگر فرش گران می شود و نمی تواند آن را بخرد؟ به عبارت دیگر آیا در معرض استفاده بودن کافی است؟

جواب : مجرد گران شدن ملاک نیست مادام اینکه می تواند در آینده

بخرد، و در مواردی که اگر امسال تهیه نکند در سال های بعد قدرت تهیه آن را ندارد، واجب نیست.

ب : وسائلی مثل پتو، ظرف و لباس را برای استفاده مهمان خریده ولی

در طول سال از آن استفاده نشده است. آیا خمس دارد؟

جواب : اینجور وسایل که لازم است در منزل باشد خمس ندارد حتی

اگر در طول سال استفاده نشود.

س ۴۵ : هزینه بیمارستان مرحومی مبلغ بیست میلیون تومان شده

است آیا دارای خمس است؟ اگر دارای خمس است به عهده خود مرحوم

است یا وارث مرحوم؟

جواب : هزینه درمان جزء مؤونه است و اگر از درآمد سال باشد خمس ندارد.

س ۴۶ : شخصی در بین سال خمسی، مبلغ هشتصد هزار تومان از درآمد بین سال خویش را صرف اجرای برنامه نواختن تشمال (ساز، دهل و کرنا) در مراسم عروسی پسرش نمود. و البته این کار بر خلاف میل ایشان و بنا به اصرار زیاد خانواده عروس بوده است. با توجه به شرط سوم از بند ج در مسأله شماره ۲۳۱۷ رساله توضیح المسائل جامع حضرتعالی (صفحه ۶۵۴) که قید شده «هزینه‌های جاری زندگی از موارد اسراف و تبذیر و سائر مصارف حرام نباشد»، اکنون سؤال این است که : آیا صرف این وجه در نواختن تشمال و... جزء مؤونه زندگی است تا پرداخت خمس آن در سر سال خمسی واجب نباشد، یا آنکه چون این وجه در کار حرام صرف شده، جزء مؤونه زندگی محسوب نمی‌شود و باید سر سال، خمس آن پرداخت شود؟

جواب : صرف در جهت حرام صرف در مؤونه محسوب نمی‌شود، بنا بر این خمس دارد و مجرد اصرار دیگران مجوز حرام نمی‌شود.

س ۴۷ : کارگر مجردی که هم نیاز به خانه و مسکن و هم نیاز به ازدواج دارد در جمهوری اسلامی ایران کار کرده و مبلغ پولی را از ارباب مکاسب به دست آورده است. الف : آیا به این مبلغ خمس تعلق می‌گیرد؟ ب : بر فرض تعلق خمس به این مبلغ، فعلا با این پول، خانه‌ای خریده شده است. امید است که این معامله را اجازه فرمایید و هم نسبت به خمس مربوطه - چون فعلا قادر به پرداخت دفعی آن نیستم - مجاز باشم که آن را به صورت تدریجی

۲۱۸..... استفتائات ج ۱

و قسطی به دفتر آن مرجع عالیقدر و یا فقرای منطقه پرداخت نمایم.

جواب : به مبلغ مذکور اگر از سال‌های قبل بوده خمس تعلق می‌گیرد و اگر نمی‌توانید خمس آن را یکجا بدهید به تدریج پرداخت نمایید، و سهم سادات را (یعنی نصف خمس را) به سید فقیر متدین مجازید پرداخت کنید و نصف دیگر را به دفتر یا نمایندگان حضرت آقا تحویل دهید و معامله خانه صحیح واقع شده است.

س ۴۸ : الف : در مناطق محروم و شیعه نشین افغانستان عده زیادی از مقلدین حضرت تعالی هستند که هر خانواده چند رأس بُز و گوسفند و یک یا چند رأس گاو شیری و کاری دارند و از شیر، پشم و سود حاصله آن استفاده می‌کنند، آیا احتیاج به تخمیس است؟

جواب : اگر برای استفاده شخصی خانوار مورد نیاز است خمس ندارد. و اگر با فروش شیر و پشم و سایر نمائات آن امرار معاش می‌کنند حکم سرمایه را دارد و خمس دارد.

ب : آیا زمین‌های مزروعی، عمارت و ملحقات آن احتیاج به خمس دارد؟

جواب : زمین مزروعی و مانند آن سرمایه کار است و خمس دارد مگر زمینی که مستقیماً خوراک خود را از آن به دست می‌آورد.

ج : خمس درخت‌های مثمر و غیر مثمر که از ثمر، محصولات یا چوب آن‌ها برای ساختمان سازی و یا سوخت استفاده می‌شود با چه معیاری محاسبه می‌گردد؟

جواب : حکم مورد اول را دارد.

د : با توجه به اینکه امرار معاش پنجاه درصد از این مردم از طریق کارگری و کارگرانی که در ایران دارند تأمین می‌شود، حال به این دست رنج و درآمدشان در چه موقع و چه زمانی خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : هر چه زاید بر مخارج سالشان باشد خمس دارد.

هـ : کسی که چند سال به جهت ندانستن مسأله و سهل انگاری و یا دلایل دیگری وجوهات شرعیه (خمس، زکات و ...) خود را پرداخت نکرده است وظیفه‌اش چیست؟

جواب : مواردی که قطعاً می‌داند در آن حقوق شرعی هست باید آن حق ادا شود و در موارد مشکوک نیاز به مصالحه با حاکم شرع دارد.

ضمناً درباره مورد «الف» و «ج» در صورتی که باید خمس بدهد چنانچه آن مال را در بین سال از درآمد آن سال خریده باشد یا به او هدیه شده باشد به قیمت فعلی، خمس آن پرداخت شود و اگر با مالی که خمس بر آن تعلق گرفته بعد از سال خمسی تهیه کرده باشد خمس مبلغی که برای خرید پرداخت کرده کافی است.

س ۴۹ : پدری جهت تهیه جهیزیه دخترش پولی را در بانک پس انداز کرده است که به هنگام مقتضی به مصرف مذکور برساند، آیا به این پس انداز خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر سال بر آن پول‌ها گذشته باشد خمس دارد.

س ۵۰ : آیا پولی که سربازان برای مراسم ازدواج جمع‌آوری می‌کنند، خمس دارد؟

جواب : اگر زائد بر مخارج سال باشد خمس دارد.

۲۲۰ استفتائات ج ۱

س ۵۱ : آیا به ماشین و وسائل خانه‌ای که بدون دادن خمس خریده شده و مورد استفاده قرار گرفته است خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر از درآمد سال خریده و تا آخر سال مورد نیاز بوده و استفاده شده خمس ندارد مگر مثل برنج و چیزهایی که جنبه مصرفی دارد که هر قدر زیاد بیاید و قیمت داشته باشد خمس دارد. و نیز چیزی را که دیگری تهیه کرده و به شما هدیه داده و قبل از سال مصرف شده خمس آن لازم نیست هرچند هبه کننده خمس نداده باشد.

س ۵۲ : آیا کسی که تا کنون خمس نداده و سال خمسی نداشته است و با پولی که پس از سال‌های متمادی جمع‌آوری نموده برای رفع مشکل خود و خانواده‌اش خانه و یا اتومبیل سواری شخصی خریداری کرده است، در هنگامی که می‌خواهد سال خمسی برای خود قرار دهد آن خانه و یا آن اتومبیل سواری شخصی متعلق خمس می‌باشد یا چون از ضروریات زندگی محسوب می‌گردند لازم نیست خمس آن‌ها محاسبه و پرداخت شود؟

جواب : در فرض مزبور که بر آن پول سال گذشته و بعد از گذشت سال آن را در خرید خانه یا اتومبیل صرف کرده است باید خمس آن پول را بپردازد.

س ۵۳ : دختری چهل ساله هستم برای گذراندن زندگی و مشغول کردن خود به خیاطی رو آوردم و درآمد محدودی داشتم از این درآمد هر از گاهی مقداری اندوخته می‌کردم تا اگر موقعیت ازدواج پیش آمد بتوانم مقداری جهیزیه تهیه کنم زیرا درآمد خانواده‌ام زیاد نبود، بعد از گذشت سال‌ها پول جمع‌آوری شده‌ام که دویست هزار تومان بود یک زنجیر طلا خریدم البته

.....خمس ۲۲۱

مقداری پول هم روی آن گذاشتم تا توانستم زنجیر بخرم. حال سؤال برایم پیش آمده این پول‌ها که یک سال بیشتر در تملک من به نیت خرید جهیزیه جمع کرده بودم و چون از ازدواج ناامید شده‌ام صرف خرید طلا کردم، باید خمس آن را بدهم؟

جواب : خمس آن پول را باید بدهید، و در صورت کاهش بیست برابری ارزش پول بنا بر احتیاط با وکیل مرجع تقلید مصالحه شود.

س ۵۴ : اگر شخصی که حساب سال خمسی دارد و هر ساله خمس خود را می‌پردازد و با درآمد محدود خود به ناچار جهت تامین هزینه جهیزیه دختران خود و هزینه ازدواج و مسکن فرزندان واجب النفقه خود به تدریج مبلغی را از صرفه جویی و درآمد سالانه خود با سپرده‌گذاری مشارکتی و یا به صورت مضاربه جهت تولید درآمد بیشتر و تامین نیاز آینده فرزندان خود کنار بگذارد و در طول سال خمسی بعدی خود اصل مبلغ سپرده‌ها و سود حاصل از آن را صرف خرید جهیزیه و ساخت و یا تکمیل مسکن نماید آیا بر مبلغ‌های مذکور که در طول سال خمسی جدا و سپس در سنوات بعدی در طول سال خمسی هزینه شود خمسی به آن تعلق می‌گیرد؟

جواب : بلی، خمس دارد.

س ۵۵ : باغچه کوچکی دارم (حدود ۷۵۰ متر) که با قرض تهیه و استفاده شخصی می‌کنم آیا به این باغچه خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر در حد شأن است خمس ندارد مگر اینکه بر پول آن سال خمسی گذشته باشد که همان مقدار از پول متعلق خمس است.

س ۵۶ : قبلا یک ماشین داشتم که بعد از ازدواج پسر، به او دادم که

۲۲۲ استفتائات ج ۱

وسیله کارش شود و قصد پس گرفتن ندارم (هبه کرده‌ام) بعدها یک ماشین (پراید) با قرض خریده‌ام که در حال حاضر از آن استفاده می‌کنم تکلیف خمس آن چیست؟

جواب : خمس ندارد.

س ۵۷ : مبلغ کمی پول پس انداز نموده بودم تا در آینده به واسطه این پول برای خود جهیزیه تهیه نمایم از آنجا که ما خانه نداریم و مستاجر هستیم و اسباب کشی برای ما سال به سال دشوار است، به جای خرید جهیزیه پول آن را در حساب سرمایه گذاری کوتاه مدت یکی از بانک‌های دولتی قرار داده ایم، آیا به این پول خمس تعلق می‌گیرد؟ و اینکه آیا به سود حاصل از این حساب نیز خمس تعلق می‌گیرد؟ چراکه پدر من قادر به خرید جهیزیه برای من نمی‌باشد.

جواب : به آن پول خمس تعلق می‌گیرد، و نسبت به سود اگر بانک دولتی است نصف آن را صدقه بدهید به فقیر متدین و بقیه را بردارید و اگر بانک خصوصی است با توجه به اینکه علم به رضایت صاحبان بانک دارید می‌توانید همه آن را بردارید.

س ۵۸ : خانه‌ای مسکونی به تدریج ساخته شده و هنوز تمام نشده و مبلغی تدریجی هم خرج آن کرده و خمس آن را نداده است و سه سال هم در آن خانه سکونت می‌کند حال می‌خواهد آن خانه را بفروشد و وجه آن را بین ورثه تقسیم کند و کارهای دیگری هم با آن انجام دهد آیا خمس دارد؟

جواب : خمس ندارد.

س ۵۹ : آیا به ابزار و وسایلی که قبلاً مورد استفاده بوده ولی الآن به

خمس..... ۲۲۳

هیچ عنوان استفاده نمی‌شود، خمس تعلق می‌گیرد؟ لازم به ذکر است ابزار فوق ممکن است بیست سال در خانه بدون استفاده بماند و اصلاً نیاز زندگی شخصی نباشد مانند آبگرمکن و سماور نفتی، تلویزیون، دوچرخه، وسایل نوزاد و مانند آن.

جواب : اگر بعد از گذشت سال خمسی از آن بی‌نیاز شده به آن خمس تعلق نمی‌گیرد.

س ۶۰ : الف : پسری که تصمیم دارد پول خود را کنار بگذارد تا به هنگام ازدواج از آن پول جهت خرید طلا برای همسرش که مرسوم است به هنگام عقد و عروسی خریده می‌شود استفاده کند، اگر این پول در هنگام سال خمسی خرج نشود آیا خمس دارد؟

جواب : بلی.

ب : چنانچه در فرض سؤال قبلی، به جای کنار گذاشتن پول، سکه یا طلای دست دوم بخرد، آیا خمس دارد؟

جواب : بلی، مگر خرید سکه یا طلا برای هدیه همان سکه یا طلا به همسرش لازم باشد و بعداً نتواند آن را بخرد و عدم خرید تدریجی آن، عیب محسوب می‌شود، و خرید تدریجی امر مرسوم و متعارفی باشد که در این صورت خمس ندارد.

س ۶۱ : منزلی داشتم مسکونی معاوضه کردم با منزل دیگر که ما به التفاوت داشت که وام بانکی گرفتم و به طرف پرداخت کردم. منزل اولی به قیمت پانصد میلیون تومان و منزل معاوضه دوم به قیمت هشتصد و بیست و پنج میلیون تومان آیا به منزل مسکونی خمس تعلق می‌گیرد؟ در صورتی که

۲۲۴ استفتائات ج ۱

نقدینه ای نداشتیم. در ضمن من پزشک عمومی هستم.

جواب : به منزل مسکونی که در شأن مکلف است خمس تعلق نمی گیرد.

س ۶۲ : آیا مالی که استفاده آن برای خود و خانواده می باشد همچون وسیله نقلیه یا باغ خمس به آن تعلق می گیرد؟
جواب : خیر.

س ۶۳ : کارمندی که روز جمعه یا سه ماه تابستان با اتومبیل شخصی خود کار می کند، آیا اتومبیل او خمس دارد؟
جواب : خیر.

س ۶۴ : منزل شخصی ام را که ساکن آن هستم گفتند خمس ندارد، اگر روزی من از این منزل بیرون بروم آیا باید خمس آن را بدهم؟
جواب : خیر.

س ۶۵ : آیا پولی که اندک اندک برای جهیزیه جمع می شود خمس دارد؟
جواب : بلی، اگر بماند خمس دارد.

س ۶۶ : کسی که سر سال خمسی اش ده میلیون پول به دستش می رسد ولی مبلغ بیست میلیون بدهکار است آیا باید خمس این ده میلیون را بدهد؟
جواب : اگر بدهکاری برای مؤونه زندگی باشد، از درآمد آخر سال کم می شود مگر اینکه شاغل نباشد، و صرف مبلغ بدهکاری قبل از به دست آوردن پول باشد که در این صورت کسر نمی شود.

س ۶۷ : الف : ظرفی که تا سر سال مصرف نشده آیا خمس دارد؟

۲۲۵ خمس

ب : لباسی که تا سر سال پوشیده نشده آیا خمس دارد؟

جواب الف و ب : به ظرف یا لباس در صورتی که مورد نیاز زندگی طبق شئونات باشد، خمس تعلق نمی‌گیرد گرچه تا سر سال، مورد استفاده قرار نگیرد.

ج : پارچه‌هایی به اندازه‌های مختلف دارم که استفاده نشده است آیا خمس دارد؟

جواب : بلی، خمس دارد.

د : آیا پول یا جنس که از طرف صاحب‌کار یا اقوام به عنوان هدیه یا پاداش یا عیدی می‌دهند سر سال خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر صرف در مؤونه نشده خمس دارد.

س ۶۸ : شخصی که سالِ خمسِ او در فروردین تمام می‌شود و او می‌خواهد در ماه بعدیش یعنی اردیبهشت مسافرت برود و برای بلیط مسافرت، در وسط ماه فروردین با پول سال قبلی بلیط هواپیما را تهیه کرده، آیا به آن بلیط خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر خرید آن قبل از سال خمسِ عرفا ضرورت داشته باشد، خمس ندارد.

س ۶۹ : برای ازدواج پسران یا دختران از چند سال پیش توسط پدر یا مادر یا برادر، مخارج ازدواج را جمع می‌کنند آیا به آن اموال خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : بلی، خمس تعلق می‌گیرد.

س ۷۰ : فردی برای ساختن منزل مواد لازم آن را در ظرف چند سال

جمع‌آوری می‌کند آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر نیاز مبرم به تهیه منزل دارد و تهیه آن به صورت تدریجی باید باشد، خمس ندارد.

س ۷۱ : اینجانب هر ساله حساب وجوهات شرعی خودم را پرداخت نموده‌ام ولی از پنج سال پیش شروع به ساخت منزل مسکونی مورد لزوم و در شأن و منزلت خود نموده‌ام و حساب وجوهات از دستم خارج شده است و علاوه بر کل درآمد حاصله در طول این مدت و گرفتن وام قرض‌الحسنه توانستم کار ساخت منزل را به پایان برسانم لذا خواهمشدم تکلیف خمس آنچه که هزینه ساخت منزل نموده‌ام مشخص نمایید؟

جواب : اگر بابت تهیه منزل مناسب شانتان بدهکار شده‌اید تا معادل آن بدهی را به دست نیاورده‌اید خمس بر شما واجب نیست، البته این حکم در صورتی است که تهیه منزل مسکونی به تدریج خلاف شأن شما نباشد مثل اینکه پول به اندازه کافی ندارید و تنها راه تهیه منزل مسکونی همین باشد.

س ۷۲ : پولی به جهت جهیزیه جمع‌آوری شده، و این پول نزدیک سال خمسی است آیا می‌شود خرج جهیزیه شود و خمس آن را نداد یعنی جزء مؤونه حساب می‌شود؟

جواب : بلی می‌تواند اگر مورد نیاز است و تهیه آن در شأن او است هر چند از جهت اینکه نمی‌تواند آن را یکجا تهیه کند و تهیه تدریجی آن امر مرسوم و متعارفی است.

س ۷۳ : اگر شخص شاغلی پول مخمس جهت امر دیگری مثل مصرف شخصی مصرف کرد آیا می‌تواند بعداً پول غیر مخمس را جایگزین

.....خمس ۲۲۷

آن کند؟

جواب : اگر در مخارج سالانه مورد نیاز صرف شود مثل خوراک و لباس می‌تواند از غیر مخمس کسر نماید.

س ۷۴ : آیا شخصی که حساب سال دارد می‌تواند در وسط سال خمسی‌اش برای فرزندش و یا همسرش منزل و یا مغازه خریداری کند؟ و اگر حساب سال نداشته باشد چطور آیا می‌شود در وسط سال چنین کاری را انجام دهد؟

جواب : در هر دو صورت اگر از درآمد بین سال خمسی برای فرزند و یا همسر کالایی بخرد و این کار در شأن او باشد خمس ندارد.

۳- خمس درآمد

س ۷۵ : برای مادرم بارها اقوام به صورت هدیه قواره چادر مشکی آوردند که از خیلی از آن‌ها یک سال خمسی گذشته است و من یکی دو بار از آن قواره‌ها پوشیدم و استفاده کرده‌ام آیا باید خمس آن‌ها را بدهم؟ قیمت آن‌ها را نمی‌دانم چگونه باید حساب کنم؟

جواب : خمس آن‌ها بر شما واجب نیست.

س ۷۶ : خانه‌ای که به ارث رسیده است چنانچه اجاره داده شود بهای اجاره که از آن به دست می‌آید اگر در سال خمسی باقی بماند، آیا خمس دارد؟

جواب : بلی.

س ۷۷ : ارثیه‌ای فروخته شده است و پول آن را در بانک گذاشته‌ام، آیا

به سود آن خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر گذاشتن پول در بانک به قرارداد شرعی باشد و احتمال بدهید به آن عمل می‌شود سود خمس دارد و در غیر این صورت اگر بانک دولتی است وقتی سود گرفته شد نصف آن را به فقیر متدین بدهید و نصف دیگر آن را می‌توانید تصرف کنید و اگر از مخارج سال زیاد آمد خمس دارد. و اگر بانک خصوصی است سود خمس ندارد و لازم هم نیست نصف آن را به فقیر بدهید.

س ۷۸ : نفقه‌ای را که به زن و فرزند می‌دهند اگر سر سال خمسی زیاد بیاید آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : بلی، خمس دارد.

س ۷۹ : مرحوم سر سال خمسی نداشته است، آیا پول منزل و وسائل اثاث منزل دارای خمس است یا خیر؟

جواب : اگر منزل را با درآمد سال و قرض خریده خمس ندارد. و اثاث منزل هم اگر با درآمد سال خریده و همان سال مصرف کرده خمس ندارد.

س ۸۰ : آیا به چک صادر شده در روز سال خمسی، خمس تعلق می‌گیرد یا جزء سال بعد حساب می‌شود؟

جواب : چکی که انسان از دیگری بابت طلبش می‌گیرد حکم سایر طلب‌ها را دارد که اگر سر سال قابل وصول باشد فوراً خمس آن را باید بدهد و اگر مدت‌دار باشد می‌تواند صبر کند در سررسید چک فوراً خمس آن را بدهد.

س ۸۱ : در کتاب الرافد آمده است : «لو كان عند المكلف نوعان من

خمس..... ۲۲۹

الكسب تجارة و وظيفة و اخذ من أرباح الوظيفة و صرفها في مؤنة تحصيل ربح التجارة، و حلت السنة الخمسية لأموال الوظيفة و بعد لم تخرج أرباح التجارة فهل يجب عليه اخراج خمس الأرباح التي صرفها في مؤنة تحصيل الربح؟ و اين گونه جواب داده شده: «نعم يجب اخراج خمسها، و إذا ظهرت الأرباح بعد ذلك استثنى مقدارها من الأرباح.» حال سؤال اين است كه آيا طبق اين مسأله اگر فردی با مجموع ده ميليون تومان درآمد کارمندی و هداياي واصله در بين سال خمسى دست به توليد كالايی زد و وقتى به سر سال خمسى اش رسيد ارزش مجموع آن چيزی كه از توليدى اش به دست آورد (اعم از محصول به دست آمده و ابزار كار خريد شده) بيش از دو ميليون تومان نبوده و تمام آن ده ميليون اوليه نيز خرج اين كار شده بود، به اين صورت كه بخشى از آن مصرف حقوق كارمند و ماليات و بيمه و تبليغ محصول و اجاره محل، حمل و مانند آن شد (بدل ندارد) و بخش ديگر هم صرف خريد ابزار كار مثل ميز و لپ تاب و مانند آن گرديد (بدل دارد). حال ايشان باز هم بايد خمس آن ده ميليون را بدهد يا خمس دو ميليون كافى است؟

جواب : خمس همان دو ميليون كافى است و مورد مسأله «الرافد»

جايی است كه بعداً سود دهی دارد و سرمايه اش عرفاً از بين نرفته است.

س ۸۲ : الف : شخصی كه سال خمسى دارد در طول سال درآمدی

داشته ولی برای مخارج زندگى كم مى آورد. و مقداری مقروض شده است

حالا آخر سال خمسى مبلغی نقد دارد كه چند برابر آن مبلغ برای مؤونه

مقروض است آيا با اينكه نقد دارد خمس تعلق مى گيرد؟

جواب : اگر شاغل است خمس به آن تعلق نمى گيرد و گر نه بايد خمس

۲۳۰ استفتائات ج ۱

آن‌ها را بدهد، مگر اینکه مصرف قرض بعد از کسب سود باشد.

ب : کسی که سال خمسی دارد در آخر سال مقداری ارزاق در حد پانصد هزار تومان ارزاق دارد که همین سال خریده است و چند برابر این مبلغ قرض دارد که بدهکاری برای همین سال است آیا به این ارزاق خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : همان جواب.

س ۸۳ : از شخصی بابت اجاره مغازه طلبکار هستم در طول سال خمسی طلب مرا نداده است در سال بعد می‌دهد آیا سال بعد که وصول می‌شود خمس دارد؟ در صورتی که بیش از این مبلغ که من طلبکار بودم در همان سال بابت مؤونه زندگی بدهکار بودم.

جواب : خمس ندارد.

س ۸۴ : اخیراً بازنشسته شده‌ام و مقداری پول به عنوان پاداش جهت امرار معاش داده‌اند آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر پول را به حساب شما ریخته‌اند تا وقتی که برداشت نکرده‌اید خمس ندارد. و اگر برداشت کرده‌اید و قبل از رسیدن سال خمسی در مؤونه زندگی مصرف کرده‌اید باز خمس ندارد. ولی اگر مقداری از آن تا آخر سال ماند خمس دارد.

س ۸۵ : شخصی مقداری پول برای مصارف خانه قرض کرده است و پول اجاره زمین، باغ و مغازه بعد از سر سال به دستش رسیده است آیا می‌توان قرض را از پول اجاره کم کرد؟

جواب : اگر اجرت مربوط به قبل از فرا رسیدن سال خمسی است

خمس..... ۲۳۱

می تواند کم کند و اگر مربوط به سال جدید است می تواند آن را صرف ادای قرض سابق کند.

س ۸۶ : آیا کسر مالیات مال، قبل از درآمد سال جایز است؟

جواب : اگر مالیات را پرداخت کرده و در راه تحصیل درآمد بوده است و از پول مخمس داده بود می تواند از درآمد آن سال کسر نماید.

س ۸۷ : فردی مقداری محصول عسل به دست آورده اگر خمس آن را به قیمتی که الآن از ایشان می خرند محاسبه و پرداخت کرد ولی توانست با بازاریابی و تبلیغ محصول خود را گرانتر از محاسبه امروز بفروشد آیا اضافی آن خمس دارد؟

جواب : ربح سال جدید است و اگر تا آخر سال صرف درمؤونه نشود باید تخمیس شود.

س ۸۸ : آیا به پولی که بیمه بابت خسارت ماشین بعد از تصادف، به صاحب ماشین پرداخت می کند خمس دارد؟

جواب : اگر به مقدار خسارت وارده باشد خمس ندارد.

س ۸۹ : انجام کاری طولانی را به کسانی واگذار کرده ایم و فقراتی پول به آنان پرداخته ایم ولی کار تمام نشده بدهی ما در پایان کار که نزدیک است محرز می باشد. در این حال سال خمسی فرا رسیده و پرداخت بقیه بدهی ما در سال جدید خمسی انجام می شود. ما به ناچار پولی برای تسویه حساب کار مذکور نگه داشتیم. آیا آن پول نگهداشته شده از خمس معاف است؟ البته اگر از آن پول چیزی بماند خمس آن را می پردازیم انشاء الله.

جواب : اگر این کار شما تجاری است و پول موجود بیشتر از بدهی

شما نیست، خمس ندارد.

س ۹۰ : شخصی از بانک صد میلیون قرض گرفته و با آن وسایلی برای تولید عسل خرید و تا آخر سال صد میلیون اصل قرض به علاوه بیست میلیون سود آن و پنج میلیون جریمه دیرکرد (مجموعاً یکصد و بیست و پنج میلیون) به بانک برگرداند. به فرض آنکه قرارداد قرضش از بانک تحت یکی از عقود اسلامی و صحیح باشد، حال آیا باید خمس بدهد؟

جواب : خمس ندارد.

س ۹۱ : شخصی خانه مسکونی دارد و با چند نفر در زمین یا خانه‌ای شریک می‌شود که بعد از گذشت چند سال از شراکت مبلغ پولی را به عنوان شراکت به این شخص می‌دهند آیا باید خمسش را بدهد؟

جواب : بلی، خمس دارد.

س ۹۲ : آیا هدیه خمس دارد؟

جواب : هدیه اگر در مؤونه سال صرف نشود خمس دارد.

س ۹۳ : شخصی قطعه زمینی را به عنوان هدیه به پسر کوچکش می‌دهد که هر وقت این پسر بزرگ شد برای خودش خانه بسازد آیا این پسر بعد از گذشت بیست سال باید خمس آن را پرداخت کند؟

جواب : بلی، خمس دارد.

س ۹۴ : سید فقیری که پول را به عنوان سهم سادات گرفته، و سر سال خمس او رسیده، آیا به این سهم سادات خمس تعلق می‌گیرد یا خمس ندارد؟

جواب : خمس ندارد.

خمس..... ۲۳۳

س ۹۵ : آیا ماشین‌هایی را که به مبلغ پنجاه هزار دلار خریده‌ام و فعلاً در بازار بیست هزار دلار قیمت گذاری می‌شود خمس آن را که می‌دهم پنجاه هزار دلار حساب کنم یا بیست هزار دلار؟

جواب : اگر با پولی، آن را تهیه کردید که سال خمسی بر آن نگذشته بود و فعلاً قیمت آن پایین آمده خمس آن را به قیمت فعلی حساب کنید، و اگر بر پول سال خمسی گذشته بود خمس پول را بدهید.

س ۹۶ : اگر کاسب در سال خمسی خود، اموالش را مخمس کرد و بعد با قسمتی از مخمس آن ملکی یا چیز دیگری خرید و در بین سال وقف کرد، آیا می‌تواند آخر سال از ارباح بین سال جایگزین کند و خمس آن مقدار مخمس را ندهد؟

جواب : چنانچه وقف مذکور مناسب شأن او بوده می‌تواند مخمس را از ارباح سال جدید کسر نماید.

س ۹۷ : زمینی مشمول خمس بوده و مالک زمین یک پنجم آن را تفکیک کرده و به مرجع تقلید تحویل داده است. اگر چهار پنجم باقی مانده بعد از چند سال افزایش قیمت داشته باشد مشمول خمس است؟

جواب : خمس ندارد مگر اینکه آن را به قصد تجارت و زیادی قیمت نگهداشته باشد که در این صورت زیادی قیمت چهار پنجم، خمس دارد.

س ۹۸ : وامی تقاضا کرده بودیم که سر سال خمسی به دست ما رسید. آیا به این وام خمس تعلق می‌گیرد در صورتی که برای دادن اقساط آن کمی با مشکل روبرو می‌شویم؟

جواب : وام خمس ندارد مگر اینکه وام باقی بماند و اقساط آن را از

۲۳۴ استفتائات ج ۱

درآمد سال پرداخت کنید که در این صورت به مقدار اقساط پرداختی خمس دارد.

س ۹۹ : آیا به لباس ها و پارچه هایی که به صورت کادو و هدیه به من داده شده و تا به حال از آن ها استفاده نکرده ام خمس تعلق می گیرد؟

جواب : بلی، اگر به آن لباس ها و هدیه ها سال گذشته خمس دارد.

س ۱۰۰ : به طور کلی خمس جنس، چه زمانی به قیمت روز و چه زمانی به قیمت خرید محاسبه می شود؟

جواب : اگر با درآمد سال خریده باشد و مورد استفاده قرار نگیرد به قیمت روز خمس دارد و اگر با پس انداز سال های قبل خریده باشد به قیمت خرید.

س ۱۰۱ : مرحوم پدرم یک خانه مسکونی خریداری نموده برای پسران و دختر خود با نوشته عادی و از سود و منافع کسب خود به تدریج قیمت آن را داده و این مرحوم سر سال داشته و خمس دهنده بوده و مسائل را هم به خوبی می دانست و بعد از انحصار وراثت این خانه به نام یکی از پسران شده و سهم دیگر ورثه را خریداری نموده است و این خانه مسکونی اضافه بوده و این وارث می خواهد آن را بفروشد و وجه آن را بین ورثه خود تقسیم کند و کارهای دیگری نیز با آن انجام دهد آیا این خانه خمس دارد؟

جواب : خانه مزبور از جهت ارث خمس ندارد و مقداری را که یکی از پسر ها از سهم دیگران خریده چنانچه با درآمد خود خریده و در سال خرید مورد استفاده قرار نگرفته خمس آن مقدار را باید پردازد.

س ۱۰۲ : الف : وجوهی که مردم در مناسبت های مختلف به حسینی

.....خمس ۲۳۵

می دهند و قسمتی از آن سال یا سال هایی در بانک باقی می ماند آیا خمس دارد؟

جواب : خیر، خمس ندارد.

ب : آیا سودی که در بانک بر سپرده مذکور اضافه می گردد خمس دارد؟

جواب : خیر، خمس ندارد.

س ۱۰۳ : کسی که مستأجر است و مبلغی پول به عنوان قرض الحسنه (رهن) به صاحب خانه می دهد، خمس این مبلغ را که رهن داده است کی پرداخت نماید؟ چون تا وقتی مستأجر است به این پول نیاز دارد تا طبق قرارداد یک ساله، آن را به صاحب خانه بدهد و سال بعد نیز که همان خانه یا خانه دیگری را اجاره می کند باید پول را به صاحب خانه بدهد بنا بر این شاید هیچ وقت پول به دستش نرسد.

جواب : هر وقت قرارداد اول تمام شود و امکان وصول آن باشد، خمس آن را بدهد یا دستگردان کند و بعداً بدهد.

س ۱۰۴ : اگر آپارتمان مسکونی که در آن ساکن هستم را برای سرمایه گذاری یا اضافه کردن به مبلغ فروش آپارتمان اداری برای خرید منزل مسکونی دیگر و یا برای هر دو منظور (سرمایه گذاری و خرید منزل) به فروش برسانم، متعلق خمس می شود؟

جواب : تفاوت قیمت خرید و فروش اگر ناشی از تورم نباشد یا ناشی از تورم کم (کمتر از دو برابر) باشد، جزء درآمد سال فروش است و اگر تورم، بیشتر از دو برابر باشد بنا بر احتیاط واجب خمس دارد.

س ۱۰۵ : زنی که همسرش فوت کرده و حقوق همسر فوت شده اش به

او می‌رسد آیا خمس به آن تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر مقداری را برداشت کرده و از مخارج سالش زیاد بیاید

خمس آن را باید بدهد و آنچه را برداشت نکرده خمس ندارد.

س ۱۰۶ : شخصی در شهر دیگر خانه‌ای خریده و در آن ساکن بوده،

اکنون چند سال است از آنجا منصرف شده و فعلاً پیش فرزندش در شهر

دیگری زندگی می‌کند و خانه قبلی، را فروخته آیا به مبلغ فروخته شده خمس

تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر ثمن فروش بیشتر از ثمن خرید بوده و این تفاوت ناشی

از تورم نباشد یا ناشی از تورم کم (کمتر از دو برابر) باشد ما به التفاوت جزء

درآمد سال فروش حساب می‌شود. و اگر ناشی از تورم دو برابری یا بیشتری

باشد، بنا بر احتیاط واجب درآمد محسوب می‌شود.

س ۱۰۷ : اینجانب علاوه بر اینکه خانه مسکونی برای زندگی دارم برای

افزایش ملک تعداد دو قواره زمین مسکونی خریده‌ام. زمین اول را با پولی که

خمس آن پرداخت شده به مبلغ یازده میلیون تومان خریدم که الآن نود میلیون

ارزش دارد و زمین دوم را با پولی که متعلق خمس نبوده است به مبلغ هفت

میلیون خریده‌ام که الآن هشتاد و پنج میلیون ارزش دارد. در صورتی که

بخواهم زمین‌های مذکور را برای فرزندان خردسالم نگهدارم که بعداً استفاده

کنند یا بخواهم بفروشم، آیا باید خمس آن‌ها را پردازم؟

جواب : اگر برای آتیه فرزندان است خمس به آن تعلق نمی‌گیرد و اگر

آن‌ها را بفروشد اضافه قیمت آن جزء درآمد سال فروش است و اگر در مخارج

زندگی صرف نشود خمس دارد.

خمس..... ۲۳۷

س ۱۰۸ : اگر پدر یا مادری در زمان حیات خود اموال خود را بین فرزندان خود تقسیم کند تا تقسیم ارث به بعد از حیات او موکول نشود، آیا چنین مالی مشمول احکام ارث است یا همچون درآمد عادی مشمول خمس خواهد بود؟

جواب : خمس دارد.

س ۱۰۹ : اینجانب در کارهای ساختمانی مشغول به کار هستم، در سال ۱۳۹۳ موقع حساب سال طلبم از کار فرما معلوم نبود تقریباً سه ماه بعد از سر سالم که حساب‌هایم را رسیدگی کردم طلبم مشخص شد و صاحب کار گفت که در عوض طلب شما و مبلغ دیگری که باید پرداخت کنی یک طبقه ساختمان به شما می‌دهم و من هم قبول کردم چون منزل ندارم. آیا این مبلغ با توجه به اینکه سر سال به من داده نشده جزء درآمد سال بعد حساب می‌شود؟ و اگر با این مبلغ و پولی که از خودم می‌گذارم یک طبقه خانه بخرم آیا خمس دارد؟

جواب : آنچه مربوط به طلب قبل از رسیدن سال خمسی شما باشد فوراً باید تخمیس شود هرچند بعد از سال خمسی تحویل بگیرید.

س ۱۱۰ : اینجانب سر سال خمسی دارم، و یک خانه دارم و مقداری پول پس انداز نیز دارم و دو دختر جوان و دم بخت هم دارم و برای پسر هم نامزد گرفته‌ام، اگر بخواهم عروسم را به خانه بیاورم دیگر پولی باقی نمی‌ماند، حال به این پول‌هایم خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : بلی، خمس تعلق می‌گیرد ولی اگر پرداخت خمس، موجب افتادن شما در سختی باشد، می‌توانید با وکیل مرجع تقلید خود دستگردان

۲۳۸ استفتائات ج ۱

کنید و بعد از رفع مشکل، آن را بپردازید به طوری که سهل انگاری صدق نکند.

س ۱۱۱ : شخصی زمینی را در ده سال قبل به مبلغ چهل میلیون تومان خریده است حالا زمین ترقی کرده و قیمت فعلی آن صد و پنجاه میلیون تومان شده است. شخص مذکور خانه کوچکی داشته و مغازه‌ای اجاره کرده بوده که بابت آن اجاره می‌پرداخته است، حالا به دلیل مشکلات اقتصادی می‌خواهد منزل قبلی را بفروشد و هزینه کند تا زمین خود را بسازد تا خانه‌ای و مغازه‌ای از آن حاصل شود. سؤال این است که آیا زمین فعلی خمس به آن تعلق می‌گیرد؟ (البته خمس خانه قبلی و مغازه‌ای که در آن مستأجر بوده را قبلاً پرداخت کرده است).

جواب : اگر زمین موات بوده یعنی سابقه آبادی نداشته باشد خمس پول خریداری آن را بدهد و نیز اگر زمین موات نبوده ولی بعد از گذشت سال خمسی بر پول با آن زمین را خریده و چنانچه قبل از گذشت سال خمسی با آن زمین خریده خمس زمین را به قیمت فعلی بدهد.

س ۱۱۲ : زمینی از پاداش و هدیه بازنشستگی پایان خدمت پدرم خریداری کردیم و بعد از مدتی آن را فروختیم آیا به سود فروش این زمین خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر زائد بر مؤونه بوده و بعد از خرید، سال بر آن گذشته است، تمام قیمت فعلی آن متعلق خمس است.

س ۱۱۳ : در برخی ادارات قسمتی از حقوق کارمندان را از حقوق اصلی آن‌ها به اجبار کسر می‌کنند تا در پایان دوره خدمتشان به آن‌ها عودت

خمس..... ۲۳۹

دهند؛ حال اگر کارمندی قبل از پایان خدمت از دنیا برود این حقوق کسر شده به خانواده اش تعلق می گیرد و به آن ها پرداخت می شود، وظیفه ورثه این شخص در خصوص خمس آن چیست؟

جواب : کسر این اموال اگر به صورت هبه باشد چنانچه متعارف است، دادن خمس آن ها از طرف میت واجب نیست و اما از طرف خودشان اگر اداره پول را به حساب ورثه واریز کرده تا وقتی برداشت نشده خمس ندارد. بعد از برداشت اگر مقداری از آن تا آخر سال خمسی صرف در مؤونه نشد، خمس دارد.

س ۱۱۴ : خانم مؤمنه ای مبلغ بیست و پنج میلیون تومان را در زمان حیات به عنوان مضاربه داده و امرار معاش می کرده است که این مبلغ از فروش اثاث خانه، طلا، ارث یا هبه شوهر مرحومش بوده است. حال این خانم فوت شده و وصیت به نماز و روزه و امور دیگر نیز دارد ولی ظاهراً مقلد کسی نبوده است اکنون تکلیف وصی ایشان نسبت به خمس و وصیت مذکور چیست؟

جواب : تخمیس لازم نیست مگر آنچه مربوط به وصیت راجع به خودش یا امور خیریه از طرف او است و باید به وصیت عمل شود مگر اینکه زاید بر ثلث باشد که در این صورت در زائد بر ثلث منوط به اجازه ورثه است. س ۱۱۵ : آیا سود علی الحساب پولی که در بانک است، خمس دارد؟

جواب : سود بانک خصوصی خمس ندارد و سود بانک دولتی، نصفش را به فقیر متدین باید داد و نصف دیگرش ملک سپرده گذار می شود، از این نصف دوم بعد از برداشت، هر چه سر سال از مخارج اضافه آمد خمس

دارد.

س ۱۱۶ : شخصی می‌خواهد حساب سال خمسی تعیین نماید، دو قطعه زمین از مرحوم پدرش به ارث به او رسیده است، حالا بعد از گذشت چند سال از فوت پدرش و تعیین سال خمسی آیا باید خمس این دو قطعه زمین را پرداخت نماید؟

جواب : خیر، واجب نیست.

س ۱۱۷ : شخصی سال خمسی دارد و امسال بیست میلیون خمس سرمایه و اموالش را پرداخت کرده است آیا سر سال بعد اگر زائد بر این سرمایه داشته باشد باید خمس بدهد یا اگر به همین مبلغ سرمایه هم داشته باشد باید خمس آن را پرداخت کند؟

جواب : اگر زائد بر مبلغی که سال قبل بعد از ادای خمس برایش مانده چیزی ندارد خمس واجب نیست.

س ۱۱۸ : شخصی خمس زمین و مغازه‌اش را پرداخت می‌کند و سر سال خمسی بعد سرمایه‌اش به اندازه همین زمین و مغازه است ولی مبلغ ده میلیون پول به دستش می‌رسد و بیشتر از خمس سال قبل نمی‌شود آیا باز هم باید خمس امسال را پرداخت کند؟

جواب : بلی.

س ۱۱۹ : شخصی شروع به رعایت مسایل شرعی نمود و بدون تحقیق، مرجعی را که مشهور بود به عنوان مرجع تقلید خود انتخاب کرد (مرجع اول) بعد از مدتی با تحقیق، مقلد آیت الله سیستانی شد (مرجع دوم) و پس از مدتی دیگر ضمن تحقیق، مقلد مرجع دیگری شد (مرجع سوم) حال مدتی

خمس ۲۴۱

است که به اعلم بودن مرجع فعلی خود شک کرده است و مجدداً مقلد آیت الله سیستانی شده است، سؤال این است :

الف : چون مرجع اول پرداخت خمس هدیه و یارانه را لازم نمی دانست و طبق نظر این مرجع خمس هدایای خود را پرداخت نکرد آیا در حال حاضر که مجدداً مقلد آیت الله سیستانی است (همان مرجع دوم) تکلیفی در این مورد دارد؟

ب : در فرض قبل اگر شخص کتاب‌هایی را با پول یارانه و هدیه دیگران خریده باشد و بدون استفاده از آن‌ها، اقدام به فروش آن‌ها کرده باشد (فروش آن‌ها مربوط به دوران قبل از این است که مجدداً مقلد آیت الله سیستانی شود) ولی در حال حاضر پول حاصل از فروش آن کتاب‌ها موجود باشد این پول مشمول خمس است؟ و اگر مشمول خمس است آیا باید یک سال بگذرد تا مشمول خمس شود یا باید همین حالا پرداخت نماید؟ مکلف به علت نداشتن شغل، سال خمسی معین ندارد.

جواب الف و ب : خمس هر مقداری که از هدیه و یارانه‌ها در ملک شما باقیمانده است باید پرداخت شود و همچنین پول کتاب‌هایی که مورد نیاز شما نبوده است، و ملاک گذشتن یک سال است از زمان مالک شدن پول‌ها البته یارانه تا وقتی که در حساب باشد و آن را نگرفته‌اید خمس ندارد.

س ۱۲۰ : پولی که به عنوان رهن یا قرض الحسنه به صاحب‌خانه داده می‌شود اگر سال خمسی برسد در حالی که به آن پول به شدت نیاز دارد به نحوی که اگر این پول نباشد زندگی با مشکل روبرو می‌شود آیا به این پول خمس تعلق می‌گیرد؟

۲۴۲ استفتائات ج ۱

جواب : بلی، خمس دارد ولی اگر سر سال خمسی قابل وصول نیست، لازم نیست خمس آن را فوراً بدهد ولی وقتی دریافت کرد باید فوراً خمس آن را بدهد و اگر نمی‌تواند خمس آن را یکجا پردازد با مراجعه به نمایندگان معظم له آن را به تدریج ادا کند.

س ۱۲۱ : چند سال پیش زمینی را خریداری کردیم که از آن دو مغازه ساختم و بالای آن‌ها را مسکونی کردیم ولی به علت بدهی نیمه کاره ماند مجبور شدیم یکی از مغازه‌ها را بفروشیم تا هم بدهی خود را پرداخت کنیم و هم آنکه بالای مغازه‌ها را کامل کنیم؛ حال چگونه باید خمس پرداخت کنیم؟

جواب : مغازه‌ها خمس دارد و بدهی مربوط به ساخت خانه و مغازه‌ها کسر می‌شود.

س ۱۲۲ : اگر شخصی قرض دارد و باید چند سال بعد آن را پرداخت نماید، آیا سر سال خمسی به پولی که جمع‌آوری شده (پس انداز) خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر آن قرض برای تهیه مؤونه بوده سال اول مقدار وام خمس ندارد و در سال‌های بعد اگر آن مؤونه ادامه داشته باشد و هنوز مدیون باشد، باز به مقدار باقیمانده از قرض خمس ندارد.

س ۱۲۳ : اینجانب دو وام گرفته‌ام که هر یک به ارزش پانزده میلیون تومان است که قسط یکی از آن‌ها چهارصد و پنجاه هزار تومان و قسط دیگری پانصد و چهل هزار تومان می‌باشد. یک وام ده میلیونی اسم نوشته‌ام که هنوز به نامم درنیامده است که آن را هم ماهیانه دویست هزار تومان پرداخت

خمس..... ۲۴۳

می‌کنم. چهل و چهار میلیون موجودی فعلی است که چهار میلیون و دویست هزار تومان آن بدهی است و سی میلیون آن هم پول هر دو وام می‌باشد. قسط‌های یک وام یک سال و قسط وام دیگر شش ماه گذشته است و از وام اول سه سال دیگر باقیمانده و از وام دوم یک سال و نیم دیگر باقیمانده است.

تا این لحظه هنوز خمسی پرداخت نکرده‌ام. حال وظیفه‌ام چیست؟

جواب : به وام خمس تعلق نمی‌گیرد مگر مقداری از آن که با درآمد سال پرداخت شده و آن مقدار صرف در مخارج زندگی نشده باشد. و مقداری که از درآمد سال‌های قبل در همان سال درآمد صرف در مؤونه نشد باید تخمیس شود.

س ۱۲۴ : اگر پول درمان را خود شخص بپردازد و بعد از سال خمسی

اداره بیمه آن پول را به او برگرداند، آیا متعلق خمس است؟

جواب : فعلاً خمس ندارد ولی اگر تا آخر سال جدید مصرف نشود خمس آن واجب است.

س ۱۲۵ : از شخصی طلبکار هستم و بعد از گذشت دو سال پولی را

که از او می‌خواستم به من می‌دهد آیا باید خمسش را پرداخت کنم؟

جواب : باید فوراً خمس آن پرداخت شود.

س ۱۲۶ : حقوق بازنشستگی که عموماً قسمتی از آن طبق قرارداد از

درآمد سال‌های قبل کسر شده است و پرداخت آن به زمان بازنشستگی

اختصاص یافته، آیا به مجرد دریافت باید خمس آن را پرداخت؟

جواب : خیر.

س ۱۲۷ : آیا پولی که قرض گرفته می‌شود چنانچه در سال خمسی

خرج نشده باشد خمس دارد؟

جواب : هر مقدار که اقساط آن را از درآمد خود پرداخت کرده، خمس دارد.

س ۱۲۸ : الف : اینجانب دبیر بازنشسته آموزش و پرورش هستم. مبلغ شش میلیون و پانصد هزار تومان در پایان بازنشستگی از صندوق ذخیره فرهنگیان به بنده پرداخت شده، آیا به آن، خمس تعلق می‌گیرد؟ لازم به ذکر است این مبلغ طی چند سال از حقوق ماهیانه برداشت شده و یک سوم هم دولت هدیه داده و یک سوم هم سود علی الحساب بوده است.

جواب : نسبت به یک سوم که از حقوق ماهیانه کم شده - که برای شما ذخیره شده - از وقتی که به حساب شما ریخته‌اند خمس آن را باید پردازید و نسبت به دو سوم دیگر تا وقتی که در بانک است خمس ندارد هرچند سال‌ها بماند اما پس از برداشت چنانچه تا آخر سال خمسی در هزینه زندگی مصرف نشود خمس دارد.

ب : مبلغ شصت و نه میلیون هم به عنوان پاداش پایان بازنشستگی به بنده تعلق گرفته حکم آن چیست؟

جواب : حکم آن همان است که در دو سوم مبلغ سابق بیان شد.

س ۱۲۹ : اینجانب چندین سال قبل تصمیم گرفتم از منزل مسکونی‌ام به علت اینکه فرسوده و قدیمی بود نقل مکان کنم لذا در جای دیگری خانه مناسب و در شأنم را ساختم و در آن سکونت کردم و چون دخترم منزلی نداشت آن خانه مسکونی اولی را در اختیارش گذاشتم بعد از چندین سال سکونت الآن چون دخترم و بعضی از نوه‌هایم نیاز مالی دارند آن خانه

خمس..... ۲۴۵

مسکونی اولی را فروختم، مقداری از مبلغ فروش آن خانه یک واحد مسکونی جهت دخترم خریداری کردم و مبلغ دیگری از آن را به یکی از نوه‌هایم که نیازمند است دادم و در نظر دارم بقیه آن را جهت مخارج و هزینه زندگی ام سپرده‌گذاری کنم و جای دیگری هم درآمد ندارم. سؤال این است که آیا مقدار مال سپرده‌گذاری شده خمس دارد؟

جواب : اگر منزلی را که فروخته‌اید قبلاً با خریدن مالک شده‌اید به اندازه پول خریدش خمس ندارد، و زائد بر آن را اگر در سال فروش، صرف در مخارج زندگی نکنید خمس دارد.

س ۱۳۰ : این جانب در ایران زندگی می‌کنم و زمینی را در کابل برای زندگی و ساخت خانه خریداری کردم؛ اما به دلایلی آنجا نرفتم و پس از گذشت چند سال آن زمین را فروختم و با پول آن در قم خانه خریداری کردم و در آن زندگی می‌کنم، حال سؤال من در مورد خمس است :

الف : اگر زمین را با پول مخمس خریداری کرده باشم، حکم چیست؟
جواب : چنانچه در همان سالی که زمین را فروخته‌اید خانه‌ای مورد نیاز خریده‌اید خمسی ندارد و اگر خانه قم را سال بعد از فروش زمین خریده‌اید زائد بر قیمت خرید زمین خمس دارد.

ب : اگر زمین را با پول درآمد سال و غیر مخمس خریداری کرده باشم، حکم چیست؟

جواب : اگر خانه‌دار شدن شما منوط به این بوده که زمین و مصالح آن را تدریجاً تهیه کنید و این کار امر مرسوم و لازمی بوده به طوری که ترک آن بی‌فکری و بی‌برنامگی برای آینده محسوب می‌شده است و در همان سالی

۲۴۶ استفتائات ج ۱

که زمین را فروخته‌اید خانه مورد نیاز را خریده‌اید خمس ندارد و اگر خانه قم را سال بعد از فروش زمین خریده‌اید، زائد بر قیمت خرید زمین خمس دارد.

ج: آیا خانه‌ای که فعلاً با پول آن خریداری کرده و در آن زندگی می‌کنم

خمس دارد یا خیر؟

جواب: خیر.

س ۱۳۱: اینجانب عازم مکه هستم ثبت نام اولیه را خانمم با پول

بازنشستگی‌اش به صورت هبه برای من ثبت نام کرده است یک سال هم برای

بقیه مخارجش یا وام گرفته‌ام یا قرض آیا بابت پول‌هایی که برای ثبت نام خرج

کرده‌ام باید خمس پرداخت کنم؟

جواب: مبلغ اولیه متعلق خمس است اگر خانم شما آن پول را

به شما تحویل داده شما باید خمس آن را بدهید و اگر مثلاً کارت به کارت

کرده ایشان باید خمس بدهند.

س ۱۳۲: شخصی که قصد تعیین سال خمسی دارد و در زمین موروثی

پنج باب مغازه ساخته و از اجاره بهای آن‌ها امرار معاش می‌کند، با توجه به

اینکه مغازه‌ها سرمایه شخصی می‌باشد، اکنون محاسبه خمس مغازه‌ها به چه

نحوی می‌باشد؟ آیا به قیمت هنگام ساخت و ساز محاسبه می‌گردد یا به

قیمت ارزش روز؟

جواب: اگر از درآمد بین سال، مغازه‌ها را ساخته مغازه‌ها منهای زمین

آن به قیمت فعلی باید تخمیس شود و اگر با پولی که سال بر آن گذشته،

مغازه‌ها را ساخته به همان قیمت ساخت، تخمیس می‌کند.

س ۱۳۳: بنده مشغول به کشاورزی و دامداری در روستایی حوالی

خمس..... ۲۴۷

کاشان بوده‌ام که اکنون هشتاد سال دارم، اکنون با توجه به بیماری و کهن سالی توان ادامه آن را ندارم و محل امرار معاشم پول پرداختی کمیته امداد و یارانه می‌باشد که ماهیانه دویست هزار تومان می‌باشد که تقریباً تمام آن وجه صرف هزینه‌های درمانی خود و همسر می‌شود، سال‌های قبل از محل درآمد خود که خمس آن هم پرداخت شده زمینی در کاشان به مبلغ حدود سیصد هزار تومان خریداری نموده‌ام و اکنون بعد از سال‌ها حدود هشتاد میلیون به فروش رفته است مقصود از خرید زمین هم داشتن سرمایه‌ای برای ایام پیری و ناتوانی و هزینه‌های بعد از مرگ و خرج کفن و دفن خود و همسر بوده است در فرض سؤال با توجه به عدم درآمد و بیماری و کهن سالی طرفین آیا به مبلغ مذکور که حاصل از فروش آن زمین است خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : قیمت خرید را که خمس آن را داده‌اید از هشتاد میلیون کم کنید و خمس بقیه را باید پردازید. بله زیادی که ناشی از تورم دو برابر یا بیشتر باشد احتیاط واجب تخمیس آن است.

س ۱۳۴: شخصی با معیت فرزندش از پول کارگری مبلغی را پس انداز می‌کند و توسط کسی دیگر چند متر زمین برای خود خریداری می‌کند و بعد از چهار یا پنج سال زمین را می‌فروشد و یک باب منزل مسکونی خریداری می‌کند که الآن این دو شخص با خانواده‌هایشان در همان خانه زندگی می‌کنند حال در فرض سؤال به قیمت زمین مزبور که با آن خانه‌ای مسکونی خریداری شده است آیا خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : نسبت به پول اولیه اگر قبل از خرید زمین، سال خمسی بر آن گذشته، خمس دارد و اگر سال خمسی بر آن نگذشته و زمین را خریده بود که

۲۴۸ استفتائات ج ۱

در آن، منزل مسکونی بسازد، و بعد تصمیم گرفته آن را بفروشد و با آن منزل مسکونی بخرد (در صورتی که تهیه منزل، برای او در آن وقت متوقف بر این بود که به تدریج، ساختمان را بنا کند) پول اولیه خمس ندارد و همچنین زیادی قیمت آن خمس ندارد اگر قبل از گذشت سال خمسی صرف منزل مسکونی کند و اگر زمین را خریده که بعداً بفروشد، تمام آن متعلق خمس است.

س ۱۳۵: اگر فردی مبلغی معین را برای خرید ماشین به حساب شرکت خودرو سازی واریز کند و سال خمسی فرد بگذرد و پس از آن ماشین را تحویل بگیرد آیا به آن پول که برای پیش خرید پرداخت کرده خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب: باید خمس بدهد و اگر پول را علی الحساب داده و معامله بعداً صورت می‌گیرد خمس همان مبلغ را بدهد کافی است.

س ۱۳۶: طبقه دوم منزل مسکونی که کسی اطلاع ندارد مربوط به پدر خانواده است و اگر خانواده و بستگان متوجه بشوند پدر را سرزنش می‌کنند که چرا با توجه به شرائط حاد و عسر و حرج خانوادگی که دارد آن طبقه را برای آینده فرزند نابالغ خود در نظر نمی‌گیرد، آیا این طبقه خمس دارد؟

جواب: بلی، خمس دارد.

س ۱۳۷: اینجانب از مهاجرین افغانی هستم. در بین ما مرسوم است که پدر وقتی می‌خواهد عروس بیاورد حدوداً مبلغ سی الی چهل میلیون تومان هزینه می‌کند که از قبل مقداری به عنوان هدیه و شیربها به پدر عروس می‌دهد تا برای دخترش جهاز بخرد و مقداری برای خرید طلای عروس و

خمس..... ۲۴۹

غیره هزینه می کند و تهیه این مبلغ با شرائط کارگری به راحتی امکان پذیر نیست بلکه باید پدر داماد و خود داماد چندین سال کار کنند و ذخیره کنند تا برای ازدواج یکجا مصرف می کند آیا به این پول خمس تعلق می گیرد؟

جواب : بلی، خمس دارد.

س ۱۳۸ : مرحوم پدرم زمینی خریداری نموده و سر سال داشته و اهل خمس بوده و مسائل را هم به خوبی می دانسته است و به یکی از پسران زمین را به صورت رسمی واگذار نمود و حالا این پسر می خواهد آن زمین را بفروشد و وجه آن را بین وراثت تقسیم کند آیا خمس دارد؟

جواب : اگر زمین را به پسرش نبخشیده - فقط به معامله صوری به او واگذار کرده است - و احتمال می دهید از دادن خمس زمین غفلت کرده بر ورثه خمس واجب است.

س ۱۳۹ : زمانی که در اداره مشغول به کار بودم مسئولین اداره (تعاونی مسکن) به واگذاری یک قطعه زمین با گرفتن سه میلیون تومان پول از اینجانب و دیگران اقدام نموده اند و از طرفی چون اینجانب دارای دختری دم بخت می باشم تصمیم گرفتم زمین فوق را جهت جهیزیه و خرج عروسی دخترم اختصاص دهم و از طرفی چون ممکن است در موقع ازدواج مشتری برای زمین پیدا نکنم یا آن را در ناچاری خیلی به زیر قیمت بفروشم می خواهم آن را الآن بفروشم. حال سر سال خمسی به پول این زمین، خمس تعلق می گیرد؟

جواب : به زمین خمس تعلق گرفته است مگر اینکه موات بالأصالة بوده که در این صورت به پول خرید، خمس تعلق گرفته است.

۲۵۰ استفتائات ج ۱

س ۱۴۰: اگر شخصی خانه مسکونی خود را بفروشد تا منزل دیگری خریداری نماید، اگر این پول مدت یک سال یا کمتر یا بیشتر بماند آیا خمس دارد؟ و اگر با این پول خانه کوچک تر خرید پول اضافه آمده آیا خمس دارد؟ و اگر خمس دارد خمس آن به نحو احتیاط واجب است یا فتوا؟

جواب: در مورد سؤال از پول فروش خانه قبلی، به مقدار قیمت خرید آن خمس ندارد و ما به التفاوت بین قیمت خرید خانه قبلی، و قیمت فروش آن از درآمد سال فروش حساب می شود و چنانچه آن را هم در مؤونه سال فروش صرف کند خمس ندارد و از این ما به التفاوت آن مقدار که صرف در مؤونه سال فروش نشود خمس دارد و حکم مزبور فتوا است.

س ۱۴۱: شخصی از دنیا رفته و سه خانه دارد، که در یکی از آنها خودش زندگی می کرده و دو خانه دیگر را نصف کرده و نصف آن دو خانه را به فرزندانش تملیک نموده است و نصف دیگر آن ها را برای خودش نگهداشته، و از این دو نصف سهم خود اصلاً استفاده نکرده است. حال که از دنیا رفته آیا به این نصف هر دو خانه که سهم خود شخص است خمس تعلق می گیرد؟

جواب: بلی، خمس تعلق گرفته است ولی اگر ملتزم عملی به خمس نبوده پرداخت آن بر ورثه لازم نیست.

س ۱۴۲: کسانی که قصد تشرف به حج یا عمره را دارند، برای حفظ نوبت باید مقداری پول به بانک بسپارند که این مبلغ مطابق قرارداد مضاربه است و سود نیز به آن تعلق می گیرد و پس از حدود سه سال یا بیشتر، نوبت تشرف آن ها فرا می رسد لطفاً بفرمایید آیا به اصل پول (غیر مخمس) و سود

حاصله از آن خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اصل پول خمس دارد و سود آن اگر دریافت نشود خمس ندارد، مگر اینکه مضاربه شرعی باشد که در این صورت سود آن هم هرچند دریافت نشده باشد خمس دارد.

س ۱۴۳ : خمس خوراکی‌های زندگی ما پنجاه هزار تومان شده است آیا باید آن را پرداخت کنیم؟

جواب : بلی، باید پرداخت کرد.

س ۱۴۴ : شخصی خمس خود را در زمان حیاتش نداد. آیا بر وارثان واجب است که خمسش را بدهند یا خیر؟ مخفی نماند که پدر اعتقاد به خمس داشته اما توفیق پرداخت نداشته است.

جواب : اگر التزام عملی به پرداخت آن نداشته خمس واجب نیست.

س ۱۴۵ : شخصی به هر دلیلی در کوتاه مدت نمی‌تواند خمس مالش را پرداخت کند. آیا می‌تواند - به خاطر اینکه تصرفات، انفاقات، نماز، روزه و سایر عباداتش صحیح و شرعی باشد - هزینه مخارج سالانه خود را از سرمایه‌اش کنار بگذارد و خمس آن را بدهد؟ همانند افرادی که می‌خواهند حج بروند و خمس هزینه‌های سفر حج خود را پرداخت می‌کنند. آیا با این اقدام مجاز در تصرف در اموالش می‌شود؟

جواب : خمس هر مالی را که بدهد، می‌تواند در آن مال تصرف کند ولی به هر حال ادای خمس همه اموال در فرض امکان، واجب فوری است.

س ۱۴۶ : اگر بانک با سپرده‌گذار معامله شرعی صحیح با رعایت شرائط انجام دهد و احتمال بدهد که بانک طبق قرارداد با مبلغ سپرده معامله

۲۵۲ استفتائات ج ۱

شرعی انجام می‌دهد آیا سود آن حلال است؟ و آیا خمس آن باید پرداخت شود؟

جواب : بله، سود آن حلال است و خمس دارد.

س ۱۴۷ : فردی مجرد از افغانستان می‌آید و کار می‌کند و پولش را برای پدر و مادر می‌فرستد و خودش نیز خانه و زندگی (زن و فرزند) ندارد ولی خودش برای تشکیل خانواده نیاز به پول دارد آیا این مبالغی که به دست می‌آورد خمس دارد؟ اگر خمس دارد به عهده این فرد است یا به عهده والدینش می‌باشد؟

جواب : آنچه اضافه بر هزینه سالش می‌باشد باید خودش خمس آن را بدهد.

س ۱۴۸ : مادر اینجانب از درآمد و پس انداز خود یک قطعه زمین خریداری کرده است و چون اینجانب تک فرزند ایشان بوده‌ام زمین ارث به من رسیده است و مادر اینجانب حدود سی و نه سال پیش دستش از دنیا کوتاه شده است و با آگاهی کامل به اینکه خمس زمین پرداخت نشده است. ضمناً اینجانب مستمری بگیر بنیاد شهید هستم و منبع درآمد دیگری به جز اجاره زمین فوق ندارم.

الف : آیا به این زمین خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر مادر شما اهل خمس دادن نبود - و لو نسبت به آن زمین - خمس آن زمین بر شما لازم نیست و اگر اهل خمس دادن بود باید خمس زمین پرداخت شود. و چنانچه زمین را با پولی که سال بر آن گذشته خریده بر همان قیمت خرید تخمیس می‌شود و اگر از درآمد بین سال خریده

خمس..... ۲۵۳

به قیمت فعلی تخمیس می شود.

ب: اگر به زمین مذکور خمس تعلق می گیرد با توجه به اینکه نمی توانم به صورت یکجا پرداخت کنم چه پیشنهادی ارائه می شود؟

جواب: به نماینده حضرت آقا مراجعه نمایید تا به شما مهلت بدهد و به اقساط پردازید.

س ۱۴۹: الف: شخصی چند سال پیش بیست و دو میلیون تومان مال مخمس داشته و تا چند سال پس از آن، سرمایه اش کم و زیاد می شده و به بیست و دو میلیون رسیده است و در دو سال اخیر، سرمایه اش به پنجاه میلیون رسیده است. اکنون متوجه شده و یقین دارد خمس مالی را که در چند سال قبل داده به اهلش نداده است اکنون آیا باید خمس بیست و دو میلیون را نیز پرداخت کند؟ سال هایی که سرمایه اش از سال قبل اضافه می شده ولی به بیست و دو میلیون نمی رسیده آیا باید خمس آن را بدهد؟

جواب: بلی، باید خمس آن را بدهد.

ب: حساب سال این فرد در ربیع الثانی بوده و در ماه ربیع الاول امسال مال جدید غیر از سرمایه قبلی، به دست او رسیده و تجارت کرده و سود حاصل شده است، سود این مال را باید با همان سرمایه قبلی، در ماه ربیع الثانی پرداخت کند یا می تواند در ماه ربیع الاول سال آینده خمس سود باقیمانده را بدهد؟

جواب: باید سر سال خمسی خود که ماه ربیع الثانی است خمس آن ها را بدهد.

س ۱۵۰: اینجانب در گذشته ورشکست شده و با لطف خداوند و

۲۵۴ استفتائات ج ۱

زحمات زیاد در طی چند سال مال التجاره‌ای تهیه کرده و مشغول کار هستم، در سال گذشته با درآمد سال‌های گذشته یک مغازه به صورت قسطی خریداری نمودم که طبق فتوای جنابعالی متعلق خمس می‌باشد. با توجه به اینکه تهیه این مغازه با مشکلات متعددی همراه بوده و اکنون خمس به آن تعلق گرفته آیا می‌توانم خمس پرداخت نکنم؟

جواب: چنانچه پرداخت خمس به صورت یک دفعه برای شما مشکل است با مراجعه به دفتر به شما مهلت می‌دهیم که به صورت تدریجی آن را پرداخت کنید.

س ۱۵۱: اینجانب به همراه برادر و پدرم مغازه‌ای را به صورت شریکی خریداری کردیم که سرمایه ما می‌باشد و سهم هر کدام از ما دو دانگ از شش دانگ است. از آنجا که پدر بنده، مغازه یا زمین یا خانه‌ای را قبالة همسر بنده قرار ندادند، سهم خودم از آن مغازه که دو دانگ می‌شود را به نام همسرم زدم لطفاً بفرمایید که آیا به این دو دانگ سهم همسرم، خمس تعلق می‌گیرد؟ و اگر تعلق می‌گیرد و همسرم پولی ندارد که بابت خمس بدهد تکلیف ما چیست؟ اگر خودم آن را بپردازم قبول است؟

جواب: اگر این سهم را به خانم هدیه کرده‌اید و ایشان هم قبض کرده است پس از گذشت یک سال خمس دارد، و در صورتی که نمی‌تواند نقداً پرداخت کند با دفتر تماس گرفته و به صورت قسطی پرداخت نماید. و شما هم با درخواست ایشان می‌توانید پرداخت کنید.

س ۱۵۲: اگر یک سنی، شیعه شود آیا باید خمس اموال به دست آمده در دوران مخالفت را پرداخت کند؟ نسبت به زکات چگونه؟

.....خمس ۲۵۵

جواب : اموالی که فعلاً موجود است را باید پردازد، همینطور زکات را باید پرداخت کند مگر اینکه قبلاً به شیعه اثنی عشری که واجد دیگر شرائط است پرداخت کرده باشد.

س ۱۵۳ : هدایایی که شخص از کربلا برای اقوام فقیرش می برد آیا می تواند بابت سهم سادات خود حساب کند؟

جواب : اگر گیرنده سید فقیر متدین است مانعی ندارد ولی باید با اذن حاکم شرع باشد.

س ۱۵۴ : شخصی در کشور هندوستان راننده کامیون بوده و بر اثر سانحه رانندگی دار فانی را وداع گفته است این مرحوم دارای همسر بدون فرزند می باشد و طبق حکم دادگاه هند، بیمه موظف به پرداخت مبلغی به همسر و مادر وی شده است. با توجه به اینکه وصیتی از مرحوم به جای نمانده است حالا شرعاً این مبلغ چطور بین همسر و مادر وی تقسیم می گردد؟ ضمناً این مبلغ به مدت یک سال دست همسر و مادر وی مانده است آیا به این مبلغ خمسی هم تعلق می گیرد؟ و آیا می توان از این مبلغ برای اجرت نماز و روزه قضای این شخص استفاده نمود؟

جواب : اگر به عنوان دیه است حکم دیه را دارد یک چهارم آن مال همسر و بقیه مال مادر است و گرنه طبق مقررات إعطا کننده عمل شود و بعد از گرفتن سهم خود می توانند آن را برای نماز و روزه بدهند. ضمناً اگر دیه باشد خمس ندارد و گرنه از زمانی که از حساب برداشت کرده اند اگر یک سال گذشته و صرف مؤونه نکرده اند خمس آن واجب است.

س ۱۵۵ : الف : آیا به نظر حضرتعالی، پولی که بابت بیمه عمر به

۲۵۶ استفتائات ج ۱

صورت سالیانه پرداخت می شود جزء مخارج و مؤونه مستثنای از خمس حساب می شود و یا اینکه باید سر سال خمسی، خمس مبالغ پرداخت شده را پردازد؟

جواب : اگر مناسب شأن شخص نیست جزء مؤونه سال محسوب نمی شود و خمس دارد.

ب : پولی که شرکت بیمه بعد از چند سال به این شخص می دهد، آیا خمس دارد؟ و اگر دارد آیا می تواند تا سر سال خمسی صبر کند و یا اینکه فوراً پردازد؟

جواب : اگر شرکت پول را به حساب شخص واریز کرده باشد تا وقتی برداشت نکرده خمس ندارد. بعد از برداشت اگر مقداری از آن تا آخر سال صرف در مؤونه نشد خمس دارد.

ج : آیا پولی که از بیمه به ورثه می رسد خمس دارد؟ و آیا جزء درآمد سال وصول محسوب می شود؟

جواب : همان جواب.

س ۱۵۶ : شخصی سهام بانک خریده و باید هر سال مقدار پولی بابت خرید سهام پردازد آیا خمس آن را در آخر سال خمسی حساب کند یا زمانی که همه سهام را گرفت به صورت یکجا پرداخت نماید؟

جواب : باید خمس آن را سر سال بدهد.

س ۱۵۷ : در ماه محرم و روز عاشورا مؤمنین برای نذر امام حسین (علیه السلام) پول، روغن و برنج می دهند اگر از نذر زیاد بیاید و برای محرم آینده نگهداری شود خمس دارد؟

جواب : خمس ندارد.

س ۱۵۸ : پولی که در صندوق خیریه مسجد جمع می شود بعد از گذشت یک سال آیا خمس دارد؟

جواب : خیر، خمس ندارد.

س ۱۵۹ : الف : مال یا ملکی که وظیفه شرعی در مورد آن پرداخت ردّ مظالم است یا خمس از نوع مال حلال مخلوط به حرام، برای مکلف روشن و مشخص نیست، وظیفه شرعی در چنین مواردی پرداخت رد مظالم است یا خمس؟

جواب : اگر مقدار مال مشخص نیست که یک پنجم است و یا کمتر یا بیشتر و مالک را هم نمی شناسد کافی است که یک پنجم آن را بدهد، و احتیاط واجب این است که به قصد ما فی الذمه بدهد و قصد خصوص ادای خمس یا رد مظالم را نکند، و به کسی هم بدهد که هم مصرف خمس است و هم رد مظالم. و اگر مقدار را می داند باید به عنوان ردّ مظالم صدقه داده شود. و چنانچه مالک او را می شناسد باید مال را به او برگرداند و اگر در مقدار مال او شک دارد با او تراضی کند.

ب : در مال یا ملک مخلوط به حرام که صاحب و مقدار آن معلوم نیست اگر به جای خمس همه مال یا ملک را به عنوان ردّ مظالم پرداخت نماییم شرعا بریء الذمه می شویم یا قبل از تخمیس تصرف حتی به صورت ردّ مظالم هم جایز نیست؟

جواب : با مراعات احتیاطی که در جواب سؤال قبلی گذشت مانعی ندارد.

۲۵۸ استفتائات ج ۱

ج : در مواردی که تشخیص داده نمی شود که خمس باید پرداخت نماییم یا رد مظالم و می خواهیم احتیاط نموده و هر دو را پرداخت نماییم، آیا اول باید خمس بدهیم یا رد مظالم یا فرقی نمی کند هر کدام اول باشد؟
جواب : به احتیاطی که در جواب الف گذشت عمل شود، و می توانید اول رد مظالم بدهید و بعد خمس را.

س ۱۶۰ : الف : اگر شخصی وصیت نماید که فلان مبلغ را برای من از اموال بعد از وفاتم در راه خیر صرف نمایید، و ورثه مسامحه نمایند تا سال از روی این مبلغ بگذرد آیا به این مبلغ خمس تعلق می گیرد؟
جواب : اگر آن مبلغ متعلق خمس بوده خمس آن را پرداخت نکرده لازم است خمس آن پرداخت شود و در غیر این صورت پرداخت خمس آن لازم نیست.

ب : در صورتی که باید خمس بپردازند آیا باید از سهم خودشان بپردازند یا خمس را باید از همین مبلغ کسر نموده و بقیه را برای میت خرج نمایند؟

جواب : می توانند خمس همین مبلغ را پرداخت کنند.

س ۱۶۱ : کسی که خمس نمی دهد و زن و بچه های بالغ او یقین دارند که این خانه و فرش و لباس با عین پول خمس نداده خریده شده، وظیفه این زن و بچه ها چیست؟ اگر در این خانه یا روی این فرش و یا با این لباس نماز بخوانند، نمازشان صحیح است یا باطل؟

جواب : برای زن و بچه های او و دیگران هیچ مشکلی نیست در خوراک و پوشاک و مسکن و نماز و پول هایی که می گیرند و به طور کلی هر

خمس..... ۲۵۹

مالی از این شخص که او به دیگران اجازه تصرف دهد یا تملیک کند، تصرف در آن برای دیگران جایز نیست.

س ۱۶۲: اگر شخصی با عین پول خمس نداده خانه رهن نماید، آیا می‌تواند در آن خانه نماز بخواند؟

جواب: اشکال ندارد.

س ۱۶۳: کسی که با عین پول خمس نداده پول قبض آب را بدهد، آیا وضو و غسل با آن آب صحیح است؟

جواب: بلی، صحیح است.

س ۱۶۴: پدر اینجانب خرید و فروش طلا انجام می‌دهند و در بازار با عده‌ای شریک هستند و برای اینکه محیط کسبی در بین شرکای خود، برایم فراهم کنند و ما تأمین معاش کنیم مقداری طلا به من بخشیده‌اند و خود ایشان هم خمس آن را قبلاً داده‌اند ولی از مال خودشان جهت سرمایه‌گذاری من خرج کرده‌اند، سؤال ما این است: این سرمایه برای حداقل ورود ما برای شراکت در بازار بوده و در صورت نبودن و یا کمتر از این مقدار با وجود بی‌تجربگی و تازه وارد بودنم شرکا نمی‌پذیرند و در صورت برداشت مقداری از آن باید از این کسب خارج شوم و امکان دارد با مشکل تأمین معاش مواجه شوم. تکلیف خمس چگونه است؟ آیا می‌شود آن را به من ببخشند؟

جواب: در فرض مذکور می‌توانید با کسب اجازه از دفتر یا نمایندگان آقا خمس آن را تدریجاً بپردازید.

س ۱۶۵: پرداخت خمس به علت حسابرسی و شاید عدم نقدینگی طلا با تأخیر چند ماه انجام می‌شود و در این مدت با زائد طلای سال یا پول

۲۶۰ استفتائات ج ۱

همزمان در سال جدید دارد کار می‌شود و سود دارد. آیا مصرف این سود یعنی مصرف سود سرمایه‌ای که هنوز خمس آن داده نشده و هنوز سال مالی جدید هم نرسیده، اشکال دارد؟ و اگر اشکال دارد تکلیف چیست با توجه به اینکه نمی‌شود سود سرمایه خمس نداده را در این مدت کم دقیق حساب کرد؟ و اگر راهی پیدا شود ملاک فروش وزن طلا برای پرداخت خمس آن به قیمت پایان سال مال است یا قیمت روز طلا که سود مشخص شده؟

جواب : تأخیر به اذن حاکم شرع جایز است، و معیار وزن سر سال خمسی است که باید به قیمت فعلی تخمیس شود.

س ۱۶۶ : شخصی به صورت معامله سلف، جنسی را فروخته است ولی چند ماه قبل از موعد تحویل جنس، سال خمسی او می‌رسد. آیا این شخص باید خمس مبلغ دریافتی را بدهد؟

جواب : اگر سر سال قیمت جنس فروخته شده که باید به مشتری بدهد کمتر از پولی است که از مشتری گرفته (ثمن) باید خمس مقدار ما به التفاوت را بدهد.

س ۱۶۷ : حدود صد میلیون تومان پول به عنوان ارث به شخصی رسیده است. این شخص می‌داند که ارزش این پول در ده سال دیگر، بسیار افت می‌کند لذا با این پول زمین و یا سکه می‌خرد تا ارزش فعلی آن در آینده حفظ شود و اصلاً قصد این را ندارد که قیمت آن بالا رود، آیا ترقی قیمت آن خمس دارد؟

جواب : خمس ندارد، مگر اینکه آن را به قیمت بیشتر بفروشد و آن زیادی تا آخر سال در مؤونه مصرف نشود.

خمس..... ۲۶۱

س ۱۶۸ : شخصی آپارتمانی را که پدرشان به ایشان هبه نموده است جهت تامین مخارج زندگی به فروش رسانده است. با بخشی از آن آپارتمانی را رهن کرده و ما بقی را در بانک سپرده گذاری نموده تا با سود آن امرار معاش نماید، وضعیت خمس ایشان چگونه است؟

جواب : اگر در سالی که به ایشان هبه شده مورد احتیاج او بوده است و در آن سکونت داشته و در سال های بعد فروخته خمس ندارد.

س ۱۶۹ : شخصی ملکی را که به او هبه شده است فروخته و با پول آن قبل از گذشت سال خمسی یک آپارتمان خریده و با درآمد اجاره آن امرار معاش می نماید. حال پس از گذشت حدود سه سال می خواهد آپارتمان مذکور را بفروشد و تبدیل به دو آپارتمان کوچک تر برای خود و فرزند در شرف ازدواجش نماید، حساب خمس ایشان چگونه است؟

جواب : باید خمس پولی را که بابت فروش آن آپارتمان دریافت کرده بدهد، و خمس اجرت المثل آپارتمان را هم بدهد.

س ۱۷۰ : مقداری طلا و جواهرات زینتی به عنوان هدیه برای همسر خود خریداری کرده ام که به طور متعارف از آن استفاده می نماید ولی عقیده خودشان این است اگر در بحث ازدواج دختر یا پسر دچار مشکلی شویم از آن استفاده نمایند و آن را تبدیل به پول نمایند، چه حکمی دارد؟

جواب : اگر این هدیه دادن مناسب شأن شما باشد، خمس بر شما و خانم شما واجب نیست.

س ۱۷۱ : اینجانب حدوداً صد گرم طلای زینتی خریدم به عنوان اینکه بعداً بفروشم و خرج مکه نمایم و الآن از آن استفاده می کنم و مبلغ شش

۲۶۲ استفتائات ج ۱

میلیون تومان وجه نقد دارم و نیز مبلغ بیست و پنج میلیون تومان پسرم برای مصرف خوراک و پوشاک من و همسر و فرزندم داده که میان ما دو نفر مشترک است و در بانک خصوصی گذاشتم و سود آن را و درآمد دیگری که همسرم دارد برای مصارف خوراک و پوشاک و مریضی استفاده می‌کنیم و کفایت می‌کند و منزل مسکونی از خود همسرم می‌باشد و خودم یک بار سگته کردم و فعلا خوب شدم اما برای همیشه دارم مصرف می‌کنم با توجه به موارد فوق :

الف : آیا با آن مقدار دارایی که دارم حج بر من واجب است؟ با توجه به اینکه خودم به تنهایی نمی‌توانم به حج بروم، البته مبلغ شش میلیون پول نقد قبل از مریضی ام داشتم و همسرم نیز بدون سود آن بیست و پنج میلیون تومان درآمد دیگر و زمین و خانه دارد و وضع مالی هر سه پسر خوب است.

جواب : اگر مجموع این اموالی که دارید بعد از کسر خمس شش میلیون و دوازده و نیم میلیون به اندازه هزینه حج باشد و با صرف آن در حج دچار مشکل شدید در زندگی نمی‌شوید مستطیع می‌باشید و چنانچه برای رفتن به حج احتیاج به همراه دارید و به تنهایی نمی‌توانید به حج بروید در صورتی داشتن این اموال موجب استطاعت شما می‌شود که برای خرج همراه شما هم کافی باشد.

ب : آیا به آن بیست و پنج میلیون تومان خمس تعلق می‌گیرد؟ چون اختیار به دست من و همسر است.

جواب : خمس تعلق می‌گیرد.

ج : آیا طلاهایم را که به نیت خرج سفر حج خریدم ولی به عنوان زینت

خمس..... ۲۶۳

استفاده کردم خمس به آن تعلق می گیرد؟

جواب : اگر نیاز به زینت با آن طلاها داشته باشید خمس ندارد.

د : آیا طلایی که برای جهیزیه دختر یا برای روز مبادا کنار می گذاریم

خمس دارد؟

جواب : اگر برای زینت مورد نیاز او بوده و بعد از استفاده در سال های

بعد آن را کنار بگذارید دیگر خمسی ندارد.

س ۱۷۲ : در برخی موارد درگیری با قاچاقچیان بعد از ضبط محموله

قاچاق از طرف فرماندهان ما فوق ممکن است مقداری پول به عنوان تشویقی

به ما داده شود آیا به این پول خمس تعلق می گیرد؟

جواب : اگر از مخارج سال زیاد بیاید خمس دارد.

س ۱۷۳ : الف : مالی که یکبار خمسش را داده اند همچون باغ یا زمین،

چنانچه قیمتش بالا رود آیا خمس ترقی قیمت در سال بعد لازم است یا هر

گاه آن را بفروشد باید خمس بدهد؟

جواب : اگر آن را به قصد تجارت نخریده باشد و نگهداری آن هم

برای تجارت نباشد ارتفاع قیمت آن در سال های بعد خمس ندارد.

ب : اگر با پول مخمس چیزی را خریداری کند و در بین سال قیمتش

بالا رود آیا دادن خمس ترقی قیمت سر سال خمسی لازم است؟

جواب : همان جواب.

س ۱۷۴ : اگر با پول غیر مخمس چیزی را خریداری کند و بعد از چند

سال قیمتش بالا رود حال که می خواهد خمسش را بدهد روز خرید را

حساب کند یا اکنون که می خواهد خمس آن را پردازد؟

۲۶۴ استفتائات ج ۱

جواب : اگر بر پول سال نگذشته بود به قیمت فعلی و الاً به قیمت خرید خمس بدهد.

س ۱۷۵ : آیا حقوق بازنشستگی که بعد از وفات شخص به بازماندگان می‌رسد خمس دارد؟

جواب : بعد از دریافت یا خرید جنسی با آن اگر از مخارج سال زیاد بیاید خمس دارد و مجرد ریختن به حساب تا دریافت نشود و چیزی با او خرید نشود خمس ندارد.

س ۱۷۶ : فردی صد میلیون تومان به قصد تولید عسل قرض می‌گیرد سر سال خمسی خود عسل و وسایل کارش را فقط ده میلیون تومان نقداً می‌خرند، چراکه بخشی از پول را خرج پرسنل و کرایه و مانند آن کرده و آنچنان که توقع داشته نیز محصول به دست نیاورده است. حال بفرمایید در حالات زیر چه مقدار باید خمس دهد؟

الف : اگر تا سال خمسی خود هیچ مقدار از قرض خود را نداده باشد؟
جواب : خمس ندارد.

ب : اگر تا سال خمسی بیست میلیون تومان از قرض خود را داده باشد؟
جواب : خمس ندارد.

ج : اگر فرد فوق الذکر علاوه بر مبلغی که قرض گرفته مجموعاً مقدار پنج میلیون تومان درآمد غیر مخمس هم در طول سال صرف تولید عسل فوق کرده باشد آیا باید خمس این پنج میلیون را هم سر سال بدهد؟ و آیا تغییری در محاسبه خمس او ایجاد می‌شود؟

جواب : خمس ندارد مگر هنگام مصرف کردن آن پنج میلیون، سال

بر آن گذشته بوده باشد که خمس آن را باید بدهد.

د: اگر فرد فوق الذکر هیچ خمسی در سال اول ندهد و تا سال خمسی بعدی مجموع عسل و وسایل کارش بیست میلیون تومان قیمت پیدا کند که بخشی از آن مربوط به این است که عسل بیشتری به دست آورده و بخشی از آن به این خاطر است که قیمت عسل بالاتر رفته است، حال بفرمایید در حالات زیر چه مقدار باید خمس دهد؟

۱- اگر تا این سال خمسی جدید نیز هیچ مقدار از قرض خود را نداده باشد؟

جواب: خمس ندارد.

۲- اگر تا این سال خمسی جدید مجموعاً سی میلیون تومان از قرض خود را داده باشد (بیست میلیون تومان در طول سال اول و ده میلیون تومان در طول سال دوم برگردانده است).

جواب: خمس ندارد.

ه: محصولی که این فرد تهیه نموده از نظر خودش محصول بسیار با کیفیتی است که توانسته با زحمت بسیار و معرفی طولانی مدت مشتری‌های بسیار محدودی پیدا کند که در اندازه محدود آن را کیلویی صد و پنجاه هزار تومان بخرند. اما اگر بخواهد همه محصول را الآن بفروشد بیش از کیلویی سی هزار تومان نمی‌خرند. لطفاً بفرمایید معیار محاسبه مقدار درآمد حاصله ایشان کدام نرخ است؟

جواب: معیار همان دومی است.

س ۱۷۷: الف: در برخی مناطق و روستاها مردم معمولاً دام دارند از

۲۶۶ استفتائات ج ۱

قبیل گوسفند، بز، گاو که در منزل خود از شیر و پشم آن‌ها استفاده می‌کنند و بعضاً هم چند رأس آن را در سال می‌فروشند، آیا جدا از اضافه بر مؤونه سال بر خود دام‌ها و همچنین گوساله و بزغاله آن خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر از شیر و پشم و گوشت آن‌ها (نه از فروش آن) در زندگی خودتان استفاده می‌کنید خمس ندارد و به غیر آن‌ها خمس تعلق می‌گیرد.

ب : و همچنین درخت‌های مثمر و غیر مثمر با فروختن چوب درخت‌های غیر مثمر و همچنین میوه تر و خشک که در بازار فروخته شود و در مخارج خانه سالانه خرج شود بدون در نظر گرفتن اضافه بر مؤونه سال آیا در خود درخت و همچنین حاصل درخت جداگانه خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : درخت‌ها در فرض مسأله خمس دارد.

س ۱۷۸ : ارثیه‌ای فروخته شده است و پول آن را در بانک گذاشته‌ام، آیا به سود آن خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر گذاشتن پول در بانک به قرارداد شرعی باشد و احتمال بدهید به آن عمل می‌شود سود خمس دارد، و در غیر این صورت اگر بانک دولتی است وقتی سود گرفته شود نصف آن را به فقیر متدین بدهید و نصف دیگر آن را می‌توانید تصرف کنید، و اگر از مخارج سال زیاد آمد خمس دارد. و اگر بانک خصوصی است سود خمس ندارد.

س ۱۷۹ : آیا پولی که به عنوان رهن منزل در دست صاحب‌خانه داریم خمس دارد؟

جواب : بلی خمس دارد، ولی تا وقتی که از صاحب‌خانه پس نگرفته‌اید ادای خمس لازم نیست.

خمس..... ۲۶۷

س ۱۸۰ : آیا هبه مشمول خمس است؟

جواب : بلی، خمس دارد.

س ۱۸۱ : آیا پولی که خانم به عنوان دستمزد قالیبافی دریافت می کند و

به شوهرش می بخشد خمس دارد؟

جواب : اگر قبل از گذشت سال آن را به شوهر ببخشد و او در سال

بخشش در مؤونه صرف نکند بر شوهر لازم است خمس آن را بپردازد.

س ۱۸۲ : آیا ارث میت که وارث آن را به کسی ببخشد، گیرنده باید

خمس آن را بپردازد؟

جواب : بلی، اگر در مؤونه سال صرف نکند باید خمس آن را بپردازد.

س ۱۸۳ : اگر کسی سر سال خمسی اش ده میلیون خمس بدهد و سال

بعد سرمایه او به همین مقدار باشد آیا باید خمس مواد غذایی که در خانه

مانده را بدهد؟ و حال آنکه زائد بر سال قبل چیزی ندارد؟

جواب : اگر آنچه امسال به دست آورده است بیشتر از مبلغی که سال

قبل پس از تخمیس مانده نباشد خمس ندارد.

س ۱۸۴ : اگر گوسفند خاصی را در روز معینی نذر کرده باشیم که در

همان روز معین سال خمسی ما هم باشد آیا پرداخت خمس آن واجب است؟

جواب : اگر قبل از رسیدن زمان دقیق سال خمسی (مثل ظهر اگر ظهر

زمان دقیق سال خمسی اوست) ادای نذر کرد، خمس ندارد و اگر ادا نکرد

خمس دارد.

س ۱۸۵ : در روز سال خمسی، شخص نقاشی را به خانه آوردم و با او

قرارداد بستم تا خانه را رنگ آمیزی کند، آیا می توانم این مقدار اجرت را کسر

نمایم؟

جواب : خیر.

س ۱۸۶ : برادر اینجانب به وجوب خمس اعتقاد داشته است، و ما شاهد بودیم چند بار به سادات فقیر از خمس اموال خود به عنوان سهم سادات به آن‌ها پرداخت می‌کرد ولی نمی‌دانیم که همه سهم سادات را پرداخت کرده‌اند یا خیر، همچنین متأسفانه نمی‌دانیم که همه سهم امام (علیه السلام) یا بخشی از آن را پرداخت کرده‌اند یا خیر، حال که سه سال از فوت ایشان گذشته است و املاک ایشان هنوز بین ورثه تقسیم نشده است، آیا واجب است خمس همه اموال یا بخشی از اموال ایشان را پرداخت کنیم؟ تکلیف ورثه ایشان چیست؟

جواب : واجب است تخمیس اموالی که خمس به آن تعلق گرفته بوده و شک داریم که خمس آن‌ها را داده است یا خیر.

س ۱۸۷ : اینجانب کارگر نجّار هستم که علاقه‌مند به ابزار آلات و جمع‌آوری ابزار می‌باشم حدود ده سال پیش ابزاری را به مبلغ هشتاد و پنج هزار تومان خریداری نمودم و خمس آن را در همان سال پرداخت نمودم و در حال حاضر این ابزار را که کار نکرده و نو می‌باشد را به قیمت دویست و نود هزار تومان فروختم. می‌خواهم بدان که آیا به این تفاوت دویست و پنج هزار تومان خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : چنانچه ابزار را برای نگهداری خریده، ما به التفاوت قیمت خرید و قیمت فروش ابزار درآمد سال فروش حساب می‌شود، و اگر در مؤونه سال فروش صرف نشد باید تخمیس شود مگر اینکه این افزایش دو برابری

خمس..... ۲۶۹

قیمت بر اثر تورم باشد که تخمیس بنا بر احتیاط واجب است.

س ۱۸۸ : شخصی کارگر است می گوید من پنج سال قبل نود میلیون تومان داشتم و خمسش را نیز پرداخت نمودم و در سال های بعد هنگامی که سال خمسی من فرا می رسد وقتی پول نقد و اشیاء خانه ام را حساب می کنم با پولی که خمسش را داده ام به نود میلیون نمی رسد. بنابراین خمس به اموال من تعلق نمی گیرد زیرا من پنج سال قبل خمس نود میلیون را پرداخت کرده ام. و حالا هم که از نود میلیون زیادتر نشده است، پس خمس ندارد. آیا استدلال این شخص صحیح است یا اینکه باید خمس اموال و پول جدیدش را پرداخت نماید؟

جواب : در هر سال اگر آنچه را که در آخر سال در اختیار دارد از موجودی در اوّل سال زیادتر نباشد، خمس واجب نیست.

س ۱۸۹ : به درختان غیر مثمره خمس تعلق می گیرد؟

جواب : اگر مؤونه نباشد، خمس تعلق می گیرد و کافی است برای مؤونه شدن، استفاده از آن برای تنزه و تفریح و زیبایی منزل.

س ۱۹۰ : شخصی برای خود کفنی می خرد و چند سال از آن می گذرد آیا به آن کفن خمس تعلق می گیرد؟

جواب : بلی، تعلق می گیرد مگر اینکه تهیه آن، چند سال قبل ضرورت عرفیه داشته باشد.

س ۱۹۱ : شخصی مقلد مرجعی بوده و طبق فتاوی او هدیه هایی که می گرفته خمس نمی داده است. پدرش ماشینی و چیزهایی دیگر به عنوان هدیه به او داده و حالا مقلد حضرت آقا شده آیا باید خمس چیزهایی که به

۲۷۰ استفتائات ج ۱

عنوان هدیه به او داده‌اند و مورد استفاده قرار نگرفته را باید بدهد؟

جواب: اگر در زمان عدول به حضرت آقا، آن اشیا موجود بودند باید خمس آن‌ها را بدهد.

س ۱۹۲: بنده یک نظامی هستم خمس سال خود را چگونه باید حساب کنم؟

جواب: آنچه از مخارج یک سال زیاد بیاید یک پنجم آن بابت خمس باید پرداخت شود و شما اگر تا کنون اهل محاسبه خمس نبوده‌اید برای تعیین سال خمسی و مصالحه در موارد مشکوک به یکی از نمایندگان حضرت آقا مراجعه کنید.

س ۱۹۳: اگر به کسی پول قرض دادم بعد از دو سال به من داده آیا خمس آن را باید پرداخت کنم؟

جواب: در صورتی که از درآمد دو سال قبل بوده باید فوراً خمس آن داده شود.

س ۱۹۴: لطفاً به صورت مشروح به سؤالات ذیل پاسخ مکتوب فرمایید تا مورد استفاده دیگر افراد مشابه نیز قرار گیرد:

الف: آیا پولی که از سودهای سپرده‌گذاری صندوق در بانک‌ها به دست آمده و سال از آن بگذرد خمس تعلق می‌گیرد؟

ب: از پول صندوق که از کارمزد و سود حاصله از بانک‌ها ذخیره شده می‌توان ساختمانی را جهت توسعه صندوق احداث یا خریداری نمود؟

ج: اگر مبلغی را از قرض الحسنه اعضاء صندوق به بانک بسپارد بعد از مدت زمان خاص می‌تواند سود سپرده از بانک برای توسعه خدمات صندوق

اخذ نماید آیا شرعاً صحیح است؟

د : از پول ذخیره صندوق از سود دریافتی از سپرده بانک‌ها و کارمزد می‌توان خرج اعیاد و وفیات معصومین (علیهم السلام) نموده و یا هر سال عده‌ای را به سفر زیارتی برد؟

ه : اعضاء هیات مدیره می‌توانند از اندوخته صندوق مبالغ بالایی را به صورت وام اخذ نموده و سود ۲۶ درصد باز پرداخته نمایند آیا این امتیاز و سود مرجوعی صحیح است؟

جواب الف تا ه : صاحبان صندوق که می‌خواهند اموال صندوق را در حساب سپرده بانک‌ها قرار دهند باید مثل بقیه حکم سپرده‌گذاری را رعایت نمایند چنانچه سپرده‌گذاری بر اساس معامله شرعی از قبیل عقد مضاربه یا جعاله و مثل آن باشد و احتمال بدهند که به قرارداد شرعی عمل کنند گرفتن سود و صرف آن در موارد دلخواه که حرام نباشد مانعی ندارد و در غیر این صورت اگر در بانک دولتی سپرده‌گذاری کردند نصف سود را باید به فقیر متدین مومن صدقه بدهند و نصف دیگر را می‌توانند تصرف کنند، و از بانک خصوصی نمی‌توانند سود بگیرند مگر اینکه علم به رضایت داشته باشد حتی بر فرض بطلان قرارداد، و در وام گرفتن از بانک نیز باید حکم شرعی آن را رعایت نمایند.

س ۱۹۵ : إذا اشترى الولد الدار من أموال مخمسة و وهبها لوالده و لكن لا يدري هل وهبها في السنة الخمسية او بعدها، ثم بيعت الدار من بعد وفاة الوالد باضعاف القيمة الأولى، مثلاً اشترها بخمسمائة دينار عراقي و بعد خمسين عاماً باعها بمأتي مليون، فهل صعود القيمة عليه الخمس؟ و هل

٢٧٢ استفتاءات ج ١

يستخرج الخمس أولاً ثم يوزع بين الورثة، أو أنه يقال من الارث و الارث لا خمس عليه؟

الجواب: كلاً لا يجب الخمس في الارتفاع المذكور.

س ١٩٦ : لو كان من عادة الولد في ايام شبابه أن يشتغل ويدفع المال لوالده ثم عند شراء الدار كان عنده خمسمائة دينار مخمسة فدفعها لوالده كذلك من دون ان يقصد الهبة، ثم في حياة والده او بعد موته اختلف بعض أفراد الأسرة فقال صاحب المال إن الدار للوالد وأنا وهبته ذلك باعتبار ما كان مألوفاً عليه أنه يدفع مال شغله لوالده، وقد سكن الوالد الدار في سنة خمسية الولد، ولم يكن للوالد دار يسكنه، فيعد بطبيعة الحال من مؤونة سنته، ولكن مع كون الدار هدية و هبة فهل كذلك لا خمس عليها، و اذا زادت قيمتها بعد سنتين فهل كذلك لا خمس في زيادتها؟ و اذا مات الوالد، فهل يعدّ ما تركه من الدار من الإرث الذي لا خمس عليه؟ او أنه يستخرج أولاً لدينه إن كان عليه ثم يوزع ما بقي على الورثة؟

الجواب: كذلك لا يجب الخمس في ارتفاعها ايضاً، و تكون ارثاً لا يجب الخمس فيه.

س ١٩٧ : المال المودع في البنك للأموال الخيرية هل يشمل الخمس؟ وماذا عن الزيادة التي تأتي عليها هل يشملها الخمس؟

الجواب: لا يجب الخمس في المال المودع للأموال الخيرية و لا في الزيادة التي تأتي عليها.

س ١٩٨ : إذا علمنا بأن الميت ممن لا يخمس أمواله، فهل يدفع التركة الى الورثة مباشرة و يقسم بينهم من دون أن يستخرج الخمس؟ او يكون

خمس..... ۲۷۳

الخمس كالدين فلا بد من استخراج الدين ثم تقسيم ذلك بين الورثة؟

الجواب : نعم يقسّم على الورثة ولا يجب إخراج الخمس.

س ۱۹۹ : لو تم تحويل المكافأة التقاعدية الحكومية بعنوان هدية

للمكلف بالتحويل لحسابه في بنك حكومي و بقيت هذه المكافأة في حسابه البنكي و لم يقبضها بيده فلم يملكها و لم يخمسها، فإذا اشترى هذا المكلف أرضاً زائدة على مؤونته و دفع قيمة الأرض للبائع عن طريق تحويل نفس هذا المبلغ المالي (اي المكافأة التي لم يقبضها) فهل يجب تخميس قيمة هذه الأرض عند رأس السنة الخمسية في الحالتين :

الف : إذا كانت هذه الأرض مواتاً؟

الجواب : يجب عليه تخميس المبلغ الذي دفعه لشراء الأرض

الموات.

ب : إذا كانت هذه الأرض محياة؟

الجواب : ان كان دفع المبلغ لشراء الأرض المحياة بعد حلول السنة

الخمسية من زمان تحويل المبلغ بحسابه يجب عليه خمس نفس المبلغ و إن كان دفع المبالغ قبل حلول سنته الخمسية يجب تخميس تلك الارض المحياة.

۴ - خمس سرمايه، ابزار کار

س ۲۰۰ : در زمانی که خیاطی می کردم گاهی پس از یک سال از

وسایل و لوازم خیاطی مانند نخ و قرقره باقی می ماند آیا به آن ها خمس تعلق می گیرد؟ چگونه باید آن ها را محاسبه کنم؟ اگر در آن ایام با لباس هایی که از

۲۷۴ استفتائات ج ۱

این نخ‌های خمس داده نشده، دوخته می‌شد نماز می‌خواندم حکم چه می‌شود؟

جواب : در مقدار مشکوک با دفتر تماس بگیرید تا مصالحه شود و نماز صحیح است.

س ۲۰۱ : با توجه به این نکته که خمس به عین تعلق می‌گیرد، اگر کسی خمس مغازه خودش را نداده باشد و چندین سال از آن استفاده تجاری برده باشد، آیا چنین شخصی علاوه بر دادن خمس قیمت فعلی این مغازه، باید به اندازه خمس مال الاجارة سالیان گذشته را نیز بپردازد؟

جواب : بلی، باید بپردازد.

س ۲۰۲ : الف : اینجانب در سال ۱۳۷۳ مقدار هفتاد هکتار از زمین شوره‌زار موات را با تلاش شبانه روزی با صرف هزینه گزاف احیا کردم و در آن زمین‌ها مشغول کشاورزی شدم، آیا کسی که زمین موات را احیا نماید مالک محسوب می‌شود؟

جواب : اگر خلاف مقررات نبوده حق پیدا کرده‌اید و مزاحمت دیگران با شما جایز نیست.

ب : در فرض مالک شدن حکم خمس زمین چگونه محاسبه می‌گردد و آیا به عنوان سرمایه محسوب می‌شود؟

جواب : بلی، خمس دارد.

س ۲۰۳ : صنعتکاری در مورد محاسبه خمس در سرمایه گذاری خود به مسائل زیر مبتلا می‌باشد : الف : بعضی اجناس هست که بعد از چندین سال از دور تولید خارج شده و دیگر مشتری ندارد به طوری که باید به عنوان

.....خمس ۲۷۵

ضایعات و اکثراً خیلی ارزان فروخته شود، اینکه می فرمایند سرمایه کار باید به نرخ روز محاسبه شود آیا قیمت در چنین اجناسی همان قیمت ضایعاتی محاسبه می شود یا قیمتی که خریده شده و یا قیمت روز که اگر مشتری خوبی پیدا شد به او فروخته می شود، یا اینکه اجازه می فرمایند هر وقت (به احتمال ضعیف) مشتری پیدا شد آن موقع تخمیس شود؟

جواب : اگر هیچ قیمتی ندارد باید خمس زمان از قیمت افتادن را بدهد بلکه بنا بر احتیاط واجب باید خمس بالاترین قیمت آن را بعد از این سالی که بر او گذشت پردازد.

ب : در اکثر موارد اجناس در بازار چند نرخ روز دارد مثلاً قیمت عمده ای با قیمت جزئی فرق دارد و قیمت شهرستان با قیمت تهران متفاوت است کاسبی که به صورت عمده خرید و تک تک می فروشد و سودی می برد قیمت خرید عمده او باید منظور شود یا فروش جزئی او؟ حتی گاهی در ماه های مختلف سال هم قیمت روز مختلف است.

جواب : ملاک قیمتی است که به صورت متعارف و بدون صرف هزینه اضافی در عرضه آن، صاحب مغازه می تواند آن را به آن قیمت بفروشد.

ج : در بعضی موارد (مثل موتور آلات صنعتی) اجناسی به صورت اوراقی خریده می شود و تعمیرکار آن را باز می کند و قطعات آن را به صورت تک تک (با در نظر گرفتن دستمزد و همچنین سود خود) می فروشد و این قیمت با قیمت خرید اولیه تفاوت زیادی دارد در مورد محاسبه سرمایه کار کدام را باید ملاحظه کند و آیا جنسی که باز شده و روی آن کار شده با جنسی که هنوز باز نشده در این جهت فرق دارد؟

جواب : بنا بر احتیاط واجب قیمت مجموع را تخمیس کند.

د : اینکه می فرمایند قیمت روز آیا منظور قیمتی است که اگر جنس را به بازار عرضه کنند کاسب فروشنده یا همکار از ما می خرد یا قیمتی که اگر مشتری خواهان پیدا شود به او فروخته می شود؟ توضیح آنکه در مورد کالاهای صنعتی اختلاف قیمت هایی که عرض شد زیاد است و صنعتکار مذکور هم هر سال کل سرمایه خود را به نرخ روز محاسبه می کند و مقداری که بیشتر از کل سرمایه سال قبل (در روز سال خمسی او) باشد تخمیس می نماید.

جواب : همان جواب اول.

س ۲۰۴ : افرادی که راه امرار معاش آنان وسیله ای مانند ماشین، مغازه، قایق، کشتی و غیره می باشد آیا خمس وسیله را باید پرداخت کنند و در صورت عدم پرداخت حق تصرف و کسب و کار با آن وسیله را دارند؟

جواب : اگر آن وسیله از درآمدهای او تهیه شده خمس دارد و تصرف در آن بدون پرداخت خمس جایز نیست.

س ۲۰۵ : شخصی در طول سال، دو قطعه زمین خریداری کرده است با فرا رسیدن سال خمسی ایشان یکی از زمین ها افزایش قیمت و دیگری کاهش قیمت داشته است. آیا بایستی در محاسبات خمس قیمت روز زمین ها را ملاک عمل قرار دهد یا قیمت اولیه خرید را؟

جواب : چنانچه از درآمد بین سال زمین ها را خریده است در محاسبه خمس قیمت فعلی را حساب می کند.

س ۲۰۶ : شخص خیری مبلغ ده میلیون تومان، به جوانی داده که

.....خمس ۲۷۷

سرمایه کند ولی اظهار نکرده که قرض دادم یا رایگان دادم آیا آخر سال به این سرمایه که معلوم نیست مالک است یا قرض الحسنه خمس تعلق می گیرد؟ البته در آخر سال مقداری از سرمایه تلف شده و مقداری پول نقد موجود می باشد.

جواب : خمس ندارد.

س ۲۰۷ : اجناسی که به صورت سرمایه در انبار وجود دارند در صورتی که به قیمت عمده فروخته شود قیمت آن کمتر از زمانی است که به صورت جزئی فروخته می شود صاحب این سرمایه باید به چه مبنایی خمس آن را محاسبه کند؟

جواب : به قیمت عمده.

س ۲۰۸ : اینجانب دختر مجردی هستم که پدر بیماری دارم، ایشان به کارگری مشغول می باشند (البته اگر کاری باشد) ما هفت نفر می باشیم. بنده در حدود یک سال و شش ماه است که در خانه مشغول به کار می باشم و با دستمزد خود دستگاه و ابزار کار خریداری و با آنها کار می نمایم سؤال من از شما مرجع گرامی این است که آیا به این ابزار و دستگاه هایی که خریده ام خمس تعلق می گیرد؟

جواب : به اسباب کار خمس تعلق می گیرد در صورتی که بتوانید خمس آن را پرداخت کنید و لو به صورت تدریجی و اقساطی، اما اگر نمی توانید خمس تعلق نمی گیرد.

س ۲۰۹ : شخصی یک قطعه زمین برای تأسیس باغ مرکبات به مبلغ سه میلیون تومان خرید و نهال غرس نمود و فعلاً به ثمر رسیده است و حدود

۲۷۸ استفتائات ج ۱

هشت میلیون دیوار کشید و بنا دارد یک ساختمان بنا نماید غیر از خانه مسکونی ای که دارند و می گوید فعلاً این مرکبات را دو سال معامله نمی کنم بلکه برای خود و دوستان استفاده می کنم آیا چنین باغی باید تخمیس شود؟
جواب : بلی، باید به قیمت فعلی تخمیس شود مگر با پولی خریده باشد که سال خمسی به آن گذشته باشد که در این صورت، تخمیس همان مبلغ کافی است.

س ۲۱۰ : زمینی که پدرم از پول خمس داده سال ها پیش خریداری نموده بود قبل از انقلاب اسلامی به بنده بخشید و با توجه به اینکه قدرت خرید پول کشور بسیار کم شد، سال قبل آن را به مبلغ یکصد و هفت میلیون تومان فروختم تا بر سرمایه ام که کفاف نبود افزوده شود، لطفاً مرقوم فرمایید که آیا به وجه زمین مذکور جدا از حساب سال حقیر خمس تعلق می گیرد یا همان حساب سالیانه که خمس زائد بر مؤونه را پرداخت می نمایم کافی است؟

جواب : چنانچه زمین موات نبوده خمس آن را فوراً بدهید.

س ۲۱۱ : اینجانب به جهت موقعیت شغلی که داروساز می باشم داروخانه ای را جهت تأمین زندگی خریداری نمودم و اکنون مالک آن می باشم برای ادای خمس قیمت امروز را لحاظ کنم یا روزی که این داروخانه خریداری شده و خمس آن مبلغ خریداری شده داده نشده است؟

جواب : اگر در اثنای سال خمسی و از درآمد آن سال خریداری شده به قیمت فعلی خمس آن پرداخت شود ولی اگر با پولی که سال بر آن گذشته و متعلق خمس شده خریداری شده است خمس همان مبلغ کافی است و

.....خمس ۲۷۹

اگر مردد هستید که از درآمد بین سال بوده و یا درآمدی که سال بر آن گذشته بنا بر احتیاط واجب در مقدار تفاوت با وکلای معظم له مصالحه شود.

س ۲۱۲: در گذشته همراه با شرکای خود برای کارم دفتری تهیه نموده که خمس آن به علت عدم تمکن و سهل انگاری با تأخیر و گذشت چند سال پرداخت گردیده، و در حال حاضر این مبلغ محاسبه و پرداخت شده در حالی که قیمت زمان خرید با زمان حاضر متفاوت می باشد آیا با پرداخت خمس به قیمت خرید بعد از چند سال خمس از ذمه من برداشته شده است؟ این آپارتمان جزء سرمایه بوده و قصد فروش آن نبوده و در صورت فسخ شراکت یا فوت به فروش خواهد رسید و پرداخت خمس به قیمت کنونی بنا بر قرائن و شواهد تا پایان عمر از استطاعت من خارج است.

جواب: اگر آن را از درآمد بین سال خریده اید باید به قیمت فعلی خمس آن پرداخت شود و اگر یکجا نمی توانید پرداخت کنید حضوری یا تلفنی برای پرداخت آن به تدریج اجازه بگیرید و اگر با پولی که سال خمسی بر آن گذشته خریده اید به همان قیمت خرید محاسبه شود.

س ۲۱۳: شخصی ملکی را جهت سرمایه گذاری خریداری کرده است و پس از گذشت یک سال خمس افزایش قیمت آن را محاسبه کرده است ولی در آن سال توانایی پرداخت خمس را نداشته است. حال پس از گذشت پنج سال همان مبلغ خمس سال اول که بر ذمه ایشان بود را به علاوه مبلغ ارتقای آن (مطابق نرخ سود بانکهای دولتی) به عنوان خمس پرداخت نموده است. آیا عمل ایشان صحیح است؟

جواب: اگر با حاکم شرع یا وکیل وی محاسبه کرده اید و به ذمه شما

۲۸۰ استفتائات ج ۱

منتقل شده پرداخت همان خمس محاسبه شده کفایت می کند و گرنه باید خمس ارتفاع قیمت فعلی ملک را پردازید در صورتی که خمس اصل زمین را پرداخته اید.

س ۲۱۴ : سرمایه ای که یک بار خمسش پرداخت شده مثلاً بعد از تخمیس چهار میلیون باقیمانده است، با توجه به اینکه در بین سال با آن کار می شود، و پول مخمس آن با جنس عوض و بدل می شود و سال بعد باز هم چهار میلیون تومان می باشد خمس به چهار میلیون تعلق می گیرد؟
جواب : خیر، خمس ندارد.

س ۲۱۵ : هل يجب على مالك اللنج (السفينة) تخميسها؟ و هل زمن ذلك بعد انتهاء الحول؟ ثم انه قد يكون التخميس سبباً لبيعها (السفينة) فهل يجب ذلك؟ ثم قد تكون السفينة مشتركة بين أشخاص (ملاك) متعددين، فما هو الحكم؟

الجواب : يجب تخميس اللنج قبل الحول على الأحوط اذا علم بآنه باقٍ إلى آخر السنة، فإن كان أداء الخمس دفعة حرجياً تجوز المداورة مع وكيل المرجع ثم أدأوه تدريجاً بلا حرج و لا توان، و في فرض الشركة يجب على كل منهم تخميس حصته.

۵ - مصرف و پرداخت خمس

س ۲۱۶ : همسایه فقیری دارم که از اهل سنت است و حتی گاهی به نان شب هم احتیاج دارد آیا می شود از وجوهات شرعیه به او داد؟
جواب : از صدقات مستحبیه مانعی ندارد.

خمس..... ۲۸۱

س ۲۱۷ : حسینیة و مجموعه فرهنگی، دینی، مذهبی، (اعم از غسل خانه، سالن نماز میت، مؤسسه خیریه، کتابخانه دینی و سایر امورات عام المنفعة) مطابق با وقف نامه شرعی و قانونی جهت تعالی فرهنگ اسلامی و شیعی احداث می گردد، استدعا دارد در رابطه با مصارف وجوهات دینی از قبیل زکات، سهمین، رد مظالم و سایر خیرات برای مساعدت مؤمنین به مجموعه نظر شریف خود را اعلام فرمایید.

جواب : صرف تبرعات و خیرات بلا مانع است و صرف سهم امام (علیه السلام) بلکه بنا بر احتیاط واجب صرف زکات مال نیازمند اذن حاکم شرع است.

س ۲۱۸ : آیا می شود به سادات غیر شیعه سهم سادات را بدهد؟

جواب : باید شیعه فقیر باشد.

س ۲۱۹ : الف : کسی که در شهر خویش به عنوان غیر سید مشهور باشد ولی بعد از تحقیق معلوم شود که سید است آیا می تواند در اسمش سید بنویسد؟

جواب : تابع یقین خود می باشد چنانچه یقین دارد که سید است می تواند خودش را سید معرفی کند.

ب : کسی که مادرش سید باشد نه پدرش آیا می تواند در اسمش سید بنویسد؟

جواب : نمی تواند خود را سید معرفی کند.

س ۲۲۰ : خواهشمند است جهت تقویت فعالیت های ستاد امر به معروف و نهی از منکر اجازه فرمایید مقلدان حضرت تعالی مقداری از سهم

۲۸۲ استفتائات ج ۱

مبارک امام (علیه السلام) را در رابطه با نشر فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر، ساماندهی و آموزش نیروهای لازم برای اقامه دو فریضه، زیر نظر رؤسای ستادهای سراسر کشور که امامان محترم جمعه کشور هستند هزینه نمایند.

جواب : صرف وجوهات شرعیه منوط به اجازه از وکیل حضرت آقا می باشد و در غیر این صورت برائت ذمه او تضمین نمی شود.

س ۲۲۱: شخصی از طرف مراجع عظام اجازه در اخذ سهمین مبارکین را داشته است مبنی بر اینکه ثلث آن را صرف خرج خود نمایند و دو ثلث دیگرش را تحویل دفتر مربوطه نمایند و این کار مدت زیادی ادامه داشت تا اینکه مقداری از دو ثلث را صرف خرج خود نموده است. حال می خواهد آن مقدار را بپردازد و آن شخص که سال داشت هم خودش هم مرجعش دار دنیا را وداع کردند و پسرش که وصی اوست مقلد مرجع دیگری هست. سؤال این است که آن مقدار دو ثلث را به کجا و به کدام مرجع پرداخت نماید تا ذمه اش بریء شود؟

جواب : بنا بر احتیاط واجب به اعلم مجتهدین بدهد.

س ۲۲۲: صاحب وجه، مواد غذایی و لباس خریداری کرده است و برای فقرا هدیه می دهد چون احتمال می دهد که آنها مصرف بی رویه کنند، آیا درست است یا اینکه باید نقد بدهد؟

جواب : در موارد تعلق خمس و زکات صاحب مال یا باید از عین مال، حق شرعی را بپردازد یا به نقد بپردازد و از جنس دیگر نمی تواند، و اگر مقصود از وجه این باشد که از مال خود صدقه بدهد به هر نحو که خودش می خواهد

.....خمس ۲۸۳

(از متاع باشد یا وجه نقد) می تواند صدقه بدهد.

س ۲۲۳ : آیا از وجوهات شرعیه می توان برای توابع مدرسه از قبیل حمام، آشپزخانه و... مصرف کرد؟

جواب : از زکات برای مدارس علمیه می توان هزینه کرد، و احتیاط واجب اذن از مجتهد است ولی از سهم امام نیاز به اجازه دارد و سهم سادات باید صرف سادات فقیر متدین شود.

س ۲۲۴ : اینجانب در خصوص اهداء مبلغ ۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال سهمین مبارک امام (ع) از محضر آن مرجع عظیم الشان جهان اسلام استفتا می نمایم چنانچه اجازه فرمایید مبلغ فوق را جهت تامین مسکن، درمان و تجهیزیه مددجویان تحت پوشش سازمان بهزیستی منظور نمایم.

جواب : احتیاج به اجازه خاص از وکیل آقا دارد.

س ۲۲۵ : ظن خودم بر این است که جزء سادات سید عباس از بصره می باشم و یقین پدر بزرگم بر این است که جزء سادات هستیم ولی شجره نامه موجود نیست و فقط در طایفه خودم آن هم بعضی ها بر این باورند که جزء سادات هستیم طبق گفته پدر بزرگم آیا راهی هست که بنده حقیر سیادت ثابت شود؟ و برای احکام شرعیه از قبیل خمس و صدقه چه باید کرد؟

جواب : حکم سیادت تابع اشتهار در شهر اصلی مکلف است که موجب علم و اطمینان عقلایی به سیادت است.

س ۲۲۶ : شخصی هستم که در یک پرونده کیفری به طور قطعی و به ناحق محکوم به حبس، جزای نقدی و رد مال در حق شاکی شده ام در حال حاضر در زندان به سر می برم و هیچ منبع درآمدی ندارم و قادر به تأمین

۲۸۴ استفتائات ج ۱

مخارج زندگی خود و خانواده‌ام نیستم. آیا می‌توانم از وجوهات شرعی برای تأمین مخارج زندگی خود استفاده کنم؟

جواب : در صرف سهم امام اذن مجتهد اعلم بنا بر احتیاط واجب لازم است و در صرف زکوات و سهم سادات، فقر و تدین شرط است.
س ۲۲۷ : با فرض اینکه حق استفاده از وجوهات شرعی را داشته باشم آیا در میزان مصرف و چگونگی آن فرقی بین خمس، زکات و صدقات وجود دارد؟ به چه مقدار اجازه تصرف در وجوهات را دارم؟ لطفاً برای پرهیز از هر گونه سوء برداشت تفصیلاً بیان فرمایید.

جواب : در سهم امام تابع اذن مجتهد اعلم است و در زکوات و سهم سادات به مقداری که از فقر خارج شود.

س ۲۲۸ : آیا وجوهات شرعی خود را می‌توانم به مجتهد جامع شرائط دیگر بدهم؟

جواب : سهم امام (علیه السلام) به احتیاط واجب باید به مجتهد اعلم داده شود.

س ۲۲۹ : اداره‌ای یا سازمانی به دلیلی اسمش عوض می‌شود اما اهداف و فعالیت آن حتی افرادش هم تبدیل نشده‌اند و اجازه مصرف سهم مبارک امام (علیه السلام) از معظم له داشته است آیا برای انجام همان اهداف و فعالیت مذهبی از آن اجازه می‌تواند استفاده کند؟
جواب : باید مجدداً اجازه بگیرید.

س ۲۳۰ : آیا مؤسسات دینی که روحانی در آن فعالیت ندارد، می‌توانند از مردم خمس بگیرند و با صلاح دید هیئت امنای آن مؤسسه خمس را

خمس..... ۲۸۵

مصرف نمایند؟ اگر در مؤسسات دینی، طلبه‌ای که حدود پانزده سال درس خارج خوانده فعالیت می‌کند آیا می‌تواند از مردم خمس بگیرد و با صلاح دید خود آن را در امور دینی مصرف کند؟ آیا مؤسسات دینی که در آن طلبه‌ای فعالیت نمی‌کند و در بین هیئت امناء آن مؤسسه نیز روحانی یا طلبه‌ای وجود ندارد، چنین مؤسسه‌ای می‌توان از مردم وجوهات بگیرد و بر اساس نظر هیئت امناء وجوهات را مصرف کند؟

جواب : سهم سادات خمس را خود مکلف می‌تواند به سید فقیر پردازد اما سهم امام (علیه السلام) را باید به مرجع تقلید برساند و اگر بخواهد در جایی صرف کند احتیاج به اجازه مرجع تقلید دارد و بدون آن ذمه مکلف بری نمی‌شود.

س ۲۳۱ : اگر شخصی به هر دلیلی خمس بدهکار باشد ولی به جهت در اختیار نداشتن پول کافی، امکان تصفیه بدهکاری برایش وجود نداشته باشد، از نظر شرعی فرصتی برای تصفیه دارد؟

جواب : اگر از پرداخت آن، دفعهً به مشقت می‌افتید، می‌توانید آن را تدریجاً پردازید، به طوری که سهل انگاری صدق نکند.

س ۲۳۲ : افرادی که زکات یا خمس پرداخت نکرده‌اند آیا پس از گذشت سالیان متمادی از آنان زکات و خمس ساقط می‌گردد؟

جواب : خیر، ساقط نمی‌شود.

س ۲۳۳ : فردی توانایی پرداخت خمس را دارد اگر آن را دستگردان کند و به شکل قسطی پرداخت کند آیا اشکال دارد؟ اگر پس از دستگردان در پرداخت باز هم سستی می‌کند آیا گناه است و مرتکب حرام شده است و حق

تصرف در اموالش را دارد؟

جواب : اگر با پرداخت دچار مشکل می شود و نماینده حضرت آقا با او دستگردان کرده است مانعی ندارد ولی در پرداخت خمسی که دستگردان کرده کوتاهی نکند.

س ۲۳۴ : آیا می شود پولی را که به مردم قرض داده ام از بابت خمس حساب کنم البته برای سادات محترم از سهم سادات و برای غیر سادات از سهم مبارک امام (علیه السلام) چون فقیر هستند؟

جواب : نیاز به اجازه دارد.

س ۲۳۵ : آیا سهم امام (علیه السلام) یا سهم سادات را می توان برای صرف در درمان همسر سیده استفاده کرد؟ مثلاً یک طلبه که همسرش مریض است و هزینه درمانی بالایی دارد آیا می شود برای درمانش سهم سادات یا سهم امام (ع) را بر همسر سادات صرف کرد؟

جواب : صرف سهم امام (علیه السلام) نیاز به اذن مرجع تقلید دارد و بنا بر احتیاط به اذن اعلیٰ نیاز دارد، و اگر زن سیده فقیر است پرداخت سهم سادات به وی برای معالجه اش جایز است.

س ۲۳۶ : آیا شرط مرجوعی وجوهات به طلاب، نیازمندی آنها می باشد و آیا به مرجوعی خمس تعلق می گیرد؟

جواب : مصرف وجوهات مرجوعی همان مصارف سهم امام (علیه السلام) است، و این وجوهات چون تملیک به خود شخص نمی شود لذا خمس ندارد.

س ۲۳۷ : آیا مال سادات را به شخصی که زمین و مقداری حقوق هم

خمس..... ۲۸۷

می گیرد می شود داد؟ با توجه به اینکه برای بچه ها آموزش خاص و کارهای دیگر انجام می دهد؟

جواب : اگر درآمد وی کفاف مخارج مناسب شأن او را نمی کند و فقیر بر او صدق می کند و سید باشد، دادن سهم سادات به او مانعی ندارد.

س ۲۳۸ : با عنایت به اینکه یکی از عروس های اینجانب از سادات و خانه دار است امکان این هست که سهم السادات را به عروسم پرداخت کنم؟

جواب : چنانچه شوهر ایشان نفقه لازم را به او نمی دهد و بر او فقیر صدق می کند می توانید از سهم سادات به ایشان بدهید، و نیز در صورت احتیاج ایشان در غیر نفقه واجب بر شوهر می توانید از سهم سادات به ایشان بدهید.

س ۲۳۹ : اینجانب مبلغ سیصد هزار تومان به شخصی که یکی از مقلدین شما می باشد بدهکار بودم و به دلیل نداشتن توان اقتصادی توان پرداخت بدهی خود را از سال ۱۳۸۴ نداشتم، بنده به مقدار این مبلغ رسید سهم سادات از دفتر شما گرفته ام. حال طلبکار می گوید سود ده ساله این مبلغ را نیز به عنوان سهم سادات برایم رسید بیاورید.

جواب : اگر ارزش پول، تنزل زیادی پیدا کرده - مثل بیست برابر - بنا بر احتیاط واجب باید مصالحه کنید.

س ۲۴۰ : الف : سال خمسی اینجانب بیست و دوم بهمن هر سال می باشد از شما تقاضا دارم که اجازه دهید تا خمس خود را قسطی پرداخت کنم؟

جواب : اگر نمی توانید یکجا پرداخت کنید با وکیل مرجع خود

دستگردان کنید و مبلغ خمس را تدریجاً پردازید.

ب : مقداری از اجناس تا بیست و دوم بهمن باقی مانده است موقع خرید آن دو یا سه ماه پیش می‌باشد و تا بیست و دوم بهمن، سال بر آن‌ها نگذشته است آیا به این اجناس خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : اگر شاغل هستید باید خمس آن پرداخت شود.

س ۲۴۱ : افرادی که از جنابعالی اجازه دریافت وجوهات شرعی خمس را دارند آیا مجاز هستند بدون دادن رسید دفتر شما از طرف خود وجوهات را در زمینه خرید و ساخت مساجد و امور دیگر هزینه نمایند؟

جواب : نصف خمس که سهم سادات است باید صرف سادات فقیر متدین شود و نصف دیگر آن که سهم امام (علیه السلام) است باید به دفتر برسد و نسبت به صرف آن در جای دیگر احتیاج به اذن در آن مورد دارد، و صاحبان وجه در صورتی ذمه آن‌ها بری می‌شود که قبض وصول وجه را دریافت کنند.

س ۲۴۲ : اگر به مجتهد از بابت خمس چک داده شود و قبل از وصول، آن مجتهد فوت شود آیا اعاده آن چک‌ها لازم است؟

جواب : باید طبق اجازه مجتهد زنده اعلم عمل کند.

س ۲۴۳ : کسی که مادرش سیده می‌باشد و طلبه علوم دینی است آیا می‌تواند با استناد به آیهی ۸۳ تا ۸۵ سوره ی انفال و همچنین با استناد به فرزند خواندن امام حسن (علیه السلام) و امام حسین (علیه السلام) توسط پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) خود را سید معرفی کند؟ اگر سید نیست، وظیفه‌اش در قبال گذشته که خود را سید معرفی کرده چیست؟ اگر با گفتن

خمس..... ۲۸۹

من سید نیستم آبرویش برود وظیفه اش چیست؟ آیا احکام سیادت بر وی جاری می شود یعنی می تواند طبق موازین شرع خمس دریافت کند؟

جواب : سیدی که مستحق نیمی از خمس است و احکام خاصی در فقه دارد کسی است که از طرف پدر به هاشم جد اعلای رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) منتسب باشد و انتساب از طرف مادر کافی نیست و نباید کاری را انجام دهد که وانمود کند که او از بنی هاشم است.

س ۲۴۴: دو نفر با هم شریک هستند و سرمایه ای دارند، یکی از این دو نفر در مورد خمس می گوید من خمس را به مرجع نمی دهم و خودم خمس را پرداخت می کنم، سهم سادات را به سادات می دهم و سهم امام (ع) را هم به فقرای غیر سید می دهم. شریک دیگر خمسه را به نحو متعارف به مرجع تقلید می دهد. حال آیا این مکفی است و تصرف هر یک از شرکا در آن سرمایه مجاز است؟

جواب : تصرف شما مانعی ندارد.

س ۲۴۵: آیا وجوهات را می توان در زمینه خرید و ساخت مساجد و امور دیگر هزینه نمایند؟

جواب : صرف خمس در آن جایز نیست، و صرف زکات در امور عام المنفعه مثل مسجد اشکال ندارد، ولی بنا بر احتیاط واجب با اجازه حاکم شرع باشد.

س ۲۴۶: اگر سید مؤمنی از دنیا برود و دوستان و فامیل پول جمع کنند تا در مراسم روز کفن و دفن، مراسم سوم، هفتم و چهلم صرف شود آیا می شود این پول را از وجه خمس (سهم سادات) حساب کرد؟

جواب : خیر.

س ۲۴۷ : اگر شخصی خمس مال خود را با یک نماینده مرجع تقلید خود دست‌گردان نمود آیا باید خمس را به همان نماینده بدهد یا به نماینده دیگر همان مرجع هم می‌تواند پرداخت نماید؟

جواب : لازم نیست.

س ۲۴۸ : سکه خریداری شده در طول یک سال نوسان قیمت داشته است، اگر سر سال خمسی بخواهد آن را پرداخت کند با توجه به نوسان قیمت، خمس آن چگونه می‌شود، به قیمت خرید، یا زمان پرداخت، یا بالاترین قیمت بازار؟

جواب : خمس قیمت سر سال خمسی را پرداخت کند.

س ۲۴۹ : اگر استاد علم أنساب از طریق این علم، سیادت شخصی را که قبلاً مشهور به سیادت بوده ثابت کند آیا این شخص شرعاً مجاز است از مزایای خاص سادات از قبیل سهم سادات، عمامه سیاه، شال سبز، عنوان سید و موقوفه سادات استفاده کند؟ با توجه به اینکه در زمان ما کراراً این اتفاق افتاده و اداره ثبت احوال نیز طبق تشخیص نسب شناس، شناسنامه را تغییر داده و عنوان سید را اضافه می‌کند؟

جواب : تا علم و اطمینان عقلایی به سیادت حاصل نشود سیادت اثبات نمی‌گردد.

س ۲۵۰ : اینجانب مبلغ شصت میلیون خمس بدهکار می‌باشم که سهمین می‌باشد و الآن یک قطعه زمین به مساحت هزار و پانصد متر مربع را که متعلق به اینجانب است وقف حوزه علمیه نمودم آیا با توجه به قیمت زمین

..... خمس ۲۹۱

مذکور که تقریباً بیش از یک میلیارد می باشد، آیا معظم له اجازه می فرمایند که آن زمین خمس بنده محاسبه گردد و اینجانب بریء الذمة گردم؟ به زبان ساده آیا این وقف زمین برای حوزه علمیه به جای خمس بنده محاسبه می شود؟

جواب : بعد از وقف نمودن نمی توان مال وقف شده را بابت خمس حساب کرد.

س ۲۵۱ : اینجانب طلبه سطح عالی حوزه علمیه قم افتخار نوکری در یکی از هیئت های خوب و با صفا را دارم لذا با توجه به مسئولیت بنده در این هیئت بعضی از افراد خیر و نیکوکار لطف فرموده و کمک های نقدی و غیر نقدی خود را تحویل اینجانب می نماید، سؤال حقیر از معظم له این است که این آقایان محترم می توانند پول یا کمک غیر نقدی خود را به عنوان زکات مال خود و یا خمس (سهم امام ع) به بنده برای خرج در مراسم عزاداری بدهند و آیا این بنده حقیر اجازه دریافت دارم؟

جواب : در صورت نیاز می توانید از تبرعات و صدقات مستحبی برای مورد مذکور استفاده کنید.

س ۲۵۲ : آیا سهم سادات را می توان به سید متجاهر به فسق داد مثلاً سیدی که ریش تراش است؟

جواب : بنا بر احتیاط واجب سهم سادات را نمی توان به متجاهر به فسق داد، اما پرداخت آن به شخصی که تخلف او فقط ریش تراشی است مانعی ندارد.

س ۲۵۳ : آیا می شود سهم امام (علیه السلام) را برای حسینی، فقرا و

... مصرف کرد؟

جواب : به صورت موردی، باید اجازه گرفت.

س ۲۵۴ : کسی که در بین سال به فقرای سید و غیر سید قرض می دهد، اگر سر سال خمسی با اجازه وکیل شما، طلب را به قصد خمس سهمین کم کند، صحیح است یا باید طلب را بگیرد و دوباره با قصد خمس به آنها بدهد؟

جواب : گرفتن لازم نیست.

س ۲۵۵ : دادن یک سوم سهم امام توسط پسر به پدر و مادر فقیرش و بالعکس جایز است؟

جواب : احتیاج به اجازه از مرجع تقلید یا نماینده وی دارد.

س ۲۵۶ : اینجانب سید هستم و حدود هشتصد هزار تومان حقوق بازنشستگی دریافت می کنم و ضرورتاً کسری مخارجم را با رعایت احتیاط (در حد امکان) از سهم سادات تأمین می نمایم از طرفی اداره مربوطه هشت میلیون تومان بابت پاداش به من پرداخته است و من آن را کنار گذاشته ام که در حوادث و بیماری و ... به کسی محتاج نشوم آیا با این وصف و با داشتن این مبلغ غنی محسوب می شوم و مجاز به اخذ خمس نیستم؟

جواب : اگر مبلغ پس انداز به اضافه حقوق بازنشستگی برای مخارج یک سال کافی است، از سهم سادات نمی توانید استفاده کنید.

س ۲۵۷ : الف : مقلدانی حساب خمس خود را نزد مرجع تقلیدشان نموده و قسمتی از آن را پرداخته و بقیه را بدهکار بوده اند. مجتهد به آنها گفته است بعد از فوت من هم بقیه را به دفترم بدهید تا خرج شهریه طلاب شود،

خمس..... ٢٩٣

اکنون آن مجتهد فوت نموده آیا اجازه این کار را می فرمایید؟

جواب : احتیاج به مراجعه حضوری به دفتر دارد تا با توجه به خصوصیات مورد عمل شود.

ب : در صورتی که این مقلدان بنا بر فتوای مجتهد دیگر باقی بر تقلید همین مجتهد بمانند آیا می توانند حساب وجوهات سال های بعد خود را بر طبق فتوای همین مجتهد حساب کنند؟

جواب : اگر شرط جواز بقا را داشته باشد می توانند بلکه اگر میت اعلم از همه احياء است باید طبق فتوای وی عمل کنند.

ج : اگر مقلدان، مجتهد میت را اعلم از مجتهد حی بدانند تکلیف پرداخت وجوهاتشان چیست و باید به چه کسی پردازند؟

جواب : باید بنا بر احتیاط واجب به اعلم مجتهدین زنده بدهند.

س ٢٥٨ : لو أعطي شخص مبلغاً من الحقوق من سهم السادة وقال له الذي عليه : اعطه للسادة الفقراء، و كان المعطى له منهم فهل يجوز له أخذه حتى مع عدم علمه بأن الذي عليه الحق قصده أو لا؟

الجواب : لا يجوز له الأخذ إلا اذا أحرز أنه داخل في من قصده المعطي.

س ٢٥٩ : هل يجوز دفع الخمس (حق السادة) الى الزوجة العلوية الفقيرة لتشارك زوجها السيد الفقير في شراء منزل لهم وهي تحت نفقة الزوج علماً أنهم في أمس الحاجة إلى شراء منزل و هو من شأنهم و ضروري لهم؟
الجواب : نعم يجوز في مفروض السؤال.

۶ - حکم مال غیر مخمس

س ۲۶۰: فردی که مشغول کسب و کار است، از زمانی که شروع به کار کرده تا کنون خمس نداده است الآن قصد سفر به عتبات عالیات و زیارت را دارد آیا این شخص با این مبلغ و درآمد خود که خمس آن را حساب نکرده است می تواند به عتبات عالیات برود؟

جواب: صرف پول متعلق خمس در این اعمال جایز نیست.

س ۲۶۱: یقین دارم درآمد و سرمایه شرکتی مال مخلوط به حرام بوده، آیا پذیرایی و خوردن نهار، اخذ هدیه و مزایا و سایر خدماتی که از آن شرکت ساختمانی می گیرم برایم شرعاً حلال می باشد؟ چون احساس می کنم این اموال برای من حکم لقمه شبهه ناک را داشته و اثر معنوی بدی برای من داشته آیا می توان آن حقوق اسمی ولی در واقع هدیه مالی که به صورت ماهیانه واریز می شود قبل از تصرف فوراً خمسش را پرداخت کنم تا برای من از شبهه ناکی درآمد به باشد یا اینکه این پول برای من مطلقاً شبهه ناک بوده و بایستی از آن اجتناب کنم و راه حلال سازی و شبهه زدایی از آن وجود ندارد؟ این شرکت ساختمانی خصوصی بوده و برای دایی ام می باشد ضمناً دایی ام متشرع نبوده اهل نماز و روزه و تقلید نبوده و خمس مالش را اصلاً پرداخت نمی کند چون مرجع تقلید داشتن را قبول ندارد؟

جواب: اموالی که ذکر شده برای شما حلال است مگر ثابت شود که در همان مالی که می گیرید یا تصرف می کنید مال حرام وجود دارد. و اگر دایی شما اهل خمس نیست حتی مالی که در دست ایشان متعلق خمس شده

خمس..... ۲۹۵

برای شما حلال است.

س ۲۶۲ : وسائلی که در گذشته خمس به آن تعلق گرفته و الآن با گذشت چندین سال می‌خواهم خمس آن‌ها را بدهم خمس آن را باید به قیمت روز بدهم یا به قیمت خرید؟

جواب : اگر آن وسایل موجود است و متعلق خمس شده باید خمس آن را به قیمت فعلی بدهید و اگر استفاده آن اجرت داشته مقداری هم بابت اجرت با حاکم شرع مصالحه کنید.

س ۲۶۳ : زمینی که دوازده سال قبل خریداری شده است و مالک آن غفلت کرده خمس آن را بدهد و فوت کرده، آیا خمس قیمت خرید داده شود یا قیمت امروز زمین؟

جواب : اگر زمین موات بوده یعنی سابقه کشاورزی و مانند آن نداشته پول پرداخت شده بابت خرید زمین خمس دارد و اگر موات نبوده و با پولی که سال بر آن گذشته خریده باز خمس قیمت خرید را پرداخت کنید و اگر با درآمد سال خریداری شده خمس آن را به قیمت فعلی پرداخت نمایید.

س ۲۶۴ : اگر کسی با پول خمس نداده غسل کند غسلش صحیح است یا باطل؟

جواب : اگر پولی را که خمس آن را نداده به حمامی بدهد گرچه مرتکب حرام شده ولی غسل او صحیح است ولی ذمه‌اش به مستحقین خمس مشغول می‌شود.

س ۲۶۵ : اینجانب سرمایه دارم اما تا به حال خانه مسکونی ندارم می‌خواهم خانه مسکونی بخرم و سرمایه را تخمیس کنم آیا اجازه می‌فرمایید

۲۹۶ استفتائات ج ۱

خانه مسکونی بخرم و بعد خمس بدهم؟

جواب : با نماینده آقا مصالحه یا دستگردان بکنید و بعد آن را تدریجاً پرداخت کنید.

س ۲۶۶ : آیا استفاده از مبلغ کنار گذاشته برای پرداخت خمس جایز است؟

جواب : قبل از سال خمس اشکال ندارد ولی بعد از سال خمس اگر به خود آن مال هم خمس تعلق گرفته نباید در آن تصرف کند.

س ۲۶۷ : آیا افرادی که خمس بر آنان واجب است و خمس پرداخت نکرده اند حق تصرف در اموال خود را دارند و اگر چنین نمودند آیا مرتکب حرام شده اند؟

جواب : تصرف در اموالی که متعلق خمس شده جایز نیست.

س ۲۶۸ : شخصی در سال های گذشته هنگام تشریف به حج، خمس اموال خویش را پرداخت نموده، و از آن پس تا کنون خمس خود را نپرداخته است ولی در حال حاضر دارای مقداری نقدینگی، وسایل زندگی، خودرو و دو دستگاه آپارتمان می باشد که هر یک از آنها را جداگانه به صورت محضری به نام فرزندان خود نموده است، با این قید که هر دو آپارتمان تا زمان حیات در تصرف خودش باقی بماند او در یکی از آنها ساکن بوده و دیگری را اجاره داده است. نظر به اینکه آپارتمان های فوق، تماماً یا عمده آن، از فروش و جابجایی املاک قبلی، که در گذشته آنها را تخمیس کرده، خریداری شده است وضعیت پرداخت خمس این شخص چگونه است؟ در ضمن اگر فرزندی که آپارتمان مورد اجاره به نام وی گردیده است، در آن

خمس..... ۲۹۷

تصرف کند حکم مسأله چگونه خواهد بود؟ (با این توضیح که آن فرزند قصد دارد با اطلاع و هماهنگی پدر از محل مبلغ اجاره، خمس پدر را به صورت اقساط تأدیه نماید.)

جواب : نظر به اینکه چند سال خمس نپرداخته لازم است برای احتساب خمس و مصالحه در موارد مشکوک به یکی از نمایندگان معظم له مراجعه نماید.

س ۲۶۹ : شخصی چند سال قبل یک میلیون تومان خمس بدهکار بود و از طرفی ده میلیون تومان نیز مهریه بدهکار است که زن مطالبه می کند ولی این شخص فقط یک میلیون تومان پول دارد. پرداخت کدام یک از این دو بدهی اولویت دارد یا بالنسبه داده می شود؟

جواب : برای تأخیر ادای دین خمس از مرجع تقلید یا نماینده او اجازه بگیرید.

س ۲۷۰ : برخی از فقها فرموده اند که اگر بچه نابالغ مالی داشته باشد باید بعد از سن بلوغ خمس آن را بدهد سؤال این است که اگر ولی این بچه این اموال را بعد از اینکه سال به آن اموال بگذرد خرج در مؤونه بچه کند آیا بعد از بلوغ باید این بچه خمس اموالش را بدهد؟

جواب : پدر ضامن خمس آن مالی است که بعد از گذشت سال صرف مؤونه کرده.

س ۲۷۱ : اشخاصی هستند که ثروت و دارایی زیادی دارند، در طول سال دعوت های زیادی می گیرند به خصوص در دهه محرم الحرام اما سال خمسی ندارند. این دعوت ها و مصارفی که می کنند نسبت به استفاده کنندگان

۲۹۸ استفتائات ج ۱

و تصرف کنندگان چه حکمی دارد؟

جواب : جایز است.

س ۲۷۲ : اگر کسی فوت کند چندین سال خمس نداده لطفاً حکم خمس اموالش را بیان فرمایید.

جواب : اگر ملترزم عملی به خمس نبوده تخمیس اموالش واجب نیست.

س ۲۷۳ : من يشتري داراً من أموال غير مخمسة و كذلك ما يتركة الميت و لم يدفع الخمس في حياته فمات فهل يخمس ماله و تركته أولاً ثم ما زاد يقسم بين الورثة، على أساس أن الحقوق الخالقية كالحقوق الخلقية من الديون و الدين يقدم على الارث؟

الجواب : لا يجب ان كان المورث ممّن لا يخمس.

۷- مسائل متفرقه خمس

س ۲۷۴ : اگر خمس دستگردان شود و با اجازه حاکم شرع یا وکیلش بر ذمه اش بماند تا از درآمد سال بعد بدهد مثلاً صد هزار تومان بدهکار شد، لازم است بیست و پنج هزار تومان با صد هزار تومان دهد؟

جواب : اگر عین مال موجود نیست یا فعلاً جزء مؤونه است همان مبلغ در ذمه را بدهد.

س ۲۷۵ : الف : اگر سید مستحق سهم سادات را به نیت بخشیدن به مستحق غیر سید تصرف کند صحیح است؟

جواب : مانعی ندارد.

خمس..... ۲۹۹

ب: به فرض جواز سید باید حتما پول را تصرف کند و به غیر سید دهد یا اگر بگوید «اجازه از من داری که سهم سادات را برداری» صحیح است؟
جواب: چنانچه غیر از سید را وکیل نماید که از طرف او سهم سادات را اخذ کند و بعد به خودش هبه نماید مانعی ندارد.

س ۲۷۶: شخصی از پول مخمس هدیه‌ای به قصد جدی به شخصی می‌دهد و بعد از سال خمسی آن را پس می‌گیرد آیا پول پس گرفته شده مشمول وجوب خمس است و در صورت وجوب آیا فوراً خمس باید پرداخت شود؟
جواب: اگر از مخارج سال رجوع، زیاد بیاید، بنا بر احتیاط واجب در آخر سال خمسی آن داده شود.

س ۲۷۷: الف: آیا اشکالی دارد که مکلف، مبلغ خمس را کمی بیشتر در نظر بگیرد تا یقین کند که تکلیف خود را کامل ادا کرده است؟
جواب: اشکال ندارد.

ب: در فرض قبل اگر مکلف بعداً متوجه شود که مال یا اموالی برای همان سال آخر یا سال‌های گذشته است که خمسش پرداخت نشده، آیا آن مبلغ اضافی، خمس پرداخت شده آن اموال گذشته محسوب می‌شود؟
جواب: بلی در صورتی که مقدار اضافی به مقدار خمس آن اموال باشد.

س ۲۷۸: شخصی پس از چندین سال ملتفت مسأله خمس شده است و اعیان هم موجود بوده بعضی گفتند باید مصالحه کند. به جای ربع، خمس را مصالحه کرده و الآن که مجدداً سال گذشته باید خمس خمس بدهد یا ربع، در فرض قبل مبلغ را باید بپردازد یا مصالحه کند؟

۳۰۰ استفتائات ج ۱

جواب : مصالحه به خمس کفایت می کند.

س ۲۷۹ : آیا می شود پول خمس را از بانک درآورد در صورتی که پول

بانک غیر مخمس است؟ و آیا خمس به عین پول تعلق می گیرد؟

جواب : خمس به عین پول تعلق می گیرد.

امر به معروف و نهی از منکر

س ۱: اگر از طریق رسانه‌ها و یا اشخاص شنیده شود که فلان شیء سرطان‌زا است مثلاً آیا فرد شرعاً موظف است به داروخانه یا به کارخانه و یا به مراجع ذی صلاح و ارگان‌های مربوطه مراجعه کند و به آن‌ها اعلام کند؟
جواب: خیر.

س ۲: الف: حد امر به معروف فرزندان در انجام واجبات شرعی تا چه اندازه است؟ آیا والدین می‌توانند فرزندان خود را مجبور به انجام واجبات نظیر خواندن نماز و روزه کنند؟

جواب: باید با آرامش و ملاطفت، وظیفه امر به معروف و نهی از منکر را انجام داد و برخورد فیزیکی احتیاج به اجازه حاکم شرع دارد.

ب: این حکم درباره حجاب چگونه است؟

جواب: همان جواب.

ج: به فرض تمکین نکردن فرزندان، آیا والدین حق اعمال خشونت فیزیکی را دارند؟

جواب: همان جواب.

د: اگر در اثر خشونت فیزیکی به دلیل ذکر شده خسارت جسمی یا روحی به فرزند وارد شود آیا والدین او ضامن هستند؟

جواب : بلی، خسارت جسمی را ضامن است.

س ۳ : آیا بیدار کردن زن توسط شوهر برای نماز صبح واجب است؟

اگر زن بگوید نمی‌خواهم بخوانم چه حکمی دارد؟

جواب : وجوب ندارد ولی در فرض سبک شمردن نماز باید او را نهی

از منکر کند.

س ۴ : آیا عضویت در شبکه‌های اجتماعی و سایت‌ها و وبلاگ‌هایی

که برخی مطالب آن‌ها مطابق موازین شرعی و اخلاقی نیست، برای امر به

معروف و نهی از منکر جایز است؟

جواب : فی نفسه جایز است مگر اینکه حرامی بر آن منطبق باشد که

طبعاً به حسب موارد متفاوت است.

س ۵ : پدر و مادر پیری دارم که موجب سلب آرامش و اذیت شدید من

و خانمم شده‌اند مثل فحاشی و تهدید و اخراج از منزل، به طوری که در یک

هجوم باعث سقط جنین خانمم شده‌اند، آیا من و خانمم وظیفه اخلاقی و

شرعی نسبت به رفت و آمد و ارتباط خانوادگی با پدر و مادرم را داریم یا اینکه

می‌توانیم به خاطر حفظ کیان خانواده خود از رفت و آمد اجتناب کنیم؟

جواب : رفت و آمد لازم نیست ولی قطع ارتباط نکنید و صله رحم را

انجام دهید. و سزاوار است رفتار بد آن‌ها را با رفتار خوب و احسان تلافی

کنید، و احترام آن‌ها را در هر حال حفظ کنید.

زکات

س ۱ : زراعتی که از آب سدّ آبیاری می شود آیا زکاتش یک بیستم است یا یک دهم؟

جواب : زکات آن یک دهم است.

س ۲ : آیا پرداخت زکات بر یک دهم مالی که شخص به عنوان زکات اخذ کرده، واجب است؟

جواب : خیر، واجب نیست.

س ۳ : مقصود از بلدی که اخراج زکات از آن جایز نیست آیا وطن شرعی است یا شامل تمام کشور می شود؟

جواب : مقصود مکانی است که مال زکوی در آن قرار دارد چه شهر باشد یا روستا یا مانند آن.

س ۴ : آیا می توان زکات را به صندوقی که به جهت قرض دادن به فقرا و ایتم تشکیل شده، پرداخت کرد؟

جواب : خیر، نمی توان.

س ۵ : با توجه به اینکه هم مال التجارة و هم غلات و انعام متعلق زکات هستند اگر شخصی غله یا انعام خود را مال التجارة قرار دهد، پرداخت دو زکات بر او واجب است یا یک زکات؟ و اگر پرداخت یک زکات واجب

است، پرداخت آن به کدام عنوان ارجحیت دارد؟

جواب : یک زکات واجب است ولی در اینکه واجب، کدام عنوان

است محل اشکال است لذا باید مقتضای احتیاط در اینجا مراعات شود.

س ۶ : اگر بر عهده میت دین و زکات است و ما ترک او فقط برای ادای

یکی از آن دو کافی باشد کدامیک مقدم است؟

جواب : اگر عینی که زکات به آن تعلق گرفته موجود است، بر دین

مقدم می شود و اگر زکات در ذمه او باشد دین مقدم می شود.

س ۷ : آیا فرزندی که پدرش مخارج او را می دهد فقیر است؟

جواب : خیر، فقیر نیست.

س ۸ : اینجانب به صورت شراکتی با شخصی یک باغ انگور داریم که

شاید پانزده تن انگور داشته که اخیراً تعدادی از درخت ها را با انگور روی آن

به مبلغ پنج میلیون و دویست هزار تومان اجاره دادیم و فقط قسمتی از آن را

برای مصرف خود و خانواده و فامیل (شاید حدود دو تن) نگه داشتیم، ضمناً

این باغ بیشتر از طریق چاه آبیاری شده است؛ بفرمایید زکات بر ما لازم

است؟ و اگر لازم است نصاب آن چقدر است و چقدر باید پرداخت کنیم؟

و آیا به مقداری که برای خودمان نگهداشتیم زکات تعلق می گیرد؟

جواب : در همه آن ها زکات واجب است و اگر آبیاری با غیر چاه و به

وسیله باران متعارف هر سال بوده دادن یک دهم یا قیمت آن کافی است.

س ۹ : شخصی به صورت عمدی جراحی بر شخصی وارد کرده است

و دیه بدهکار است البته الآن از کار خود پشیمان است آیا می توان زکات مال

را از باب سهم غارمین به او داد؟

جواب : خیر، نمی‌توان.

س ۱۰ : مؤسسه خیریه‌ای با اخذ مجوز رسمی از مراجع ذی‌ربط فعالیت خود را آغاز نموده است، عمده فعالیت مؤسسه در خصوص ایتام و بانوان سرپرست خانوار می‌باشد، از آغاز خدمت رسانی مؤسسه به لطف خداوند بزرگ و یاری و مساعدت خیرین نیکوکار در خصوص خانواده‌های تحت پوشش با حفظ اصل کرامت انسانی آنان اقدامات شایسته‌ای از جمله پذیرش مددجو، تهیه و ارائه سبد کالا، اعطای جهیزیه، اعطای کمک هزینه تحصیلی، و کمک در امر بهداشت و درمان خانواده‌های تحت پوشش، و برگزاری برنامه‌های فرهنگی از جمله کلاس‌های قرآن، احکام و ... صورت پذیرفته است. آیا اجازه تصرف در مورد زکات فطریه، کفاره، صدقات، هدیه، اعانه، وقف، حبس و هبه اشخاص حقیقی و حقوقی در راستای اهداف مؤسسه را به این مؤسسه تنفیذ می‌فرمایید؟

جواب : زکوات مصرف خاص دارند که صرف آن‌ها در غیر سبیل الله و عاملین و مؤلفه قلوبهم نیاز به اذن حاکم شرع ندارد، و مصرف کفارات فقرای متدین هستند که باید اطعام به آن‌ها داده شود و صرف آن‌ها در مصارفش به اذن حاکم شرع نیاز ندارد، و مصرف موقوفات همان مواردی است که واقف تعیین کرده است و در این مورد هم نیازی به اذن حاکم شرع نیست، و هدایا و اعانات و صدقات خیرین تابع قصد آنان می‌باشد.

س ۱۱ : پدر من اهل دادن زکات نیست و وقتی که گندم‌هایش می‌رسد، مقداری از آن را به من هدیه می‌دهد، آیا تصرف من در آن گندم‌ها اشکال دارد؟ به نظر حضرت آقا آیا زکات به عین مشاع تعلق می‌گیرد و یا اینکه کلی

۳۰۶ استفتائات ج ۱

فی المعین است و یا چیز دیگر؟

جواب : اشکال دارد و تعلق زکات از باب تعلق حق است.

س ۱۲ : خرماهایی داشتیم که بعد از چیده شدن به قدری خراب بودند که معمولاً خوراک انسان‌ها نمی‌شدند لذا آن‌ها را خوراک حیوان قرار دادیم. آیا باید زکات آن‌ها را داد؟

جواب : اگر قابل استفاده بوده هرچند برای حیوانات، زکات آن واجب است.

س ۱۳ : فرموده‌اید که خمس و زکات را به واجب النفقه نمی‌شود داد مگر اینکه در غیر مورد نفقه باشد سؤال این است که اگر یک شخصی زکاتش را به پدرش برای غیر مورد نفقه بدهد ولی پدرش بعد از گرفتن، آن را صرف در نفقه‌اش کند آیا چنین زکاتی صحیح است؟

جواب : صحیح است.

س ۱۴ : آیا می‌توان زکات مال را به روحانی که برای تبلیغ به شهرستان آمده است از سهم فی سبیل الله پرداخت کرد؟

جواب : اشکال ندارد ولی بنا بر احتیاط واجب با اجازه حاکم شرع باشد.

س ۱۵ : آیا پرداخت زکات واجب است در صورتی که اگر هزینه تراکتور و مصارف جانبی از مجموع ارزش گندم‌ها کسر شود در بعضی از فروض مسأله دیگر مقدار گندم هم به حد نصاب نمی‌رسد تا زکات آن پرداخت شود؟

جواب : در رسیدن به نصاب مخارج لحاظ نمی‌شود و احتیاط این

زکات..... ۳۰۷

است در موقع ادای زکات نیز مخارج را کسر نکنند.

س ۱۶ : صاحبان زمین کشاورزی، زمینی را رها کرده و به دیگران سپرده‌اند تا روی آن کار کنند به نوعی خواسته‌اند زمین حفظ شود تا لم یزرع نشود، حال افراد دیگری در زمین گندم کاشته‌اند آیا به گندم که محصول زمین دیگری است زکات تعلق می‌گیرد؟

جواب : بلی.

زکات فطره

س ۱ : آیا می‌شود زکات فطره را در شب عید فطر و یا در روز عید فطر، کارت به کارت کرد و آیا صرف کارت به کارت کردن کافی در تحقق زکات می‌باشد؟

جواب : تا زمانی که فقیر آن را برداشت نکرده است ادای زکات فطره محسوب نمی‌شود.

س ۲ : اینجانب قبل از ماه رمضان به سبب قرض کردن از دیگران برای نیازمندان ارزاق تهیه می‌کنم و بعداً از فطریه‌ای که از مردم جمع‌آوری می‌کنم قرض خود را می‌پردازم. آیا شرعاً این عمل صحیح است؟

جواب : با اذن حاکم شرع مانعی ندارد.

س ۳ : آیا جایز است مبلغ فطریه و کفاره ماه مبارک رمضان، برای بیماران کلیوی که در وضعیت نامطلوب فقر و تنگدستی هستند خرج شود؟

جواب : اگر فقیر متدین هستند می‌توان به آن‌ها فطریه داد ولی در کفاره ماه رمضان فقط می‌توان گندم، جو، آرد، ماکارونی و مانند آن‌ها را داد و دادن

۳۰۸ استفتائات ج ۱

پول کافی نیست مگر اینکه فقیر یا شخص دیگری را وکیل کند و او از طرف صاحب پول جنس بخرد و به عنوان کفاره پرداخت شود.

س ۴ : انجمن حمایت از بیماران کلیوی حدود هشتاد نفر دیالیزی تحت پوشش دارد که این بیماران در شرائط بسیار نامطلوب فقر و تنگدستی هستند همچنین این بیماران تحت پوشش هیچ ارگانی نیستند لذا اگر حضرتعالی اجازه بفرمایید انجمن تصمیم دارد صندوقهای فطریه ماه مبارک رمضان برای کمک به این بیماران دایر بنماید.

جواب : فطریه را باید به فقیر متدین داد.

س ۵ : فطریه را کنار گذاشته و بعد از پول دیگری داده است سپس آن پول کنار گذاشته شده را تلف کرده است وظیفه اش چیست؟

جواب : باید دوباره بدهد.

س ۶ : آیا فطریه عیال را به خود او که فقیر است می توان داد؟

جواب : خیر، نمی توان.

س ۷ : اگر کسی از فقیر گندم طلبکار باشد آیا می تواند آن را به عنوان فدیة واجب خود حساب کند؟

جواب : اشکال دارد.

س ۸ : اگر شخص در غیر محل سکونت خود، اموالی داشته باشد آیا می تواند زکات فطره را از آن اخراج کند و به مستحقین همان شهر بدهد؟

جواب : بلی، می تواند.

س ۹ : آیا با پول زکات فطره می توان بدون اطلاع فقیر ما یحتاج او را خرید و به او داد؟

زکات ۳۰۹

جواب : خیر، مگر با اذن حاکم شرع.

س ۱۰ : آیا شخص می تواند به وکالت از فقری که در شهر دیگر است، زکات فطره را اخذ کند و برای آن فقیر بفرستد؟

جواب : بلی، می تواند.

س ۱۱ : آیا می توانم شخصی را که در شهر دیگری ساکن است وکیل نمایم تا زکات فطره را از طرف من در آن شهر ادا کند با اینکه می دانم او در آن شهر هیچ مالی ندارد؟

جواب : بلی، می توانید آن شخص را وکیل کنید تا از طرف شما مبلغی را قرض کند و بعد از اینکه ملک شما شد زکات فطره را از طرف شما پرداخت کند.

س ۱۲ : اگر کسی با وجود علم به عدم جواز نقل زکات فطره - بنا بر احتیاط واجب - زکات خود را به شهر دیگری منتقل نموده، آیا زکات از او ساقط می شود؟

جواب : بلی، ساقط می شود.

س ۱۳ : اگر کسی در وجود فقیر در شهر خود شک داشته باشد آیا می تواند بدون جستجو برای پیدا کردن فقیر در شهر خود، زکات فطره را به شهر دیگری منتقل کند؟

جواب : نقل به شهر دیگر جایز نیست مگر برای او ثابت شود که در شهر خودش فقیر نیست یا دسترسی به فقیر آسان نیست.

س ۱۴ : اگر شخص غیر فقیر در روز عید فطر مالی برای پرداخت زکات فطره ندارد آیا واجب است مبلغی را قرض کند؟

۳۱۰..... استفتائات ج ۱

جواب : بلی، واجب است اگر مستلزم حرج شدید نباشد.

س ۱۵ : آیا پرداخت زکات فطره همسرم که می دانم قبل از غروب عید

فطر به خانه پدرش می رود بر من واجب است؟

جواب : اگر شب عید فطر، نان خور پدرش محسوب می شود زکات

فطره او بر پدرش واجب است.

س ۱۶ : اگر زکات فطره سادات و غیر سادات با هم مخلوط شود آیا

می توان از آن مال مخلوط، نسبت مساوی با زکات سادات را به سید فقیر داد؟

جواب : باید زکات سادات و غیر سادات به اذن حاکم شرع جدا شود

و بدون اذن حاکم شرع جایز نیست. البته وکیل حاکم شرع نیز می تواند آن

اموال را جدا کند.

س ۱۷ : آیا در هنگام دفع مبلغ زکات فطره لازم است قصد کند که این

مبلغ بدل از طعام معینی است؟

جواب : همین که شخص قصد کند این مبلغ بدل از سه کیلو از قوت

غالب شهرش باشد کافی است هرچند قوت غالب را معین نکند.

س ۱۸ : آیا زکات فطره مانند بقیه دیون از اصل ترکه خارج می شود؟

جواب : خیر، از اصل ترکه خارج نمی شود.

س ۱۹ : آیا پرداخت زکات فطره شخصی دیگر با رضایت او، تکلیف

را از آن شخص ساقط می کند؟

جواب : اگر با درخواست خود آن شخص باشد مجزی است ولی

مجرد رضایت او بدون درخواست کافی نیست.

س ۲۰ : اگر عادت اولاد شخصی که زندگی مستقل دارند این باشد که

زکات..... ۳۱۱

تمام افطارهای ماه رمضان حتی شب عید فطر را در منزل پدرشان باشند، زکات فطره آن‌ها بر عهده کیست؟

جواب : اگر نان خور پدرشان و لو در شب عید فطر نباشند فطره به عهده خود آن‌ها است و مجرد اینکه در خانه پدرشان افطار کنند موجب نمی‌شود که نان خور پدرشان باشند. مهم صدق عیلوله در شب عید فطر است و لو فی الجملة.

س ۲۱: آیا شخص در صورتی که قادر باشد می‌تواند قیمت گوشت را به عنوان زکات فطرهپردازد؟

جواب : بلی، می‌تواند در صورتی که گوشت، قوت غالب آن شهر باشد.

س ۲۲: فطره را به دختر فقیرش داده و حالا متوجه شده که پرداخت به واجب النفقة کفایت نمی‌کند فعلا چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب : احوط تکرار آن است.

س ۲۳: با توجه به اینکه در منهاج جلد ۱ مسأله ۱۱۸۴ فرمودید: «الاحوط لزوماً عدم نقل زكاة الفطرة خارج البلد مع وجود المستحق فيه»، مراد از بلد آیا خصوص منطقه یا روستایی است که مکلف در آن اقامت دارد حتی اگر تابع یک شهر باشد تا انتقال زکات فطره به منطقه یا روستای دیگر جایز نباشد یا مراد بخشی است که خود شامل روستاهای متعددی می‌شود که بین این روستاها فقط یک خیابان و بوستان فاصله است ولی هر یک از این روستاها اسم خاصی دارند تا انتقال زکات فطره به روستای مجاور جایز باشد؟

۳۱۲..... استفتائات ج ۱

جواب : اگر عرفا محل اقامت مکلف روستا یا شهر مستقلى باشد در مقابل روستا یا شهر مجاور بنا بر احتیاط واجب انتقال جایز نیست ولی اگر دو محله از یک بلد باشند انتقال جایز است. البته اینکه روستاهای متعدد تابع یک بخش باشند یا اتصال بین روستاها با خیابان و بوستان باشد موجب وحدت بلد نمی شود.

س ۲۴ : آیا پول زکات فطره را می توان کارت به کارت کرد؟

جواب : بلی، می توان ولی تا وقتی که فقیر، پول را دریافت نکند زکات فطره حساب نمی شود.

س ۲۵ : فرموده اید : «نقل زکات فطره به امام علیه السلام یا نائب او

جایز است.» مراد از نائب، نائب خاص است یا نائب عام؟

جواب : مراد از نائب در زمان حاضر، حاکم شرع است.

س ۲۶ : فرموده اید اگر مبلغی به عنوان زکات فطره کنار گذاشته شود

تبدیل آن جایز نیست آیا این فتوا شامل تبدیل اسکناس پانصد ریالی به پنج اسکناس صد ریالی هم می شود؟

جواب : بلی، شامل این مورد هم می شود.

س ۲۷ : الف : آیا پرداخت زکات فطره شخص دیگری جایز است؟ و

به فرض عدم جواز اگر کسی زکات فطره دیگری را پرداخت کند مثل اینکه جدّ زکات فطره نوه های خود را پرداخت نماید آیا ذمه نوادگان او بری می شود؟

جواب : اگر ادای زکات فطره از طرف دیگران، به درخواست آنها بوده

جایز است و مبرئ ذمه آنها است.

ب : بر فرض عدم برائت ذمه، آیا زکات فطره سال های گذشته را ضامن

زکات ۳۱۳

است؟ اگر ضامن است به چه عنوان باید بپردازد؟

جواب : احتیاط واجب پرداخت عوض آن مال است و ادای آن باید به قصد اعم از زکات فطره و صدقه مطلق باشد.

س ۲۸ : بعضی از روستاهای شهر قطیف در حال حاضر به یکدیگر متصل هستند مانند شهرک های شهر نجف آیا نقل زکات فطره از بعضی از این روستاها به بعض دیگر جایز است یا فقط برای حاکم شرع یا وکیلش جایز است؟

جواب : اگر عرفا این روستاها بلد واحد محسوب می شوند نقل زکات فطره جایز است.

س ۲۹ : آیا می توان به فامیلی که معتاد است ولی می تواند زندگی خود را بچرخاند، زکات فطره داد؟

جواب : اگر فقیر متدین است مانعی ندارد.

س ۳۰ : آیا مدیر مدرسه به عنوان متکفل طلاب دینی که عیال (نان خور) پدر و مادر خودشان نیستند و درآمدی ندارند که بتواند خرج آنها را تأمین کند، می تواند از طرف آنها فطره را قبول کند؟

جواب : می تواند به وکالت از آنها زکات فطره را بگیرد و به آنها برساند.

س ۳۱ : شخصی چند هفته بعد از عید فطر شک می کند که آیا فطره پرداخت کرده یا خیر، وظیفه چیست؟

جواب : بنا بر احتیاط واجب باید پرداخت کند.

س ۳۲ : وکیل من قبلکم استلم زکاة الفطرة من فقير فارجمعها اليه فهل

٣١٤..... استفتاءات ج ١

يجوز ذلك و هل تجيزون له ذلك؟

الجواب : لا يجوز ذلك و يضمن ما دفعه اليه و لا يقبل الاجازة.

س ٣٣ : هل يجوز لوكيلكم أن يوكل افرادا لقبض و جمع زكوات

الفطرة؟

الجواب : ليس له ذلك إلا من كان وكيلاً في التوكيل.

س ٣٤ : هل يجوز خلط زكاة الفطرة في كيس واحد؟

الجواب : نعم يجوز.

س ٣٥ : بعد استلام وكيلكم زكوات الفطرة نيابة عنكم :

الف : هل يجب ان يصرفها يوم العيد او يجوز تاخيرها؟

الجواب : يجوز تاخيرها لغرض عقلائي.

ب : هل يجب عليه صرفها على فقراء بلد الاستلام او يجوز صرفها في

فقراء البلدان و القرى الأخرى خصوصاً القرية منها؟

الجواب : إذا تسلمها بصفته وكيلاً عنا فهو و إن جاز صرفه على الفقراء

في أي بلد و لكن لا نأذن في ذلك بصورة عامة إلا مع صعوبة العثور على

الفقير الواجد للشروط في البلد، و هذه ليست اجازة عامة بذلك بل يحتاج

إلى إجازة خاصّة.

س ٣٦ : هل يجوز لوكيل الحاكم الشرعي أن ينقل زكاة الفطرة من بلده

لبلد آخر مع وجود المستحق في بلده أو وجود من هو أكثر استحقاقاً خارج

بلده؟

الجواب : إذا تسلمها بصفته وكيلاً للحاكم الشرعي جاز له ذلك.

حجّ

س ۱ : اگر شخصی روز عید قربان گوسفند قربانی کند و خودش و عائله اش از آن بخورد اشکال ندارد؟

جواب : اشکال ندارد.

س ۲ : الف : در کتاب مناسک حج فرمودید : إذا كان في الطريق عدوّ لا يمكن دفعه إلا ببذل المال له، فان كان بذله مجحفاً لم يجب عليه ذلك و الا وجب، سؤال : آیا این حکم مختص به عدوّ است یا مطلق مانع را نیز شامل می شود؟

جواب : مطلق است.

ب : اگر شخصی از اهل سنت طبق مذهب خویش مناسک حج را انجام داد و سپس شیعه شد حجش صحیح است، اما در این صورت آیا وظیفه طواف النساء برای حلیت استمتاع دارد؟

جواب : لازم نیست طواف نساء انجام دهد.

ج : فرموده اید : «لا تجب الاستنابه على المستطيع مالياً اذا عجز عن مباشرة الحج ويرجو زوال عذره في السنة القادمة»، سؤال زمانی که استطاعت مالیّه قبل از سال آتی زایل شود آیا حج بر وی مستقر می شود؟

جواب : اگر خودش استطاعت مالی را از بین نبرد مستقر نمی شود.

۳۱۶..... استفتائات ج ۱

س ۳: وظیفه کثیر الشک در تعداد ریگ‌های رمی چیست؟

جواب: به شک خود اعتنا نکند.

س ۴: زنی که در میقات حائض است و می‌داند که نمی‌تواند عمره

تمتع را در وقت خود انجام دهد، با چه نیتی محرم شود؟ در صورتی که

خلاف آن کشف شود، وظیفه چیست؟

جواب: به نیت حج افراد محرم می‌شود و بعد از فراغ از حج اگر

توانست عمره مفرده انجام می‌دهد. و اگر قبل از گذشت زمان عمره پاک شد

چنانچه به قصد وظیفه فعلی محرم شده و تطبیق آن بر حج افراد از باب خطای

در تطبیق بوده با همان احرام اعمال عمره تمتع را انجام می‌دهد، و گرنه به

حج تمتع عدول می‌کند و اعمال آن را انجام می‌دهد.

س ۵: وظیفه حائض در میقات برای بستن احرام در هر یک از موارد

ذیل چیست؟

الف: می‌داند تا پایان وقت انجام اعمال عمره تمتع پاک نمی‌شود.

جواب: به نیت حج افراد محرم شود.

ب: می‌داند تا پایان وقت انجام اعمال عمره و حج پاک نمی‌شود.

جواب: برای عمره تمتع احرام ببندد و برای طواف و نماز آن نایب

بگیرد و خودش سعی و تقصیر کند سپس برای حج احرام ببندد و برای طواف

حج و نماز آن نایب بگیرد و خودش سعی کند و برای طواف نساء و نماز آن

نیز نایب بگیرد.

ج: اگر قبل از اتمام زمان انجام حج یا عمره پاک شود، چه حکمی

دارد؟

حج ۳۱۷

جواب : اگر قبل از اتمام زمان عمره پاک شود عمره تمتع را انجام می‌دهد و گرنه اعمال حج افراد را کامل کند.

س ۶ : کسی که در ماه ذی القعدة، عمره تمتع به جا می‌آورد و در ماه ذی الحجه به منی می‌آید (با فرض اینکه منی خارج مکه است)، یا به جای دیگری خارج از مکه می‌رود، ولی از حرم خارج نمی‌شود، آیا برای بازگشت به مکه باید محرم شود؟ اگر باید محرم شود، از کجا باید محرم شود، باید به یکی از مواقیت عمره تمتع یا ادنی الحل برود، و ثانیاً به چه نیتی محرم شود؟ عمره تمتع، عمره مفرده یا عمره ما فی الذمه؟

جواب : باید به یکی از مواقیت عمره تمتع برود و برای عمره تمتع محرم شود یا اینکه از ادنی الحل برای عمره مفرده محرم شود. اگر تا روز ترویبه به قصد انجام حج در مکه باقی بماند، عمره مفرده او تبدیل به عمره تمتع می‌شود.

س ۷ : حکم طواف و نماز کسی که پی در پی از او باد معده خارج می‌شود چیست؟

جواب : اگر فرصتی دارد که در آن فرصت می‌تواند طواف یا نماز را (بدون اینکه باد معده از او خارج شود) انجام دهد باید طواف و نماز را با وضو در آن فرصت انجام دهد. و اگر فرصتی به این نحو ندارد یک وضو می‌گیرد و تا وقتی که حدث متعارف از او خارج نشده با آن وضو اعمال را انجام می‌دهد.

س ۸ : کسی که عمره تمتع استحبابی بجا آورده، آیا می‌تواند بدون عذر و به دلخواه خود، آن را رها کرده و حج تمتع بجا بیاورد؟

جواب : باید حج تمتع را انجام بدهد.

س ۹ : شخصی در ماه شوال یا ذی القعدة عمره تمتع به جا می آورد و به مدینه برگشته و در ماه جدید مجدداً به مکه می رود. وظیفه او نسبت به احرام در مسجد شجره چیست؟ عمره مفرده یا تمتع مجدد یا عمره ای که بر ذمه دارد؟

جواب : به نیت عمره تمتع محرم می شود و می تواند به نیت عمره مفرده محرم شود چنانچه به قصد انجام حج تا روز تروییه در مکه باقی بماند عمره مفرده او تبدیل به عمره تمتع می شود.

س ۱۰ : کسی که بعد از ظهر روز دوازدهم از منی کوچ کرده و به جهتی مجدداً به منی برگردد، سهواً یا جهلاً یا عالماً، و غروب شب سیزدهم را درک کند، آیا بیتوته آن شب در منی یا رمی روز سیزدهم بر او واجب می شود؟

جواب : واجب است.

س ۱۱ : کسی که بعد از ظهر عید قربان که جمره عقبه خلوت است قادر به رمی بوده ولی به خاطر ندانستن مسأله، در صبح عید برای رمی نایب گرفته، اکنون چه تکلیفی دارد؟

جواب : باید قضا کند.

س ۱۲ : والده اینجانب به من فرمودند مبلغ چهل هزار تومان ارث به من رسیده و توان تشرف به حج را ندارم به علت کهولت سن و مریض الأحوال بودن و گفتند تو بیا و برو و به من نگفتند از طرف من برو، و من تصورم این بود که این حج برای خودم می باشد و از طرف مادرم نیت نکردم، و بعد از فوت ایشان و بعد از گذشت سی سال به این فکر افتادم که این حجی که

حج ۳۱۹

رفته‌ام برای من محسوب شده یا برای ایشان و اگر من استطاعت مالی پیدا کرده باشم آیا حجّی بگردنم آمده، تکلیفم چیست؟

جواب : اگر برای خودتان حج را انجام داده‌اید برای شما حساب می‌شود و برای مادرتان حساب نمی‌شود، و چنانچه شما در آن زمان استطاعت مالی برای حج داشته‌اید، حجّی که انجام داده‌اید حجة الاسلام حساب می‌شود و اعاده حج لازم نیست.

س ۱۳ : زنی وارث ما ترک پدری می‌شود و با توجه به اینکه مخارج زندگی او بر شوهر است و ما ترک پدری هم خیلی زیاد است آیا بر او حج واجب می‌شود؟

جواب : حج، واجب می‌شود.

س ۱۴ : اینجانب در حال حاضر هزینه سفر حج را دارا هستم ولی چون مبتلا به بیماری دیسک و کمر درد و قند هستم توان جسمی برای انجام مناسک حج را ندارم، حتی با ویلچر هم نمی‌توانم. به علاوه هزینه همراه بردن ندارم به علاوه مخارج زندگی را باید با همین پول و از درآمد آن خودم تحصیل کنم، آیا با شرایط مذکور حج در گذشته یا حال بر من واجب بوده است؟

جواب : اگر قدرت مالی برای ادامه زندگی و نایب گرفتن داشته باشید، حج بر شما واجب است و لازم است شخصی را به نیابت از خود به حج بفرستید.

س ۱۵ : الف : امروزه موبایل‌های پیشرفته در بازار است که صفحه آن مانند آینه عمل می‌کند. الآن یک مُحرم اگر موبایل داشته باشد، با نیت دیدن خود یا بدون نیت صورت خود را در صفحه موبایل دیده باشد چه حکمی

دارد؟

جواب : نگاه به آئینه و امثال آن برای زینت جایز نیست.

ب : در حالات احرام زیر سایه رفتن ممنوع است. اگر همین موبایل را به گوش خود بگیرد یا صدای تلفن دیگر آمد استفاده از این موبایل چه حکمی دارد و آیا کفاره دارد؟

جواب : اشکال دارد، می تواند آن را با فاصله بگیرد و صدا را استماع کند.

س ۱۶ : الف : آیا برای اشخاصی که در روز عید قربان در مکه مکرمه حضور ندارند مستحب است قربانی کنند؟

جواب : بلی، مستحب است.

ب : آیا مستحب است که این قربانی شرائط قربانی حج را داشته باشد؟
جواب : لازم نیست ولی افضل انتخاب حیوانی است که ناقص نباشد و چاق باشد، و مکروه است که حیوانی را انتخاب کند که خودش تربیت کرده و معتبر است که گاو یا شتر یا گوسفند باشد.

س ۱۷ : آیا می توان در روز عید قربان در غیر مکه مثل شهر خودم هم به نیت عقیقه و هم به نیت قربانی مستحب یک گوسفند را ذبح نمود و به عبارت دیگر آیا در اینجا تداخل را قبول دارید؟

جواب : قربانی از شخصی در عید قربان به نیت قربانی کفایت از عقیقه می کند.

س ۱۸ : آیا در کفاراتی که مربوط به حج می شود و مثلاً باید گوسفندی را ذبح نمود و به فقرا داد آیا باید پوست و کله و پاچه آن را نیز به فقرا داد و یا

اینکه دادن گوشت کفایت می‌کند؟

جواب : پوست را به قصاب می‌توان داد اما کله و پاچه را نمی‌توان داد.

س ۱۹ : اینجانب یک منزل مسکونی داشته‌ام که از پدر ارث برده‌ام و از فروش آن منزل مبلغ پنجاه و پنج میلیون تومان پول به من رسیده است حال با توجه به اینکه مخارجم با همین پول تأمین می‌شود آیا حج بر من با این مبلغ واجب می‌شود، و دیگر اینکه آیا به این مبلغ خمس تعلق می‌گیرد؟

جواب : در صورتی که با این پول اگر به حج بروید زندگی شما مختل می‌شود و به سختی غیر قابل تحمل می‌افتید حج بر شما واجب نیست، و به ارثیه خمس تعلق نمی‌گیرد.

س ۲۰ : الف : اگر کسی عمره مفرده انجام داده ولی بعد از برگشت به وطن شک می‌کند که طواف نساء را انجام داده یا خیر، تکلیفش چیست؟
جواب : باید خودش برگردد و آن را انجام دهد و در صورتی که نتواند برگردد و یا مشقت زیاد داشته باشد نایب بگیرد و تا طواف نساء انجام نشده زن بر او حلال نیست.

ب : در مورد سؤال اول با توجه به اینکه فرد روحانی کاروان بوده و این مقدار یادش هست که در آخرین دفعه که به مسجد الحرام مشرف می‌شد به زائرین گوش زد می‌کرد که اگر کسی طواف نساء را فراموش کرده یا شک دارد انجام دهد آیا این مطلب قرینه می‌شود که اگر خودش هم انجام نداده بود یادش می‌آمد و در نتیجه اعتنا به شک نکند؟

جواب : موارد مختلف است و چنانچه اطمینان به ادای آن ندارد باید بجا آورد و اگر وسواس است به شکش اعتنا نکند.

۳۲۲ استفتائات ج ۱

ج : همین شخص عازم حج تمتع هست بر فرض عدم انجام طواف نساء آیا احرام عمره تمتع از او صحیح است؟ و طواف نساء را چه وقت انجام دهد، قبل از طواف عمره تمتع یا بعد از اعمال عمره تمتع یا بعد از پایان حج؟
جواب : احرام عمره تمتع او صحیح است، و می تواند طواف نساء را تأخیر بیندازد تا بعد از پایان حج.

س ۲۱ : الف : شخصی در سال ۱۳۶۳ برای اولین بار به حج مشرف گردیده، و حج بجا آورده را به نیت از مادر مرحومش فرض نموده است، حال با توجه به اینکه مادر ایشان در هیچ زمانی از عمر خویش نه از لحاظ بدنی و نه از لحاظ مالی مستطیع نبوده و لذا واجب الحج نبوده است می خواهد حج مذکور را برای خویش منظور نماید، آیا این عمل صحیح می باشد؟
جواب : خیر.

ب : آیا برای زنان خانه داری که هیچ درآمدی از خود ندارند واجب است که جهت انجام فریضه حج از همسر خود تقاضای پرداخت هزینه حج را نمایند یا مخیر می باشند؟

جواب : واجب نیست، البته اگر مهریه اش را از شوهر طلب دارد و شوهر تمکن از ادا دارد، و مطالبه آن از طرف زن باعث ضرر مهم و مشقت زیاد در زندگی نمی شود لازم است آن را مطالبه کند و به حج رود.

ج : در مورد شرائط استطاعت حج شش شرط ذکر گردیده است، که شرط سوم آن عدم خوف بر جان و مال و عرض می باشد. آیا با لحاظ این شرط فردی که خوف جان خویش را داشته باشد ولی به لحاظ بدنی و مالی مستطیع باشد می تواند برای خود از نیابت استفاده نموده و اجیر بگیرد؟

حج ۳۲۳

جواب : اگر اطمینان دارد که می تواند در سال های دیگر حج را خودش انجام دهد باید بعداً خودش حج را انجام دهد.

س ۲۲ : شخصی که طلبه حوزه علمیه یا کارمند دولت است شهریه یا حقوقی که می گیرد مخارج زندگی او را کفایت می کند، زمین و باغی هم دارد که بالغ بر هفتاد میلیون تومان ارزش دارد، آیا حج بر او واجب است یا استطاعت حاصل نمی شود؟

جواب : اگر بتواند با پول فروش باغ یا بعضی از آن و یا اجاره آن به حج برود و به مشقت زیاد که غیر قابل تحمل است نمی افتد حج بر او واجب است.

س ۲۳ : نایی که باید از قریه و شهرستان به مکه می رفت، اما غفلت کرده از مرکز ولایت به طرف مکه رفته است، فاصله قریه یا شهرستان تا مرکز ولایت حدود دویست و پنجاه کیلومتر است، آیا حج او اشکال دارد؟

جواب : حج صحیح است، ولی در مورد اجرتی که گرفته رضایت صاحب اجرت را جلب کند.

س ۲۴ : میت نسبت به حج وصیت نکرده، اما وصی خودش از طرف میت حج بلدی انجام داده است، در صورتی که اگر حج میقاتی انجام می داده درست بوده، ورثه اعتراض دارند که چرا چنین کردی! آیا وصی جوابگو می باشد؟

جواب : در فرض ذکر شده هزینه حج بلدی را نمی تواند بگیرد ولی حج از گردن میت ساقط شده است.

س ۲۵ : الف : با توجه به شرائط ویژه ای که برای حج امسال پیش آمده

۳۲۴ استفتائات ج ۱

و موجب لغو این سفر گردیده آیا بر فرض استطاعت در سال جاری و بی اطلاعی از وضعیت مالی سال آینده می‌توان ثبت نام را لغو و هزینه ثبت نام را در سال جاری هزینه کرد؟

ب: آیا پولی که برای سایر هزینه‌های سفر حج (غیر از ثبت نام اولیه) کنار گذاشته شده را می‌توان در کارهای خیریه خرج کرد؟

ج: اگر مستطیع در سال جاری فوت کند با توجه به تعطیلی حج، تکلیف از گردن او ساقط می‌شود؟

جواب: اگر اطمینان دارند که در سال‌های آینده می‌توانند به حج مشرف شوند تأخیر آن مانعی ندارد و صرف مبالغی را که کنار گذاشته‌اند در غیر حج جایز است، مگر اینکه بر فرض مصرف در زمان تمکن از حج قدرت مالی خود را از دست بدهند که در این صورت باید آن مبالغ را برای صرف در حج نگهدارند. و چنانچه این اطمینان را داشت ولی اتفاقاً فوت نمود و موفق به ادای حج نشد حج بر او مستقر نمی‌شود.

س ۲۶: الف: فتوای حضرت‌عالی در مورد ذبح در منی که باید در همان سه روز اول در منی صورت بگیرد و اگر در منی ممکن نبود در معیصم انجام بگیرد.

ب: و با توجه به فتوای برخی از علما که تا آخر ماه ذی الحجه اگر ممکن شد باید در منی صورت بگیرد.

ج: و با توجه به فتوای حضرت‌عالی که در مورد اعلم اگر مردد بودیم در موردی که علم اجمالی به تکلیف هست باید احتیاط کرد. آیا ذبح در منی از موارد علم اجمالی است که باید دو گوسفند ذبح کرد یکی در معیصم در

حج ۳۲۵

همان سه روز، و یکی در منی بعد از آن سه روز، یا یک ذبح که همان ذبح در معیصم هست اکتفا کنیم.

جواب : از موارد علم اجمالی است مثل قصر و اتمام.

س ۲۷ : الف : کسی که عذر داشته و برای رمی جمره نایب گرفته ولی بعد از آنکه نایب جمره را رمی نمود اتفاقاً عذرش برطرف شد؛ آیا باید رمی را اعاده نماید؟ و آیا بین یأس از زوال عذر و عدم یأس در اعاده فرقی وجود دارد؟

ب : در این مسأله آیا بین اینکه عذر، مریضی باشد و یا عذر دیگر مثل ازدحام شدید و خوف خطر جانی، تفاوتی وجود دارد؟

جواب : در فرض عدم یأس باید رمی را اعاده نماید و در فرض یأس نیز بنا بر احتیاط باید اعاده کند، و در این حکم بین مریض و معذور از جهت دیگر فرقی نیست.

ج : در مواردی که در مناسک در صورت نقص رمی حکم به لزوم تکمیل نموده‌اید آیا بین آنکه چهار سنگ ریزه و یا کمتر از آن به جمره پرتاب نموده، تفاوتی وجود دارد؟

جواب : چنانچه چهار سنگ ریزه یا بیشتر پرتاب کرده باید تکمیل کند، و اگر کمتر از چهار سنگ ریزه پرتاب کرده بنا بر احتیاط باید دوباره رمی کند.

س ۲۸ : شخصی که بر او حج واجب بوده به فرزندانش وصیت نموده است حج را بعد از فوتش انجام دهند، فرزند او که اسم نویسی نموده از جانب پدر حج نماید فقیر بوده آیا می‌تواند در مکه قربانی نکند و در همان

۳۲۶ استفتائات ج ۱

ساعات که قربانی باید کشته شود تلفن نماید که در افغانستان در خانه‌اش قربانی نماید؟

جواب : محل قربانی حج باید در صورت امکان منی باشد، و اگر ممکن نبود باید در مکانی اقرب به منی انجام شود.

س ۲۹ : عمره مفرده انجام دادیم ولی متأسفانه به خاطر ناآگاهی نماز و طواف نساء را انجام ندادیم، بعد از چند سال متوجه شدیم، با یکی از اقوام دوستم که عازم بود در میان گذاشتیم با روحانی کاروان صحبت کرد و ایشان قبول کردند بعد از چند وقت که برای انجام حج واجب مشرف شده بودند تلفنی اطلاع دادند که به جای شما عمل تقصیر و نماز و طواف نساء را انجام داده‌اند حال بعد از چند سال به شک افتاده‌ام که مبدا آن اعمال درست و در زمان درست انجام نشده باشد وظیفه ما چیست؟

جواب : شما هم احتیاطاً یک نماز طواف، اینجا بخوانید، و دیگر به شک خود اعتنا نکنید.

س ۳۰ : اگر شخصی خوف از سفر به حج دارد حکمش چیست؟

جواب : اگر اطمینان دارد که سال بعد موفق به انجام حج می‌شود تأخیر آن بدون خوف هم جایز است و در غیر این صورت اگر خوفش غیر متعارف باشد باید فوراً به حج برود.

س ۳۱ : شخصی در زمان حیاتش ثبت نام برای تشریف به حج نموده و قبل از آنکه نوبتش برسد فوت شد. مخفی نماند که در زمان حیات فیش خریده بوده آیا حج بر او مستقر شده است؟ آیا واجب است که به نیابتش حج را انجام دهند؟

حج ۳۲۷

جواب : صرف خرید فیش دلیل بر استقرار حج نیست بلی اگر توان رفتن به حج را از طریق آزاد داشته و با بیم فوت حج آن را بجا نیاورده، حج بر او مستقر و باید از ترکه اش حج بجا آورند و در صورت شک در استقرار حج بر وی گرفتن نایب لازم نیست.

س ۳۲ : خانمی هستم سال ۱۳۹۲ شمسی سی میلیون تومان ارث به من رسید پسرم برای اینکه خانه نداشت می خواست اسم نویسی کند به او دادم اگر نمی دادم او صاحب خانه نمی شد، حالا بنده مکه نرفتم آیا مستطیع بودم؟ خانم خانه دار هستم و تنها نمی توانستم بروم.

جواب : اگر مبلغ مذکور برای رفتن به حج به همراه فرزند شما کافی نبود یا اینکه از صرف آن در حج به مشقت می افتاده اید مستطیع نشده اید و حج بر شما واجب نیست.

س ۳۳ : اینجانب سال ۱۳۹۰ مبلغ شانزده میلیون تومان سنوات گرفتم. یک پسر و دختر داشتم که نزدیک ازدواجشان بود. بنده برای اینکه کمک به پسر و دخترم کنم به مکه نرفتم و برای مکه هم دولت اسم نمی نوشت حالا بنده مستطیع هستم؟

جواب : اگر رفتن به حج، به صورت آزاد ممکن نبود یا موجب مشقت غیر قابل تحمل بود، و از طریق ثبت نام هم اسم نویسی نمی کردند از جهت مبلغ مذکور مستطیع حساب نمی شوید.

س ۳۴ : در سال ۱۳۷۰ از فروش خانه پدری مبلغ ۹۹۱/۰۰۰ تومان ارث به من رسید و چون همسرم برای ساخت خانه بدهی داشت و همسرم می گوید آن زمان به این پول نیاز داشته است و تمام این پول خرج شد و چون

۳۲۸ استفتائات ج ۱

آن موقع جوان بودم در فکر رفتن حج نبودم و ثبت نام نکردم. در سال ۱۳۷۵ بعد از تقسیم زمین پدری قطعه‌ای از زمین به من رسید و همسرم آن را فروخت و زمین دیگری خریداری کرد زمان گذشت و ما به فکر مشکلات زندگی و تحصیل و سربازی فرزندان بودیم و حالا فکر سر و سامان دادن فرزند ارشد خود هستیم و همسرم در حال ساخت این زمین برای مغازه و خانه‌ای برای زندگی این پسرمان هست و دو پسر جوان دیگر هم دارم. آیا من با این توصیفات واجب الحج هستم؟ و من زنی خانه‌دار هستم و هیچ درآمدی ندارم جز همین زمین در حال ساخت که به ارث رسیده است.

جواب : اگر می‌توانسته‌اید با مبلغی که از فروش منزل یا زمین پدری دریافت کرده‌اید به حج بروید و از صرف آن در هزینه‌های حج به مشقت نمی‌افتاده‌اید حج بر شما واجب است، و الآن باید هرچند به طور آزاد به حج بروید مگر اینکه اطمینان به انجام آن در سال‌های آینده داشته باشید که در این صورت تأخیر آن حرمت شرعی ندارد.

خرید و فروش

۱ - شرائط فروشنده و خریدار

س ۱: آیا معامله با بهایی (به شرط عدم مفسده) باطل است؟
جواب: خیر.

س ۲: فردی با کاسبی صحبت می کند که من حاضر به معامله با تو به مدت دو سال می باشم و مبلغ سی و هشت میلیون تومان را در اختیار تو قرار می دهم که تو به وکالت از من کالایی بخری و من آن کالا را به مدت دو سال به مبلغ پنجاه و شش میلیون می فروشم، اگر تو خواستی کالا را برای مغازه بردار و اگر خواستی به دیگری بفروش و از پول آن استفاده کن؛ آیا بر مالک لازم است که جستجو کند آیا کاسب (ظاهر الصلاح و اهل نماز و روزه) کالایی خریده یا اینکه قبلاً بدهکاری قبلی خود را پرداخته و یا رهن خانه داده؟ آیا معامله فوق ایراد شرعی دارد؟

جواب: اگر بعد از اینکه کالا توسط کاسب برای این فرد خریداری شد آن را به کاسب به مبلغ بیشتر نسبه بفروشد معامله صحیح است و مالک سود می شود و اگر تردید دارد که کاسب کالایی را خریده یا خیر، چنانچه او پول بدهد و اقرار کند که بابت معامله دوم است ملک طرف مقابل می باشد و

۳۳۰ استفتائات ج ۱

نیز اگر مطمئن است که کاسب راضی به تصرف در سود است حتی اگر معامله‌ای واقع نشده باشد، تصرف مانعی ندارد.

۲- شرائط جنس و عوض آن

س ۳ : اینجانب با شخص دیگری یک تالار پذیرایی را بالمناصفه خریداری نمودیم، اینجانب بها و مبلغ سهم سه دانگ خود را نقدی به فروشنده پرداخت نمودم و شریک من نیز با گرفتن وام بها و مبلغ سهم خود را به فروشنده پرداخت نمود، پس از اتمام معامله شریک اینجانب درآمد تالار پذیرایی را برای پرداخت اقساط خود صرف می نمود. حالا تالار فروخته شده بفرمایید نحوه تقسیم ثمن تحویل گرفته شده باید چگونه باشد؟

جواب : در مورد سؤال پول فروش تالار بین شما و شریکتان به تساوی تقسیم می شود و نسبت به درآمد تالار نیز که نصف آن مال شما بود و ایشان برای پرداخت اقساط خود داده، شما حق مطالبه دارید.

س ۴ : اگر مبیع که ملکی است در رهن بانک، حین بیع با بیع خیال می کرده با فروش ملک مزبور می تواند با بانک تسویه و ملک را فک رهن کرده و تسلیم مشتری کند. ولی بعد از مدتی، معلوم می شود که نمی تواند فک رهن کند و معلوم نیست که چه زمانی قدرت بر فک رهن دارد، آیا این معامله صحیح است؟

جواب : اگر ملک در رهن بانک بوده و بانک اجازه فروش آن را نداده، معامله مزبور محکوم به بطلان است.

س ۵ : اگر شخصی تمامی ما یملک و سرمایه خود را به دلیل تغییر

خرید و فروش ۳۳۱

محل اقامت، در کشوری به شخص مشخصی بفروشد و ثمن آن را در قبال طلا و جواهرات اخذ نماید، آیا چنین تملکی از نظر معظم له اشکال شرعی دارد؟

جواب : چنانچه خصوصیات مبیع و مقدار ثمن معلوم باشد معامله مزبور مانعی ندارد.

س ۶ : مدیران یک شرکت تعاونی تهیه و توزیع انواع کالایی را از کارخانجات خریداری و طبق مفاد اساسنامه خود به قیمت خرید جهت اعضای آن شرکت به فروش می‌رسانند و در بعضی از مراحل کارخانجات مبالغی را به عنوان تخفیف یا سود شارژ به علت اینکه نقداً خرید می‌کنند به تعاونی مسترد می‌نمایند. آیا استرداد مبالغ مذکور از سوی کارخانجات متعلق است به کل اعضای که صاحبان سهم می‌باشند، یا متعلق است به بعضی از آن‌ها که کالا از تعاونی خرید می‌نمایند؟

جواب : متعلق به کل اعضا می‌باشد، بلی اگر معامله را بر مبلغ معینی اجرا کنند و فروشنده مقداری از سود خودش را به متصدی معامله بدهد، مبلغ مذکور مختص به گیرنده است.

سؤال ۷ : فروختن و خوردن ماهی که در روغن میته سرخ شده چه حکمی دارد؟

جواب : خوردن آن جایز نیست، و اگر فایده حلال عقلایی غیر از خوردن ندارد، فروختن آن اشکال دارد.

سؤال ۸ : فروختن ماهی غیر فلس‌دار چه حکمی دارد؟

جواب : اگر فایده حلال عقلایی دارد، اشکال ندارد.

س ۹: آیا فروش حق وام جایز است؟

جواب: گرفتن مبلغی در ازای واگذار کردن امتیاز وام به دیگری مانعی ندارد.

س ۱۰: با توجه به نظر فقها که بیع کلی فی الذمة را عقدی تملیکی و به تبع آن دارای حق عینی می دانند در مورد بیع دین که آن را نیز نوعی بیع کلی فی الذمة در نظر می گیرند، آیا باید بیع دین را نیز عقدی تملیکی و دارای حق عینی در نظر بگیریم یا بیع دین عقدی عهدی و دارای حق دینی است؟

جواب: در بیع دین مشتری مالک ذمه می شود نه عین خارجی.

س ۱۱: در عقد معاوضه یک آپارتمان که با وکیل دیگر مالکین منعقد شده صرفاً به ذکر اوصافی که در مال معوض مورد تغییر واقع شده اکتفا شده است و این در حالی است که در سایر اوصاف مال معوض همان مشخصات مال اولیه مد نظر بوده است، آیا برای نفوذ این عقد ذکر اوصاف مال اولیه که تغییری در آن داده نشده است و مشترک در هر دو مال است نیز ضرورت داشته یا ذکر تغییرات دو مال شرعاً کفایت می کند؟ اهمیت سؤال در اینجاست که وکالت عده‌ای از مالکین فسخ شده و در مالکینی که زمان عقد وجود داشته‌اند نیز تغییر ایجاد شده و عقد مجدد ناممکن است.

جواب: اگر اوصاف دخیل در ارزش ساختمان برای طرفین معلوم بوده معامله واقع شده محکوم به صحت است، و در فرض جهالت هم اگر موکل راضی به تصرف باشد کفایت می کند.

س ۱۲: الف: آیا فروشنده بعد از فسخ معامله به استناد خیار، می تواند

ثمن را نزد خود نگهدارد؟

خرید و فروش..... ۳۳۳

جواب : فروشنده باید فوراً ثمن را به خریدار برگرداند.

ب : اگر چند سال این ثمن نزد فروشنده باقی بماند هنگام وصول از طریق مراجع قضایی آیا فروشنده صرفاً باید اصل ثمن را برگرداند یا خسارت تأخیر تأدیه را بایدپردازد و به نرخ روز ثمن را برگرداند؟

جواب : اگر در زمان تحویل تورم بیست برابر یا بیشتر باشد بنا بر احتیاط وجوبی طرفین مصالحه کنند.

س ۱۳ : چنانچه شخصی به موجب توارث مستند به نسق زراعتی به نام آباء و اجداد خود، مالک مال غیر منقولی باشد و یا به واسطه عقد بیع مستند به سند عادی مالک ملکی گردد آیا نداشتن سند رسمی از نظر شرعی می تواند از موجبات عدم شناسایی مالکیت شرعی شخص (خریدار) گردد؟

جواب : اگر ملکیت به یکی از طرق شرعی مثل علم و بینة و تحت تصرف بودن مالی برای کسی ثابت شده آن شخص مالک شرعی حساب می شود و داشتن و نداشتن سند رسمی معیار نیست.

س ۱۴ : الف : اینجانب دو باب مغازه مخروبه و متروکه متصل به هم را طی یک اجاره نامه از دو مالک اجاره کردم و پس از ساختمان سازی کامل و خرید امتیازات آب و برق و غیره تا به حال اجاره پرداخته ام. آیا یکی از مالکین بدون رضایت و هماهنگی مستأجر (که صاحب تمامی ساختمان، آب، برق و غیره است) می تواند تمامی یا بخشی از ملک را به فروش برساند؟

جواب : مالک می تواند زمین آن ملک را بفروشد اما ساختمان و امتیازات آب و برق و گاز را نمی تواند بفروشد و در فرض فروش ملک، مستأجر در مدت باقیمانده اجاره می تواند در آن ملک تصرف کند و مالک

حق ندارد ملک را از تصرف او خارج کند.

ب : اگر مثلاً افرادی در تور زیارتی ثبت نام به صورت (نقد و اقساط) کنند و به جای اقساط، چک به مدیر بدهند آیا مدیر می تواند این چک ها را به یک نفر از زوار همان کاروان بدهد و به جای آن تخفیف ویژه به آن فرد زائر بدهد یا از مبلغی که باید پرداخت کند کم کند؟

جواب : اشکال ندارد.

ج : اگر کل کارهای تور زیارتی (اعم از صدور ویزا، صدور کارت بیمه نامه، جلسه توجیهی زائرین، صدور بلیط و...) را با فرد یا مؤسسه ای شریک شود و پول نقد و چک ها را به فرد یا مؤسسه بدهد و مقداری کمتر از وجوه چک ها از ایشان بگیرد، حال آیا این کار شرکت است؟ و اگر ربا و حرام است چه راهی وجود دارد تا از این معامله ربوی و ناپاک به سوی معامله حلال رفت؟

جواب : عمل مزبور شرکت شرعی نیست ولی معامله چک ها ربا و حرام نیست.

س ۱۵ : شرکتی در حال فعالیت اقتصادی (ساخت و ساز) می باشد خواهشمند است حکم شرعی سؤالات زیر را مرقوم فرمایید :

الف : خرید و فروش سهام این شرکت به قصد سود و منفعت دارای چه حکمی می باشد؟

ب : اگر ملک آپارتمان که دارای سند ملکی می باشد را با این شرکت در مقابل سهام تهاثر نماییم (آپارتمان را به شرکت داده و در قبال بهای آن سهام دریافت نماییم) سپس سهام را به اشخاص ثالث بفروشیم دارای چه

خرید و فروش ۳۳۵

حکمی می باشد؟

ج : سهام شرکت را به صورت نسبه به قیمت بالاتری بفروشیم؟

د : اگر به آن شرکت مثلاً میل گرد و مصالح ساختمانی داده در قبال آن

سهام گرفته و سپس سهام را بفروشیم چه حکمی دارد؟

جواب : همه موارد، مانعی ندارد.

س ۱۶ : اگر شخصی آپارتمانی را بخرد که در حال ساخت بوده و در

مرحله اسکلت قرار داشته است، هنگام خرید در صورتی که در مورد جنس

و کیفیت مصالحی که قرار است بعداً در ساختمان مصرف شود هیچ گونه

توصیفی صورت نگرفته باشد و توافقی وجود ندارد و با توجه به این نکته بخش

عمده ای از بیع در زمان عقد مجهول مانده حکم شرعی این معامله و قرارداد

چیست؟

جواب : معامله مذکور صحیح نیست.

س ۱۷ : در بعضی از کشورهای اسلامی مثل پاکستان از طرف بانک

مرکزی اوراق بهاداری فروخته می شود که این برگه ها (Pric Bond) یا باند

جایزه نام دارد که این برگه ها غیر از لاتری (برگه های بخت آزمایی و یانصیب

در عربی) است. ویژگی این برگه ها را ذیلاً بیان خواهیم کرد :

۱- این برگه ها قیمت معین دارد.

۲- این برگه ها به منزله پول است، شبیه چک پول با این تفاوت که این ها

تشویق مردم در قرعه کشی را شامل می شوند.

۳- شخص با هر قیمتی که خریده، در صورت پس دادن همان قیمت

پرداخت شده را دریافت می کند بدون هیچ نقصان و زیادتى.

۳۳۶ استفتائات ج ۱

۴- با این برگه‌ها می‌شود معامله انجام داد یعنی به جای پول استفاده کرد.

۵- این‌ها را می‌شود به کسی قرض داد.

۶- در صورت جایزه درآمدن، این برگه‌ها قیمت خود را دارند و همان قیمت خرید پس گرفته می‌شوند.
الف : آیا خرید و فروش چنین برگه‌ای به قصد جایزه درآمدن جایز است؟

جواب : مانعی ندارد.

ب : در این صورت اگر جایزه دربیاید (که این جایزه به صورت پول نقد است) چه حکمی دارد؟

جواب : می‌تواند آن را بگیرد و در آن تصرف کند.

ج : اگر کسی به قصد جایزه نخریده بلکه برای پس انداز پول یا کسی به او به عنوان هدیه داده و جایزه دربیاید چه حکمی دارد؟
جواب : فرق نمی‌کند.

د : اگر چنین برگه‌هایی در کشور غیر اسلامی باشد، چه حکمی دارد؟
جواب : همان احکام را دارد.

س ۱۸ : اگر علم به حرام بودن فعالیت‌های اقتصادی شرکت مورد نظر ما در بلاد اسلامی نداریم، آیا شرعاً حمل بر صحت کافی است، و ما می‌توانیم شرعاً با سهام آن شرکت معامله کنیم؟
جواب : در فرض شک مانعی ندارد.

س ۱۹ : معاملات اوراق مشارکت که علم نداریم آیا واقعا موازین

خرید و فروش..... ۳۳۷

شرعی در آن رعایت می شود سودش چه حکمی دارد؟

جواب : خرید و فروش اوراق مشارکت وجه شرعی ندارد و در صورتی که سود را شرکت خصوصی پرداخت می کند اگر علم به رضایت دارید تصرف شما در آن سود جایز است و اگر دولتی است باید نصف سود را به فقیر متدین بدهید تا تصرف شما در نصف دیگر مجاز باشد.

س ۲۰ : خرید سهام در سازمان بورس اوراق بهادار و سرمایه گذاری در این سازمان چه حکمی دارد؟

جواب : خرید و فروش سهام با رعایت شرائط کلی خرید و فروش صحیح است.

س ۲۱ : مزرعه ای چند هکتاری، تحت تملک شخصی است که بخشی از انتهای آن را به دیگری فروخته است، هنگام واگذاری، سنگ چینی کرده اند و مالکان و شهود هنگام واگذاری و سنگ چینی حضور داشته اند. در قولنامه فروش مسامحه مقدار واگذاری یک دانگ ذکر شده و حال آنکه حدودی غیر از آنچه به رؤیت رسیده و سنگ چینی شده، تعیین نشده است. اکنون پس از گذشت چند سال، مالک جدید در بخشی از مزرعه که خارج از محدوده سنگ چینی خود بوده تصرف کرده و فنس کشیده به ادعای اینکه در قولنامه، من مالک یک دانگ از زمین هستم. لطفاً مقرر فرمایید که حکم شرعی در خصوص این تصرف چیست؟ ضمناً با توجه به اینکه شهود و مالک اصلی و مالک قبلی، همگی شهادت به غصبی بودن محدوده فراتر از سنگ چینی می دهند، آیا می توان در فنس ها دخل و تصرف کرد؟

جواب : در فرض مذکور، معیار مقداری است که به رؤیت خریدار

۳۳۸ استفتائات ج ۱

رسیده و تصرف وی در زائد بر آن حرام است و آنچه اشتباه یا مسامحه نوشته شده اثری ندارد.

س ۲۲ : اینجانب قطعه زمینی در حدود ششصد متر خریداری کردم و بعد از تحویل گرفتن (به صورت دیوار کشی) معلوم گردید مقدار سی و هشت متر از کل مساحت خریداری شده کسر می باشد و حال فروشنده از پس دادن پول مقدار کمبود امتناع دارد و می گوید چون به رؤیت من رسیده و از کم و کیف آن مطلع بودم و قید «جای اعتراضی را ندارم» در قرارداد آورده شده پس نباید به من چیزی بابت کسری سی و هشت متر از زمین برگرداند. حال تکلیف خریدار چیست؟ آیا می تواند مقدار کسری زمین را مطالبه کند و پول آن را پس بگیرد؟ آیا به قیمت روز می تواند خریدار از فروشنده آن مقدار را مطالبه کند؟

جواب : اگر مبیع و مورد معامله ششصد متر بوده است به مقداری که کم آمده است، معامله باطل بوده و باید فروشنده پول آن را برگرداند و می توانید معامله را فسخ و کل پول خود را مطالبه کنید و اگر زمین مشاهده شده را به صورت چهار دیواری فروخته و شرط کرده بودید که باید ششصد متر باشد در این صورت شما فقط حق فسخ دارید.

س ۲۳ : آیا خرید و فروش آثار به جای مانده از نسل گذشته به عنوان ارثیه خانوادگی جایز است؟

جواب : چنانچه ملک شخصی باشد - هر چند از راه ارث به شخص برسد - مالک می تواند آن را بفروشد البته اگر در این موارد منع قانونی وجود داشته باشد حضرت آقا مخالفت با آن را اجازه نمی دهند.

خرید و فروش ۳۳۹

س ۲۴ : خانمی زمینی به متراژ شش هزار متر به صورت یک دانگ و از یک پلاک ثبتی و مشاع در سال‌های گذشته به شخصی فروخته است و یک دانگ خود را به نام خریدار نزده است بعد از چندین سال که نقشه ثبتی آن مشخص شده است ما (که وراث آن خانم هستیم) متوجه شده‌ایم که هر دانگ این زمین ۳ هزار و پانصد متر بوده است، سؤال اینجاست که از لحاظ شرعی این سه هزار و پانصد متر اضافه این دانگ زمین به خریدار تعلق دارد یا به فروشنده؟

جواب : در مورد سؤال سه هزار و پانصد متر اضافه مال فروشنده است و مشتری اگر به معامله راضی نیست می‌تواند آن را فسخ کند.

س ۲۵ : با توجه به اینکه مصرف دخانیات (سیگار و تنباکو) موجب بیماری‌هایی از جمله سرطان و سگته مغزی و قلبی می‌باشد و ضررهای مالی و جانی آن روشن می‌باشد و شما هم مصرف این نوع مواد مضر را جایز ننموده‌اید آیا مصرف و خرید و فروش این مواد حرام است؟

جواب : اگر کشیدن سیگار و تنباکو ضرر مهمی هرچند در آینده، به شخص می‌رساند خواه آن ضرر مهم حتمی باشد و یا احتمالی که از آن نزد عقلا ترس ایجاد می‌شود، کشیدن آن حرام است و در فرض ایمن بودن از ضرر مهم مانعی ندارد. و خرید و فروش سیگار و تنباکو فی نفسه مانعی ندارد.

س ۲۶ : نوعی پول است که صرفاً در فضای مجازی یافت می‌شود هدف اصلی ایجاد آن پرداخت مزد در ازای انجام محاسبات است راه‌های فرعی نیز برای به دست آوردن آن وجود دارد مانند بازی کردن، دیدن تبلیغ و

۳۴۰ استفتائات ج ۱

... جز راه اصلی استفاده از بقیه راه‌ها اشکال دارد؟ اگر مسائلی مانند دیدن تبلیغ در بین باشد (در ظاهر دیدن تبلیغ و در باطن کارهایی باشد که ما از آن‌ها بی خبریم) تکلیف شرعی ما چیست؟

جواب : معاملات مزبور باطل است و موجب نقل و انتقال اموال نمی‌شود ولی اگر علم به رضایت مالک دارید می‌توانید در آن پول‌ها تصرف کنید.

س ۲۷ : وزارة الإسكان في إحدى دول الخليج تمنح او تهب للمواطنين ممن تتحقق فيهم مؤهلات معينة منها عدم امتلاك منزل، تهبهم قطعاً من الأراضي بغرض السكن. والأرض الموهوبة مشروطة حصراً ببنائها والسكنى فيها ومشروطة بأنها لا تملك له بصفة رسمية إلا بعد مرور ١٥ عاماً على اعمارها والسكنى فيها. غير أن العديد من الناس المستفيدين يخالفون الشروط بشكل أو آخر. ما حكم بيع هكذا أرض موهوبة بخلاف الشروط الآتفة، يبيعها بعد حيازتها بتسويرها لكن دون بنائها، يبيعها على مشترٍ يعلم تمام العلم الوضع القانوني للأرض؟

الجواب : سماحة السيّد (حفظه الله) لا يجوز مخالفة القوانين التي لا تغض الحكومة النظر عنها.

۳- احكام شروط

س ۲۸ : عده‌ای از قضات معامله جاری مردم را که از طریق قولنامه و شهود انجام می‌شود و به طور مفروز اراضی خود را با تقسیم‌نامه شرعی می‌فروشند، در نظر نگرفته و تنها سند ثبتی مفروز را به عنوان دلیل مالکیت

خرید و فروش ۳۴۱

مفروز می‌شناسند و چنین اراضی را مشاعی دانسته و حکم به قلع و تخریب بناهای متصرفین می‌دهند، خواهشندیم نظر شریف خود را بیان فرمایید.

جواب : به طور کلی معیار در نقل و انتقال انجام معامله است و چنانچه به هر طریق انجام معامله صحیح احراز شود نقل و انتقال شرعی نیز محرز می‌گردد.

س ۲۹ : ورثه‌ای منزل پدری را به یکی از فرزندان ذکور می‌فروشند، خریدار که در کسوت روحانیت است پس از دو سال تصمیم به واگذاری منزل جهت امور قرآنی می‌نماید برادران این فرد پس از اطلاع از این امر هر کدام به فاصله کوتاهی ده میلیون تومان (جمعاً سی میلیون تومان) به حساب برادر خود (روحانی) واریز می‌کنند که تلقی آن روحانی کمک برادران به راه‌اندازی امر خیر قرآنی بوده، ولی بعد از پانزده سال هر سه برادر مدعی هستند به قصد خرید منزل پدری مبالغ را به حساب برادر واریز نموده‌اند ولی هیچ‌گونه مذاکره‌ای مبنی بر بیع، صلح یا عقد دیگری و حتی تعیین قیمت به روز و زمان پرداخت میان برادر روحانی و سه برادر دیگر صورت نگرفته، حال با وصفی که ذکر شد بفرمایید :

الف : با توجه به عدم ایجاب و قبول و قصد انشا آیا طبق ادعای برادران بیع و لو به صورت معاطاتی محقق گردیده است یا خیر؟

جواب : خیر.

ب : ادعای کدامیک از طرفین مخالف اصل است و قابل پذیرش نیست؟

جواب : باید مدعی بیع و شراء آن را ثابت کنند.

۳۴۲ استفتائات ج ۱

ج : آیا برادر روحانی در مدت پانزده سال گذشته اختیار وقف منزل و تصرفات شرعی را در آن داشته یا خیر؟

جواب : حق داشته است.

د : اگر بیع محقق نشده تکلیف روحانی مذکور در خصوص مبالغ دریافتی از برادران چیست؟ آیا اصلاً او نسبت به مبلغ پرداختی توسط برادران وظیفه استرداد دارد؟ (که در زمان واریز وجه حدود بیست و پنج درصد زیر قیمت منزل بوده است).

جواب : اصل پول را برگرداند کافی است.

س ۳۰ : تاریخ تفاهم ۹/ ۳/ ۸۶ می باشد و تاریخ ثبت خرید و فروش در محضر ۱۱/ ۵/ ۸۷ می باشد. از نظر حقوقی و شرعی در صورتی که تعهد ایجاد شده باشد تعهد از چه تاریخی صحیح می باشد؟

جواب : اگر عقد شرعی با شرائط صحت واقع شده، معیار زمان عقد است نه هنگام ثبت.

س ۳۱ : چنانچه شخصی با سوء نیت قبلی، و با دروغگویی و نشان دادن تصاویر کالایی که نشان می دهد آن کالا در اختیار و از اموال فروشنده است و پس از امیدوار کردن فردی به در اختیار داشتن آن کالا و اینکه قصد فروش آن را دارد موفق به اخذ پولی به صورت کارت به کارت از خریدار به عنوان گرو نزد فروشنده در ازای دریافت نمونه آن کالا شود و پس از پرداخت پول متوجه شود که از ابتدا قصدی برای فروش وجود نداشته بلکه از ابتدا با قصد بردن مال وی متوسل به دروغ و ارائه عکس و امیدوار کردن خریدار به در اختیار داشتن آن کالا یا اموال شده است و فروشنده نیز حاضر به برگرداندن

خرید و فروش ۳۴۳

مبالغ دریافت شده از خریدار نباشد و حتی کلاً منکر دریافت هر گونه پولی بابت فروش آن کالا شود اقدامات و تحصیل مال (پول) توسط فروشنده از لحاظ شرعی چه حکمی دارد؟

الف : آیا مال به دست آمده از این طریق مشروع است یا نامشروع؟
جواب : اگر بیعی صورت نگرفته مبلغی را که فروشنده از بانک برداشت می کند، مال نامشروع است.

ب : آیا زمان انکار فروشنده از دریافت پول، آن پول حکم مال غصبی را دارد یا فقط یک بدهی محسوب می گردد؟

جواب : آن پول از اول حکم مال غصبی را داشته مگر اینکه کالا موجود بوده و شرائط صحت معامله محقق بوده است.

س ۳۲ : شخصی دو باب منزل مسکونی اش را طی قراردادی می فروشد و خریدار در همان مجلس منازل مذکور را بدون هیچ گونه تغییر و تعمیر و تزئین به سی درصد زاید بر قیمت خرید سه ماهه به فروشنده اولی می فروشد آیا قرارداد فوق مشروع و الزام آور است؟

جواب : اگر معامله دوم در معامله اول شرط شده باشد به طوری که طرفین در ترک معامله دوم منخیر نباشند معامله اول باطل است، و اگر شرط نشده باشد هر دو معامله صحیح است.

س ۳۳ : در مورد یک واحد مرغداری مبیعه نامه ای به صورت صوری بین دو نفر منعقد می گردد که کاتب مبیعه (مشاور املاک) کاملاً مطلع از صوری بودن مبیعه نامه و عدم قصد طرفین به انجام آن می باشد حال اگر بعد از مدتی مبیعه نامه تنظیمی بین طرفین ابطال شود آیا هیچ یک از طرفین

۳۴۴ استفتائات ج ۱

(فروشنده به خریدار یا خریدار به فروشنده) مستحق دریافت یا پرداخت ثمن به دیگری می‌باشند؟

جواب : در فرض سؤال که معامله بین طرفین صوری بوده و خرید و فروشی در بین نبوده است پرداخت ثمن بر خریدار لازم نیست و فروشنده مستحق آن نمی‌باشد.

س ۳۴ : آیا خرید و فروش جواز کسب که صرفاً مجوزی برای فعالیت در عرصه کاری می‌باشد از نظر شرعی و فقهی صحیح است؟ با توجه به اینکه از نظر قانون نظام صنفی، خرید و فروش آن ممنوع است، خواهشمندم حکم شرعی در خصوص معامله و خرید و فروش پروانه کسب یا جواز کسب را بیان کنید.

جواب : حضرت آقا کاری را که بر خلاف مقررات است اجازه نمی‌دهند.

س ۳۵ : شخصی ملک خود را به سه فقره چک فروخته است. متعاملین ضمن عقد شرط نموده‌اند چنانچه هر یک از چک‌ها پرداخت نشود فروشنده حق فسخ داشته باشد، سپس خریدار مبیع مذکور را به شخصی دیگر فروخته و تمام ثمن معامله را دریافت نموده است. پس از وقوع معامله دوم، فروشنده اولیه به علت نپرداختن چک دوم ثمن معامله که سررسید آن بعد از وقوع معامله دوم بوده است از حق فسخ خود استفاده نموده است. در خصوص پرسش‌های ذیل مرقوم فرمایید :

الف : الخيار جعل شده میان فروشنده و خریدار اول خيار شرط می‌باشد یا خيار تخلف شرط؟

خرید و فروش ۳۴۵

جواب : خیار شرط است.

ب : با جعل خیار مذکور، معامله دوم که قبل از اعلان فسخ معامله اول صورت گرفته است چه حکمی دارد؟

جواب : معامله دوم صحیح است.

ج : فروشنده اول مستحق چه چیزی است؟

جواب : فروشنده اول بدل ملک مزبور را به قیمت زمان معامله دوم از مشتری مطالبه می کند.

س ۳۶ : فروشنده و خریدار منزلی را مورد عقد بیع قرار می دهند و مقرر می شود: حدود یک ماه و نیم بعد از قرارداد، فروشنده با حضور در دفاتر اسناد رسمی سند ملک را به نام خریدار انتقال دهد و در صورت عدم انجام تعهد روزانه مبلغ یک میلیون تومان از طرف فروشنده به خریدار پرداخت شود، و در عین حال اصل تعهد فروشنده به انتقال سند به نام خریدار به قوت خود باقی باشد، اکنون بیش از شش سال از تاریخ انجام معامله مذکور گذشته، ولی سند به نام خریدار منتقل نشده و هر کدام از طرفین دلایلی را برای این امر ذکر می کنند. مستدعی است بفرمایید :

الف : آیا اصل چنین شرطی صحیح و لازم الوفاء است؟

ب : در صورتی که از ابتدا صحیح باشد آیا با توجه به طول مدت عدم انجام تعهد و اینکه در حال حاضر مبلغ مورد تعهد که باید از طرف فروشنده به خریدار پرداخت شود بیش از چهار برابر ثمن میع می شود، آیا شرعاً قابل مطالبه هست؟

ج : در صورت بطلان در فرض فوق، آیا کاشف از بطلان این شرط از

۳۴۶ استفتائات ج ۱

ابتدا است یا اینکه تا رسیدن مبلغ موضوع تعهد به مبلغ معینی، شرط مذکور صحیح و نسبت به زائد بر آن باطل می شود؟

جواب : شرط مذکور صحیح است و باید به آن عمل شود مگر اینکه عرفاً از این مقدار تأخیر انصراف داشته باشد که در این صورت شرط به جهت عدم معلومیت مدت، باطل است.

س ۳۷ : ما در یک مجتمع صد و نود و دو واحدی زندگی می کنیم و طبق قانون آپارتمان نشینی مجتمع ملزم به تشکیل مجمع عمومی برای انتخاب مدیر و عوامل اجرایی برای اداره مجتمع می باشد و از آنجایی که مجتمع خدمات عمومی از قبیل نگهبانی برای امنیت ساکنین، نظافت کل مجتمع، باغبانی فضای سبز و امور دیگر هزینه هایی را متحمل خواهد شد، مبلغی را به عنوان شارژ عمومی مجتمع (جدای از شارژ بلوک) معین کرده است. حال اگر یکی از ساکنین جدید بگوید که من نگهبان، نظافتچی، باغبان و خدمات عمومی را نمی خواهم در صورتی که خواه ناخواه از این خدمات بهره خواهد برد آیا او ملزم به پرداخت شارژ مجتمع می باشد؟

جواب : اگر در تصرفات در مال مشترک دادن مبلغ شارژ را و لو ضمناً شرط کنند، جواز آن تصرفات، منوط به دادن آن مبلغ می باشد.

س ۳۸ : چنانچه شخصی که مالک زمینی است صرفاً بگوید اینجانب با واگذاری فلان ملک به فلان شخص موافقم ولی غیر از عبارت فوق هیچ گونه توافق و قراردادی بین این دو شخص منعقد نگردد و همچنان سند رسمی هم به نام خود مالک اولیه باشد؛ آیا از نظر شرعی عبارت فوق عقد شرعی محسوب و از نتیجه آن نقل و انتقال حاصل می گردد؟

خرید و فروش ۳۴۷

جواب : عقد نیست.

س ۳۹ : شرکتی (طرف اول) طی قراردادی به یک شرکت دیگر (طرف دوم) متعهد بوده تا جنسی را در موعد مقرر به طرف دوم تحویل نماید، بر این اساس توافقنامه‌هایی هم تنظیم و به امضای طرفین رسیده است و بنا بوده (یعنی شرط ضمن عقد) که شرکت دوم نسبت به گشایش اعتباری اقدام نماید و چون این کار را انجام نداده، لذا از سوی شرکت اول تأخیر در تحویل کالا به شرکت دوم (که خود تقصیر در افتتاح گشایش اعتباری داشته) از این بابت بوده است، و اکنون شرکت دوم درخواست تأخیر تأدیه و ربح مرگب در قالب جرائم قراردادی آن هم مثلاً ماهی چهار درصد را از شرکت اول طلب می‌نماید. سؤال : لطفاً بفرمایید خسارت تأخیر تأدیه و ربح مرگب از نظر شرع انور در این موضوع چه حکمی دارد؟ و شرکت دوم که خود تقصیر در افتتاح گشایش اعتباری داشته می‌تواند تقاضای خسارت بنماید؟

جواب : در مورد سؤال مطالبه خسارت تأخیر جایز نیست.

س ۴۰ : اگر معامله‌ای انجام بگیرد بین دو نفر و در ضمن عقد قرارداد شرط ضمن عقد گذارند که مثلاً این زمین را به تو می‌فروشم به شرطی که به دیگری نفروشی، و بنا بر فرض عدم مصالحه و هم چنین به فرض اینکه شرط مزبور ضمن عقد بوده و از طرف بایع واقع شده آیا این شرط صحیح است؟

جواب : بلی، صحیح است.

س ۴۱ : در بیع عینه فرموده‌اید : اگر فروشنده کالایش را نسیه بفروشد صحیح نیست در ضمن معامله خود بر مشتری شرط کند که دوباره آن را نقداً به کمتر از قیمت خرید به او بفروشد. و نیز اگر خریدار کالای فروشنده را نقداً

۳۴۸ استفتائات ج ۱

بخرد صحیح نیست در ضمن معامله بر فروشنده شرط کند که فروشنده دوباره آن را از او نسیه به بیشتر از قیمت خرید بخرد. حال سؤال این است :

الف : آیا علاوه بر بطلان وضعی، تکلیفاً فعل حرام هم انجام داده‌اند؟

جواب : فقط حرمت وضعی دارد.

ب : اینکه فرموده‌اید بیع باطل است، آیا بیع اول هم باطل است یا بیع

اول صحیح است و فقط بیع دوم باطل است و مثلاً مشتری در بیع اول خیار

فسخ دارد؟

جواب : بیع اول هم باطل است.

ج : اگر هر دو معامله نسیه باشد، حکم چیست؟ توضیح بیشتر اینکه :

اگر فروشنده کالایش را نسیه دو ماهه بفروشد آیا صحیح است در ضمن

معامله خریدار با فروشنده شرط کند که دوباره آن را نسیه یک ماهه به کمتر

از او بخرد یا اگر خریدار کالایی را نسیه یک ماهه بخرد، آیا می‌شود در ضمن

آن خریدار شرط نماید که دوباره آن را به بیشتر دو ماهه از او بخرد، مثلاً زید

ماشین خویش را به عمرو بفروشد شش ماهه به مبلغ بیست میلیون تومان و

در ضمن معامله یا پیشگفتار معامله (که عقد مبنی بر آن است) زید شرط

نماید به شرطی که ماشین را یک ماه دیگر (یا یک هفته یا حتی یک روز دیگر)

به مبلغ نوزده میلیون تومان به خودم بفروشی.

جواب : مانعی ندارد.

د : اگر هر دو معامله نقد باشد حکم چیست؟

جواب : جایز است.

ه : اگر مشتری این شرط را وضع نماید (نه بایع) حکم چیست؟ به

خرید و فروش ۳۴۹

عبارتی جعل شرط از ناحیه مشتری باشد نه بایع، اینجا حکم چیست؟ مثلاً زید ماشین خویش را به عمرو بفروشد شش ماهه به مبلغ بیست و دو میلیون تومان و در ضمن معامله یا پیشگفتار معامله (که عقد مبنی بر آن است) زید هیچ شرطی ننماید (که بیع عینه شود و باطل گردد) ولی عمرو شرط کند به شرطی که ماشین را نقداً به بیست میلیون بخری، یا اگر زید ماشینش را به مبلغ بیست میلیون تومان نقدی به عمرو بفروشد، و هیچ گونه شرطی نکند (که بیع عینه شود و باطل گردد) ولی عمرو شرط نماید که به صورت شش ماهه به مبلغ بیست و دو میلیون تومان ماشین را دوباره به خودم بفروشی.

جواب: فرق نمی‌کند که پیشنهاد شرط از بایع یا مشتری باشد.

س ۴۲: آیا شرط نتیجه صحیح است، مثل اینکه در ضمن معامله شرط شود که اگر اینگونه عمل کردی فلان مبلغ بدهکار باشی و یا طلبی که داری ساقط باشد؟

جواب: به حسب موارد مختلف است و اگر به تعلیق برگردد باطل است.

س ۴۳: قراردادی بین اینجانب به عنوان خریدار و فرد دیگری به عنوان فروشنده یک دستگاه منزل مسکونی منعقد می‌گردد و بین طرفین قرارداد توافق می‌شود که چنانچه هر یک از چک‌های صادره توسط خریدار پاس نشود فروشنده حق فسخ خواهد داشت و فروشنده بدون آن که چک صادره را به بانک ارائه نماید و آن را وصول یا برگشت بزند ادعای فسخ قرارداد بیع را می‌کند. حال با توجه به مراتب فوق و اینکه شرط فسخ مذکور در عقد به سبب وقوع امری در آینده (یعنی برگشت چک‌ها) بوده و این امر محقق نشده است

۳۵۰ استفتائات ج ۱

حال آیا ادعای فسخ قرارداد بیع از ناحیه فروشنده به شرح فوق و با عنایت به عدم حصول معلق علیه جنبه شرعی دارد؟

جواب : چنانچه خریدار در موعد مقرر، اقساط ثمن را نپردازد و تخلف شرط پیدا شود، فروشنده می تواند از جهت تخلف شرط معامله را فسخ کند، و در مورد سؤال چنانچه خریدار، مبلغ چک را به حساب خود واریز نکرده، تخلف شرط محقق شده است، هر چند فروشنده چک را به بانک ارائه نکرده باشد.

س ۴۴ : در صورتی که در معامله زمین، فروشنده بخشی از ملک خویش را بفروشد که خریدار نسبت به احداث بنا در کل ملک (من جمله در باقیمانده ملک فروشنده) مبادرت نماید اما زمان دقیق و همچنین کیفیت ساخت و ساز و سایر امور مجهول باشد، آیا بیع صورت گرفته صحیح است یا به واسطه جهل شرط (مشارکت در ساخت) غرری و باطل است؟

جواب : اگر ثمن معامله مشخص است و خصوصیات ذکر شده شرط ضمن معامله باشد، جهل به آن ها مضر به صحت معامله نیست.

س ۴۵ : شخصی ملکی را به فردی فروخته و ضمن عقد شرط کرده است چنانچه خریدار در موعد مقرر (۲ / ۳ / ۹۱) به تعهدات مالی خود عمل ننماید معامله فسخ و کأن لم یکن تلقی می گردد. در حین عقد شرط شده بود مثلاً در (۲ / ۳ / ۹۱) بابت قسمتی از ثمن معامله مبلغ چهل و پنج میلیون تومان به صورت نقدی به فروشنده پرداخت کند، لیکن خریدار به تعهد مالی خود عمل نکرده و فردای آن روز مورخه (۳ / ۳ / ۹۱) به محل وقوع بیع مراجعه و قصد داشتند در قبال ثمن معامله معادل آن وجه، چکی به تاریخ

خرید و فروش ۳۵۱

فوق الذکر (۳/۳/۹۱) به فروشنده پرداخت کند تا به زعم خود معامله قطعی شود، که فروشنده از دریافت چک امتناع نموده است، با توجه به اینکه خریدار در تاریخ مقرر جهت پرداخت ثمن معامله آن هم نقدی مراجعه نداشته، آیا مفهوم (کان لم یکن) در شرط ضمن العقد به معنای انفساخ (فسخ به خودی خود) تلقی می‌گردد؟ و این شرط و حق جاری می‌شود؟ آیا به لحاظ شرعی فروشنده می‌تواند حق فسخ خود را اعمال نماید؟

جواب : فروشنده در فرض مذکور حق فسخ دارد.

س ۴۶ : با توجه به اینکه عفو از مهری که به ذمه می‌آید یا عفو از جنایات و قود یا عفو مدیون توسط طلبکار ماهیت ابراء و اسقاطی دارد و از ایقاعات هستند. آیا در ضمن این ایقاعات می‌توان شرطی را مثلاً شرط عوض یا پرداخت مال یا فعل یا نتیجه ... را ضمیمه کرد و با معنای شرط در تنافی نیستند، یا اینکه دخول شرط ماهیت آن‌ها را تغییر می‌دهد خصوصاً در مورد شرط عوض؟ در صورت تنافی آیا این اعمال و شرط هر دو باطل می‌گردند، یا شرط باطل نمی‌گردد و از حیث تکلیفی و وضعی نافذ خواهد بود؟ آیا در صورت صحت شرط و تخلف شرط خیار ثابت می‌گردد، یا اینکه شرط صحیح خواهد بود و فقط آثار تکلیفی دارد ولی خیاری به دنبال ندارد؟

جواب : شرط در ضمن ایقاعات نافذ و واجب العمل نیست.

س ۴۷ : اگر در معامله‌ای طرفین معامله به خاطر عدم تحقق امری شرط انفساخ عقد می‌کنند، معلوم است که اصل این شرط باطل و بدون اثر است، سؤال این است : با وصف مذکور آیا حق فسخ برای طرف مقابل ثابت است؟

جواب : ثابت است.

س ۴۸ : فروشنده ملکی در باغچه‌ای، از تخریبی بودن باغچه مذکور توسط اداره منابع طبیعی اطلاع داشته، و به خریدار اطلاع ندهد و آن باغچه را بفروشد، حکم معامله مذکور چگونه است؟ و خریدار بعد از سه ماه از معامله متوجه شود که حکم تخریب داشته است، در ضمن فروشنده برای فریب خریدار در قولنامه قید کند در صورت تخریب هیچ‌گونه تعهدی ندارد.

جواب : خریدار، حق فسخ معامله را دارد.

س ۴۹ : اینجانب ماده اسبی را به قیمت سیزده میلیون تومان از فردی خریدم و فروشنده متعهد شده که به هزینه خود آن ماده اسب را توسط فلان اسب نر معروف که کره‌های خوبی تولید می‌کند باردار کند، بعد از چند ماه و با تلاش‌های فروشنده او نتوانست آن اسب را توسط اسب معروف، باردار نماید حکم معامله مذکور چیست؟ و ضمناً اسب بعد از باردار نشدن ارزش قبلی خود را از دست داده است.

جواب : حق فسخ دارید.

س ۵۰ : در عقد بیعی سه پنجم ثمن نقداً و مقرر می‌شود دو پنجم الباقی طی چک پرداخت شود و همزمان با پرداخت چک مبیع به تصرف مشتری داده می‌شود. ضمناً شرط شده خریدار از هر حیث جانشین فروشندگان و قائم مقام آنان می‌باشد و در موردی که مبیع مورد تعرض قرار گرفته خریدار شخصاً احقاق حق نمایند و ارتباطی به فروشنده ندارد. به لحاظ آنکه مشتری مأذون به احقاق حق است و از لوازم آن صلح به طور کلی حتی صلح در مقام معامله می‌باشد. تصرفات ناقله مشتری به لحاظ شرط مرقوم و

خرید و فروش..... ۳۵۳

اقتضائات و آثار بیع، صحیح و معتبر می باشد یا خیر؟

جواب : بلی، تصرفاتش صحیح و نافذ است.

س ۵۱ : بایع مدعی است که عقد وی متضمن خیار تخلف از شرط است، بایع به داعیه تخلف از شرط اعلام فسخ می نماید. پس از مدتی نسبت به همان عقد به جهت تخلف دیگر مدعی حق فسخ می شود و اعلام فسخ می کند. آیا در این فرض امکان فسخ یک عقد در دو زمان متعدد و در هر حله به جهات مختلف ممکن است؟

جواب : دو بار فسخ برای یک عقد معنی ندارد ولی ممکن است صاحب حق دو سبب را برای فسخ ذکر کند که اگر یکی از آن دو قبول نشد دومی قبول شود.

س ۵۲ : معاملاتی که سال ها قبل (حداقل بیش از یک دهه قبل) انجام شده اند هم اینک هیچ توازنی بین ثمن آن زمان و ارزش فعلی مبیع وجود ندارد بعضاً به میزان سی تا صد برابر قیمت ها افزایش یافته است و فروشندگان را تحریک به بهانه جویی می نماید و هر یک به نحوی در پی نقض تعهد و ادعای حق فسخ یا بطلان بیع در پی اخاذی یا به هم زدن معامله برمی آیند. حال سؤال از محضر حضرت آقا این است :

الف : مدت عرفی معقول اعمال خیار تخلف از شرط چه مدت می باشد؟

جواب : در معامله نسیه، زمان پرداخت ثمن باید معین شود، و با پرداختن ثمن در مهلت مقرر، طلبکار نمی تواند معامله را فسخ نماید.

ب : شرعاً رعایت و لحاظ قاعده «لا ضرر» در موضوع ضروری

می باشد؟

جواب : اگر تخلف شرط شود، خیار ثابت است هرچند ضرر مالی به کسی که شرط کرده نخورد.

ج : در موردی خاص قرار بر ثبت رسمی معامله‌ای در مدت عرفی معقول بوده بایع مدعی تخلف از امری است که هیچ گونه ضرر مادی و معنوی از آن متحمل نمی شود و مضافاً بایع مقصر و مسؤول در اطاله موضوع به مدت چندین سال می باشد و وقفه چندین ساله ناشی از اقدام شخص بایع است در این فرض حکم قضیه چگونه است؟

جواب : اگر خود بایع باعث عدم عمل به شرط شده حق فسخ ندارد.

د : با وجود اقدام علیه خودش آیا حق فسخ برای بایع وجود دارد؟

جواب : از جواب «ج» معلوم شد.

س ۵۳ : شخصی یک واحد آپارتمان در یک مجتمع مسکونی را می فروشد از آنجایی که فروشنده دو طبقه از مجتمع شش طبقه‌ای را بدون مجوز نظام مهندسی و شهرداری ساخته و در طبقات مختلف نیز بر خلاف پروانه ساختمانی اضافه بنا ساخته است (از جمله اضافه بنا در واحدی که به خریدار فروخته نیز وجود دارد) بنا بر این با توجه به این تخلفات ساختمانی فعلاً برای هر یک از واحدها سند رسمی تفکیکی و پایان کار صادر نمی شود از طرفی خریدار یک واحد مورد نظر اصرار دارد که سند رسمی ملک به نام ایشان تنظیم شود. در صورتی که با توجه به مشکلات بازگو شده چنین امکانی فعلاً وجود ندارد مگر اینکه جریمه‌های مقرر پرداخت گردد و مراحل قانونی طولانی آن طی شود. حال با فرض سؤال فوق آیا این بیع باطل است؟ در

خرید و فروش ۳۵۵

صورت صحت آیا بیع منعقد به خاطر مشکلات فوق و قادر نبودن بایع به تنظیم سند رسمی قابل فسخ است؟

جواب : معامله، صحیح است ولی قابل فسخ است.

س ۵۴ : بر اساس یک قرارداد معاملاتی که بخشی از ثمن آن پرداخت شده است، خریدار متعهد شده است که اولاً : باقیمانده ثمن را در سررسیدهای معین پرداخت نماید، ثانیاً : در صورت عدم پرداخت در موعد مقرر خسارت تأخیر تأدیه به صورت روزشمار نیز پرداخت کند؛ ثالثاً : خریدار به فروشنده وکالت داده است تا در صورت تأخیر در پرداخت اقساط بتواند وکالتاً مبیع را بفروشد و اقساط معوق و خسارت وارده را از آن محل استیفا کند. پس از این معامله خریدار تنها یک قسط را پرداخت کرده و باقیمانده را نپرداخته است لذا فروشنده مطابق شرط مندرج در قرارداد کل مبیع را به ثالث فروخته و آن را تحویل وی داده و اصل اقساط معوق را به علاوه خسارات متعلقه استیفا کرده است سپس بنا بر دلایلی که مربوط به عمل فروشنده می باشد بیع اخیر، (که فروشنده اولیه وکالتاً مبیع را فروخته است) باطل اعلام و مبیع از ثالث مسترد و تحویل خریدار اولیه شده است. با توجه به اینکه این مراحل مدت ها طول کشیده و خسارات تأخیر تأدیه نیز روزشمار بوده است، سؤال این است که آیا فروشنده اولیه که اعمال وکالت کرده می تواند برای فاصله اعمال وکالت و تا ابطال معامله مزبور و استرداد مبیع توسط خریدار اولیه خسارات تأخیر تأدیه مطالبه کند یا فقط می تواند خسارت روزشمار را تا زمان اقدام به اعمال وکالت مطالبه کند؟

جواب : حق مطالبه مبلغ زائد بر اصل ثمن را ندارد حتی خسارت

روزشمار را و فقط حق فسخ معامله را دارد.

س ۵۵ : ملکی را در سه طبقه فروخته‌ام و قرار تحویل آن مورخ ۹۳/۳/۱۵ بوده است و در تاریخ ۹۳/۳/۱ دو طبقه آن را تحویل خریدار داده‌ام و مبلغ بابت تخلیه را دریافت کرده‌ام و خریدار شروع به تغییر و تحول ساختمان نموده است. یک طبقه دیگر را که مستأجر بوده و مالک بعد از این فروش شفاهاً به مستأجر اعلام کرده که منزل را فروخته‌ام و باید تا فلان تاریخ ملک را تحویل دهم و ایشان نیز قبول نمودند که قبل از پایان اجاره‌نامه ملک را تخلیه نمایند، در قرارداد ذکر شده اگر فروشنده به تعهدات خود عمل نکرد روزی یک میلیون تومان به جهت تأخیر به عنوان خسارت به طرف مقابل پردازد، حال با توجه به تأخیر بیست و پنج روز مستأجر در تخلیه یک طبقه خریدار مطالبه بیست و پنج میلیون تومان خسارت نموده است لطفاً بفرمایید :

الف : با توجه به دلیل خسارت و نیز میزان تعیین شده آیا شرط غرری نیست؟

جواب : غرری نیست.

ب : با توجه به بدون مدت بودن شرط و با عنایت به اینکه عدم اجرای تعهد در تخلیه مربوط به تقصیر بنده نبوده است و از مستأجر بوده است شرط باطل است؟

جواب : شرط باطل نیست.

ج : در صورت متعهد بودن بنده به عنوان فروشنده و اینکه دو طبقه از سه طبقه ملک را به موقع تحویل خریدار داده‌ام بلکه حتی پانزده روز قبل از

خرید و فروش..... ۳۵۷

موعد، آیا جبران خسارت عدم اجرای تعهد نباید یک سوم مبلغ معین باشد؟
جواب : اگر قرینه خاصی در بین نباشد که مبلغ مذکور به سه طبقه تقسیط شود باید شما کل مبلغ را بپردازید.

س ۵۶ : مبایعه‌نامه‌ای فیما بین متعاملین تنظیم و طرفین معامله به صورت شرط ضمن العقد تراضی نموده‌اند که در صورت عدم پرداخت هر یک از چک‌های ثمن معامله، بیع منفسخ و از درجه اعتبار ساقط می‌گردد، لذا با توجه به عدم وصول ثمن معامله به تبع برگشت چک‌ها و همچنین از آنجا که بر این اساس شرط فسخ عقد بیع مذکور محقق شده و از طرفی مبیع همچنان در تصرف فروشندگان می‌باشد، در خصوص انفساخ بیع یاد شده با توجه به عدم وصول ثمن معامله، نظر فقهی را اعلام فرمایید.

جواب : در مورد سؤال، فروشنده می‌تواند به جهت عدم وصول ثمن در موعد مقرر، معامله را فسخ نماید.

س ۵۷ : بیع منجزی ده سال قبل منعقد می‌شود بخش اعظم ثمن به صورت نقدی پرداخت می‌شود برای پرداخت مابقی ثمن اجلی مقرر می‌شود (و بایع چک اخذ می‌نماید) در مقابل شرط می‌شود که عین مبیع با پرداخت کامل ثمن به تصرف مشتری در می‌آید و معامله در دفترخانه ثبت می‌گردد. و مشتری در موعد مقرر حاضر ولی بایع امتناع نموده است. (در عین حال تعلق عایدات و منافع مورد معامله برای خریدار تصریح شده و مورد اختلاف نیست) مشتری عین مبیع را به ثالث می‌فروشد در این فرض :

الف : آیا شرط مقرر در بیع تأثیری بر صحت بیع دوم دارد؟

ب : در صورتی که نظر مبارک آن مرجع صحت، بطلان یا عدم نفوذ

۳۵۸ استفتائات ج ۱

قرارداد دوم باشد آیا تصور حق خیاری برای بایع بیع اول به جهت انعقاد بیع می‌رود؟

جواب : در فرض سؤال بیع دوم صحیح است و فروشنده اول حق فسخ ندارد.

س ۵۸ : داور و حَکَم مورد رضایت دو طرف پس از بروز اختلاف در معامله (عقد بیع) رأساً در جریان داوری و حکمیت مجاز به صدور حکم اقاله می‌باشد؟

جواب : اگر حکمیت وی در معامله شرط شده آنچه را حکم کند لازم الاتباع است.

س ۵۹ : در قرارداد داوری، طرفین مبادرت به انتخاب حَکَم مورد رضایت دو طرف می‌نمایند و تصریح می‌کنند که داور مورد رضایت دو طرف نسبت به اقاله یک فقره معامله معین که دارای تاریخ است اقدام نماید. با توجه به اینکه داور صرفاً در مقام حکمیت نسبت به اقاله معامله انتخاب گردیده و فاقد هر گونه وکالت و نمایندگی از سوی طرفین می‌باشد و با توجه به ماهیت و مفهوم شرعی و فقهی اقاله، آیا اساساً داور صلاحیت در اقاله معامله دارد؟

جواب : تابع چیزی است که در قرارداد آمده است.

س ۶۰ : ملکی توسط فروشنده به خریدار با ثمن صد و چهل میلیون تومان فروخته می‌شود. در قرارداد شرط می‌شود به ازای هر روز تأخیر در تحویل مبیع مبلغ یک میلیون تومان خسارت پرداخت شود. به علت نوسانات اقتصادی تورم بازار تحویل با یک سال و نیم تأخیر انجام می‌شود. به استناد شرط مذکور خریدار مطالبه مبلغ پانصد و چهل میلیون تومان به عنوان

خرید و فروش..... ۳۵۹

خسارت تأخیر را دارد، یعنی وجهی معادل چهار برابر ثمن معامله لذا نظر به موارد فوق و درج چنین شرطی که غیر متعارف و غیر معقول بوده و عنایت به شرائط اقتصادی جامعه آیا شرعاً متعهد به انجام چنین شرط گزاف و غیر متعارفی هستم یا خیر؟ امری که بنده را از نظر اقتصادی نابود خواهد کرد، ضمناً ملک نیم ساخته بوده و باید تکمیل شده تحویل خریدار می شده است.

جواب : موارد آن مختلف است اگر شرط از مورد مزبور انصراف

نداشته باشد باید طبق آن عمل شود و در صورت شک باید مصالحه شود.

س ۶۱ : کارگاه تولیدی ماشین سازی دارم و قراردادهای فراوانی نوشته

ولی در یکی از این قراردادها شرطی از ناحیه خریدار الحاق گردیده که مخالف با شرع و ربوی بوده است و آن عبارت است از اینکه از تاریخ تأخیر در تحویل و استارت اینجانب باید مبلغ ده میلیون ریال روزانه به عنوان خسارت و ضرر و زیان به ایشان پرداخت نمایم و دادگاه محترم تا کنون بنده را به مبلغ پنج میلیارد ریال محکوم نموده است. آیا این شرط و این قرارداد خلاف شرع نیست؟ و اینکه با وجود تحویل ماشین آلات و عدم امکان راه اندازی کامل به جهت عدم انجام کامل تعهدات خریدار تکلیف چیست؟ آیا این معامله با این شرط ربوی نیست؟

جواب : شرط مذکور خلاف شرع نیست اما اینکه این شرط تخلف

شده یا اینکه اختلال پیش آمده به جهت قصور یا تقصیر خریدار بوده امری است که باید با رجوع به حاکم شرع و حضور طرفین حل و فصل شود.

س ۶۲ : از شخصی ماشینی را خریدم و با او شرط کردم که اولین

خانه‌ای را که خریداری کردی باید یک دانگ آن را به من بدهی آیا این شرط

به خاطر جهالت باطل است؟

جواب : صحت بیع و شرط محل اشکال است.

س ۶۳ : شخصی اقدام به فروش اتومبیلش به فرد دیگری نموده در متن مبیعه‌نامه به صورت شرط ضمن عقد گنجانده‌اند چنانچه یکی از چک‌ها برگشت بخورد معامله منفسخ می‌باشد. چنانچه یکی از چک‌ها برگشت بخورد، چه حقی برای فروشنده به وجود می‌آید؟ (اتومبیل باید به فروشنده برگردد یا خیر؟)

جواب : در فرض مزبور فروشنده می‌تواند معامله را فسخ کند.

س ۶۴ : شخصی در سال ۱۳۹۰ تعدادی آپارتمان به فرد دیگری در ازای دریافت یک فقره چک بانکی به سررسید سال ۱۳۹۱ فروخته است اما خریدار از پرداخت وجه چک در آن زمان امتناع ورزیده و پس از مذاکره خریدار متقبل شد به جای پرداخت بدهی خود سه واحد آپارتمان و یک فقره چک به مبلغ هشتصد و هشتاد میلیون تومان به تاریخ سررسید ۱۳۹۲/۸/۱ به فروشنده واگذار نماید که این کار صورت گرفت. اما برای بار دیگر در تاریخ مقرر خریدار باز هم از پرداخت وجه چک امتناع ورزید. فروشنده به اجبار اقدام به اخذ وام از بانک برای پرداخت بدهی خود نمود. الان که سه سال می‌گذرد و خریدار چک مزبور را پرداخت نکرده است و فروشنده در حال پرداخت اقساط و سودهای وام دریافتی خود می‌باشد. با این شرایط :

الف : آیا خریدار که در پرداخت چک قصور ورزیده است نسبت به

خسارت تأخیر پرداخت وجه به فروشنده ضامن است یا خیر؟

جواب : خیر، ضامن نیست.

خرید و فروش ۳۶۱

ب : آیا خریدار که با عدم پرداخت وجه به فروشنده باعث شده که فروشنده برای ادای بدهی خود به دیگران وام بگیرد، در سودی که فروشنده بابت وام به بانک می پردازد ضامن است؟

جواب : ضامن نیست ولی فروشنده می تواند آپارتمان ها را که فروخته پس بگیرد.

س ۶۵ : اینجانبان در سال ۹۱ طی یک قولنامه عادی یک دستگاه آپارتمان به مبلغ دویست و سیزده میلیون تومان به شخصی فروختیم و پس از عقد قرارداد آپارتمان تحویل و تسلیم خریدار گردید. به موجب یکی از بندهای قرارداد اینجانبان بایستی تا مورخ ۳۰ / ۶ / ۱۳۹۲ سند رسمی آپارتمان را به نام خریدار انتقال دهیم و شرط کردیم در صورت تخلف و عدم نقل سند به نام ایشان در تاریخ مزبور، روزانه یک میلیون تومان پرداخت کنیم الان علیرغم تلاش های فراوان جهت رفع موانع نسبت به تنظیم سند متأسفانه به دلایل گوناگون از جمله اطاله امور اداری در صدور گواهی پایان کار، امکان اخذ سند رسمی تا کنون میسر نشده، آیا با وضعیت مذکور شرط مندرج در قولنامه مبنی بر پرداخت روزانه یک میلیون تومان صحیح است؟ و آیا عمل به شرط موصوف شرعاً جایز است؟ ضمن اینکه شرطی نامتعارف می باشد.

جواب : فرض سؤال که کوتاهی از طرف فروشنده صورت نگرفته، مشمول شرط ضمن العقد نمی باشد.

س ۶۶ : عقد بیعی با موضوع انتقال یک قطعه زمین منعقد شده و حسب شرط ضمن عقد بین طرفین مقرر شده چنانچه بخشی از ثمن معامله - که در قالب چهار فقره چک بوده - پرداخت نشود فروشنده می تواند نسبت

۳۶۲ استفتائات ج ۱

به فسخ عقد بیع اقدام نماید؛ پس از عقد بیع خریدار با اختیارات حاصله از وکالت نامه‌ای که ضمن عقد بیع به خریداران اعطا شده اقدام به انتقال مبیع به اشخاص دیگری نموده با توجه به عدم کارسازی چک‌ها فروشنده مراتب فسخ را در مدت مقرر به خریداران اعلام نموده است.

الف : حق فسخ فروشنده چه حکمی دارد آیا قابل اعمال است؟

ب : انتقالات مبیع به اشخاص ثالث چه حکمی دارد؟

جواب : اگر قبل از فسخ بایع، مشتری آن را فروخته، معامله او صحیح است ولی پس از فسخ بایع قیمت زمان فسخ زمین را به بایع پرداخت نماید. س ۶۷ : چند سال پیش باغی وسیع مورد بیع واقع می‌شود. بخش عمده ثمن نقداً و پرداخت جزئی از آن همزمان با تحویل مبیع و ثبت رسمی معامله در دفترخانه مقرر می‌شود. استحقاق مشتری به منافع و عایدات ضمن عقد تأکید می‌شود و اخذ رسید کتبی از باغبان در دفترخانه اسناد رسمی نیز ضمن عقد قید شده است.

الف : هزینه‌های نگهداری و باغبانی و نگهداری و برداشت محصول

در مدت قبل از ثبت بر عهده مشتری است یا بایع؟

جواب : طبق عرف محل عمل شود.

ب : در صورتی که نظر معظم له در سؤال اول بایع باشد و مشتری

مطالبه صورتحساب و ریز هزینه‌ها و اجرت باغبان و منافع و عایدات را از

بایع بخواهد شرعاً موظف به ارائه صورتحساب می‌باشد؟

جواب : بایع ملزم به پرداخت صورتحساب نیست مگر شرط ضمنی

باشد هرچند به خاطر متعارف بودن آن نزد مردم.

خرید و فروش..... ۳۶۳

ج: اگر ضمن عقد، شرط فعلی مقرر شده باشد ولی از یک طرف معلوم نباشد که مشروط له این شرط بايع است يا مشتری ولی از طرف دیگر این نکته مشخص است که تحقق شرط هیچ نفعی برای بايع ندارد بلکه تحقق آن صرفاً به نفع مشتری است در این صورت آیا بايع مشروط له شرط است یا مشتری؟

جواب: مشتری است.

س ۶۸: بیعی به نحو لازم و منجز ده سال قبل منعقد شده دو ثلث ثمن نقداً عاید بايع شده و بابت یک ثلث بقیه چکی تحویل بايع می شود مقرر می شود پس از پرداخت وجه چک در سر رسید مبيع به تصرف مشتری داده شود و همزمان معامله به لحاظ تشریفات شکلی در دفترخانه اسناد رسمی ثبت شود تعلق منافع مبيع بعد از وقوع بیع به مشتری تصریح و قید می شود چک در سر رسید بلا محل بوده بايع رضایت به اخذ ضرر و زیان و خسارت تأخیر تأدیه داده است، تاریخی جهت تسویه حساب و حضور در دفترخانه مقرر شده با وجود اینکه مشتری حاضر شده، بايع به تعهد خود عمل نکرده و دفترخانه را ترک نموده و مدعی بطلان بیع شده ولی صحت بیع پس از پنج سال ثابت و احراز می شود و اکنون محل اختلاف نیست با لحاظ اینکه منافع ده سال اخیر نزد بايع از ثلث ثمن نزد مشتری بیشتر می باشد:

الف: مشتری در تعاقب وقوع بیع بخشی از مبيع را به ثالثی فروخته است معامله اش با مشتری دوم صحیح می باشد؟

جواب: صحیح است.

ب: بايع اول حق ردّ معامله دوم را دارد یا خیر؟

جواب : خیر.

ج : آیا بایع اول حق فسخ معامله اولیه را دارد یا خیر؟

جواب : خیر، مگر اینکه مشتری به تعهدات خود عمل نکرده باشد.

س ۶۹ : اینجانب یک باب آپارتمان را به صورت پیش فروش و با شرایط موجود در قرارداد که حکایت از آن داشته که می‌بایست فروشنده (سازنده آپارتمان) در هر طبقه چهار واحد می‌ساخته که الآن به صورت پنج واحدی ساخته شده است. حال با عنایت به اوصاف فوق و با توجه به اینکه قیمت آپارتمان به صورت چهار واحدی با آپارتمان پنج واحدی در هر طبقه اختلاف قیمت فاحش دارد لطفاً بفرمایید :

الف : آیا اصل معامله صحیح است و در صورت صحت معامله آیا فروشنده می‌بایست خسارت ناشی از تخلفش را که در قیمت آپارتمان تاثیر گذاشته است بپردازد؟

ب : خسارت مذکور آیا باید به نرخ روز پرداخت شود؟

جواب : اگر به صورت بیع کلی بوده و شرایط صحت را داشته باشد از جمله ثمن در مجلس پرداخت گردیده، بیع مزبور صحیح بوده و باید فروشنده به شرایط وفا کند و گرنه معامله مزبور باطل بوده و خریدار فقط حق مطالبه پول پرداخت کرده را دارد.

س ۷۰ : شخصی یک باب مغازه فروخته و متعهد می‌گردد ظرف چهل و پنج روز سند رسمی مبیع را به نام خریدار منتقل نماید و به ازای هر روز تأخیر، پس از چهل و پنج روز مبلغی معادل یک درصد کل ثمن معامله را به عنوان وجه التزام (خسارت) تعیین می‌نمایند. غافل از اینکه اصولاً به علل

خرید و فروش ۳۶۵

قانونی انتقال سند مالکیت فعلاً میسر نمی باشد. علی ای حال با عنایت به گذشت حدود دو سال از موعد انجام تعهد و نیز با توجه به نامعقول بودن وجه التزام عینی و عدم امکان انتقال سند، اخذ وجه التزام (خسارت تعیینی) معادل حدوداً هفت تا هشت برابر کل ثمن معامله را از فروشنده چه حکمی دارد؟

جواب : باایع باید طبق شرط ضمن عقد عمل نماید ولی اگر باایع تقصیر در تأخیر نداشته و مشکلات قانونی مانع به نام زدن سند بوده شرط مذکور از آن منصرف است.

س ۷۱ : مالک مزرعه ای هنگام فروش بخشی از مزرعه شرط ضمن عقد نموده بر خریدار که سند رسمی به نام تو نمی زنم و فقط سند قولنامه ای می دهم و خریدار هم پذیرفته و عقد صورت گرفته است، آیا این شرط معتبر است؟ توضیح اینکه در تمامی آن منطقه سند قولنامه ای هم به امضای شورای روستا می رسد و قابل داد و ستد می باشد. فروشنده هم می گوید : جزء شدن سند رسمی، قیمت ملک باقیمانده را هم تحت تأثیر قرار می دهد و موجب مشاع شدن ملک شش دانگ می شود، و نیز اگر بنا بود که سند رسمی را هم به نام خریدار کنم خیلی بیشتر از قیمت توافق شده واگذار می کردم، اکنون پس از گذشت چند سال از معامله، خریدار اصرار دارد که باید سند رسمی را به نام او بزنند.

جواب : شرط مذکور صحیح است و مالک سابق موظف به انتقال سند رسمی نیست.

س ۷۲ : اینجانب یک واحد آپارتمانی را از شخصی خریداری نمودم.

بعد از سپری شدن دو سال با هم توافق نمودیم که مجدداً آن واحد آپارتمانی را به قیمت روز به ایشان بفروشم، و اقدام به نوشتن قرارداد اولیه نمودیم و برای اینجانب حق فسخ قرار داده شد بدین ترتیب که مقرر گردید در صورتی که خریدار در تاریخ مقرر باقیمانده مبلغ را نپردازد آن معامله فسخ شود نهایتاً خریدار به تعهد خود عمل نکرده و مبلغ مورد نظر را در موعد مقرر پرداخت نکرده است و بنده در همان زمان در حضور شهود صورت جلسه‌ای تنظیم نموده و فردای آن روز بلافاصله نسبت به اعمال حق فسخ اقدام کردم، حال سؤال این است که اولاً: از لحاظ شرعی معامله دوم اقاله محسوب می‌شود یا بیعنامه جدیدی است. ثانیاً: آیا بنده می‌توانم از خیار فسخ استفاده و آن معامله را فسخ کنم؟

جواب : در فرض سؤال معامله دوم محقق شده، و شما حق فسخ دارید.

س ۷۳: شخصی ملک خویش را به دیگری می‌فروشد ولی شرط می‌کند که خریدار ثمن را در اقساط معین طی چند فقره چک در حق فروشنده کارسازی نماید لیکن در سررسید چک‌ها معلوم می‌گردد چک‌های صادره از حسابی بوده است که سالیان قبل مسدود بوده و عمداً این عمل صورت گرفته تا فروشنده نتواند ثمن مورد معامله را دریافت نماید و تاکنون خریدار از ایفای تعهد خویش در قبال فروشنده امتناع ورزیده بدون اینکه حتی یک ریال از ثمن معامله را پرداخت کند.

الف : وضعیت چنین معامله‌ای از حیث صحت و بطلان چگونه است
آیا مالکیتی برای خریدار به دلیل قصد عدم پرداخت ثمن با اصدار چک از

خرید و فروش..... ۳۶۷

حساب مسدود متصور است؟

جواب : معامله مذکور صحیح است.

ب : در فرض صحت چنین معامله‌ای اعمال خیار تأخیر ثمن یا خیار

تخلف شرط یا اختیارات دیگر برای فروشنده قابل تصور است؟

جواب : بلی، قابل تصور است.

س ۷۴ : هرگاه در بیع آپارتمان برای تأخیر در تحویل مبلغ معینی به

عنوان خسارت معین شده باشد و در زمان مشخص شده برای تحویل

فروشنده ساخت آن را تکمیل نکرده و آن را تا چهار ماه و نیم پس از آن نیز

آماده تحویل نکرده باشد و خریدار هم در موعد مقرر از پرداخت ثمن مربوطه

خودداری کند، آیا فروشنده می‌تواند به استناد حق حبس، از پرداخت

خسارت تأخیر در تحویل خودداری کند؟

جواب : خیر نمی‌تواند.

س ۷۵ : چنانچه بیع ملکی واقع گردد و طرفین هنگام عقد شرط فسخ

پیش‌بینی نمایند به طوری که انفساخ قهری عقد در صورت عدم حضور هر

یک از طرفین در مفاد قرارداد آمده باشد، آیا عقد قهراً منفسخ می‌گردد و یا

اینکه برای اشخاص حق فسخ ایجاد می‌کند؟

جواب : نیاز به فسخ صاحب خیار دارد.

س ۷۶ : در خصوص مشروعیت ماده ۲۳۳ قانون مدنی که تصریح

می‌کند شروط مفصله ذیل باطل و موجب بطلان عقد است :

۱- شرط خلاف مقتضای عقد ۲- شرط مجهول که جهل به آن موجب

جهل به عوضین شود. توضیحاً مبیعه‌نامه‌ای بین اصحاب معامله تحریر و

امضا شده که فروشنده مالکیت چهار سهم و وکالت ده سهم و جمعاً اختیار فروش چهارده سهم از پانزده سهام شش دانگ ملک مبیع را دارا بوده است لکن خریدار پرداخت ثمن مبیع را مشروط به فروش و انتقال سهم پانزدهم مبیع به خودش نموده است، حال اینکه سهم پانزدهم متعلق به مالکان دیگر است و تحقق شرط خریدار از حیطة و اختیار فروشنده چهارده سهم کاملاً خارج است، آیا قرارداد مذکور شرعاً باطل است؟

جواب : شرط مزبور اگر محتمل التحصیل بوده صحیح است، و ترک عمل به آن موجب حق خیار برای خریدار خواهد شد و گرنه شرط مزبور باطل، و موجب خیار نمی شود ولی اصل معامله را باطل نمی کند.

س ۷۷ : به محضر مبارک می رساند : دو نوشته در یک روز و در یک زمان تنظیم و به امضای طرفین رسیده است. به این معنا که اول شخصی (احمد) با مراجعه اعلام می دارد که زمین شما را به فلان مبلغ به فروش می رسانم و بین طرفین (اینجانب و نامبرده) نوشته ای رد و بدل می شود و اثر انگشت بر آن زده می شود. بلافاصله از آن قراردادی نوشته و به پیشنهاد او امضا و اثر انگشت زده می شود و هیچ پولی هم رد و بدل نشده، هرچند در ظاهر نوشته ایم ولی مبلغی که نوشته شده بسیار ناچیز است و آن هم صوری بوده و نامبرده (احمد) به قرآن سوگند یاد می کند که پس از فروش زمین حق الزحمه خود را بردارد، در غیر این صورت هیچ حق و حقوقی ندارد. اما با وجود قسم به قرآن و اینکه این ملک را اصلاً به فروش نرسانیده است و نتوانسته کاری هم انجام دهد، علاوه بر آن حال مدعی آن شده که این ملک را خریداری کرده است. حال سؤال این است : آیا با توجه به آنچه به عرض

خرید و فروش ۳۶۹

رسید حقی برای او متصور است؟ و من باید چیزی به او بدهم و آن نوشته که رد و بدل شده و قبل از آن هم تعهدنامه‌ای امضا کرده‌ایم، آثار معامله را دارد؟ و کسی که قسم خورده گناهی مرتکب شده است؟

جواب : به طور کلی اگر معامله صوری باشد عمل به آن لازم نیست و حقی ایجاد نمی‌کند و قسم دروغ حرام است خصوصاً اگر به قرآن و مقدسات دیگر باشد البته در مورد سؤال به جهت اینکه از موارد منازعه است از پاسخگویی معذوریم.

س ۷۸ : قراردادی بین دو نفر منعقد شده به این صورت که طرف اول قرارداد مالک زمین بوده و شرط نموده که طرف دوم قرارداد در زمین مذکور احداث بنا نماید و برای پنج سال از آن استیفا منفعت نموده و ضمن اینکه به طرف اول قرارداد اجاره ماهیانه هم بدهد و سپس طرف اول قرارداد شرط کرده که پس از پنج سال ارزش ساختمان را به همان ارزش پنج سال گذشته به طرف دوم قرارداد یعنی مالک اعیان پرداخت کند آیا این شرط شرعی است یا خیر؟

جواب : شرط مزبور شرعی است.

س ۷۹ : در خصوص انجام معاملات اکراهی که صرفاً دارای صورتی ظاهری از یک معامله می‌باشد و غالباً برای تضمین بدهی و امثالهم انجام می‌گیرد و در شرائطی که در قبل و حین و بعد از وقوع آن قصد واقعی و رضای قلبی در بین نباشد، آیا صرف نوشتن مبایعه‌نامه می‌تواند دلیلی بر اصل صحت معمول در معاملات باشد؟

جواب : تحقق معامله احتیاج به رضای باطنی ندارد و قصد جدی

٣٧٠ استفتاءات ج ١

داشته باشد كفايت مى كند، چنانچه صورت معامله به لفظ يا كتابت درآيد و قصد جدى به مضمون آن باشد، معامله واقع شده است و اثر بر آن مترتب مى شود، هرچند رضاى باطنى نداشته باشند.

س ٨٠: اشترى مجموعة من المؤمنين قطعاً زراعية، واشترطوا على البائع أن يستخرج لكل قطعة (لكل واحد منهم) صكاً مستقلاً، و كان الوفاء بالشرط حين عقد البيع ممكناً، و لكن في أثناء انشغال البائع بالاجراءات القانونية للوفاء بالشرط تغير القانون فمنعت الدولة فرز الصكوك و اكتفت بمنح كل واحد صكاً مشاعاً فقط، و في هذا الأثناء ايضا قام كل واحد من المشترين بالبناء و الزرع في قطعتة المعينة له حسب الاتفاق مع البائع. و السؤال هو: لو رفض المشترون الصك المشاع و تمسكوا بشرطهم و هو فرز كل واحد حقه بصك مستقل (غير مشاع) فماذا حينئذ يلزم البائع اتجاههم بالنسبة لما خسروا فيما لو أرادوا فسخ البيع؟ و فيما لو أمضوا البيع فهل من حقهم مطالبة البائع بشيء من المال مقابل عدم تمكنه من الوفاء بالشرط؟ و هل من حقهم حبس المتبقي من قيمة الأرض بسبب عدم قدرة البائع على الوفاء بالشرط؟

الجواب: في مفروض السؤال لكل من المشترين حق فسخ البيع، و لا يستحق شيئاً زائداً على الفسخ، سواء امضوا البيع او فسخوه، و ليس من حقهم حبس المتبقي من قيمة الأرض في تقدير إبقاء البيع.

س ٨١: عرض الطرف الأول مجمّعاً سكنياً للبيع مؤلفاً من أربع وحدات سكنية في كل وحدة عشر شقق بمبلغ ٣١ مليون درهم، و كتب عقداً مع الطرف الثاني بأربع وحدات سكنية على أن يقدم الطرف الثاني شيئاً

خريد و فروش ٣٧١

بمليون درهم كعربون للشراء بشرط انه اذا تراجع الطرف الثاني عن العقد فلا يسترجع المليون، وكذلك اذا رجع الطرف الأول عن البيع فإنه يدفع للطرف الثاني مليون درهم كبنء جزائي ايضاً، و تم الاتفاق على أن تكون مدة اتمام الصفقة ٣٠ يوماً، قام الطرف الثاني بمخاطبة البنك لتمويل الشراء فرفض البنك التمويل باعتبار أن البناء مخالف لقانون البلدية و وافق على تمويله نصف المبلغ على أنها ٤ فلل، و ادعى الطرف الثاني عدم علمه بكون البناء مخالفاً لقانون البلدية مع ان المشتري اطلع بشكل تفصيلي على الوحدات السكنية و الشقق التي فيها، مع العلم بأن البائع أكد للمشتري في مجلس البيع بأن لا علاقة له في حال رفض البنك تمويله و اقر الطرف الثاني بذلك، و ادعى الطرف الثاني ان الطرف الأول وعد أنه في حال رفض البنك التمويل ان يلغي الصفقة، و أنكر الطرف الأول ذلك. و طالب الطرف الثاني بناء على كون المبني مخالفاً لقانون البلدية بإلغاء العقد و ارجاع الشيك المقدم للطرف الأول كعربون، قدم الطرف الأول الشيك للمحكمة علماً بأن العقد الموقع بينهما ذكر فيه وجود احدى الشقق العشر في الوحدات السكنية (و هذه الشقق هي سبب كون البناء مخالفاً لقانون البلدية) و قبلت المحكمة ان الأصل في المعاملة هي بيع الوحدات السكنية و قالت أن بإمكان الطرف الثاني إزالة المخالفة، هل يعد العقد هذا باطلاً أم لا؟

الجواب : العقد صحيح و لكن لو ثبت دعوى الطرف الثاني فله الخيار و فسخ العقد و ارجاع العربون و الا فهو للطرف الأول إن كان معنى ذلك أن لكل طرف حق الفسخ بعد إعطاء المبلغ المزبور.

۴ - تسلیم و قبض

س ۸۲: اینجانب با شخصی مبیعه‌نامه‌ای جهت خرید آپارتمان تنظیم نمودم و پس از پرداخت قسمتی از ثمن معامله فروشنده از اینجانب درخواست نمود بقیه ثمن معامله را به تعدادی از طلبکاران وی پرداخت و چک‌هایی که نزد آن‌ها داده بود، به انضمام رسید به وی ارائه نمایم تا به حساب معامله اینجانب منظور نماید. بنده نیز به درخواست وی عمل نموده آیا این عمل در معامله اینجانب اشکالی ایجاد می‌نماید؟ ضمناً چنانچه بین فروشنده ملک مذکور با طلبکاران رابطه مالی دیگری وجود داشت خللی در معامله اینجانب ایجاد می‌شود؟

جواب: معامله آپارتمان از جهت آنچه در سؤال ذکر شده مانعی ندارد. س ۸۳: اگر اشتراط تأخیر تسلیم ثمن نشده، ولی بعد از معامله مهلت تأخیر در پرداخت ثمن داده شده، حکم مسأله چیست؟ و اگر تأخیر فاحش باشد، مثلاً مدت یک سال و خریدار ثمن را تسلیم نکرده و این باعث ضرر عظیم بایع شده باشد، در این صورت حکم مسأله چیست؟

جواب: فقط به مقدار متعارف می‌تواند تأخیر بیندازد، ولی اگر بیش از این مقدار تأخیر انداخت، بایع حق فسخ دارد.

س ۸۴: چهل سال قبل من از کسی دویست متر مربع زمین خریدم که قیمت آن صد تومان بود، من پنجاه تومان را دادم ولی پنجاه تومان دیگر را تا به حال ندادم، حالا می‌خواهم بدهم ولی نمی‌دانم وظیفه من چیست؟

جواب: اگر تأخیر ثمن از جهت فروشنده نبوده و او ثمن را قبول

خرید و فروش..... ۳۷۳

می‌کرد ولی خریدار تأخیر انداخته بنا بر احتیاط واجب باید مصالحه شود و ضمناً فروشنده به خاطر تأخیر ثمن حق فسخ دارد.

س ۸۵ : احتراماً به استحضار می‌رساند بین دو نفر معامله‌ای نسبت به قطعه زمین مسکونی انجام گردید، حدود چهل سال پیش در همان روز اول معامله فروشنده وجه ارزش کل معامله را از خریدار تحویل گرفته است لذا در قول‌نامه نوشته شده است زمین تحویل خریدار گردید درحالی‌که تحویل نشده است و تا به حال هنوز خریدار نمی‌داند زمین کجاست. ثانیاً خریدار چندین بار تعدادی افراد نزد فروشنده فرستاده است که زمین را تحویل نمایند اما متأسفانه فروشنده از تحویل زمین خودداری نموده نظر مبارک را اعلام بفرمایید.

جواب : اگر معامله صحیح واقع شده، فروشنده حق امتناع از تسلیم عین را ندارد و خریدار می‌تواند برای تسلیم زمین توسط فروشنده از طرق قانونی استفاده کند.

س ۸۶ : حدود چهار هزار متر زمین خریداری نمودم پول دادم و قول‌نامه از فروشنده تحویل گرفتم بعد از مدتی فروشنده گفت زمین مذکور را حکومت و دولت تعویض کرده و در جوار آن زمین، زمین دیگری به من داده‌اند. مقداری از زمین دوم (هزار و پانصد متر) را من احاطه کردم و قول‌نامه دوم را نیز تحویل گرفتم. بعد از مدتی حکومت زمین دوم را نیز تصاحب کرده و ملک ما را تخریب کرده است، و می‌گویند این ملک دولتی می‌باشد. حال آیا فروشنده مسؤول پول یا زمین ما هست؟

جواب : چنانچه مشتری با بایع بر زمین دوم که دولت داده توافق

۳۷۴ استفتائات ج ۱

نموده، و آن را تحویل گرفته، بایع نسبت به مشکلات بعدی زمین، هیچ مسؤولیتی ندارد.

س ۸۷: در بازار طلا رسم است که یک طلا ساز به طلا فروش دیگری زنگ می زند و مقداری طلا می خرد ولی طلا را تحویل نمی گیرد و پول هم نمی دهد بعد از یک روز یا چند روز خریدار به فروشنده زنگ می زند و همان طلا را به فروشنده می فروشد در حقیقت فروشنده و خریدار هر دو طلای کلی را به ثمن کلی اینگونه خرید و فروش می کنند و ما به التفاوت به نفع یکی تمام می شود. این معامله و سود آن صحیح است؟

جواب: معامله و سود آن صحیح است.

س ۸۸: شخصی با ادعای ارسال مقادیری کالا از طریق یک راننده با این توضیح که ادعا داشته فاکتورهای فروش آن را به امضای راننده مذکور رسانیده، درخواست وجوه مندرج در فاکتورها و وجه التزام روزانه مندرج در ذیل فاکتور را نموده که وجه التزام مذکور معادل جریمه ای حدود سی برابر رقم اصلی فاکتورها می باشد و اکنون نه تنها اصل مبالغ که خسارت تأخیر تأدیه آن ها و خسارت و جریمه و وجه التزام مذکور را مطالبه می نماید. با این توضیح، نظر معظم له در خصوص مطالبه وجه التزام سنگین ذکر شده در فاکتورها به انضمام خسارت تأخیر تأدیه مورد ادعا چیست؟

جواب: این ادعا اثری ندارد؛ بلی، اگر بتواند ثابت کند که اموال به طرف مقابل رسیده اصل ثمن را می تواند از او مطالبه کند و همینطور هزینه حمل و نقل اگر به عهده مشتری باشد.

س ۸۹: شخصی به موجب عقد بیع شرعی و عرفی و قانونی و ثابت

خرید و فروش..... ۳۷۵

بودن پرداخت ثمن، مال غیر منقولی را از شخصی خریداری کرده باشد و چند سال بعد از تاریخ معامله، اموال آن فروشنده مصادره گردد آیا مال خریداری شده داخل در مال خریدار است یا فروشنده؟

جواب : اگر معامله شرعیه واقع شده، مال مزبور، ملک خریدار شده و هیچ کس حق منع وی را ندارد و چنانچه قبل از تحویل دادن مال به خریدار، مورد مصادره قرار گرفته به طوری که فروشنده نمی تواند به خریدار تحویل دهد، معامله باطل می شود.

س ۹۰ : اینجانب ملکی که سرویس های بهداشتی و نمازخانه در آن دایر بوده را از شهرداری خریداری نموده ام و ثمن معامله و حق و حقوق شهرداری را تمام و کمال پرداخت نموده ام ولی با گذشت سه سال از زمان خرید از تحویل آن امتناع می ورزند با توجه به اینکه چندین مرتبه عدم رضایت خود را نسبت به استفاده از سرویس بهداشتی، گرفتن وضو، و خواندن نماز در این ملک اعلام نموده ام ولی متأسفانه هیچ گونه اقدامی صورت نگرفته است. نظرتان را مرقوم بفرمایید.

جواب : اگر معامله مزبور، از سائر جهات صحیح بوده، شما مالک آن محل شده اید و امتناع فروشنده از قبض و تصرف دیگران جایز نیست.

۵ - معامله نقد و نسیه

س ۹۱ : اگر مغازه ای در اجاره شخصی باشد و پس از پایان اجاره مالک به مستأجر اعلام فروش نماید و مستأجر مغازه را به مبلغی توافقی معامله می کند و قرار می گذارد از شش ماه دوم سال به مدت سی ماه به صورت

۳۷۶ استفتائات ج ۱

اقساطی مبلغ توافقی را پرداخت نماید ولی هیچ گونه قولنامه یا نوشته‌ای رد و بدل نمی‌شود و خریدار بعد از پنج ماه، قبل از موعد مقرر پرداخت ماهیانه ورشکست می‌شود و هیچ گونه مبلغی پرداخت نمی‌نماید و مغازه در تصرف او می‌باشد، آیا این معامله محقق گردیده و خریدار بدهکار است یا معامله محقق نشده و خریدار باید اجرت المثل پرداخت نماید؟

جواب: معامله محقق شده ولی فروشنده حق دارد معامله را فسخ کند.

س ۹۲: اینجانب در خرداد ماه سال گذشته مقداری طلا را با شخصی که مورد اعتمادم بود معامله کرده و تحویل دادم، ولی نقدا هیچ مبلغی دریافت نکردم. و قرار بر این شد که خریدار نهایتاً تا دو ماه مبلغ طلا را پرداخت کند و چکی به عنوان ضمانت نیز به ما داد. اما متأسفانه ایشان به قرار خود وفا ننموده و پیوسته در پرداخت مبلغ تعلل می‌داشت و تا کنون که یازده ماه می‌گذرد با وجود تمکن مالی عالی هیچ مبلغی پرداخت نکرده است تا اینکه از طریق دادگاه اقدام نموده و سپرده ۹۵۵ میلیون تومانی وی را توقیف نمودیم. در این میان ایشان مدعی است طلاهای گرفته شده از ما را به شخص دیگری فروخته است. از طرفی، قیمت طلا هم بسیار بالا رفته است و بنده بسیار دچار ضرر و زیان شده‌ام. آیا اکنون می‌توانم معامله را فسخ نمایم؟ و در صورت صحت فسخ، آیا ایشان ملزم است مانند آن طلاها را تحویل بنده نماید؟ در صورت توافق می‌توان قیمت به روز طلاهای داده شده را از او دریافت نمود؟ و همچنین خساراتی که بابت محبوس نمودن سرمایه ما توسط ایشان وارد شده را از ایشان گرفت؟

جواب: بلی، می‌توانید فسخ کنید و مانند طلاها را بگیرید، و می‌توانید

خرید و فروش ۳۷۷

پس از فسخ قیمت روز را بگیریید با موافقت طرف مقابل.

س ۹۳ : ملکی مورد معامله واقع شده است و معامله به این صورت انجام گرفته است که خریدار مقداری از پول را در قبال خرید ملک به فروشنده تسلیم کرده است. طرفین برای پرداخت الباقی پول به این صورت توافق کرده‌اند که خریدار که مالک یک واحد آپارتمان است، واحد مذکور را فروخته و الباقی پول ملک را به فروشنده بدهد. مفاد این معامله با رضایت طرفین صورت گرفته است. با توجه به اینکه وقت معینی برای پرداخت باقیمانده پول تعیین نشده است، آیا معامله مذکور صحیح است؟

جواب : اگر معامله نسبت به بعضی از ثمن نسبه بوده و زمان پرداخت معین نشده، معامله مزبور باطل است، اما اگر معامله به ثمن حال بوده، چنانچه متعارف است و فروشنده در پرداخت باقی ثمن به خریدار مهلت داده، معامله مزبور مانعی ندارد.

س ۹۴ : ملکی مورد معامله قرار گرفته است، به این صورت که مشتری بخشی از ثمن را به بایع داده و باقیمانده را بدون ذکر مدت معینی معلق کرده به فروش یک واحد آپارتمان که هر وقت آپارتمان مذکور فروش رفت، الباقی پول را می‌پردازم. حال این مدت که در معامله ذکر از آن به میان نیامده است، طولانی شده و باعث ضرر عظیم بایع گردیده. از طرفی هم مبیع (ملک) در معامله مزبور در رهن بانک بوده و در اثر تأخیر ثمن، بایع نمی‌تواند فک رهن کند و مبیع را تسلیم نماید، به علت ازدیاد سود بانکی و جریمه‌ها، چون مدت تأخیر یک سال طولانی شده که اگر سال قبل مشتری الباقی ثمن را پرداخت می‌کرد امکان فک رهن بوده، ولی حال با تأخیر یک ساله بایع

۳۷۸ استفتائات ج ۱

دیگر قدرت تسویه با بانک و فک رهن ملک را ندارد و قهرا تسلیم مبیع نیز متعذر شده است، حال وظیفه چیست؟

جواب : در صورت صحت بیع و تاخیر غیر متعارف، بایع تنها حق فسخ معامله را دارد، و مجرد متضرر شدن بایع، سبب خیار نمی شود.

س ۹۵ : ملکی مورد معامله قرار گرفته به این صورت که خریدار بخشی از ثمن را به بایع داده و باقیمانده را بدون ذکر مدت معینی، معلق کرده بر فروش آپارتمان، آیا معامله مذکور صحیح است؟

جواب : اگر معامله نقد بوده و بعد از انجام معامله، پرداخت بخشی از ثمن معلق به فروش آپارتمان شده معامله صحیح و اگر نسبت به بخشی از ثمن، نسبه بوده و مدت معلوم نشده، معامله صحیح نیست.

س ۹۶ : چنانچه در خرید و فروش زمینی، پرداخت بخشی از ثمن معامله به زمان تنظیم سند رسمی موکول شده باشد اما زمان دقیق تنظیم سند به هیچ وجه مشخص نشده باشد، این معامله صحیح است یا غرری و باطل می باشد؟

جواب : اگر معامله نقد بوده و بعد از معامله پرداخت مبلغی از ثمن به زمان تنظیم سند موکول شده چنانچه متعارف است معامله صحیح واقع شده، و طرفین ملزم به وفا هستند.

س ۹۷ : آقای الف (فروشنده) ملکی به آقای ب (خریدار) فروخته، و آقای ب (خریدار) نسبت به بخشی از ثمن معامله یک فقره چک به تاریخ وعده دار تحویل می دهد، در قرارداد بیع طرفین قید می نمایند در صورتی که چک در تاریخ مندرج در آن وصول نشود آقای ب (خریدار) مبلغ یکصد

خرید و فروش ۳۷۹

میلیون ریال به آقای الف (فروشنده) خسارت پرداخت نماید. آیا خسارت مزبور ربا محسوب می‌گردد؟

جواب : بلی، گرفتن مبلغ مزبور ربا محسوب می‌شود و جایز نیست.

س ۹۸ : در یک قرارداد یکی از متعاملین در جهت تضمین پرداخت ثمن در موعد مقرر مبادرت به درج شرطی مبنی بر پرداخت وجه التزام به ازای هر روز تأخیر می‌نماید؛ آیا با تخلف مشروط علیه از شرط، مشروط له می‌تواند از وی اصل ثمن و وجه التزام را مطالبه نماید؟ آیا شبهه ربا پیش نمی‌آید؟

جواب : گرفتن مبلغ اضافه به عنوان وجه التزام و تأخیر در ادای ثمن ربا و حرام است.

س ۹۹ : در مورد فروش اقساطی یا به صورت نسیه، چنانچه تفاوت مبلغ فروش نقدی و اقساطی فاحش باشد، آیا این معامله صورت شرعی دارد؟

جواب : صحیح است.

س ۱۰۰ : بعضی از همکاران ما در شرکت‌های زیارتی قیمت تور کاروان عتبات را مثلاً ۱۴۰۰۰۰ نقدی اعلام می‌کنند و اقساط ۱۴۵۰۰۰، آیا اشکال دارد؟

جواب : اگر هنگام قرارداد یکی از آن دو تعیین شود مانعی ندارد.

س ۱۰۱ : در یک معامله تجاری که بین دو نفر واقع می‌شود چکی با مبلغ معین مثلاً ده میلیون ریال که مدت دار می‌باشد مبادله می‌گردد. شخص دارنده چک به عنوان طلبکار به دلیل نیاز مبرم به وجه چک با شخص ثالثی

۳۸۰ استفتائات ج ۱

به توافق می‌رسد. چک را به وی فروخته و با رضایت وجه آن را نقداً دریافت می‌نماید. اینگونه خرید و فروش از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

جواب : اشکال ندارد.

س ۱۰۲ : اینجانب در کار خرید و فروش سکه طلای بهار آزادی و امامی هستم سکه را در مراکز مجاز سکه به قیمت بیشتر در قبال چک مدت‌دار می‌فروشم. لطفاً صحت معامله فوق از نظر شرعی را مرقوم فرمایید.

جواب : معامله مذکور اشکالی ندارد.

س ۱۰۳ : معامله‌ای انجام داده‌ام که نمی‌دانم نسیه بوده یا نقد، لذا در پرداخت پول آن شک دارم فروشنده نیز شک دارد که پولش را گرفته است، آیا باید بدهی خود را پردازم؟

جواب : بلی، مگر با فروشنده مصالحه شود بر ابراء ثمن یا بخشی از آن.

س ۱۰۴ : زید ملکی را به عمرو می‌فروشد مبنی بر اینکه ملک را تحویل داده، یک سال بعد وجه آن را دریافت کند. بعد از معامله متوجه می‌شود مغبون شده، چراکه اگر ملک را تحویل دهد و خریدار سر سال وجه را نپردازد نمی‌تواند به راحتی ملک را پس بگیرد و این امر مستلزم شکایت کردن، وکیل گرفتن و هزینه نمودن از جیب فروشنده می‌گردد. وانگهی ضمانتی برای دریافت وجه نمی‌بیند و یقین می‌کند که خریدار توان پرداخت آن را ندارد. لهذا ملک را تحویل نداده و شرط تحویل را دریافت وجه آن قرار می‌دهد حال با شرح فوق :

الف : آیا ملک را باید تحویل دهد؟

خرید و فروش ۳۸۱

جواب : بلی.

ب : در صورت عدم تحویل، معامله باطل و فسخ است؟

جواب : خیر.

۶ - معامله سلف

س ۱۰۵ : گندمی را طبق معامله سلف به قیمت کیلویی هزار تومان برای شش ماه دیگر خریدیم و تمام پول را هم یکجا پرداخت نمودیم ولی در ضمن عقد شرط کردیم که اگر در هنگام تحویل گندم گران‌تر از هزار تومان بود باقیمانده را خریدار بدهد. آیا چنین شرطی لازم الوفا می‌باشد یا اینکه عقد باطل است؟

جواب : عقد صحیح و وفا به این شرط لازم است.

س ۱۰۶ : الف : خریدار معامله سلف امکان تأمین کل ثمن معامله را ندارد، پرداخت وام به ایشان اشکال شرعی دارد؟

جواب : با رعایت احکام شرعی معامله مانعی ندارد.

ب : آیا شخصی که پول را به خریدار قرض داده است می‌تواند اسناد معامله را بابت تضمین در نزد خود نگاه دارد؟

جواب : وثیقه قرار دادن آن اشکال ندارد ولی باید در عقد قرض شرط شود و یا بعد توافق نمایند.

ج : انجام معامله سلف مجدد بر اساس سلف اولیه اشکال شرعی دارد؟

جواب : خریدار در معامله سلف نمی‌تواند قبل از انقضای اجل، مالی

۳۸۲ استفتائات ج ۱

را که به سلف خریده است به ثالث بفروشد و بعد از انقضای اجل هرچند قبض نکرده است می تواند آن را به دیگری بفروشد به هر قیمتی که توافق کرده اند مگر در مکیل و موزون - غیر از میوه ها - که به بیشتر از قیمت خرید نمی تواند بفروشد.

س ۱۰۷ : قراردادی در تاریخ ۱۵ / ۱۲ / ۱۳۹۴ بین دو نفر منعقد می شود بر این اساس که از تاریخ ۲۰ / ۷ / ۱۳۹۵ (هر روز که خریدار صلاح بداند) میزان پنجاه تن از میوه پرتقال باغ فروشنده تحویل خریدار دهد. در صورتی هم که باغ مورد نظر پنجاه تن میوه مرغوب نداشت قیمت همان روز که خریدار اعلام کند به او پرداخت شود حال :

الف : ماهیت این قرارداد چیست آیا بیع سلف است یا عقد نامعین؟

جواب : این بیع است ولی صحیح نیست.

ب : با توجه به اینکه میوه در هنگام قرارداد آشکار نشده بوده است آیا

معامله صحیح است؟ ثمن نیز در مجلس عقد قبض نشده است؟

جواب : صحیح نیست چون هنوز میوه ای به دست نیامده است.

س ۱۰۸ : در قراردادی که به عنوان «پیش فروش خودرو» است

پرداخت بهای آن توسط خریدار در سه مرحله زمانی صورت گرفته و در بندی

از قرارداد نوشته «فروشنده به وجوه واریزی خریدار معادل سود مشارکت به

اضافه تخفیف مندرج در این برگه به صورت روزشمار به عنوان مشارکت در

تولید حداکثر تا موعد تحویل پرداخت می نماید»، آیا قرارداد صحیح است و

خریدار مالک خودرو و سود مذکور می شود؟

جواب : اگر در این معامله ثمن خودرو معین نشده معامله از این

خرید و فروش ۳۸۳

جهت باطل است و اگر معین شده معامله سلف است و چون تمام ثمن قبل از اینکه خریدار و فروشنده از هم جدا شوند، قبض نشده بیع در تمام خودرو صحیح نیست.

س ۱۰۹: از یک آهن فروشی، صد شاخه آهن را به صورت پیش فروش و معامله سلف به قیمت هر شاخه سیصد هزار تومان خریداری کردم و قرار شد که یک ماه دیگر تحویل بگیرم. اگر چند روز بعد از قرارداد قیمت هر شاخه آهن مثلاً سه برابر شود و فروشنده مجبور شود که هر شاخه تیرآهن را سه برابر قیمت فروخته شده خریداری نماید و تحویل بنده نماید آیا می توان به این جهت قیمت را تعدیل نموده و مثلاً به قیمت دو برابر به من تحویل بدهد؟

جواب : اگر شرائط معامله سلف از جمله قبض ثمن در مجلس مراعات شده باید به همان قیمت تحویل دهد.

س ۱۱۰: در معامله سلف فرموده اید که تا موعد تحویل جنس نرسیده باشد خریدار نمی تواند آن جنس را به ثالث بفروشد سؤال این است که آیا می شود قبل از موعد تحویل جنس، خریدار جنس خریداری شده را به دیگری مصالحه کند؟

جواب : خیر.

س ۱۱۱: انجام معامله ای در پرداخت بهای ارز در روز جاری و دریافت ارز در فردای همان روز با در نظر گرفتن اینکه در صورت انجام معامله به صورت آتی برای ارز کمتر از نرخ رایج بازار انجام می شود، جایز می باشد؟

جواب : فی نفسه مانعی ندارد مگر خلاف مقررات باشد.

س ۱۱۲ : عده‌ای از طلا فروشان با افراد مختلف اعم از هم‌صنفان یا افراد غیر هم‌صنف اقدام به خرید و فروش طلا چند روز آینده (یک هفته تا دو هفته آینده) می‌نمایند بدون اینکه فروشنده طلایی به عنوان مبیع به خریدار تحویل دهد و بدون اینکه خریدار مبلغی به عنوان ثمن معامله به فروشنده بپردازد بلکه صرفاً ما به التفاوت روز معامله و تاریخ مورد نظر (بر اساس اعلام نرخ طلا توسط اتحادیه صنف طلا فروشان) بین طرفین رد و بدل می‌شود معمولاً خریداران که اغلب غیر طلا فروش و غیر مسلط به اوضاع بازار طلا می‌باشند، مغلوب این معاملات هستند آیا معامله مذکور مشروع است؟

جواب : این معامله سلف است و چون ثمن در مجلس قبض نشده، باطل است.

۷- خیارات

س ۱۱۳ : آیا انتقالات بعدی بر روی اموال منقول و غیر منقول در صورتی که فروشنده با خیار فسخ، معامله را فسخ کرده و قصد برگرداندن عین مال مورد معامله را دارد یکسان است؟ یا اینکه بین اموال منقول و غیر منقول به سبب انتقالات متعددی که رخ داده است در جهت برگرداندن عین مال مورد معاملات فرق است؟ به طور کلی منظور این است که انتقالات بعدی بر روی اموال منقول یا غیر منقول هر دو در حکم تلف عین مال مورد انتقال است یا منقول در حکم تلف یا غیر منقول در حکم تلف و یا اصلاً هیچ کدام

تلف نشده است؟

جواب : فرقی ندارد، و فسخ کننده به بدل رجوع می کند.

س ۱۱۴ : اینجانب با شخصی عقد بیع جاری کرده و پس از پرداخت بخشی از ثمن معامله قبض و اقباض رسماً صورت پذیرفت ولی پس از گذشت قریب به دو سال فروشنده بنا به مطالب نانوشته در قرارداد از حضور در دفترخانه اسناد رسمی استنکاف نموده و تقاضای فسخ آن را دارد از محضر مبارک حضرتعالی استدعا دارد اعلام فرمایند :

الف : آیا با توجه به اینکه طرفین در مبیعه نامه کلیه اختیارات قانونی و شرعی را از خود اسقاط نموده اند رجوع شخص فروشنده مبنی بر اعمال حق فسخ و جاهت شرعی و قانونی دارد؟

جواب : در فرض مزبور، حق فسخ ندارد.

ب : با توجه به سؤال الف آیا فروشنده می تواند با این ادعا که مقدار و مساحت مورد معامله با مقدار و مساحت واقعی آن در مغایرت می باشد فسخ معامله را یک سویه مطالبه نماید و یا اینکه مستحق دریافت وجه زائد مورد معامله آن هم پس از اثبات ادعای خود می باشد؟

جواب : مجرد مغایرت، سبب حق فسخ نمی شود مگر اینکه فروشنده مغبون شده باشد و یا شرط شده باشد که مساحت آن همان مقدار ذکر شده در قرارداد باشد.

خیار عیب

س ۱۱۵ : اینجانب سال ها قبل، یک قطعه زمین سیصد متری را در شهر تهران خریداری کردم و سند شش دانگ به نام خودم از فروشنده تحویل

گرفتم، در آن زمان فروشنده قطعه زمین بزرگی را تفکیک کرده بود و از روی نقشه آن‌ها را می فروخت. اما متاسفانه بعد از ده سال که برای پیگیری امور زمین مراجعه کردم، متوجه شدم که بخش بیشتر زمینم در محوطه پارک شهرداری که درختکاری هم شده، واقع شده است. علت را که از فروشنده زمین جویا شدم ایشان گفتند که مقصر، سازمان نقشه برداری است که همان ده سال قبل که اینجا بیابان بوده است، حدود بیست متر از ابتدای جاده اشتباها نقشه برداری کرده است و به همین خاطر برخی از قطعات از جمله زمین شما در محوطه پارک قرار گرفته است. بسیار پیگیری کردم که حقم را از شهرداری و سازمان‌های مربوطه، بگیرم اما متاسفانه تا این لحظه نتیجه‌ای نداشته است و بابت این موضوع بسیار متضرر شده‌ام. لازم به ذکر می‌دانم که به عرض برسانم، دو نفر از افرادی که مشکل مرا داشتند در همان ابتدا از فروشنده شکایت کرده‌اند و دادگاه فروشنده را مکلف به برگرداندن مال و یا معاوضه با یک قطعه زمین دیگر نمود ولی من به دلیل اینکه فروشنده، خود را مغبون می‌دانست و به نظر خودم شرعا مجاز به شکایت نبودم از شکایت صرف نظر کردم. ولی اکنون بعد از گذشت چندین سال پیگیری حقم از مبادی قانونی و سازمان‌های دولتی به نتیجه نرسیده است و شدیداً به این پول و زمین احتیاج دارم. آیا می‌توانم از فروشنده به دادگاه شکایت کنم و یا اینکه ایشان مقصر نیست و شرعا مجاز به این کار نمی‌باشم؟

جواب : اگر زمین قبل از اینکه سند آن به نام شود در محوطه پارک قرار گرفته یا در معرض تصاحب برای پارک بوده است به طوری که عیب برای آن زمین محسوب می‌شد شما می‌توانید معامله را فسخ و پول خود را بگیرید یا

خرید و فروش ۳۸۷

ارش بگیریید و اگر بعد از آن بود حقی بر علیه فروشنده ندارید.

س ۱۱۶ : وسیله‌ای را خریدم و در مغازه از دستم افتاد. بعد از آنکه به خانه آوردم متوجه شدم که معیوب است ولی نمی‌دانم که این عیب سابق بر افتادن بوده است و یا در اثر افتادن ایجاد شده است، آیا خیار برای من ثابت است؟

جواب : خیر.

س ۱۱۷ : آیا برای درخواست ارش عیب نسبت به مبیع معیوب فوریت شرط است؟

جواب : بلی، فوریت عرفی شرط است به این معنی که بیش از مقدار متعارف آن مورد به تأخیر نیندازد.

خیار غبن

س ۱۱۸ : آیا شرعاً و عقلاً بدون تعیین ارزش عوضین معامله، امکان تشخیص غبن در معامله ممکن است؟

جواب : اگر معلوم است که با تفاوت قابل توجه معامله شده، غبن حاصل است هر چند ارزش دقیق مال مشخص نباشد.

س ۱۱۹ : معامله‌ای واقع شده در ملکی به قیمتی پایین‌تر از قیمت کارشناسی و در ضمن معامله قید شده این معامله با اسقاط جمیع اختیارات حتی غبن - و لو اینکه فاحش باشد - انجام گرفته است، سؤال اینجاست که اگر فروشنده ادعا کند من معنای اسقاط اختیارات و معنای غبن را نمی‌دانستم، آیا این ادعا از او مسموع است و معامله قابل فسخ می‌باشد؟ ثانیاً: اگر این شخص وکیلش را در معامله حاضر کرده بود و این وکیل قطعاً معنای این قید

۳۸۸ استفتائات ج ۱

را می‌فهمید (چون وکیل رسمی دادگاه است) آیا معامله قابل فسخ است؟

جواب : ادعای شخص مزبور، مسموع نیست و او باید ادعای خود را اثبات کند.

س ۱۲۰ : عقدی بین طرفین واقع گردیده که در عقد، طرف خریدار دچار غبن فاحش گردیده است، ولی به واسطه ترقی قیمت در بازار، غبن مزبور جبران گردیده است، حال با توجه به اینکه غبن مزبور در حین عقد واقع گردیده است، آیا می‌توان اعمال خیار فسخ عقد (غبن) نمود و یا خود را محقق به دریافت ارزش معامله نمود؟

جواب : بقای خیار برای مغبون در این فرض محل اشکال است.

س ۱۲۱ : بعد از خریدن ملکی مطلع گردیدم که ریشه اصلی زمین مصادره‌ای است و در عرف بازار، ملک یا زمین ریشه مصادره‌ای را معمولاً کمتر معامله می‌کنند و در صورت معامله قیمت آن پایین‌تر از املاک مشابه با سند غیر مصادره‌ای می‌باشد لذا با عنایت به اینکه این معامله موجب ضرر و زیان اینجانب می‌گردید بلافاصله صبح روز بعد از معامله بدون وصول چک‌های اخذ شده درخواست فسخ آن را اعلام کردم ولی طرف معامله در صورتی فسخ را قبول می‌کند که بابت فسخ معامله وجهی به عنوان خسارت دریافت نماید لطفاً حکم شرعی این معامله را اعلام فرمایید.

جواب : در فرض ذکر شده آن شخص نمی‌تواند وجهی مطالبه کند.

س ۱۲۲ : آیا شرعاً و عقلاً بدون تشخیص و تعیین ارزش عوضین معامله، در فرضی که عوضین معامله آثار هنری و فاقد قیمت سوقی مشخص هستند، امکان حکم به حدوث غبن در معامله ممکن است؟

خرید و فروش..... ۳۸۹

جواب : مجرّد اینکه عوضین معامله از آثار هنری باشند منافات با تعیین قیمت برای آن با رجوع به اهل خبره ندارد.

س ۱۲۳ : اگر با توجه به تورم شدید بازار حق فسخ جبران ضرر مغبون را نکند بلکه با فسخ دچار ضرر مضاعف گردد آیا در این موارد مغبون می تواند برای جبران ضرر خود در حین عقد ما به التفاوت قیمت را از غبن بگیرد؟ آیا مغبون می تواند معامله را فسخ نکند و قابض را الزام به تفاوت قیمت نماید؟

جواب : اگر مرتکز در مجتمع شما حق مطالبه ما به التفاوت است می توانید ما به التفاوت را مطالبه کنید و فسخ نکنید و گرنه فقط حق فسخ دارید.

س ۱۲۴ : اینجانب بدون اینکه از قیمت واقعی خبر داشته باشم مبیعه نامه ای به مبلغ یازده میلیارد ریال راجع به یک باب مغازه با خریدار منعقد نمودم در این مبیعه نامه کلیه اختیارات از جمله خیار غبن ساقط گردیده و متأسفانه فردای آن روز متوجه شدم که در رابطه با معامله این ملک دچار ضرر و زیان شده ام (ضمن اینکه طی ۲۴ ساعت اعلام فسخ حضوری به سبب غبن فاحش به خریدار نمودم و متعاقب آن اظهارنامه و دادخواست فسخ داده ام که منتظر رسیدگی هستم) نهایتاً بنده این سؤال را دارم آیا همچنان حق خیار غبن برای اینجانب محفوظ است؟ لازم به ذکر است که بعداً با تأمین دلیل از شورای حل اختلاف و نظریه کارشناس رسمی دادگستری متوجه شدم شدیداً مغبون شده ام آیا این غبن افحش موجب حق فسخ معامله می شود؟

جواب : طبق آنچه نوشته اید حق فسخ دارید.

س ۱۲۵ : الف : پنج سال قبل بین بایع و مشتری معامله حق الامتیاز

۳۹۰ استفتائات ج ۱

بهره برداری از معدنی که در پروانه بهره برداری صادره توسط وزارت صنعت و معدن، مقدار تقریبی کانی موجود در آن دو هزار تن تخمین زده شده است به وقوع پیوسته و در قرارداد منعقد شده، بیع به صورت مطلق و بدون شرط و بدون حق فسخ و بر طبق روال حاکم در معاملات معادن منعقد گردیده است. اینک پس از گذشت پنج سال مشتری ادعا دارد که کانی موجود در آن معدن، کمتر از میزان تخمینی مندرج در پروانه بهره برداری می باشد. آیا در فرض فوق مشتری حق فسخ بیع را دارد؟

جواب : در فرض سؤال معامله به صورت بیع صحیح نیست ولی اگر به صورت واگذاری امتیاز باشد مانعی ندارد و چنانچه بعد اثبات شود مغبون شده حق فسخ دارد.

ب : آیا خرید و فروش انواع آثار تاریخی دارای ارزش ملی اعم از اشیا و اماکن و همچنین بهره برداری از آنها به طرق مختلف جایز است؟

جواب : اگر خلاف قانون باشد مجاز نیست.

ج : مطابق رسوم جاری وکالت نامه از سوی بایع به خریدار برای انجام امور اداری و ثبتی و تجهیز و استفاده از مبیع تفویض می گردد. با این فرض آیا بایع در تحویل مبیع به بهانه تفویض و وکالت هیچ مسؤولیتی ندارد؟

جواب : باید تحویل دهد.

س ۱۲۶ : اینجانب با برادرانم مشترکا محلی تجاری در اصفهان را به فروش رساندیم بلا فاصله بعد از انجام این معامله، اینجانب متوجه شدم که از نظر قیمت مغبون شده ام و لذا از دریافت وجه چک بیعانه سهم خود امتناع کردم. علاوه بر این موضوع، خریدار نیز در مهلت مقرر اعتبار این قولنامه

خرید و فروش ۳۹۱

نتوانستند وجه کامل این معامله را تهیه کنند و عملاً این قولنامه باطل شده، و خریداران طی جلسه دیگری، ثمن این معامله را به دو برابر افزایش دادند که باز هم به آن عمل نکرده و همچنان از دریافت هرگونه وجهی خودداری نمودم. اکنون با گذشت قریب پانزده سال از این واقعه همچنان موضع قبلی خود را در عدم پذیرش این معامله حفظ نموده‌ام ولی خریداران مدعی مالکیت سهم اینجانب هستند، لذا خواهشمندم با عنایت به عدم دریافت هرگونه وجهی در این معامله از سوی اینجانب به دلیل مغبون شدن، نظر مبارک خود را در مورد مالکیت شرعی اینجانب اعلام فرمایید.

جواب : در فرض مغبون بودن و عدم اسقاط خيار غبن در ضمن عقد یا بعد آن، مغبون حق فسخ معامله را نسبت به سهم خود دارد.

س ۱۲۷ : باغی فروخته می‌شود در قرارداد قید گردیده است چنانچه مساحت باغ کمتر یا بیشتر از شصت و سه هزار متر شود باید برای هر مترمربع مبلغ ده هزار تومان به یکدیگر بپردازند (ضمناً در سند رسمی که بعد از گذشت چهل روز از تنظیم قولنامه و تصرف خریداران تنظیم شده اسقاط کلیه اختیارات از طرفین به عمل آمده) حال چنانچه مساحت کمتر یا بیشتر از شصت و سه هزار متر باشد موجبی برای فسخ معامله پس از چهل روز می‌باشد؟

جواب : خیر.

س ۱۲۸ : آیا مخدوش کردن سند و تغییر مشخصات کمی و کیفی مورد معامله توسط فروشنده و فریب دادن خریدار و ترغیب وی به چنین معامله‌ای خلاف شرع نیست؟ و تصرف در پول خریدار برای او جایز است؟ و چنین

معامله‌ای صحیح می‌باشد؟

جواب : فریب دادن مؤمنین جایز نیست، و اگر در معامله این کار اتفاق بیفتد شخص فریب خورده می‌تواند معامله را فسخ نماید مگر اینکه در ضمن عقد یا بعد آن اختیار چنین فسخی را اسقاط کرده باشد.

۸- احکام خیارات

س ۱۲۹: آیا حق خیاراتی که در معاملات برای طرفین وجود دارد قابل واگذاری به شخص ثالث می‌باشد؟ البته این شخص می‌خواهد در مقابل این واگذاری مبلغی مطالبه کند، آیا چنین معامله‌ای جایز است؟ (مثلاً حق اعمال خیار عیب در معامله را به دوستش واگذار می‌کند، نه اینکه او را وکیل در این کار بکند.)

جواب : می‌تواند شخص ثالث را وکیل در اعمال خیار کند، و بابت این وکالت مبلغی را مطالبه کند.

س ۱۳۰: در قرارداد فروش یک قطعه باغ چاه و تلمبه و آبش فروخته می‌شود و بهره برداری از قدیم الایام با تلمبه چهار اینچی صورت می‌گرفته و اداره آب هم بر اساس تلمبه چهار اینچ وجوه آب بها را دریافت می‌کرده و الآن بر اساس چهار اینچ دریافت می‌کند در متن قرارداد ذکر شده تلمبه چهار اینچ و در عالم واقع نیز تلمبه ذکر شده چهار اینچ می‌باشد و در قرارداد ذکر از مجوز تلمبه که سه اینچ بوده نشده است و در سند رسمی تنظیمی در دفترخانه اسناد رسمی کافه خیارات از طرفین اسقاط گردیده آیا خریدار می‌تواند بعد از چهل روز از انعقاد قرارداد و تصرف باغ مزبور معامله را به

خرید و فروش..... ۳۹۳

عنوان خیار تدلیس فسخ کند؟

جواب : خیر.

۹ - معامله فضولی

س ۱۳۱ : شخصی فوت شده و از او سه پسر و یک دختر باقی مانده و برادران قبل از آنکه سهم الارث خواهر را از املاک پدری بدهند مقداری از املاک را فروخته‌اند و بعد از آنان فرزندان‌شان نیز مقداری از املاک را فروخته‌اند و خواهر برای فرزند بزرگش وصیت کرده است که حق الارث مرا از برادران و برادر زاده‌هایم بگیر و املاک فروخته شده هم مشخص و معلوم است که در دست چه کسانی هست آیا این خانم حقوقش در املاک پدری محفوظ است؟ و مشتریان که ملک را خریده‌اند با اینکه می‌دانند خواهر ناراضی است برایشان حلال است یا حرام؟

جواب : در فرضی که نوشته‌اید فروش سهم الارث خواهر درست نبوده و باید به ورثه او مسترد گردد، و تصرف مشتریان حرام است.

س ۱۳۲ : شخصی دارای دو تا پسر و چهار دختر فوت می‌کند و دو تا پسر بدون اینکه سهم الارث خواهران را جدا کنند کل مال پدر را در بین خودشان برابر تقسیم می‌کنند و مدتی بعد یکی از دو تا برادر از سهمی که خودش برداشته بود زمینی را به شخصی می‌فروشد هنگامی که یک خواهر که زنده است و ورثه سه تا خواهر دیگر متوجه می‌شوند که زمین مذکور را فروخته است. سهم الارث خودشان را از این زمین خواستار می‌شوند و به معامله مذکور راضی نیستند، حالا سؤال ما این است که معامله مذکور باطل

است یا نسبت به سهم فروشنده صحیح است؟

جواب : نسبت به سهم ورثه ای که اجازه نداده اند معامله صحیح نیست و نسبت به سهم خود فروشنده و سهم برادرش از این زمین معامله صحیح است.

س ۱۳۳ : من و یک نفر دیگر مقدار دویست و پنجاه کیلو وات برق را به صورت مشترک از اداره برق افغانستان خریداری کرده بودیم که در مدت زمانی تقریباً هفت سال که من مهاجر و به دور از منطقه بوده ام شریک من آن را بدون اجازه به صورت کیلو وات های پایین و کمتر ولی با تفاوت قیمت اصلی آن به صورت فروش موقت و قصد استفاده در اختیار افراد دیگر قرار داده است که من اطلاع نداشته و اجازه نداده بودم. الان که مطلع شدم حکم اصل این معامله و مقدار منفعت که شریک من از آن استفاده برده است چگونه است؟ مقدار سهم من از این منافع با توجه به مالکیت که به صورت مشترک و موقت داشته ایم که اصل مالکیت آن از دولت هست چه مقدار است؟

جواب : می توانید امضا کنید و سهم خود از مبالغی را که وی گرفته مطالبه نمایید و می توانید امضا نکنید و سهم خود از برق خریداری شده را مطالبه کنید، و اگر تهیه مثل آن ممکن نباشد قیمت آن در زمان تلف را مطالبه نمایید.

س ۱۳۴ : الف : اگر بیه به صورت فضولی واقع شود و معامله بدون اذن مالک صورت پذیرد، آیا می توان قبل از اجازه مالک خریدار را ملزم و مکلف به پرداخت ثمن معامله فضولی نمود؟

خرید و فروش ۳۹۵

ب : الزام خریدار به پرداخت ثمن در صورت عدم اجازه مالک واقعی به بیع فضولی و از طرفی با توجه به عدم تحویل و تسلیم مبیع به خریدار چه حکمی دارد؟

جواب الف و ب : نمی‌توان.

س ۱۳۵ : شخصی از دنیا رفته و از ما ترک او مغازه‌ای باقی مانده که این مغازه متعلق به شش فرزند او می‌باشد به علت اینکه پنج نفر از فرزندان در کشور دیگری زندگی می‌کردند نفر ششم مغازه را بدون اجازه از بنده اجاره داده و بعد از ده سال مغازه را فروخته و هیچ وجهی به بنده نداده و الآن بنده از او سهم خود را مطالبه نموده‌ام، سؤال این است که بعد از گذشت سی سال ایشان باید بر طبق قیمت فعلی مغازه، سهم بنده را بدهند یا باید به همان قیمت زمان فروش؟ و همچنین نسبت به اجرتی که از اجاره مغازه گرفتند و سود این پولی که مدت سی سال دست ایشان بوده است حکم شرعی را مشخص کنید؟

جواب : نظر به اینکه سهم شما را بدون اذن فروخته می‌توانید معامله را امضا نکنید و سهم خود از مغازه یا قیمت فعلی آن را مطالبه نمایید مگر اینکه استرداد مغازه از قبل ممتنع شده باشد که در این صورت قیمت زمان امتناع را می‌توانید مطالبه کنید.

س ۱۳۶ : پدری در زمانی که دخترش به سن بلوغ نرسیده بوده ملکی را برای دخترش خریداری می‌نماید که پدر ولایت از سوی دختر به عنوان خریدار مبیعه‌نامه را امضا می‌کند. بعد از اینکه دختر کبیر می‌شود (در سن ۲۳ سالگی) پدر از وی وکالت‌نامه می‌گیرد که آن ملک را بفروشد (حتی به

خود)، پدر با سوء استفاده از آن وکالت نامه ملک فوق را که در حال حاضر بیش از دو میلیارد تومان ارزش دارد به قیمت کمتر از ده میلیون تومان به نام خود (پدر) منتقل می نماید. دختر مدعی است که چون پدرش وکیل وی بوده و وکیل باید صلاح وی را رعایت می کرده و فروش ملک دو میلیارد تومانی به قیمت ده میلیون تومان بدون رعایت صرفه و صلاح موکل (دختر) بوده پس این معامله فضولی محسوب می شود و مورد تأیید دختر نمی باشد پس باطل است، آیا اعتراض و عدم پذیرش دختر صحیح است؟

جواب : در فرض سؤال معامله ملک فضولی می باشد و احتیاج به اجازه دختر دارد و بدون آن اثری ندارد، بلی اگر پدر ملک مزبور را صوری به نام دختر کرده و برای او نخریده باشد تمام آن به ملک پدر باقی مانده است و دختر حق اعتراض ندارد.

س ۱۳۷ : شخصی وصی پدرش می باشد هفتاد سال قبل زمین مشترک بین خودش و خواهرش را به شخصی به بیع قطعی می فروشد تا کنون خواهر هیچ گونه دعوا نداشته است فعلاً اگر بخواهد حق الارث زمین پدر خودش را بگیرد آیا از برادرش که فروخته است مطالبه کند یا از ورثه مشتری که فعلاً روی آن زمین پنجاه سال است، حوزه علمیه بنا گردیده است لطفاً جواب را واضح بیان فرمایید.

جواب : اگر احتمال صحت معامله برادر را می دهید از جهت اینکه او وصی بوده و خواهرش رشد نداشته است ورثه خریدار تکلیفی ندارند، ولی اگر فضولی بودن معامله برادر نسبت به حق الارث خواهر ثابت شود وی می تواند سهم الارث خود را از متصرفین فعلی مطالبه کند.

خرید و فروش ۳۹۷

س ۱۳۸ : اینجانب در تاریخ ۲ / ۲ / ۹۲ منزل برادرم را خریدم و پس از عهده‌شکنی ایشان در نقل سند، بنده با ایشان مدارا کردم تا شرایط واگذاری سند برای ایشان مهیا گردد. بعد از گذشت سه روز، دقیقاً در روز عقد دخترم از جانب ایشان تحت فشار قرار گرفتم و برای جلوگیری از آبروریزی و در شرایط نامطلوب برگه سفید (قرارداد) مورد استناد ایشان را امضا نمودم، که ایشان بعد از اخذ امضا و بدون توافق با بنده اقدام به نوشتن قرارداد نموده‌اند. دو بند از مفاد قرارداد بدین شرح است :

الف : بند ۴ قرارداد استنادی : منزل فوق به صورت کامل از تاریخ ۵ / ۴ / ۹۲ الی ۲۰ / ۴ / ۹۲ در ازای مبلغ قرض الحسنه صد میلیون تومان در رهن ایشان می‌باشد این مبلغ همزمان با تحویل کامل منزل به ایشان بازگردانده می‌شود.

ب : بند ۵ قرارداد استنادی : در صورت تخلف خریدار از حضور در دفترخانه و عدم پرداخت مبلغ قرض مبلغ سیصد هزار تومان روزانه، به عنوان خسارت به فروشنده پرداخت نماید. حال از حضرتعالی دو سؤال داشتم که استدعا دارم نظر شرعی خود را بیان فرمایید :

الف : اخذ مبلغ جریمه بابت تأخیر در پرداخت وجه قرض الحسنه (رهن منزل) صحیح است؟

ب : عمل ایشان برای تحت فشار قرار دادن بنده و گرفتن برگه سفید امضا و تنظیم سند بدون اطلاع و علیه اینجانب صحیح است؟

جواب : قرارداد یاد شده چنانچه بدون اذن یا وکالت از طرف شما بوده باطل است و گرفتن جریمه تأخیر جایز نیست.

۳۹۸ استفتائات ج ۱

س ۱۳۹: طبق نظر حضرتعالی در صورتی که ثابت شود انتقال ملکی به نحوی از انحاء فاسد، و ملک متعلق به غیر است، خریدار ثالث ملک، از نظر شرعی مالک آن می‌شود؟ و نیز در صورتی که خریدار ثالث، خود اقرار کتبی داشته باشد که این ملک متعلق به دیگری است، از نظر شرعی حقی برای او می‌ماند؟

جواب: در فرض سؤال، خریدار، مالک آن ملک نمی‌شود و حقی در آن ملک ندارد مگر اینکه مالک اصلی آن ملک، معامله را اجازه نماید.

س ۱۴۰: احتراماً به عرض می‌رساند که فردی اقدام به فروش یک قطعه زمین متعلق به خواهرش به فرد دیگری می‌نماید. این معامله در سال ۱۳۶۶ واقع شده است. خریدار از موضوع اینکه فروشنده مالک نیست و ملک متعلق به خواهر فروشنده است مطلع می‌باشد و اعلام می‌دارد که مالک اصلی گفت که ثمن را به برادرم بده و سند را هم از او بگیر و من هم چنین کردم. اکنون مالک اصلی معامله را تنفیذ نمی‌کند و اذن خود را هم که مورد ادعای خریدار می‌باشد انکار می‌نماید. مبلغ معامله سیصد هزار تومان می‌باشد در این فرض (علم خریدار از مالک نبودن فروشنده) فروشنده باید چه مبلغی به خریدار مسترد کند. آیا ضامن ضرر و زیان و غرامت خریدار می‌باشد؟ و آیا بیش از مبلغ معامله باید به خریدار پیردازد؟ آیا با علم خریدار به مالک نبودن فروشنده غرامت و ضرر و زیان به وی تعلق می‌گیرد؟

جواب: در فرض بطلان معامله، فروشنده همان مبلغ را به خریدار مسترد کند.

س ۱۴۱: اینجانبان به طور شراکتی و بایک قولنامه عادی اقدام به خرید

خرید و فروش ۳۹۹

یک قطعه زمین مشاعی سهم الارثی نموده ایم متعاقباً یکی از ورثه با وکالتی که از بقیه ورثه اخذ نموده بود اقدام به فروش همان قطعه زمین خریداری شده به شخصی دیگر طی سند رسمی نموده است سؤالاتی از محضر حضرتعالی دارم:

الف: آیا کسی که قبلاً با قولنامه خریداری کرده است مالک است یا کسی که بعداً با سند رسمی خریداری کرده است؟

ب: آیا ورثه دیگر حق فروش سهم الارث فروخته شده را داشته اند؟

ج: آیا در وقوع بیع، اجرای صیغه عقد شرعی مقدم و شرط است یا سند رسمی تنظیمی بعدی؟

د: آیا اقرار مالک (ورثه) برفضولی بودن عمل موکلی که با سند رسمی منتقل کرده است، باعث ابطال معامله دومی می گردد؟

جواب: از جزئیات قضیه مورد اختلاف اطلاع نداریم ولی به صورت کلی اگر خرید و فروش صحیح و با شرائط بر روی مالی واقع شد هرچند بدون سند رسمی باشد، خریدار مالک آن می شود و معامله دوم فضولی بوده و بدون اجازه مالک فعلی (خریدار در معامله اول) باطل است.

س ۱۴۲: زمینی به متراژ ۵۷۰ متر متعلق به دو طفل صغیر یتیم در سال ۸۲ بدون اطلاع و اجازه ولی قهری، توسط دایی ها به فروش می رسد که از پرداخت پول زمین به ولی قهری نیز امتناع می کنند، حال مدعی هستند که مبلغ ۵۷۰ هزار تومان به صورت سپرده کوتاه مدت در بانک گذاشته اند که با سود بانکی متعلقه حاضر به پرداخت هستند.

جواب: فروش ملک دیگران بدون اجازه آن ها یا ولی آن ها باطل است.

۴۰۰ استفتائات ج ۱

س ۱۴۳ : اگر وکیلی که اختیار فروش اموال موکلش را دارد بدون رعایت مصلحت موکلش، مال او را به قیمت بسیار ارزان‌تر از قیمت بازار بفروشد، شرعاً این معامله چگونه است؟

جواب : معامله فضولی است و اگر مالک امضا نکند اثری بر آن مترتب نیست.

س ۱۴۴ : آیا تعهد یکی از اعضای هیئت مدیره شرکت به صورت شخص حقیقی و بدون عنوان نام شرکت یا نمایندگی شرکت، برای شرکت به عنوان شخص حقوقی از نظر شرعی و قانونی تکلیفی ایجاد می‌نماید؟

جواب : اگر وکیل شرکت بوده و به وکالت از شرکت عقد کرد، برای شرکت واقع می‌شود.

س ۱۴۵ : شخصی ملکی را طی قرارداد مبیعه‌نامه در قالب (معاوضه و تهاتر) با یک شرکتی انجام داده و صیغه آن جاری و قبض و اقباض صورت می‌گیرد و ثمن معامله هم کلاً چه نقداً و چه معاوضه و تهاتر پرداخت شده است. بعد از قبض و اقباض کشف می‌گردد که نامبرده قبل از تاریخ مبیعه‌نامه از دین اسلام خارج و به فرقه بهایی گرویده است :

الف : آیا اسلام به کسی که از دین خارج و به یک فرقه گرویده عنایتی دارد حکم مسأله را بفرمایید.

ب : آیا خریدار (شرکت) می‌تواند به دلیل خروج وی از اسلام معامله را به هم بزند؟ یا اینکه معامله خود به خود باطل و ملک او در اختیار حاکم شرع قرار می‌گیرد و آیا ثمن معامله باید مسترد گردد و املاکی که در قبال این معامله در قالب تهاتر صورت گرفته دارای همین حکم است؟ حکم شرعی

خرید و فروش ۴۰۱

مسأله را بیان فرماید.

جواب : چون مرتد فطری اموالش به ورثه اش منتقل می شود پس اگر ثابت شود که قبل از معامله بهایی شده تا زمانی که ورثه معامله او را اجازه ندهند معامله صحیح نیست.

س ۱۴۶ : پدری با ولایت قهری زمین کشاورزی خود را به نام فرزند اناث دو ساله اش نمود و پس از مدتی با دادن وکالت بلا عزل به فرزند ذکور دیگرش که حدود پنجاه سال داشت انتقال یافت و در متن وکالت نامه تنظیمی از سوی دفترخانه رسمی با ولایت قهری (فرزند دو سال هاش که مالک هیچ مالی نبوده است و به عبارتی مالی را به دست نیاورده است). وکالت نامه تنظیم گردید و در متن وکالت نامه اعلام به فروش به هر شخص و با هر مبلغی و با هر شرط و تعهد حتی به خود و با هر نحو و ترتیبی که وکیل (فرزند ذکورش) صلاح بداند با اجازه اسقاط خيارات و قبول ضمان و حق امضا زیر اوراق و اسناد مربوطه را داد در ضمن بابت ثمن معامله شخص وکیل (فرزند ذکورش) مبلغ پنج میلیون تومان نقداً در حضور شاهدان بابت نقل و انتقال زمین مورد نظر تحویل ولی قهری گردید، حکم این نقل و انتقال با رعایت مصلحت و غبطه مولی علیه از سوی ولی قهری چگونه است؟

جواب : اگر زمین مزبور را با رعایت مصلحت به فرزند اکبرش فروخته نقل و انتقال مزبور، صحیح واقع شده است.

س ۱۴۷ : آیا با بودن بیع سابق تنظیم بیع جدید بدون رضایت خریدار بیع سابق دارای اثر شرعی می باشد؟

جواب : در فرض مذکور بیع دومی اثری ندارد اگر بیع اول صحیح و

۴۰۲ استفتائات ج ۱

لازم باشد.

س ۱۴۸ : شخصی به نام زید منزلی را از عمرو خریداری می کند و آقای زید منزل را اجاره می دهد به شخصی به نام بکر، زید به عنوان موجر فعلی بعد از دو سال متوجه می شود که منزلی را که خریداری کرده از عمرو غصبی بوده است، حال آقای زید که موجر فعلی می باشد اجرت المثل دو سال را می تواند مطالبه کند؟

جواب : نمی تواند مطالبه کند و اجرت المثل باید به مالک اصلی داده شود.

س ۱۴۹ : بنده بعد از فوت پدرم اموال ایشان را با برادر و مادرم که ورثه هستند تقسیم نکردیم، و طبق توافق انجام شده قرار شد از اموال مشترکا استفاده کنیم و درآمدهای حاصله را هم به همین نحو استفاده کنیم. حال برادرم بدون اطلاع من اموال را فروخته و به بنده و مادرم چیزی نداده و اکنون مادرم نیز از دنیا رفته است، بفرمایید تکلیف اموال چه می شود و آیا بنده حقی در آن ها دارم؟

جواب : در فرض سؤال معامله آن اموال نسبت به سهم آن برادر صحیح و نسبت به سهم بقیه ورثه فضولی می باشد و بدون اجازه آن ها اثری ندارد.

۱۰- معاملات حرام

س ۱۵۰ : اثر نهی شارع در معاملات چیست؟ به عبارت دیگر نهی شارع در معاملات دلالت بر فساد و بطلان دارد؟

جواب : نهی در معاملات ظاهر در ارشاد به فساد است.

س ۱۵۱ : فروختن شراب و گوشت خوک به غیر مسلمان مثلاً مسیحی

خرید و فروش ۴۰۳

جایز هست، اگر جایز هست آیا اعلام ضروری هست؟

جواب : خیر، فروختن جایز نیست.

س ۱۵۲ : قبل از اینکه توبه کنم و به راه راست هدایت شوم مشروبات

قیمت بالا خریده‌ام و تا حالا این مشروبات مانده است. آیا بنده می‌توانم این

مشروبات را بفروشم و یا با کالای حلال تعویض کنم؟ حکمش چیست؟

جواب : مبادله مشروبات الکلی، جایز نیست باید آن‌ها را از بین

ببرید.

س ۱۵۳ : آیا فروش گوشت‌های حرام یا مسکرات به غیر مسلمانان

جایز است؟

جواب : فروش خمر به غیر مسلمان هم حرام است و فروش خوک هم

بنا بر احتیاط واجب ترک شود.

س ۱۵۴ : در مورد ذبح الاغ و بهره‌وری از گوشت آن انحصارا جهت

صادرات به کشورهای دیگر بر اساس قوانین کشور اجازه فعالیت می‌توان

داشت لازم به ذکر است در کشور چندین مرکز جهت پرورش و بهره‌برداری

از شیر الاغ که جنبه درمانی دارد ایجاد شده است که در نهایت با پیر و فرسوده

شدن آن‌ها را رها می‌کنند تا بمیرند که با ایجاد چنین مرکزی می‌توان استفاده

مناسب از آن‌ها کرد و ارزش آوری مطمئنی را بر اساس آن ایجاد کرد و لذا از آن

مرجع محترم درخواست دارم نظر شرعی خود را در این مورد بفرمایند.

جواب : اگر خلاف مقررات دولت نباشد اشکال ندارد.

س ۱۵۵ : خرید و فروش سهام چه حکمی دارد؟

جواب : اشکال ندارد، ولی اگر آن شرکت‌ها معاملات حرام انجام

٤٠٤ استفتائات ج ١

می دهند به آن ها اعلام کند که راضی به آن معاملات نیست.

س ١٥٦ : در رابطه با اینکه بیع مسکرحرام است شکی در آن نیست، حال نظر مبارک را در صورتی که فردی ایرانی مبادرت به خرید مشروب الکلی از کشور خارجی نماید آیا الزام نمودن او به مرجوع نمودن و پس دادن مشروب خریداری شده چه حکمی دارد؟ آیا پس گرفتن آن پول حرام است یا حلال؟

جواب : معامله مزبور، باطل و پس گرفتن آن پول مانعی ندارد.

س ١٥٧ : اگر آب جو جهت مصارف پزشکی مانند، دفع سنگ کلیه، باز کردن رگ های تنگ شده، رفع مشکل تنفسی و ... که با تجویز پزشک صورت می پذیرد تولید و به فروش برسد از لحاظ شرعی چه حکمی داشته؟ آیا پولی که از این راه به دست بیاید حلال است یا حرام؟

جواب : اگر آب جو (فقاع) حساب شود خوردن و خرید و فروش آن، جایز نیست.

س ١٥٨ : هل يجوز بيع السمك المحرم اكله على المؤمن (الشيعة) في الصور الاتية :

الف : مع العلم بأنه يأكله؟

ب : مع العلم بالانتفاع به في غير جهة الأكل؟

ج : مع الشك فيهما؟

الجواب : إن كان للسمك المحرم منفعة محللة غير الأكل جاز بيعه

في جميع الصور.

س ١٥٩ : هل يجوز بيع الأسماك المحرمة عندنا لمستحليها سواء

خرید و فروش ۴۰۵

المخالف أو الكافر مع وجود المنفعة المحللة؟

الجواب : يجوز.

س ۱۶۰ : ما حکم ببيع ريش السمك المحرّم الاكل اذا كانت له منافع

محلّلة؟

الجواب : يجوز.

۱۱ - ربا در معامله

س ۱۶۱ : اگر شخصی وجهی را به شرط استرداد به انضمام زیاده به

دیگری بدهد و طرفین این توافق را در قالب قرارداد بیع اقساطی منعقد نمایند،

آیا به صرف معنوی نمودن قرارداد به بیع اقساطی موضوع از ربای قرضی خارج

است؟

جواب : اشکال دارد.

س ۱۶۲ : اکثر فقها فرموده‌اند که فروش چک حقیقی مدت دار به

قیمت کمتر اشکال ندارد. حال اگر شخصی که به کسی قرض داده است ولی

مدت باز پرداخت آن معلوم نیست آیا می‌توان آن طلب را به کمتر یا زیاده‌تر

فروخت با اینکه مدت پس دادن قرض معلوم نیست؟

جواب : بلی، می‌تواند به مبلغ کمتر بفروشد و فروش آن به مبلغ بیشتر

برای تمديد مدت ربا و حرام است.

س ۱۶۳ : خانه‌ام را به شخصی فروختم و قرار شد که مبلغ آن را یک

ماه دیگر بدهد. و در ضمن عقد با او شرط کردم که اگر تا آن تاریخ پول را

ندهد معامله را فسخ می‌کنم و مبلغی هم به عنوان جریمه باید بدهد آیا این

شرط باطل است؟

جواب : حق فسخ دارید ولی حق مطالبه جریمه را ندارید.

س ۱۶۴ : الف : شخصی کارش خرید چک‌های مدت‌دار به کمتر از مبلغ چک است، مثلاً چک یک میلیون تومانی که پنج ماه وقت دارد را به هفتصد هزار تومان نقداً می‌خرد، و بعد از پنج ماه یک میلیون تومان را از بانک می‌گیرد، آیا این معامله حلال است؟

جواب : اگر چک در ازای بدهی باشد اشکال ندارد.

ب : اگر چک‌ها را به فرد یا مؤسسه‌ای بدهد و از او پول نقدی کمتر بگیرد آیا حرام است؟

جواب : اشکال ندارد.

س ۱۶۵ : در صورت ربوی بودن یک قرارداد عمل به آن قرارداد و مشارکت در فعل آن حرام نیست؟

جواب : انشای قرارداد ربوی و عمل به آن و هر گونه مشارکت و معاونت بر آن حرام است.

س ۱۶۶ : در افغانستان معاملاتی انجام می‌شود از قبیل اینکه شخصی بابت پرداخت بدهی اش از کسی دیگر پول افغانی بگیرد و سال بعد باید دلار تحویل بدهد و چون دلار در آن مناطق رایج نیست، پول افغانی معادل آن را می‌گیرد، مثلاً سی و پنج هزار افغانی می‌دهد می‌گوید صد دلار سال بعد تحویل بدهید و معادل آن پول افغانی پنجاه و پنج هزار می‌گیرد. خواستیم بدانیم حکم شرعی اش چگونه است؟

جواب : اگر پول افغانی را به مقدار دلار معین بفروشد و در ضمن این

خرید و فروش..... ۴۰۷

معامله شرط شود که در وقت تحویل به جای آن دلار معادل آن از پول افغانی بدهد معامله مزبور مانعی ندارد.

س ۱۶۷ : اگر ضمن قراردادی شرط شود که چنانچه متعهد نخواهد یا نتواند به تعهد خود عمل نماید (تعهد دارای موعده معین می باشد) مبلغی (به عنوان وجه التزام) به متعهد له پرداخت نماید و در ادامه تصریح می شود که پرداخت این پول، متعهد را از انجام تعهد معاف می نماید در موعده مقرر متعهد به تعهد خود عمل ننموده است، حال سؤال این است :

الف : آیا متعهد له استحقاق دریافت وجه التزام را دارد؟

جواب : اگر مورد تعهد ادای دین نباشد شرط مزبور صحیح و متعهد له مستحق مطالبه وجه التزام است.

ب : آیا در صورتی که متعهد بعد از گذشت مدتی به تعهد خود عمل نماید، حق متعهد له نسبت به دریافت وجه التزام ساقط می گردد؟
جواب : ساقط نمی شود.

ج : برای اطمینان خریدار در تحویل مبیع، مبلغی به عنوان وجه التزام از سوی بایع تعهد شده، حال اگر بایع مبیع را تحویل ندهد این وجه التزام برای خریدار قابل مطالبه می باشد؟
جواب : بلی.

د : وجه التزام از کی و تا چه زمانی محاسبه می شود؟

جواب : خریدار بعد از تخلف بایع، می تواند مطالبه نماید.

ه : اگر وجه التزام تا زمان تحویل و تسلیم مبیع از قیمت مبیع فراتر رود، اخذ آن برای خریدار اشکال شرعی ندارد؟

جواب : اشکال ندارد.

۱۲ - بازاریابی شبکه‌ای

س ۱۶۸ : اخیراً شرکت‌های تجاری اینترنتی شروع به فعالیت کردند که هر شخصی در آن‌ها عضو شود و برای آن‌ها مشتری جذب کند دو درصد سود معامله به او می‌دهند (گروه اول) بعد گروه اول هم چند مشتری برای شرکت جذب کنند باز از سود معامله گروه دوم هم دو درصد به او سود می‌دهند و همچنین از گروه سوم و گروه چهارم سود به او می‌دهند و از گروه پنجم پنج درصد به او می‌دهند که ممکن است تعداد اعضا به صدها نفر برسد و سود هم ده‌ها میلیونی باشد.

الف : آیا اصل این تجارت جایز است؟

ب : آیا فعالیت این تجارت جایز است؟

ج : آیا سود حاصله از این شرکت حلال و مشروع می‌باشد؟

جواب : حضرت آقا اجازه ورود در چنین معاملاتی را نمی‌دهند.

س ۱۶۹ : در مورد بازاریابی شبکه‌ای که به این صورت است که فردی عضو شرکت شده و با خرید اینترنتی محصول و کسب اطمینان از کیفیت محصول، آن محصولات را به افراد دیگر معرفی کرده و آن‌ها را نیز عضو شرکت کرده و با خرید کردن افراد ثبت نام شده توسط شما یا توسط افرادی که شما ثبت زده‌اید و ... درصدی را شرکت به عنوان پورسانت به حساب فرد واریز می‌کند، آیا این کار مشکل شرعی دارد؟ و همچنین فردی که خرید کرده آیا خرید او اشکال دارد؟ در صورت اشکال داشتن در خرید او وظیفه‌اش

خرید و فروش..... ۴۰۹ چیست؟

جواب : حضرت آقا اجازه فعالیت در این شرکت ها را نمی دهند ولی چنانچه کالایی واقعا خرید و فروش شود و صوری نباشد خرید و فروش صحیح است و اگر شرکت سود را پرداخت می کند تصرف شما در آن سود از جهت اینکه علم به رضایت شرکت دارید حرام نیست.

س ۱۷۰ : اینجانب می خواهم در شرکتی کار کنم که کار من در این شرکت بازاریابی می باشد، این شرکت حقوق ثابت برای من ندارد بلکه با بازاریابی اینجانب و عقد جعاله و پیدا کردن مشتری، در ازای پیدا کردن مشتری و خرید مشتری مبلغی به اینجانب اعطا می نماید. آیا این کار مشروعیت دارد؟

جواب : حضرت آقا وارد شدن در این معاملات را اگر شبکه ای باشند اجازه نمی دهند.

س ۱۷۱ : شرکت هایی با عنوان بازاریابی شبکه ای در سال نود با اخذ مجوز شروع به فعالیت کردند که نحوه پرداخت و حساب حقوق و پاداش بازاریابان به توضیح زیر است :

الف : نحوه حساب حقوق و پاداش بازاریابان بر اساس حجم فروش کل اعضای تیم فروش است.

ب : نحوه دریافت حقوق و پاداش بازاریاب با توجه به پنج طرح درآمد زایی از حجم فروش کل شرکت پرداخت می شود که با فعالیت در هر ماه یکم تا پنجم ماه دیگر به حساب بازاریابان واریز می شود.

جواب : حضرت آقا ورود در این معاملات را اجازه نمی دهند و کسانی

۴۱۰ استفتائات ج ۱

که از این شرکت‌ها پولی دریافت می‌کنند چنانچه بدانند صاحبان شرکت‌ها رضایت مطلقه (حتی در صورت باطل بودن معامله) به تصرف آن‌ها در آن پول دارند می‌توانند در آن پول تصرف نمایند.

س ۱۷۲: از سال‌های گذشته یک نوع معامله‌ای در جامعه مرسوم است به نام بازاریابی شبکه‌ای که روال این شغل این است که شخص به عنوان سرگروه برای شرکت خاصی جذب مشتری کرده که به قرار ذیل می‌باشد:

الف: برای خود زیر مجموعه‌ای تشکیل داده و افرادی به شرکت معرفی کرده و این افراد از شرکت خرید کرده و پورسانت به سرگروه بابت خرید زیر مجموعه خود تعلق می‌گیرد؟

ب: پورسانت مذکور شرکت به افراد پرداخت می‌کند.

ج: هر شخص تا شش نفر زیر مجموعه دارد که هر کدام از آن‌ها شش نفر دیگر را زیر مجموعه خود قرار می‌دهند.

د: آیا مجوز داشتن از وزارت صنعت و معدن مجوز شرعی می‌باشد؟

جواب: حضرت آقا وارد شدن در این معاملات را اجازه نمی‌دهند و داشتن مجوز قانونی تأثیری در حکم مسأله ندارد و از آنجا که امر از باب احتیاط واجب است رجوع به مجتهد دیگر با رعایت الاعلم فالاعلم مانعی ندارد.

۱۳ - مسائل متفرقه خرید و فروش

س ۱۷۳: فردی در معامله‌ای که به طور مطلق واقع شده ملکی را از

«الف» خریداری می‌نماید که او از «ب» و او از «ج» و در نهایت «ج» از

خرید و فروش..... ۴۱۱

«د» خریده و ثمن بیع را هم پرداخته است لذا با این فرض کدامیک از این چهار نفر در برابر خریدار مسئولیت دارد؟

جواب : فروشنده یا موکل او.

س ۱۷۴ : کارمند اداره دولتی هستم و ارباب رجوع زیادی دارم و مبالغ زیادی را از مردم درخواست می‌کنم که به خزانه دولت واریز کنند و در واقع مردم چاره‌ای ندارند و هیچکس با رضایت پرداخت نمی‌کند، تکلیف بنده که از خزانه دولت حقوق دریافت می‌کنم چیست؟ بنده مقید به کسب درآمد حلال هستم؟

جواب : در مواردی که مردم به جهت قرارداد مشروعی بدهکار هستند رضایت آن‌ها در پرداخت لازم نیست و گرفتن آن نیز مانعی ندارد.

س ۱۷۵ : شوهر بنده به تازگی در یک مغازه طلا فروشی مشغول به کار شدند و تعمیرات طلا انجام می‌دهند و ماهیانه دستمزد می‌گیرند. صاحب مغازه طلای قاچاق هم خرید و فروش می‌کند، آیا حقوقی که شوهرم می‌گیرند مشکلی دارد؟ آیا این پول حرام یا شبهه‌ناک نیست؟

جواب : در معاملات قاچاق مشارکت نداشته باشد، و دستمزدی که برای تعمیرات می‌گیرد حلال است.

س ۱۷۶ : درآمد حاصل از انجام عمل زیبایی توسط متخصصان زیبایی یا آرایشگران چه حکمی دارد؟

جواب : در فرضی که عمل جایز باشد درآمد آن هم مشروع است.

س ۱۷۷ : در بین مردم مرسوم است که در وقت معامله، گاهی مشتری به فروشنده مقداری پول می‌دهد به نام بیعانه، به این قصد که فروشنده، آن

۴۱۲ استفتائات ج ۱

جنس را به کسی دیگر نفروشد و به فروشنده می‌گوید : وقتی که جنس را تحویل گرفتم، تمام قیمت جنس را پرداخت می‌کنم. بعداً، گاهی مشتری پشیمان می‌شود و این معامله را انجام نمی‌دهد، و به فروشنده می‌گوید : پول بیعانه را برایم برگردان، ولی فروشنده می‌گوید : چون تو پشیمان شده‌ای، و معامله را به هم زدی، من پول بیعانه را به تو برنمی‌گردانم. آیا این بیعانه برای این فروشنده، حلال است یا حرام؟

جواب : اگر معامله صحیح واقع شده خریدار حق فسخ ندارد، و اگر فروشنده راضی به اقاله شد باید بیعانه را که جزئی از ثمن است برگرداند.

س ۱۷۸ : اینجانب در سال نود اقدام به خریداری یک باب منزل مسکونی نموده و پس از پرداخت عمده‌ای از ثمن معامله، ملک مورد نظر را به تصرف درآورده و در آن ساکن شدم. علی ای حال پس از گذشت چهار سال و به علت اینکه فروشنده نتوانست به تعهدات خود (انتقال سند به نام خریدار) عمل نماید، ناچار منجر به اقاله به شرط کارشناسی روز (یعنی اقاله به شرط کارشناسی روز ملک) شد. لطفاً حکم شرعی مسأله اقاله به شرط اضافه را بیان فرمایید. آیا اقاله به شرط اضافه باطل است و همچنان خریدار مالک مبیع، و فروشنده مالک ثمن است یا اقاله به شرط اضافه صحیح است و خریدار ثمن معامله و اضافه را دریافت کرده و مبیع به فروشنده باز می‌گردد؟ قیمت منزل مسکونی مورد نظر از زمان معامله تا زمان فسخ، حدوداً سه برابر شده است.

جواب : اگر اقاله به مبلغ بیشتر باشد باطل است و معامله کما کان باقی است ولی اگر اقاله به همان مبلغ ثمن باشد و در ضمن آن شرط کند که

خرید و فروش ۴۱۳

چیزی اضافه بر ثمن به او بدهد اقاله صحیح و فروشنده موظف است به شرط عمل کند. و می‌توانید به جای اقاله، ملک مزبور را به فروشنده سابق با قیمت جدید فروخته و زیادی قیمت را مالک شوید.

س ۱۷۹: فرد «الف» مالی را به فرد «ب» می‌فروشد ایشان نیز آن را به شخص «ج» واگذار می‌کند آنگاه فرد «ب» به فرد «الف» مراجعه و بدون اینکه انتقال مال به شخص «ج» را به اطلاع «الف» برساند از او تقاضای اقاله معامله را می‌نماید، بفرمایید:

الف: آیا تقاضای اقاله از سوی فرد «ب» مشروعیت دارد؟

ب: آیا اساساً در فقه اقاله فضولی وجود دارد؟

ج: در فرض مثبت بودن پاسخ سؤال فوق، آیا اقدام فرد «ب» اقاله فضولی محسوب می‌شود؟

جواب: این اقاله صحیح نیست مگر فرد «الف» راضی بشود با اقاله به این نحو که مبیع در ملک فرد «ج» بماند، و مثل او اگر مثلی است یا قیمت او اگر قیمی است را فرد «ب» به فرد «الف» بدهد.

س ۱۸۰: بنده از شخصی امین یک واحد آپارتمان به صورت چک مدت‌دار به مبلغ نود میلیون تومان خریداری نمودم و طبق تاریخ چک‌ها چک اول را پاس نمودم و قبل از رسیدن موعد چک‌های بعدی وقتی بایع متوجه شد که آپارتمان افزایش قیمت دو برابری پیدا نموده از ادامه معامله منصرف شد و بدون رضایت بنده قرارداد را از بین برد و حالا ایشان اصل پول مرا بعد از شش ماه از معامله برگرداند و بنده دیگر نتوانستم صاحب‌خانه شوم حکم شرعی معامله ما چیست؟ و آیا ایشان نباید رضایت قلبی و خسارت واقعی

۴۱۴ استفتائات ج ۱

که به من وارد شده را بپردازد و آیا اگر نپردازد فعلی حرام انجام داده است و در نهایت چقدر باید بپردازد؟ آیا آن زمان که با پول اینجانب برای خود خانه‌ای خریده و خودش را صاحب‌خانه دیگر کرده به بنده چگونه حساب بدهد؟

جواب : به طور کلی اگر معامله‌ای (خرید و فروش) بدون حق خیار فسخ باشد فروشنده بدون رضایت مشتری معامله را نمی‌تواند فسخ کند و در صورتی که مشتری رضایت به فسخ بدهد فقط پول خود را می‌تواند پس بگیرد اما خسارت نمی‌تواند بگیرد مگر شرط قبول آن را پرداخت خسارت قرار بدهد.

س ۱۸۱: در بیع منجزی مزرعه‌ای ده سال قبل به مبلغ قابل ملاحظه‌ای فروخته شده که باغبانی به نام زید داشته و در سند چنین قید شده: «توافق شد با زید در محضر بابت ایام گذشته تسویه حساب گردد و اقرار و اعتراف محضری از نامبرده اخذ گردد» (این تسویه حساب، ضرورت ثبت رسمی معامله در دفاتر اسناد رسمی بوده):

الف: پس از هشت سال از وقوع بیع باغبان فوت شده تکلیف حقوق معوقه ایام گذشته (ایام قبل از وقوع بیع) چیست؟ آیا امکان تسویه حساب با ورثه‌اش هست؟

جواب : باید با ورثه وی تسویه حساب شود.

ب: این امر که تسویه حساب ایام گذشته بر عهده بایع است یا مشتری عرف و عادت مسلم اثری در ایضاح امر دارد؟

جواب : باید به آنچه متعارف است عمل شود مگر اینکه خلاف آن شرط شود.

خرید و فروش ۴۱۵

ج : با وصفی که باغبان فوت شده و در فرضی که مشتری عهده‌دار تسویه حساب ایام گذشته بوده و هیچ شرط و قیدی بر اینکه اگر فوت شد حق فسخ برای بایع باشد وجود ندارد، آیا بایع از حق فسخ برخوردار شده است؟
جواب : اگر عمل به شرط منصرف به مشتری باشد و او مخالفت کند حق خیار برای بایع، ثابت است.

س ۱۸۲ : بیعنامه‌ای ارائه شده که بین چند فروشنده و یک خریدار منعقد شده است (خریدار مجهول‌ال‌مکان و غایب است و بیعنامه فاقد ثمن و تاریخ است) الآن شخصی مدعی است که مبیع را از خریدار اولیه خریداری نموده است و بیعنامه‌ای ارائه می‌نماید و تحویل مبیع را از فروشندگان اولیه تقاضا می‌نماید و فروشندگان اولیه بیع را انکار و امضاهای خود را منکر هستند و کارشناسان مربوطه نیز امضاها را منتسب به فروشندگان نمی‌دانند و بیعنامه را دستکاری شده اعلام نموده‌اند خریدار بیعنامه دومی شهودی را معرفی می‌نماید که بیعنامه اولی را گواهی نمایند. اولاً با توجه به غایب و مجهول‌ال‌مکان بودن خریدار اولیه آیا خریدار ثانی می‌تواند به فروشندگان اولیه رجوع نماید (با توجه به انکار آنها) ثانیاً با توجه به انکار فروشندگان اولیه و نظریه کارشناسان مربوطه آیا نوبت به شهادت شهود می‌رسد؟ (با توجه به شهادت بر شخص غایب) لطفاً مرقوم و ارشاد فرمایید.
جواب : چنانچه به شهادت شهود تحقق بیع ثابت شود باید بر طبق آن عمل شود، بلی، اگر از گفته کارشناسان علم به جعلی بودن بیعنامه و عدم تحقق بیع پیدا شود در چنین صورتی شهادت شهود اعتبار ندارد.

س ۱۸۳ : مادرم در کمال صحت و عقل و شعور طی مبیعه‌نامه صحیح

۴۱۶..... استفتائات ج ۱

شرعی آنچه را که مالک بوده به اینجانب در قبال ثمن معین منتقل کرده و در تصرف اینجانب می باشد، حال با توجه به تصرف عرفی مادرم تا زمان تنظیم مبیعه نامه و با عنایت به تایید مبیعه نامه از سوی محکمه شرع و صدور حکم مبنی بر اثبات مالکیت اینجانب، آیا دیگران می توانند خدشه ای به مالکیت اینجانب وارد کنند؟

جواب : در فرض مذکور دیگران باید ادعای خود را اثبات کنند.

س ۱۸۴ : در جوامعی که عمده معاملات مردم از طریق الکترونیک (اینترنت، تلفن، فکس، خودپرداز ...) انجام می گیرد :

الف : آیا احتکار در این شیوه همان حکم احتکار سنتی را دارد؟

ب : حکم احتکار موارد احتیاجات عامه از برنج، دارو، گوشت، سوخت، انرژی نو، کود، سموم ... در این شیوه چیست؟

ج : حکم احتکار تحقیقات و دانش فنی تولید احتیاجات عامه از قبیل روغن، دارو، انرژی نو، کود، سموم و ... دقیقاً بفرمایید در این شیوه ها حرام است یا مکروه؟

د : وظیفه حاکم در مقابله با احتکار تحقیق و دانش فنی و ... در این شیوه چیست؟

جواب : احتکار نمودن - یعنی نگهداشتن کالا و امتناع ورزیدن از فروش آن، به منظور افزایش بهای آن در حال نیاز مسلمانان به آن جنس و همچنین سایر نفوس محترمی که به مسلمانان ملحق می شوند - حرام است، و صورت نگهداشتن جنس در زمان گرانی آن - اگر خواسته او استفاده آن در نیازهای و نیازهای وابستگانش و یا برای حفظ نفوس محترم در حال اضطرار

خرید و فروش ۴۱۷

باشد - مستثنی است و احتکار نیست و ظاهر این است که حرمت احتکار مختص است به خوراک و ارزاق، و مقصود، مصرف رایج اهل بلد است، و قوت متداول هر شهری نسبت به شهر دیگر متفاوت است و این حکم (حرمت احتکار) شامل آنچه که از مقدمات طبخ غذا است مانند مواد سوختی و وسایل آشپزی و آنچه که در پخت غذا به آن نیازمندند مانند نمک و روغن و نظایر آن می شود، و معیار آن است که نبود آن موجب کمبود و یا فقدان خوراکی ها شود. و احتیاط مستحب آن است که آنچه مورد احتیاج جامعه مسلمین است احتکار نشود، مانند دارو، مسکن، پوشاک، وسایل نقلیه و امثال آن و حاکم شرع، محتکر را مجبور می کند بر فروش جنسی که احتکارش حرام بوده و حق تعیین قیمت با حاکم شرع نیست، مگر اینکه قیمت فروشنده در حد اجحاف به مسلمین باشد که در این صورت به کمتر مجبور می شود.

س ۱۸۵ : همسر اینجانب به شخصی پیشنهاد می کند که نامبرده به جای دریافت قرض مغازه خود را بفروشد و در ادامه همسر من و آن آقا توافق می کنند که مغازه ایشان را به مبلغ بیست درصد زیر قیمت روز معامله نمایند. بخشی از مبلغ پرداخت می شود و پرداخت الباقی مبلغ منوط می شود به تسویه عوارض دارایی و شهرداری در حالی که سند به نام خریدار شده و مغازه در تحویل او می باشد فروشنده بعد از یک سال و نیم مراجعه نموده تقاضای فسخ معامله و پرداخت وجه دریافتی را به علاوه مقداری سود دارد همسر من از فسخ معامله و دریافت پول و سود مربوطه خودداری می نماید و مدعی است که من معامله کرده ام و قرض ربوی نداده ام. آیا این معامله صحیح و

نافذ است؟

جواب : اگر قصد جدی خرید و فروش داشته‌اند ربا نیست و اگر شرط شده که وقتی بعد از مدتی فروشنده پول را آورد خریدار مغازه را برگرداند باید این کار را انجام دهد و در غیر این صورت معامله لازم است البته اگر زمان تحویل مقداری از مبلغ معامله که برای تسویه عوارض گذاشته‌اند مشخص نبوده معامله باطل است.

شرکت

س ۱: اینجانب به همراه سه نفر از دوستان ده هکتار زمین به صورت شراکتی خریداری نموده‌ایم بیست و چهار سال پیش یکی از دوستان مدت سه سال زمین در اختیار ایشان بود و حتماً زمین را اجاره هم داده‌اند و به ما چیزی نداده‌اند مسأله شرعی چگونه است؟

جواب: مورد سؤال از موارد نزاع و اختلاف است که باید با مرافعه آن را حل کرد ولی به صورت کلی تصرف در مال مشترک باید به رضایت همه شرکا باشد و اگر بعضی از شرکا در مال مشترک تصرف کرده‌اند یا آن را بدون اذن و اجازه بقیه شرکا اجاره داده‌اند اجرت المثل سهم بقیه شرکا در آن مدت را باید به آن‌ها پرداخت کند.

س ۲: سه نفر با یکدیگر وارد شراکت شده و پس از گذشت چند سال از آغاز شراکت تصمیم می‌گیرند به شراکت خاتمه داده و به نحو زیر اموال شراکتی را که در مالکیت مشاعی شرکا قرار داشته تقسیم کنند. اگر ابتدا اموال شراکتی میان شرکا بدون آنکه قیمت گذاری شود (اموال با یکدیگر به لحاظ ارزشی بسیار متفاوت هستند) تقسیم شوند مثلاً ملک اول متعلق به علی باشد و ملک دوم متعلق به حسن باشد و ملک سوم متعلق به زید باشد و بعداً شخص ثالثی که مورد قبول شرکا است، انتخاب شود و اموال قرار گرفته در

۴۲۰ استفتائات ج ۱

سهم هر شریک را ارزیابی کند. آیا چنین تقسیمی به حکم شرع صحیح می‌باشد، یا از حیث مجهول بودن عوض هنگام عقد و یا غرری بودن و یا هر جهت احتمال دیگر محکوم به بطلان است؟

جواب : این تقسیم باطل است و اثری بر آن مترتب نیست.

س ۳: مالک ملک و سازنده آن در اجرای قرارداد مشارکت در ساخت تعهد نموده‌اند که نسبت به اخذ رضایت و خرید سرقفلی از صاحبان سر قفلی مستأجرین دو باب مغازه تجاری و پرداخت هر گونه هزینه مغازه‌های مورد تخریب اقدام نمایند بر اساس قرارداد تنظیمی بین مالک و سازنده هیچ گونه تعهد و مسؤولیتی بر عهده سازنده در این خصوص وجود ندارد و در قرارداد تصریح نگردیده و هیچ گونه قرارداد اجاره بین مالک اعیان و صاحبان منافع سرقفلی وجود ندارد. توسط سازنده حقوق صاحبان و سرقفلی نادیده گرفته شده و پرداخت نگردیده و مغازه‌های ایشان تخریب گردیده از لحاظ شرعی اخذ رضایت و پرداخت حقوق صاحبان سرقفلی بر عهده چه کسی می‌باشد، مالک یا سازنده یا هر یک به نسبت مالکیت؟

جواب : در فرض سؤال قرارداد مشارکت بدون جلب رضایت مستأجرین باطل بوده و فعلاً که دو باب مغازه تخریب شده باید رضایت آن‌ها توسط هر یک از مالک یا سازنده تخریب کننده تحصیل شود و در غیر این صورت آن‌ها حق عودت بنای مغازه را دارند و چنانچه بنای جدید احداث گردد باید دو مغازه به مقیاس سابق احداث و به مستأجرین با حق سرقفلی سابق واگذار شود.

س ۴: بنده حدود سی و چهار سال پیش با یکی از همشهریان در

شرکت ۴۲۱

کشور کویت حدود نهصد طاقه پارچه به صورت مشارکتی و بالمناصفه خریداری نموده و مبلغ سهم شریکم را نیز اینجانب پرداخت نمودم و قرار شد مبلغ سهم ایشان که چهارصد و پنجاه طاقه بود و به قیمت ۷۶۴۰ دینار کویتی معادل ۴۷۷ هزار تومان ایرانی می شد را پس از فروش به اینجانب بپردازد علاوه بر آن ماشینی داشتم به قیمت ۹۰۴۵۰ تومان ارزش (آن روز) نیز به ایشان فروختم و جمعا مبلغ ۵۶۷۴۵۰ تومان از ایشان طلبکار شدم. در این مدت سی و چهار سال فرد بدهکار با این پول معاملات و داد و ستد فراوان انجام داده و صدها میلیون تومان سرمایه کسب نموده است، خواهشمند است در این رابطه به سؤالات ذیل پاسخ بفرمایید :

الف : آیا مطالبات سهم الشرکه اینجانب باید با توجه به اینکه وجه پرداختی دینار کویتی بوده و امروزه معادل مبلغی حدود هشتاد میلیون تومان است با نرخ همان روز شراکت محاسبه شود که همان مبلغ ۵۶۷۴۵۰ تومان است یا یوم الأداء؟

جواب : اگر دینار کویتی بر ذمه او قرار داده شده از طرف شما، باید دینار بدهد یا معادل آن را به قیمت روز پرداخت کند، و اگر تومان بر عهده او قرار داده شده چنانچه ظاهر قرارداد است همان مبلغ کافی است. مگر اینکه مشمول تورم بیست برابر یا بیشتر شده که در این صورت احتیاط واجب این است که در مقدار تفاوت مصالحه شود.

ب : آیا با توجه به اینکه مطالبات بنده در اختیار بدهکار بوده و به صورت مشاع در سرمایه ایشان بوده و معاملات فراوانی انجام داده و سرمایه های زیادی الآن دارد، بنده به اندازه قدر السهم در اموال ایشان شریک

هستم؟

جواب : شما در اموال ایشان شریک نیستید و فقط طلب خود را به تفصیلی که بیان شد می‌توانید دریافت کنید.

س ۵ : اگر دو نفر به طور شراکتی دستگاهی را تولید کنند و با راه‌اندازی دفتر فروش طبق سهم قراردادی اقدام به فروش دستگاه نمایند، بعد از مدتی یکی از شرکا با سوء استفاده از اعتماد شریک مانع از شراکت طرف مقابل گردد، در حالی که هر دو به یک اندازه در تولید دستگاه و راه‌اندازی دفتر فروش سهم بوده‌اند، با عدم رضایت طرف مقابل اقدام به فروش دستگاه نماید آیا شریکی که به طور غیر اختیاری و با عدم رضایت از شراکت منع شده باشد در سود فروش دستگاه‌ها سهم می‌باشد؟

جواب : اگر دستگاه‌هایی که می‌فروشد تماماً تولید فروشنده است و مواد اولیه آن ملک خود او بوده، شریک او در سود فروش سهمی ندارد البته اگر در این باره قانونی وجود دارد حضرت آقا مخالفت آن را اجازه نمی‌دهند، و اگر موارد اولیه از مال مشترک بوده فروش آن نسبت به سهم شریک دیگر فضولی بوده اگر شریک دیگر آن را امضا کند در سود دستگاه شریک می‌شود.

س ۶ : چنانچه شخصی با دیگری در قالب عقد مشارکت مدنی توافق نماید و وجهی را به عنوان مال الشریکه برای مدت شش ماه با نرخ سود ۳۲ درصد در اختیار طرف دوم قرار دهد و پس از شش ماه اولیه نیز به علت تأخیر در پرداخت به ازای ده روز شش درصد سود زائد در نظر گرفته شود. تکلیف شرعی موضوع به چه شکل است؟ و آیا سود دریافتی حلال است یا از نظر شرعی دچار اشکال می‌باشد؟

شرکت ۴۲۳

جواب : عقد مزبور عقد شرکت نیست، و مالک حق مطالبه سود پول را ندارد.

س ۷: در ملکی که چهار نفر به طور مساوی شراکت دارند آیا در هنگام اجاره به غیر، نام کلیه مالکین باید در قرارداد باشد؟ آیا اگر سهم بعضی از مالکین دو برابر باشد جواب تغییر می‌کند؟ اگر یکی از مالکین راضی به اجاره نباشد حکمش چیست؟

جواب : اجاره ملک مشاع منوط به اذن کلیه شرکاء است چه سهام آنها یکی باشد یا مختلف، و اگر بدون اجازه برخی از شرکا اجاره داده شود هر چند اجاره نسبت به سهم افرادی که اذن داده‌اند صحیح است اما نسبت به سهم کسی که اذن نداده اجاره باطل است و مستأجر باید اجرت المثل سهم او را به او بپردازد. و ذکر نام همه شرکا در قرارداد لازم نیست.

س ۸: مشارکت‌نامه‌ای میان دو نفر منعقد می‌گردد و در موضوع مشارکت قید می‌شود، طرفین به صورت شصت درصد و چهل درصد در کلیه اموال ذکر شده در قرارداد (بدون علم به مشخصات کیفیت و ارزش آورده طرف مقابل) شریک خواهند بود.

الف: حکم مسأله در خصوص عدم علم و آگاهی هر شریک به مشخصات، کیفیت و ارزش آورده شریک دیگر و جهل به آورده شریک دیگر چیست؟

ب: در صورتی که رأیی در محاکم مبنی بر صحت این نوع از شرکت و تقسیم اموال مشارکت صادر شود حکم شرعی قضیه چیست؟ و آیا تصرف افراد در اموال تقسیم شده ناشی از این مشارکت مجوز شرعی دارد؟

۴۲۴ استفتائات ج ۱

جواب : اگر مشارکت به نحو مصالحه بوده به این نحو که یکی از طرفین درصدی از مال خود را به دیگری و بالعکس مصالحه کرده‌اند و اقدامات شرط ضمنی بوده هر یک از شریکین در صورت تخلف شرطی از جانب دیگری حق فسخ مصالحه را دارد و در صورت عدم فسخ مصالحه، اموال مشخص شده بر اساس همان درصد تعیین شده بین طرفین تقسیم می‌شود.

س ۹ : شخصی که دارای سند مشاعی در ملکی است اما در قولنامه زمین را با ذکر ابعاد و شماره قطعه بر روی نقشه مورد تأیید شهرداری خریداری نموده آیا می‌تواند ادعا و مزاحمتی نسبت به سایر مالکین مشاعی که قطعات را به همین نحو خریداری نموده‌اند در خصوص اذن تصرف داشته باشد؟

جواب : نمی‌تواند ادعایی نسبت به ملک دیگران داشته باشد.

س ۱۰ : چند برادر زمین مشترکی داشته‌اند و بدون تقسیم کردن هر کدام در قسمتی از آن کشت و زرع می‌کردند، دو نفر از برادران در طی این مدت قسمتی از زمینی را که در حاشیه و امتداد این زمین بوده و هم مرز با زمین‌های دیگران و بایر بوده است آباد کرده و به قسمتی که در آن کشت می‌کردند ملحق کردند. اکنون که قصد تقسیم زمین‌ها را دارند، آیا آن زمین حاشیه‌ای آباد شده، متعلق به همان دو نفر است یا متعلق به همه شریکان می‌باشد؟ لازم به ذکر است که در عرف محل زمین‌های بایر در حاشیه و محدوده زمین زراعتی جزء همان زمین محسوب می‌شوند. در صورتی که زمین محدوده و در حاشیه متعلق به همه باشد، تکلیف هزینه صرف شده

برای آباد کردن آن زمین چیست؟

جواب : اگر زمین مورد سؤال حریم زمین مشترک بوده یعنی محل تردد شرکا یا ریختن کود یا چرای دام آن‌ها و امثال آن بوده متعلق حق شرکا است، و دو نفری که آن را آباد کرده‌اند مالک آن نمی‌شوند، و هزینه‌هایی هم که صرف کرده‌اند به عهده خود آن‌ها است، و برداشتی را که داشته‌اند از آن خود آن‌ها است، و اگر حریم نبود متعلق به آن دو نفری است که آن را آباد کرده‌اند.

س ۱۱ : حدود دوازده سال قبل مزرعه‌ای را که دارای قنات و چند باغ بود به صورت شراکت خریداری نمودیم شریک ما جهت زیاد شدن آب قنات تصمیم به احداث سد در پشت قنات گرفت. حقیر به جهت آشنایی با موقعیت جغرافیایی منطقه این عمل را بی‌فایده دانسته و با آن مخالفت ورزیدم با وجود نداشتن توان مالی به اصرار و پافشاری ایشان با احداث سد موافقت نمودم مشروط به اینکه نامبرده هزینه احداث سد را شخصاً پرداخت نماید و در صورت آبیگری سدّ و زیاد شدن آب قنات از محل سدّ، هزینه احداث را از محصول باغات برداشت نماید در غیر این صورت دیناری را نخواهم پرداخت و ایشان نیز قبول نمودند. متأسفانه تا کنون سدّ، آبیگری نشده و قنات و باغات در شرف خشک شدن است لذا تصمیم به فروش مزرعه گرفته‌ایم حال این سؤال باقی است که آیا با توجه به محقق نشدن شرط آبیگری سدّ، نامبرده حق مطالبه هزینه احداث را دارد؟ و چنانچه ذی حق است باید هزینه زمان احداث را محاسبه کند یا زمان حال؟

جواب : حق مطالبه هزینه ندارد.

س ۱۲ : الف : از زمانی که زمین موروثی پدری‌ام را عموهایم - که غیر

۴۲۶ استفتائات ج ۱

از پدرم دو نفر دیگر بوده‌اند - تقسیم نموده‌اند که در زمان تقسیم زمین، بنده صغیر بودم و پدرم قبلاً فوت شده بود. آیا تقسیم مذکور شرعاً درست است؟

جواب : تقسیم مال مشترک باید به رضایت همه شرکا باشد و اگر

بعضی از شرکا در زمان تقسیم صغیر بودند چنانچه تقسیم با تراضی با ولی و قسیم بر صغیر بوده نافذ است و گرنه باطل می‌باشد و مال به همان حالت شرکت باقی است مگر صغیر بعد از بلوغ و رشد راضی به تقسیم مزبور شود.

ب : حصه‌ای به نام علف‌کن که نیز در وقت تقسیم زمین حصه‌بندی

شده که حصه من قبلاً خشک و بدون آثار آب بوده، اما حصه آن‌ها آثار آب

قبلاً داشته و فعلاً به زمین زراعتی تبدیل شده، آیا بنده در آن زمین‌های نو احیاء

سهم دارم؟

جواب : در فرض صحت تقسیم بر اساس آنچه در جواب اول بیان شد

شما در زمین مزبور نو احیاء حقّی ندارید و گرنه اگر زمین اطراف مزرعه

حریم زمین مشترک بوده متعلق حق همه شرکا است و اگر حریم نبوده مختص

احیاکننده‌ها است.

ج : عموهایم مقداری زمین در قریه دیگر که سهم شرکا بوده را

فروخته‌اند که در زمان فروش زمین، بنده صغیر بودم. از نگاه شرعی حق من

چگونه است؟

جواب : فروش زمین مشترک باید به اذن همه شرکا یا ولی آن‌ها باشد

و گرنه معامله نسبت به سهم شریکی که اذن نداده یا صغیر بوده و ولی او اذن

نداده فضولی می‌باشد و اثری ندارد.

س ۱۳ : اینجانب مبلغ صد و هشت میلیون تومان دست شریک چک

شرکت ۴۲۷

دارم و شریکم پول چک را تبدیل به نقد کرده و مبلغش صد و دو میلیون نقد شده و در ظرف دو ماه کار کرده سودش چهل میلیون تومان شده و این کار بدون اجازه من که شریکش بودم انجام شد چه سهمی برای من است؟

جواب : اگر در مدت دو ماه اجناس را برای خودش و شما به صورت شراکت خریده و فروخته و سود کرده شما می‌توانید معاملات مذکور را نسبت به مقداری که برای شما انجام شده اجازه کنید و در این صورت سود پول‌های شما متعلق به شما است.

س ۱۴ : سه تا برادر زمین زراعی مشترک (باقی مانده از ارث پدری) داشتند یکی از برادران مقداری از این زمین را می‌فروشد در حالی که یکی از این برادران صغیر بوده و دیگری نیز اصلاً در منطقه نبوده است؛ حال آن برادر که در زمان فروش صغیر بوده می‌گوید من با فروش زمین مخالفم و راضی نیستم. سؤال این است که حکم این فروش چیست؟ ناگفته نماند که آن برادر که زمان فروش حاضر نبود چندین سال است که گم شده و احتمالاً زنده نیست و اینکه از زمان فروش زمین خیلی سال می‌گذرد.

جواب : معامله نسبت به سهم فروشنده صحیح و نسبت به سهم برادری که اعلان عدم رضایت کرده باطل است و نسبت به سهم برادری که غایب است چنانچه ده سال از تاریخ مفقود شدن او می‌گذرد منوط به اجازه ورثه او است و اگر اجازه کنند پول آن به ورثه داده می‌شود و اگر اجازه نکنند سهم آن‌ها از زمین به آن‌ها داده می‌شود.

س ۱۵ : ما در ساختمانی زندگی می‌کنیم که هشت واحد دارد ولی شش واحد آن حق پارکینگ دارند، اما یکی از همسایه‌ها بدون رضایت دیگر

۴۲۸ استفتائات ج ۱

همسایه‌ها ماشین اضافه داخل پارکینگ می‌آورند (در کار خرید و فروش ماشین هستند) آیا عمل ایشان حرام شرعی است یا خیر؟ در ضمن ایشان مدعی هستند چون در پارکینگ، فضای اضافه وجود دارد می‌تواند اضافه بر حق خود بدون رضایت همسایه‌ها ماشین اضافه داخل پارکینگ بیاورد.

جواب : تصرف در مال مشترک باید به اذن همه شرکا باشد و بدون آن، جایز نیست.

س ۱۶ : در ساختمانی دارای بیش از بیست واحد آپارتمان مدیر ساختمان با موافقت اکثریت مالکین مبادرت به نصب دوربین و ضبط تصاویر اشخاصی که وارد و یا خارج می‌شوند نموده است. مالکینی که با نصب دوربین مخالفت نموده‌اند اعلام داشته‌اند که دوربین در مکان مشاع نصب است لذا باید همه مالکین موافقت نمایند نه اکثریت. و نیز از همه از جمله زنان و نوامیس مالکین فیلم‌برداری می‌شود لذا نیاز به موافقت تمامی مالکین دارد و موافقت اکثریت ملاک نمی‌باشد لطفا حکم شرعی را بیان بفرمایید.

جواب : موافقت همه ساکنین لازم است.

س ۱۷ : آیا شخصی که سهم خود را از زمین یک شرکت تعاونی واگذار کرده است و ضمن وکالت‌نامه‌های رسمی کلیه حقوق عرفی و شرعی، منافع و ملحقات سهم خود را به خریدار واگذار نموده است و بعد از مدتی شرکت تعاونی مربوطه برای انحلال و تسویه اقدام به برگزاری مجمع عمومی صاحبان سهام می‌کند، می‌تواند با این استدلال که حق خود مبنی بر شرکت در مجامع را به خریدار واگذار ننموده از رأی دادن خریدار ممانعت نموده

و خود خواهان شرکت در آن مجمع شود؟

جواب : اگر سهم و کلیه حقوق متعلق به آن را واگذار کرده دیگر حقی ندارد.

س ۱۸ : بنده هفت سال قبل خانه‌ای را به مبلغ ۱۲۴ میلیون تومان خریدم که تنها بیست میلیون تومان آن را نقد داشتم و به عنوان قسط اول پرداختم. صاحب‌خانه به خاطر حسن ظنی که به من داشت تصمیم گرفت سند را به اسم من بزند، من در محضر سه دانگ منزل را به اسم خانم کردم و به او بخشیدم، بعد برای تهیه صد و چهار میلیون تومان باقیمانده گرفتار بانک و سود بانکی و جریمه‌های سنگین دیرکرد و هنوز بعد از هفت سال از بار قرض آن بیرون نیامده‌ام. الآن خانه حدود پانصد میلیون تومان می‌ارزد و اگر بخواهیم آن را بفروشیم یا تقسیم کنیم، آیا شرعا باید همان سه دانگ یا پول سه دانگ این زمان را به همسرم بدهم یا با توجه به اینکه همسرم در تهیه صد و چهار میلیون تومان بعدی، و استقراض و تأمین جریمه‌های متعدد بانکی نقشی نداشته و همه را خودم تهیه کردم، سهم کمتری به ایشان تعلق می‌گیرد؟

جواب : طبق آنچه در سؤال آمده همسر شما مالک سه دانگ از خانه است و اگر با اجازه ایشان سهم ایشان فروخته شد قیمت فعلی سه دانگ باید به او پرداخت شود مگر اینکه به کمتر از آن راضی شود.

س ۱۹ : اینجانب با برادرم شریک بوده‌ام و تمام مسؤولیت مالی شراکت به عهده بنده بود تمام چک‌های بابت خرید را بنده می‌کشیدم و هر کدام به هر مقدار که می‌خواستیم برداشت می‌کردیم و پول را هم گرفته بودیم

۴۳۰ استفتائات ج ۱

سپس مبلغ هشتاد میلیون تومان بدهکار شدیم و نامبرده بدهی را نپذیرفت و همه بدهی و زندان رفتن به گردن بنده افتاد و همه را پرداختم و از آن زمان هم پنج سال گذشته و دو ماه پیش او مرده است :

الف : آیا بنده می توانم از مال نامبرده که یک بچه یازده ساله دارد طلب خود را برداشت کنم؟

جواب : اگر واقعا بدهکار است می توانید به مقدار بدهی از سهم او بردارید.

ب : خرج و مخارج کفن و دفن او را چگونه بدهیم؟

جواب : به نحو متعارف، از اصل ترکه خارج می شود.

ج : آیا می توانیم پولش را در بانک بگذارم و از سودش هم بدهی خود را برداشت کنم و هم برای بچه اش بگذارم؟

جواب : می توانید طلب خود را که شما مدعی آن هستید بردارید و آن را در بانک بگذارید و از درآمد آن در جهتی که مایل هستید استفاده کنید.

س ۲۰ : در یک چیز که دو نفر شریک هستند مثلاً یک زمین، آیا شرعاً یکی از شریک ها به دلائل واهی و بی پایه می تواند شریک دیگر را از تصرف و خرید و فروش و یا تبدیل زمین مربوط به خودش منع کند؟ چند سال آن زمین همانطور مانده و مهمتر اینکه آیا می تواند از تقسیم زمین جلوگیری کند و زمین شریک دوم را به نام او سند نزند و شرعاً نگذارد شریک دوم سهمش به دستش برسد؟

جواب : می تواند سهم خود را بفروشد یا ببخشد و شریک دیگر نمی تواند مزاحم او شود. و نیز باید تقسیم کردن را بپذیرد که البته شرائط

خاصی دارد.

س ۲۱ : دو برادر با هم عقد شراکت کار آزاد می‌بندند نفر اول در استخدام دولت بوده و به خاطر شراکت استعفا می‌دهد. نفر دوم بعد از چند سال کار در شراکت با وجود مخالفت نفر اول تصمیم به استخدام در دولت می‌گیرد و دیگر نمی‌تواند تمام وقت مانند برادر اول در شراکت وقت صرف کند :

الف : حکم شرعی درباره اصرار برادر استخدام شده بر اینکه ما عقد شراکت بسته‌ایم و باز هم در ادامه شریک هستیم و هر چه حاصل شد متعلق به دو نفر است چیست؟

ب : حکم شرعی درباره اینکه طرف استخدام نشده عنوان می‌دارد شرائط شراکت به هم خورده و شریک نیستیم چگونه است؟

جواب : اساساً شرکت در کار، وجه شرعی ندارد، بلی اگر هر یک مبلغی را سرمایه قرار داده‌اید، و با آن‌ها کار کرده‌اید و شرط خاصی در بین نبوده، سود طبق سرمایه محاسبه می‌شود، و هر کدام می‌تواند در ادامه، شرکت را فسخ نماید.

س ۲۲ : مجتمع‌های مسکونی که دارای فضاهای عمومی از جمله فضای سبز، محل پارک خودرو در محوطه حیاط مجتمع، وسائل بازی کودکان و ... می‌باشد، آیا می‌توان از فضای سبز مجتمع برای کاشت سبزیجات استفاده کرد یا اجازه تمامی ساکنین مجتمع باید احراز شود؟ آیا برقراری نماز جماعت در فضای آزاد مجتمع با اینکه بعضی از ساکنین عدم رضایت خود را ابراز کرده‌اند جایز است؟ آیا حق دارند که جلوی برپایی نماز

۴۳۲ استفتائات ج ۱

جماعت را بگیرند؟ اگر شخصی غیر از ساکنین که در مجتمع کاری ندارد و صرفاً برای پارک کردن ماشین به مجتمع برود، آیا استفاده از جای پارک عمومی مجتمع برای او جایز است؟ در فضای باز مجتمع وسائل بازی برای بچه‌ها قرارداد شده است، آیا شخصی که نه عنوان ساکن در مجتمع را دارد و نه مهمان است و صرفاً برای بازی کردن کودکانش به آنجا آمده حق استفاده از وسائل بازی را دارد؟

جواب : اگر فضای سبز، مشترک بین مالکین آپارتمان‌ها باشد تصرف در موارد مذکور منوط به احراز رضایت همه شرکا می‌باشد، و احراز رضایت با قرائن کفایت می‌کند و در فرض شک در رضای مالکین، تصرف جایز نیست.

س ۲۳ : چنانچه درختان میوه در زمینی متعلق به زید و زمین مشترک بین زید و عمرو باشد و از طرفی عمرو چندین سال زمین را تحت تصرف خود گرفته باشد سؤال این است زید فقط مستحق اجرت المثل زمینش بابت چند سال گذشته است (به قدر حصه خود) یا حق مطالبه بهای میوه‌های فروخته شده توسط عمرو را نیز دارد؟

جواب : اگر نبخشیده است مستحق اجرت المثل زمینش، بابت چند سال گذشته است.

س ۲۴ : شخصی که آپارتمانی خریده اما در آن ساکن نیست و از امکانات آنجا استفاده نمی‌کند و هنگام خرید هم هیچ تعهدی نسبت به پرداخت شارژ نداده، آیا مانند ساکنین که از امکانات برق و گاز و آب و آسانسور مشترک استفاده می‌کنند، ملزم به پرداخت شارژ می‌باشد؟

شرکت ۴۳۳

جواب : باید بر طبق آنچه عرف و متعارف است عمل نماید.

س ۲۵ : اینجانب با محمد یک ماشین تریلی شراکتی خریداری نمودیم که سهم هر یک پنجاه درصد می باشد اما در طول مسیر عبور و مرور کاری در سال ۱۳۸۹ در ماه مبارک رمضان شریک اینجانب دچار آدم ربایی شد که اینجانب و محمد در داخل ماشین بودیم و آدم رباها ماشین را متوقف نمودند و شریک من را با خود بردند و فرار نمودند در قبال آزادی شریکم مبلغ یک میلیون و پانصد هزار کلداری پاکستانی دریافت کردند و شریکم را آزاد کردند. اکنون شریکم ادعا دارد که مبلغ پانصد هزار کلداری آن را شما باید پرداخت نمایید و استدلالش این است که به خاطر اشتراک در ماشین شما باید یک سوم خسارت مرا بپردازید.

جواب : البته حکم قطعی نیاز به حضور طرفین دارد ولی اگر طرف شما همه این نوشته را قبول داشته باشد حق مطالبه مبلغ مذکور را ندارد.

س ۲۶ : دو نفر به نام زید و عمرو، زمینی را به صورت مشاع مالک بوده اند و پس از مدتی زمین مزبور را بین خود تقسیم کرده و مرزی برای سهم خود مشخص می کنند و مدت بیست سال سهم هر یک در تصرف آنها بوده است تا اینکه اینجانب زمین عمرو را که با زید مرز مشخص داشته خریداری می کنم پس از مدتی به مدارکی دال بر مساحت زمین و غیره برخورد می کنم که به نظر می رسد زید، حق عمرو را به طور کامل ادا نکرده و او را اغفال نموده است. حال آیا اینجانب (خریدار) می توانم با نادیده گرفتن مرز مشخص به مقدار حقی که از عمرو ضایع شده از زمین زید به نفع خود تصاحب نمایم؟

۴۳۴ استفتائات ج ۱

جواب : تقسیم مذکور، حمل بر صحت می شود مگر خلاف آن ثابت شود و در هر حال شما حقی اضافه از آنچه گرفته اید ندارید.

س ۲۷ : ما در پاکستان شهر پاراچنار زندگی مشترک می کنیم یعنی پدر بنده با دو عمویم با هم زندگی می کنند. الآن می خواهند حساب های خود را جدا کنند. در این میان بنده طلبه هستم و بیشتر ایام حیاتم را در شهر مقدس قم سپری می کنم و ارتزاق بنده و زن و فرزند از شهریه و سهم امام می باشد و از خانه تا به حال پولی را دریافت ننموده ام و پول رهن و اجاره خانه ام هم از شهریه و سهم امام می باشد. آیا در این مال و پول عموهایم سهم دارد؟

جواب : خیر.

س ۲۸ : اینجانب چند سال قبل در قبال تسویه حساب با شرکا خود قبول نموده ام هر وقت خواستم مبلغ معین به ایشان پرداخت نمایم لذا هیچ گونه سندی در این مورد داده نشده است، اکنون پس از چند سال آماده پرداخت مبلغ تعیین شده می باشم و الآن شرکا از دریافت آن خودداری می نمایند، تکلیف شرعی اینجانب چیست؟

جواب : در فرض سؤال سایر شرکا، حق امتناع از گرفتن را ندارند.

س ۲۹ : با شخصی شریک هستم از پول شراکت مبلغ ۱۰/۵۰۰/۰۰۰ تومان برداشته ام که قرار بود ماشین بخرم که نشد این پول نزد من دو سال و نیم مانده است وظیفه من چیست؟ در ضمن اصل پول برگردانده شده است.

جواب : اگر تصرف یا نگهداری پول بدون رضایت شریک بوده معصیت کرده اید و باید توبه کنید.

س ۳۰ : من با آقایی شریک هستم به مدت شانزده سال حالا شریکم

شرکت ۴۳۵

مبلغ صد میلیون تومان پول برداشته است و ادعا می‌کند که بیشتر از من کار کرده است در صورتی که در طی مدت شانزده سال هیچ شرطی مبنی بر برداشتن حقوق نداشته‌ایم، آیا او چنین حقی دارد؟

جواب : ایشان تنها می‌تواند در چهار چوب قرارداد شرکت دریافت کند، و سود طبق سرمایه تقسیم می‌شود مگر خلاف آن را در قرارداد شرکت گفته باشند.

س ۳۱ : اینجانب همراه شخص دیگری در قالب شراکت اقدام به سرمایه‌گذاری ۵۰ - ۵۰ و راه‌اندازی یک آشپزخانه نموده‌ایم؛ ولی پس از هشت سال اینجانب به دلایلی نتوانستم شخصا در امر پخت و پز و اداره آشپزخانه مذکور به صورت فیزیکی حضور دائمی داشته باشم؛ لذا جانشینی را استخدام نمودم تا مسئولیت‌های بنده را انجام دهد و در قبال آن از سهم سود عایدی خود حقوق وی را می‌پردازم. حال شریک اینجانب مدعی است که عدم حضور فیزیکی بنده به معنای لغو مشارکت است و در این مدت سودی به بنده تعلق نمی‌گیرد و سودی به بنده نداده، حال آنکه علاوه بر مالکیت ۵۰ درصدی بنده در آشپزخانه و متعلقات آن، در این مدت شش ماه جانشین و مباشر اینجانب، تمامی وظایف و مسئولیت‌های بنده را به نحو احسن انجام داده و خللی در امر مشارکت و روند کار به وجود نیامده است.

الف : آیا اساساً حضور فیزیکی اینجانب برای ادامه شراکت ضروری است؟

جواب : اگر در قرارداد شرط شده که شما حضور فیزیکی داشته باشید یا متعارف در چنین مشارکتی حضور فیزیکی شریک است حضور شخصی

شما لازم است و الا خیر.

ب : وضعیت مدتی که شش ماه به جای بنده جانشین من به عنوان مباشر مسؤولیت‌های اینجانب را انجام می‌داده از نظر تقسیم سود و عواید چگونه است؟

جواب : تا مادامی که مال مشترک است و قرارداد باقی فسخ نشده طبق توافق سود را مستحق هستید.

س ۳۲ : اینجانب به اتفاق یکی از دوستان کارخانه‌ای راه‌اندازی کردیم. در ابتدای کار قرار شد هزینه‌های مقدماتی را هر یک به صورت مساوی بدهیم تا کار به سود دهی برسد و از سود آن هزینه تجهیزاتی که خریداری کرده بودیم و چک‌های زمانداری که داده بودیم پاس کنیم. ولی کار به سود نرسید و شریک من هم پولی نداشت که با آن چک‌ها را پاس کنیم و من مجبور شدم با قرض و وام چک‌ها را پاس کنم و مجموعاً با هزینه‌هایی که تا امروز ایجاد شده من حدود سه برابر او در این کارخانه هزینه کرده‌ام یعنی حدوداً شریک من هفتاد میلیون تومان و من دویست و بیست میلیون تومان هزینه کرده‌ام. الان یک مشتری پیدا شده و می‌خواهد کل کارخانه را به قیمت ۱۰۰ میلیون تومان بخرد. آیا این مبلغ کلاً سهم من است یا باید به نسبت آورده تقسیم شود؟

جواب : باید طبق قرارداد اولیه عمل شود مگر بر خلاف آن توافقی صورت گرفته باشد البته می‌توانید پول‌هایی را که بابت بدهی شریک پرداخت کرده‌اید از او بگیرید.

س ۳۳ : دو نفر شریک با سهم شریکی مساوی وارد کاری شده و توافق

شرکت ۴۳۷

نمودند که یک نفر از آن‌ها عهده‌دار کارهای اجرایی شود و همچنین توافق نمودند استفاده از امکانات شراکت اعم از نقدینگی، امکانات دفتری و فرصت‌ها با توافق طرفین باشد.

الف : آیا یکی از شرکا بدون اطلاع و توافق طرف دیگر می‌تواند مبلغی را از صندوق شراکت برداشت نماید؟

جواب : بدون رضایت همه شرکا نمی‌تواند در مال مشترک تصرف کند.

ب : اگر یکی از شرکا بدون اطلاع و توافق طرف دیگر مبلغی را از صندوق شراکت بردارد آیا مالک آن می‌شود؟

جواب : به مقداری که سهم است مالک می‌شود ولی در هیچ مقداری از آن نمی‌تواند تصرف کند مگر با رضایت همه شرکا.

ج : آیا یکی از شرکا بدون اطلاع و توافق طرف دیگر می‌تواند از محل کسب و کار متعلق به شراکت استفاده شخصی اعم از ایجاد کسب و کار برای خود نماید؟

جواب : خیر.

د : اگر یکی از شرکا امکانات مالی و یا محل شرکت و یا نیروی انسانی آن را بدون توافق و اطلاع طرف دیگر به کار گرفت و سودی را از این راه کسب نمود وضعیت این سود در حال حاضر چه حکمی دارد؟

جواب : چنانچه شریک مزبور برای همه تجارت کرده و از این راه سودی کسب نموده در صورتی که بقیه شرکا اجازه کنند سود مربوط به همه است اما اگر برای خودش تجارت کرده سودی را که کسب نموده متعلق به

۴۳۸ استفتائات ج ۱

خودش است و نسبت به استفاده از امکانات شرکت ضامن اجرت المثل می‌باشد.

س ۳۴ : مغازه‌ای مشترک میان چند نفر بوده که یکی از شرکا مدت هشت سال از مغازه استفاده کرده بدون آنکه اجاره‌ای به سایر شرکا پرداخت نماید در حال حاضر بقیه شرکا خواهان حق خود به عنوان سهم اجاره در این چند سال می‌باشند. با توجه به اینکه قیمت پول کاهش یافته اجاره این چند ساله را به قیمت امروز باید پردازد و یا قیمت اجاره در چند سال را باید محاسبه و پرداخت کند.

جواب : اگر پول تنزل فاحش پیدا کرده مثل اینکه بیست برابر شده بنا بر احتیاط واجب، اجرت المثل آن زمان را با در نظر گرفتن قدرت خرید پول مصالحه نمایند.

س ۳۵ : اینجانب حدود سی و دو سال است که در ملکی واقع در روستای خاوه مشغول فعالیت بوده‌ام و در این چند سال ملک مذکور را آباد نموده و به صورت باغ در آورده‌ام و کلیه هزینه‌های باغداری را نیز خودم پرداخت نموده‌ام لذا با توجه به موارد مذکور آیا حق باغداری و حق ریشه به اینجانب تعلق می‌گیرد؟

جواب : چنانچه شرط نشده باشد - و لو به صورت ارتکازی - حقی برای شما نیست.

س ۳۶ : بارضایت پدرم خانه کلنگی ایشان را مجوّز تخریب و نوسازی آن را گرفتم، پدرم زمین و بخشی از هزینه ساخت را به من داد من هم بخشی از هزینه ساخت و هماهنگی کلیه کارها از قبیل گرفتن جواز تخریب و

شرکت ۴۳۹

نوسازی، هماهنگی بین بنا و کارگران به عهده من بود، متأسفانه قراردادی بین من و پدرم نوشته نشده و سند خانه به نام پدرم می‌باشد. این ساختمان در سه طبقه می‌باشد که یک طبقه مورد استفاده من و دو طبقه را پدرم اجاره داده است و در خانه خودش ساکن می‌باشد. خلاصه بعد از چندین سال پدرم می‌گوید این طبقه را خالی کن و هیچ گونه حق و حقوقی نداری و مخارجی که کرده‌ای بابت استفاده این چند سال می‌باشد. در حال حاضر خانه را فروخته می‌گوید تخلیه کن، لطفاً بفرمایید سهم اینجانب از این خانه چقدر می‌باشد؟

جواب : از خصوصیات قضیه اطلاع نداریم ولی به صورت کلی اگر مالک زمین آن را در اختیار دیگری قرار دهد و با او قرار بگذارد با پولی که خودش به او داده و پولی که شخص دوم هزینه می‌کند در آن زمین بنا ساخته شود به عنوان شرکت، به مقداری که شخص دوم در ساخت آن بنا هزینه کرده در ساختمان شریک می‌باشد.

س ۳۷ : با توجه به اینکه راهروها و فضای حیاط مجتمع‌های مسکونی به صورت مشاع متعلق به همه ساکنان است آیا احکام زمین‌های مشاع در آنجا نیز جاری است؟ یعنی در صورت فوت برخی از افراد مالک و یا عدم رضایت برخی از افراد نسبت به برخی از تصرفات و رفت و آمدها آیا حکم زمین‌های مشاع را دارد؟

جواب : بلی، ولی اگر در ضمن قرارداد اولیه تصرف برای شرکا و افراد دیگری اباحه شده، عدم رضایت مالکین جدید مشکلی ایجاد نمی‌کند.

س ۳۸ : اگر حقوق زن و شوهر در یک حساب باشد آیا حکم اموال

۴۴۰ استفتائات ج ۱

مشاع را پیدا می کند که نتوان بدون اجازه دیگری از آن برداشت نمود؟

جواب : خیر، هر کدام می توانند به اندازه حقوق خود برداشت کنند.

س ۳۹ : سید حسین صاحب یک زمین بود و آن را بیشتر از هفتاد سال

به سید جواد برای کشاورزی اجاره داده به این شرط که محصولات زمین
بیشان تقسیم شود. بعد از چند سال سید جواد فوت شد و پسرش سید حسن
با اجازه صاحب زمین کشاورزی را ادامه داد. در سال ۱۹۵۲ میلادی حکومت
هند یک قانونی را اجرا کرد که کسانی که در زمین دیگران کشاورزی می کنند،
با پرداخت بیست برابر محصولات به حکومت می توانند صاحب آن زمین
شوند و حکومت به صاحب اصلی زمین یک مبلغی به عنوان معاوضه
می دهد. ورثه سید حسین (مالک اصلی) ادعا می کنند که زمین ملک ما است
و باید به صاحبش برگردد، حال وظیفه چیست؟

جواب : به صرف اینکه قانونی است، باعث نمی شود که ملک از ملک

صاحبش خارج شود.

س ۴۰ : طی توافقات شفاهی بین دو نفر برای شراکت در امر

کشاورزی مقرر می گردد یکی از آنها سه فقره چک به دیگری بابت خرید
لوله و ادوات کشاورزی بدهد و در صورت خرید برای عقد قرارداد شراکت
کشاورزی حاضر شود و در صورت عدم خرید لوله و ادوات مطابق توافق،
چک ها به صادرکننده برگردانده شود. اگر دریافت کننده چک ادوات خریداری
نکند و تقاضای مطالبه وجه چک ها را کند آیا مستحق دریافت وجه چک
می باشد؟

جواب : در فرض مذکور در سؤال، دریافت کننده چک نسبت به

مطالبه وجه چک حقی ندارد.

س ۴۱ : یک شرکت خصوصی در چند شهر کشور دارای کارخانه بسته‌بندی مواد غذایی، تزئینات و نیز دارای هایپرمارکت و مجتمع تفریحی می‌باشد. این شرکت به سپرده‌گذاران خود که مبالغ خود را در قالب قرارداد تعیین شده توسط خود شرکت در اختیار شرکت گذاشته‌اند، سود می‌دهد. مفاد قرارداد این شرکت به شرح ذیل می‌باشد : مدت نگهداری سپرده یک ساله و سود آن ماهانه سی و پنج درصد می‌باشد، در طی این یک سال مشتری حق برداشت از اصل سپرده و یا اضافه را ندارد طبق قرارداد مشتری فقط سود خالص ذکر شده را دریافت می‌کند و در قبال ضرر و زیان احتمالی شرکت سهیم نمی‌باشد؛ همچنین اگر شرکت سود بیشتری به دست آورد مشتری فقط همان سی و پنج درصد خود را دریافت می‌کند. سؤال آیا با شرائط ذکر شده بستن قرارداد با این شرکت جایز است؟

جواب : قرارداد مذکور در یکی از عقود صحیحه (مثل مضاربه، جعاله و شرکت) مندرج نیست و واقع آن قرض است و سپرده‌گذار باید شرط سود نکند ولی اگر صاحبان شرکت خصوصی در سودی که می‌دهند رضایت مطلقه به تصرف داشته باشند یعنی حتی در فرض بطلان عقد راضی به تصرف باشند گیرنده سود می‌تواند در آن تصرف کند.

س ۴۲ : پدر ما در زمان حیات خود سه دانگ زمینی را به صورت مشاع خریداری کرد و سه دانگ دیگر متعلق به فرد دیگری بوده است. آن شریک بدون اطلاع پدرم سه دانگ خود را به صورت مشاع فروخت، اکنون که پدرم فوت کرده است مطلع شده‌ایم که آن شریک سه دانگ مشاع خود را فروخته

٤٤٢ استفتاءات ج ١

است، آیا حق شفعه برای پدر ما وجود دارد؟ و آیا آن حق شفعه به ما به ارث می‌رسد؟

جواب : در مورد سؤال هرچند حق شفعه برای پدرتان ثابت بوده است ولی انتقال حق شفعه به وارث محل اشکال است و احتیاط مراعات شود.

س ٤٣ : أراد زوجان شراء بيت لسكناهما، فدفعت الزوجة ربع المبلغ من مالها بينما دفع الزوج الباقي، فقام الزوج بعد ذلك بشراء البيت، و كانت الزوجة قاصدة الشركة في البيت بمقدار الربع، و لم يعلم الزوج بقصدها المذكور، فهل تصير الزوجة شريكة في البيت؟

الجواب : اذا اشترى الزوج المنزل لنفسه كما يظهر من السؤال فلا تصير الزوجة شريكة في ملكية المنزل وإنما تستحق المطالبة بما دفعته للزوج فان تنزلت قيمة ما دفعت اليه تنزلاً فاحشاً فالأحوط مصالحة الزوج معها.

س ٤٤ : اذا كانت أرض لأربعة أشخاص وقد أحيوا تلك الأرض، و قسمت ما بينهم، و بقيت قطعة منها أي الأرض دخلت في الجادة، و خرجت منها، و هذه القطعة أخرجوا منها جادة، و نهر ماء جار مشتركاً ما بينهم، و حنفية ماء مشترك و يحلّون مشاكلها و يحامون عنها، لمن ترجع هذه القطعة التي لم تقسم؟

الجواب : هذه القطعة من الأرض ملك مشترك بين الأربعة يتصرف فيها (فيما اشير إليه في السؤال من حوائجهم) إلا في المقدار الذي جعلوه طريقاً عاماً على حد سائر الشوارع العامة فان الناس فيه شرع سواء.

صلح

س ۱ : الف : آیا مصالحه در ضرر و زیان معنوی از نظر شرعی امکان‌پذیر است؟

جواب : آنچه موجب حق شرعی برای متضرر باشد مصالحه در رابطه با آن جایز است.

ب : آیا فرد مقذوف که متحمل ضرر و زیان معنوی شده می‌تواند طبق قاعده فقهی «لا ضرر» رضایت را مبتنی بر دریافت وجه مصالحه قرار دهد، در فرضی که مقذوف به اجرای حد یا عفو قاذف رضایت نمی‌دهد؟

جواب : مقذوف برای عدم مطالبه حق اجرای حد قذف می‌تواند مطالبه وجه نماید.

س ۲ : آیا جعل خیار فسخ در صلح‌نامه بدون قید زمان مشروعیت دارد یا خیر؟

جواب : خیر، مگر قرینه‌ای باشد که مقصود جعل خیار فسخ به نحو مادام‌العمر است.

س ۳ : اگر شهرداری صدور پروانه ساختمانی برای ملکی که قسمتی از آن در طرح تملیک شهرداری و تعریض خیابان قرار دارد را منوط و مشروط به امضای صلح‌نامه رسمی توسط مالک مبنی بر واگذاری آن قسمت از ملک

۴۴۴ استفتائات ج ۱

به شهرداری نماید. آیا امضای چنین صلح‌نامه‌ای توسط مالک که از روی اجبار و اکراه و بدون رضایت قلبی بوده شرعیت دارد و شرعاً نافذ است؟

جواب : در فرض سؤال اکراه و اجبار صدق نمی‌کند.

س ۴ : در شمال ایران اصطلاحی عرفی در معاملات ملکی وجود دارد با عنوان (دستارمی) در عرف پذیرفته شده مردم این دیار منظور از این اصطلاح حقی است که برای شخص در ملک متعلق به دیگری ایجاد می‌شود و لذا صاحب حق و مالک زمین دو فرد جداگانه هستند. با فرض مقدمه اشاره شده چنانچه صلح‌نامه‌ای بین اشخاص تنظیم شود و بر اساس آن کلیه حقوق محقق و ثانویه ملکی به صورت (دستارمی) به افرادی مصالحه می‌شود، آیا متصل‌الحین شرعاً می‌توانند مدعی مالکیت کامل بر ملک صلح شده باشند؟

جواب : حق متعلق به ملک دیگران به غیر از سرقفلی وجود ندارد لذا صلح بر آن هم باطل است ولی اگر دهنده پول راضی به تصرف باشد، تصرف در آن پول جایز است.

س ۵ : فرموده‌اید، بیع کالی به کالی باطل است، حال صلح کالی به کالی چه حکمی دارد؟

جواب : صحیح است.

س ۶ : الف : آیا جعل خیار به صورت مطلق (جعل مطلق الخیار) در صلح‌نامه بدون آنکه خیار خاصی ذکر شود مشروعیت دارد؟

ب : آیا جعل مطلق الخیار، در صلح و شرط آن ابهام ایجاد می‌نماید؟

جواب : جعل خیار به صورت مطلق - بدون اسم بردن از خیار خاص - در صلح و عقد دیگر، همان خیار شرط است و اگر از جهت مدت،

معین باشد و ابهام نداشته باشد، صحیح است.

س ۷ : بنده مهریه همسرم صد و چهارده سکه بوده تعداد شصت و چهار سکه بذل شده است و باقیمانده مصالحه شده به یک فیش آپارتمان به ارزش صد میلیون تومان، سؤال این است که آیا همسر بنده می تواند این مصالحه را به هم بزند و درخواست کند بیست میلیون تومان از باقیمانده مهریه را پول نقد پرداخت کنم؟

جواب : مصالحه عقد لازم است بدون رضایت طرف آخر قابل فسخ نیست و در فرض سؤال مصالحه به مبلغ دیگر با رضایت طرفین جایز است.

س ۸ : پدرم چون از جانب اینجانب و فرزندانم (نوه هایش) وکالت و ولایت داشته، صد در صد سهام و کلیه حقوق واقعی و عینی موجود و متصور مصالحین ناشی از سهام آنان و جمیع امتیازات مترتبه و ناشیه (چهار شرکت) را طی عقد مصالحه به متصالحین به مبلغ معین مال الصلح انتقال داده است و متصالحین با قبول شرائط ملتزم گردیدند ظرف مدت چهار سال در برابر یک بانک و یک ماه در برابر بانک دیگر نسبت به پرداخت و تسویه حساب تسهیلات اخذ شده به هر میزان جرایم و دیرکرد اقساط، تا از ابتدای اخذ تسهیلات دریافتی از بانک های مذکور و نیز سود بانکی که بانک ها بر اساس عرف خودشان مطالبه می کنند اقدام نمایند لطفا بفرمایید : اگر طرفین اسقاط کافه خیارات را به عمل آورده باشند و مال الصلح بسیار کمتر از ارزش واقعی برآورد شده باشد، شرط خیار غبن فاحش بل افحش که به حد غرری و سفهی رسیده باشد در چنین معاملاتی چه حکمی دارد؟ آیا جاری و ساری می شود؟

جواب : معامله مزبور محکوم به صحت است مگر اینکه ثابت شود

که در زمان وقوع مفسده داشته است.

س ۹ : شخصی خانه‌اش را به فرزندش مصالحه کرده است ولی در ضمن عقد مصالحه دو تا شرط کرده که تا زنده است خودش از این خانه استفاده کند، و حق فسخ این مصالحه را داشته باشد، آیا این شروط صحیح است؟

جواب : صحیح است.

س ۱۰ : اینجانب در تاریخ ۳۱ / ۵ / ۱۳۸۹ به موجب صلح‌نامه‌ای عادی یک دفتر پیشخوان را در تبریز خریداری نمودم با کمال تأسف در سال ۱۳۹۵ همسر مصالحه‌کننده جهت وصول مهریه خودش اقدام به توقیف و فروش امتیاز دفتر فوق الذکر کرده است آیا شرعاً می‌توانسته چنین توقیفی را انجام دهد و آنجا را بفروشد. و ثانیاً دفتری که به اینجانب مصالحه گردیده در ید و اختیار من می‌باشد و پول آن را پرداخت نموده‌ام از نظر شرعی می‌تواند مالک شود؟

جواب : به طور کلی مصالحه از عقود لازمه است و اگر ملکی مصالحه شد هیچ یک از طرفین و نه طلبکار متصالح علیه حق فسخ آن را نداشته ولی چون مورد سؤال از موارد منازعه است از پاسخگویی معذوریم.

س ۱۱ : اگر شخصی با ادعای کذب محض خود را صاحب حقی مثل حق عبور در ملک مجاورش معرفی کند و صاحب ملک مجاور با علم به کذب بودن ادعای مدعی به جهت حل شدن مشکل ملکش که حق عبور مدعی است حاضر به انجام صلح شود به این شکل که صاحب ملک مثلاً هفتاد متر زمین به مدعی کذب بدهد تا در عوض آن مدعی حق عبور

صلح ۴۴۷

(جعلی) خود را ساقط نماید پاسخ به مسائل زیر مورد استدعا است :

الف : آیا صلح مذکور شرعاً صحیح است؟

جواب : خیر.

ب : تصرف مدعی دروغین در معوضی که از این صلح به دست آورده

چه حکمی دارد؟

جواب : جایز نیست.

س ۱۲ : شخصی از شخص دیگری برای مدت معین قرض دستی

می گیرد قرض گیرنده در سررسید و موعد نتوانسته قرض خود را بدهد. قرض

دهنده فقط با ضمانت برادر بزرگ قرض گیرنده به سررسید هفت روز و با همان

مبلغ بدون وجه اضافی توافق و مصالحه را قبول می کند و همگی - یعنی

قرض دهنده و قرض گیرنده و برادر قرض گیرنده (ضامن) - می نویسند و امضا

می کنند و مصالحه و توافق کامل صورت می پذیرد. دو ساعت بعد یکی از سه

نفر شفاهاً ادعایی مطرح می کند و اعلام می کند که مصالحه و توافق را قبول

ندارد که با مخالفت بقیه روبرو می شود که تا به حال موضوع حل نشده است

آیا با مخالفت یکی از سه نفر مذکور مصالحه و توافقی که همگی در ذیل

رسید قرض اولیه نوشته و قبول نمودند و امضا و اثر انگشت زدند باطل

می گردد یا به قوت خود باقی می ماند؟

جواب : چنانچه مصالحه ای بر تاخیر ادای دین شده لازم العمل است

و امتناع از قبول مصالحه بعد از آن اثری ندارد.

س ۱۳ : خانمی قطعه زمینی را به شخصی مصالحه کرده تا بعد از

وفاتش هزینه کفن و دفن و مراسمات و نیز حج او را ادا نماید و قید کرده در

صورت بیشتر بودن قیمت زمین از هزینه‌ها، اضافه مبلغ را به عنوان حق الرعایه بردارد و در صورتی که هزینه‌ها بیشتر از قیمت زمین باشد از نزد خودش بقیه را پرداخت نماید. این شخص بعد از وفات خانم نامبرده هزینه کفن و دفن او را پرداخت کرده اما حج او را پرداخت نکرده است و زمین را فروخته و از دنیا رفته است حال سؤال این است که آیا او می‌توانسته پیش از ادای دین حج، زمین را به فروش برساند و خریداران آن را مالک می‌شوند؟ تکلیف حج آن خانم چیست؟

جواب: فروش خانه صحیح بوده و مشتری مالک شده و نسبت به حج که بر اساس مصالحه خود آن شخص می‌بایست حج آن خانم را ادا کند و این کار را انجام نداد بر ورثه آن شخص است که از ترکه وی حج آن خانم را انجام دهند.

س ۱۴: پدرم شش دانگ یک قطعه زمین را به اینجانب هبه نمود و ضمن هبه مقرر گردید که سه دانگ زمین مذکور را پس از اخذ سند به نام خود به برادرم انتقال نمایم که برادرم علیه اینجانب بعد اخذ سند اقامه دعوی مبنی بر الزام اینجانب به انتقال سند سه دانگ نمود که رای بدوی به نفع وی صادر گردید. اینجانب به آن رای اعتراض نمودم که در مرحله تجدید نظر به موجب سند رسمی کلیه حقوق واقعی، فرضی، احتمالی عینی نسبت به سه دانگ و رأی که به نفع وی صادر شده به اینجانب صلح معوض نموده و یک دانگ منزل به جای سه دانگ زمین مذکور از اینجانب اخذ نموده است و بعد از آن چندین بار طی حضور در دادگاه اعلام بی‌حقی نسبت به زمین مذکور نموده است. الآن و بعد از چندین سال اعلام می‌نماید چون در آن زمان هیچ

صلح ۴۴۹

گونه مدرکی در ید وی نبوده و ناگزیر به صلح شده است خواهشمند است اعلام فرمایید: آیا صلح مذکور شرعاً صحیح است؟

جواب: صلح لازم است و ادعای مذکور مجوز فسخ آن نیست.

س ۱۵: به موجب قسمتی از قرارداد صلح متصالحین با قبول شرائط مندرج در قرارداد متعهد و ملتزم گردیده‌اند ظرف مدت چهار سال نسبت به پرداخت تسهیلات اخذ شده به انضمام هر میزان جرایم و دیرکرد اقساط از ابتداء اخذ تسهیلات دریافتی از بانک‌ها و نیز سود بانکی اقدام نموده تا موجبات بریء الذمه شدن مصالحین و ضامنین ایشان و شرکت را فراهم نمایند. اگر میزان دیون در قالب جرایم و دیرکرد اقساط از ابتدای اخذ تسهیلات دریافتی از بانک‌های مذکور و نیز سود بانکی که بانک‌ها مطالبه می‌کنند جزء مال الصلح باشد ولی مبلغ آن جرایم و دیرکرد و سود بانکی نامعلوم باشد و به عبارتی جهل به میزان (دیون) مال الصلح که از حد عرف خارج است و جهالت شدیدی وجود داشته باشد چه حکمی دارد؟ و بطلان چنین صلحی را بیان فرمایید.

جواب: جهل به مقدار مضر نیست ولی اگر دیون و تعهدات بیشتر از حد متعارف بوده است نسبت به زائد صلحی واقع نشده است مگر اینکه تصریح به خلاف شده باشد و نسبت به پرداخت جریمه دیرکرد صلح صحیح نیست.

س ۱۶: پدرم با عقد صلح ملکی را به اینجانب واگذار نموده است در قرارداد صلح، شرط شده است که پدرم مادام العمر حق فسخ معامله را دارد آیا شرط مذکور صحیح می‌باشد و خلل به عقد صلح وارد نمی‌کند؟

جواب : شرط صحیح و به صحت صلح خلل نمی‌رساند.

س ۱۷ : شخصی زمین خود را با عمویش به طور مصالحه عوض کرد با تحریر و شواهد قبض و اقباض و تصرف انجام شد بعد از مضي چهارده سال عمو ادعا کرد که من ضرر کردم می‌خواهم فسخ کنم، آیا می‌تواند فسخ کند وقتی که دیگری قبول ندارد؟

جواب : در مورد سؤال ادعای یکی از دو طرف مصالحه به اینکه من ضرر کردم اعتبار ندارد و نمی‌تواند بدون تراضی با طرف دیگر مصالحه را فسخ کند.

س ۱۸ : در ضمن عقد صلح بر اسقاط یا ابراء حق بدون عوض یا با عوض آیا می‌توان فعل و نتیجه را شرط کرد؟ در صورت تخلف در غیر شرط نتیجه آیا خیار تخلف شرط ثابت می‌باشد، و حق ابراء شده در صورت اعمال خیار به حالت اول برمی‌گردد؟

جواب : شرط فعل و شرط نتیجه مانعی ندارد و در فرض تخلف، خیار تخلف شرط ثابت است، و در صورت اعمال خیار حق ابراء شده به حالت اول برمی‌گردد.

س ۱۹ : اینجانب وارث مصالح که قراردادی را مورث (پدر اینجانب) در قالب صلح منعقد نموده که این صلح از نوع صلح معوض می‌باشد. متصالحین عوض مال الصلح را تسلیم ننموده و به تعهدات مندرج در صلح‌نامه نیز عمل ننموده و از آن تاریخ (یعنی در زمان انعقاد قرارداد صلح در قالب بیع) زمان بالنسبه طولانی گذشته، و همچنین اعلام مراتب فسخ قرارداد به موجب اظهارنامه رسمی توسط مصالح (مورث اینجانب) در همان

صلح ۴۵۱

زمان اعلام به متصالحین گردیده است. لطفاً نظر مبارک را در رابطه با حق فسخ، که توسط مورث (مصالح) به متصالحین اعلام گردیده را بیان فرمایید.

جواب : به طور کلی در صلح معوض اگر عوض در وقتی که باید تسلیم شود تسلیم نشود حق فسخ برای طرف دیگر ثابت است و با فسخ او صلح منفسخ می گردد مگر اینکه این حق در ضمن عقد یا بعد از آن اسقاط شده باشد.

س ۲۰ : شخصی یکی از فرزندان ذکورش فوت می کند به لحاظ اینکه فرزند متوفایش دارای چند فرزند بود صلح نامه ای با این مضمون تنظیم می کند که به میزان سهم یک فرزند پسر به نوه هایم بخشیدم و به مالکیت و تصرف آنها در آوردم و این مصالحه از روی آگاهی کامل و رضایت می باشد.

الف : حکم چنین صلحی به لحاظ شرعی چگونه است؟ در صورت صحت و نفوذ، میزان سهم فرزندان از اموال پس از مرگ مصالح چگونه خواهد بود؟

ب : آیا پدر بزرگ قبل از مرگ شرعاً از این صلح می تواند برگردد؟

جواب : اگر مال مذکور تحویل نوه ها داده شده یا نوه ها صغیر بوده اند ملک آنها شده و پدر بزرگ نمی تواند آن را پس بگیرد، و فرزندان او از این مال ارث نمی برند بلکه از سایر اموال او می برند. و اگر تحویل نشده چنانچه در قالب قرارداد صلح بوده همین حکم را دارد، و اگر بخشش بوده و نوه ها بالغ بوده اند و مال به آنها تحویل نشده، آن مال متعلق به پدر بزرگ است و فرزندان او از این مال هم ارث می برند.

س ۲۱ : اگر شخصی مالی را به صورت عقد صلح در اختیار دیگری

۴۵۲ استفتائات ج ۱

بگذارد به شرط اینکه در مصارف خاصی مصرف کند، لطفاً پاسخ موارد ذیل را مرقوم فرمایید :

الف : اگر طرف مصالحه از تحقق شرط تخلف نماید و فوت کند آیا مال به ورثه وی منتقل می‌شود؟ و آیا ورثه باید به شرط صاحب مال عمل کنند؟

جواب : بلی، به ورثه منتقل می‌شود. و اگر بر خصوص مورث شرط شده بر ورثه لازم نیست به شرط عمل کند.

ب : اگر در عقد صلح به طرف مقابل اختیار داده شود او هم مجاز به عقد صلح با دیگران به همان صورت اول می‌باشد آیا از لحاظ شرعی صحیح است؟

جواب : مانعی ندارد، و اگر شرطی نشده الزامی در کار نیست.

ج : آیا مالیت مالی را می‌توان صلح یا وقف کرد به صورتی که اصل مال باقی بماند و شکل استفاده تفاوت کند؟ مثلاً ده میلیون تومان به شخصی بدهد که از آن در مصارف خاص استفاده کند ولی اصل ده میلیون تومان همچنان بعد از سال‌ها برای شخص اول محفوظ بماند.

جواب : صلح و وقف مالیت محل اشکال است.

س ۲۲ : ضمن عقد صلح چنین شرط شده است که چنانچه مصالح طبق شرائط شرکت تعاونی مسکن در خصوص این امتیاز مورد مصالحه در زمان تکمیل و تحویل آپارتمان قدرت و حق تسلیم نداشته باشد عین قیمت آپارتمان را طبق نظر کارشناسی روز به عنوان خسارت به متصالح پرداخت نماید. نظر به اینکه مطابق قانون خرید و فروش مسکن مهر غیر قانونی بوده

صلح..... ۴۵۳

بنا بر این عقد صلح باطل بوده است حال مطابق شرط مذکور آیا متصالح خود حق مطالبه قیمت آپارتمان طبق نظر کارشناسی را دارد؟

جواب : حکم قطعی نیاز به حضور طرفین نزاع دارد ولی به طور کلی اگر عقد باطل باشد شرط ضمن آن هم باطل است.

س ۲۳ : خواهشمند است نظر و فتوای مبارک خویش را در خصوص مسأله ذیل بیان فرمایید : حدود ده سال قبل، خانمی در حالی که در قید حیات و در کمال صحت عقل و جسم قرار داشته شش دانگ پلاک یک باب منزل مسکونی خود را به برادرزاده خود صلح معوض شرعی می‌نماید؛ صیغه عقد صلح شفاهه بین طرفین جاری و صلح‌نامه بین طرفین امضا و تنفیذ گردیده است؛ اکنون پس از گذشت سال‌ها و فوت مصالح وراث مشار الیه با این ادعا که صلح‌نامه به صورت رسمی ثبت نگردیده است آن را بی اعتبار می‌دانند؟

جواب : ثبت رسمی شرط صحت قرارداد نیست، و اگر ثابت شود که قرارداد و لو شفاهی بین دو نفر واقع شده باید دیگران آثار صحت بر آن بار نمایند.

س ۲۴ : پدر ما طی وصیت‌نامه‌ای در سال ۱۳۷۷ آپارتمانی را به مدت سی سال از همان تاریخ حبس می‌نماید که منافع آن برای روضه خوانی و امر خیر استفاده شود، و در سال ۱۳۸۶ در وصیت‌نامه‌ای دیگر همان آپارتمان را به چهار دخترش صلح به عوض معین می‌کند که در ضمن وصیت‌نامه آمده است که تا زمانی وجود داشت روضه خوانی انجام شود البته این آپارتمان در زمان حیات پدر ما هیچ‌گاه به تصرف دخترها نبوده است. و دخترها می‌گویند

صلح شفاهی با آن‌ها شده است.

الف : آیا در صلح معوض بایستی تصرف صورت پذیرد؟

جواب : شرط صحت مصالحه تصرف نیست.

ب : دخترها مدعی هستند صلح شفاهی بوده آیا چنین صلحی بدون شهود و مطلع بودن قابل اعتبار است؟

جواب : اگر احراز شود صلح شده نافذ است هر چند شفاهی باشد.

ج : آیا در ضمن وصیت‌نامه می‌توان صلح نمود و یا مراد از آن همان وصیت تملیکی است؟

جواب : اگر منوط به مرگ باشد که بعد از مرگ ملک مصالح له شود وصیت محسوب می‌شود، و در زائد بر ثلث منوط به اجازه ورثه است، ولی اگر منوط به مرگ نباشد صلح است و صحیح می‌باشد. و مثل مورد سؤال که صلح معوض بوده ظاهر در قسم دوم است.

د : آیا عقد صلح که معوض دارد عقد بیع محسوب می‌شود یا عقد جداگانه‌ای است؟

جواب : عقد جداگانه‌ای است.

س ۲۵ : آیا در عقد صلح لازم است که هر دو عوض صلح معلوم باشد. مثلاً آیا جایز است که شخصی یک کتاب معلوم را با شخصی مصالحه کند در مقابل کتابی که در آینده خریداری می‌شود و البته معلوم نیست که قیمت آن چه مقدار است؟

جواب : اشکال ندارد.

اجاره

س ۱ : اجاره به شرط قرض چه حکمی دارد مثلاً صاحب‌خانه به مستأجر می‌گوید اجاره خانه من یک میلیون تومان است ولی اگر می‌خواهی اجاره بها کم شود باید چند میلیون پول به عنوان قرض الحسنه به من بدهی آیا اشکال شرعی دارد؟

جواب : بنا بر احتیاط واجب جایز نیست.

س ۲ : قرض دادن مشروط به اجاره چه حکمی دارد و راه صحیح اجاره و رهن کردن را بیان فرمایید.

جواب : حرام است و راه صحیح آن این است که قرارداد اجاره بسته شود بدون شرط قرض ولی مستأجر با میل خود مبلغی را به موجر قرض الحسنه دهد.

س ۳ : برای اداره صندوق قرض الحسنه‌ای چند نفر به عنوان کارمند با حقوق توافقی استخدام شدند که بعضی از آن‌ها بازنشسته شده‌اند و الآن از حقوق بازنشستگی توسط سازمان تأمین اجتماعی بهره‌مند می‌باشند. در سال ۱۳۷۷ قانونی به تصویب رسید که بر مبنای آن کارفرمایان می‌بایست پس از پایان خدمت سی ساله کارمندان، مطابق با آخرین حقوق دریافتی به مقدار سی ماه حقوق یک جا به عنوان سنوات به کارمندان بازنشسته پرداخت

۴۵۶ استفتائات ج ۱

نمایند. بر این اساس یکی از کارمندان سابق این صندوق که در سال ۱۳۸۰ بازنشسته شده است، تقاضای دریافت سنوات با احتساب تورم و تأخیر در پرداخت را نموده است، آیا این مصوبه مذکور شامل این دسته از کارمندان سال‌های قبل از ۱۳۷۷ می‌شود؟ آیا می‌توان مبلغی به عنوان تأخیر، در پرداخت نیز به این کارمند پرداخت نمود؟

جواب : چنانچه امر مذکور، شرط ارتكازی در زمان قرارداد اجاره بوده عمل به آن واجب است و در غیر این صورت، پرداخت مبلغ مذکور لزوم ندارد.

س ۴ : در قرارداد اجاره بین مالک و مستأجر شرط می‌شود که مستأجر مکلف است در زمان تخلیه مورد اجاره را به همان وضعی که تحویل گرفته به موجر تحویل داده و رسید دریافت نماید. در صورت حدوث خسارات نسبت به عین مستأجره، مستأجر متعهد به جبران خسارات وارده خواهد بود. عین مستأجره بدون تعدی و تفریط و یا تقصیری از ناحیه مستأجر در حادثه آتش سوزی دچار خسارت شده آیا با توجه به شرط مذکور مستأجر ضامن جبران خسارات وارده می‌باشد؟

جواب : چنانچه شرط یاد شده در عرف متعارف بین موجر و مستأجر شامل این گونه خسارت‌ها نشود بر مستأجر چیزی نیست.

س ۵ : اینجانب مسؤول یکی از دفاتر آژانس‌های زیارتی هستم. سؤال این است که ما برنامه‌ایی را تدوین کرده‌ایم که زائرینی که می‌خواهند به صورت نقد و اقساط مشرف شوند نصف مبلغ را مثلاً به صورت اقساط پنج ماهه از آن‌ها چک دریافت می‌کنیم به طور مثال اگر مبلغ تور ۱۴/۰۰۰/۰۰۰

اجاره ۴۵۷

ریال باشد مبلغ ۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال آن را گرفته و مبلغ باقیمانده را به میزان ۷/۷۰۰/۰۰۰ طی مدت پنج ماه از زائرین دریافت می‌نماییم، آیا این روش صحیح می‌باشد؟ و اگر زائری بخواهد این مبلغ را در دو یا سه قسط چک بدهد و مبلغ ما به التفاوت بر اساس تعداد قسط هر ماه ۱/۴۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد و این هزینه دریافت می‌شود نظر حضرتعالی در رابطه با موارد اشاره شده چگونه می‌باشد؟

جواب : اگر در قرارداد مقدار نقد و اقساط معین باشد قرارداد مزبور صحیح است.

س ۶ : آیا مستأجر مکلف به تخلیه و تحویل عین مستأجره است یا شرعاً می‌تواند بدون رضایت مالک در ملک تصرف کند؟ آیا مطالبه حق کسب و پیشه حق شرعی مستأجر است؟ آیا تداوم فعالیت مستأجر در محل مورد اجاره با وجود انقضای مهلت قرارداد و بدون رضایت مالک جایز است؟ با وجود اینکه موجر صرفاً متقاضی تخلیه مغازه از سوی مستأجر بوده و نامبرده با وجود پایان مدت قرارداد اجاره هنوز مبلغ جزیی مندرج در آخرین اجاره‌نامه رسمی را به حساب صندوق دفترخانه اسناد رسمی واریز می‌کند و موجر به خاطر عدم قبول تداوم اجاره از گرفتن آن خودداری کرده و راضی به ادامه فعالیت مستأجر نیست، آیا نحوه پرداخت مستأجر که با توجه به وضعیت کنونی عرف، جهت اجاره بها صرفاً مبلغ بسیار جزیی در صندوق می‌ریزد، شرعی است؟

جواب : تصرف در عین مستأجره بعد از انقضاء مدت اجاره احتیاج به اجاره جدید دارد و بدون آن جایز نیست و غصب و حرام است و موجب

۴۵۸ استفتائات ج ۱

استحقاق اجرت المثل برای مالک می شود، و مستأجر نمی تواند بابت کار در مغازه در مدت اجاره مطالبه حق کسب و پیشه نماید.

س ۷: با توجه به مسأله ای در اخذ اجرت بر تعلیم مسائل واجبه:

الف: آیا گرفتن اجرت یا حقوق از دولت و بیت المال برای دبیران معارف اسلامی مانند گرفتن اجرت از خود متعلمین است و یا اینکه گرفتن حقوق از بیت المال و دولت برای ارتزاق این معلمین جایز است؟

ب: گرفتن اجرت یا حقوق از دولت و بیت المال برای دبیران دوره ابتدایی چه حکمی دارد؟

ج: آیا نیت و قصد معلم برای گرفتن حقوق بابت تعلیم غیر واجبات تأثیری در حکم مسأله دارد یا اینکه دولت باید به چنین قصدی یعنی بابت تعلیم غیر واجبات حقوق را بدهد؟

د: تعلیم خواندن و نوشتن جزء تعلیم واجبات است یا خیر؟

ه: در صورتی که اخذ حقوق از بیت المال جایز نباشد، آیا واجب است در صورت پذیرش در مراحل استخدام در آموزش و پرورش، بدون حقوق تدریس کنیم و یا می توان از استخدام و پذیرش در آن نهاد، انصراف داد؟

جواب: گرفتن حقوق در همه موارد مذکور مانعی ندارد.

س ۸: قراردادی جهت صحافی قرآن کریم منعقد شده است، در بندهای آن ذکر شده که پیمانکار جهت هر روز تأخیر، مبلغ یکصد هزار ریال به عنوان جریمه به کارفرما پرداخت نماید. آیا این قرارداد صحیح است؟

جواب: اگر پرداختن جریمه به عنوان شرط فعل باشد - چنانچه ظاهر

سؤال است - مانعی ندارد.

س ۹ : ضمن قراردادی بین مالک و مستأجر ملکی به اجاره داده شد. و مستأجر مبلغی بابت قرض الحسنه در اختیار موجر قرار داده است. حال پس از انقضای مدت اجاره و گذشت حدود دو سال از تاریخ انقضای مدت با وجود عدم تحویل عین مستأجره به موجر، مستأجر مطالبه اصل قرض الحسنه و خسارات تأخیر تأدیه از تاریخ انقضای مدت تا وصول قرض الحسنه را کرده است. آیا پرداخت خسارت تأخیر تأدیه از باب تنزل ارزش ریالی قرض الحسنه و جاهت شرعی دارد؟

جواب : حق مطالبه خسارت تأخیر را ندارد.

س ۱۰ : اینجانب کارمند آموزش و پرورش بوده و در مدارس مشغول تدریس می‌باشم با توجه به اینکه بر اساس قانون در طول سال تحصیلی مرخصی ندارم آیا می‌توانم در طول سال تحصیلی به عنوان زائر یا عوامل کاروان (مدیر، معاون، خدمه ثابت هتل‌ها) جهت اعمال عمره مفرده و عتبات عالیات مشرف شوم؟

جواب : با توافق طرف قراردادتان اشکال ندارد.

س ۱۱ : اگر مستأجری به عین مستأجره ضرر و خساراتی را وارد نماید و به دلایل واهی از اصلاح و یا جبران خسارات وارده طفره رود، آیا مشروع است؟

جواب : مستأجر ضامن است و شرعاً باید خسارت را جبران نماید.

س ۱۲ : الف : اینجانب یک باب آپارتمان به شخصی اجاره داده‌ام، یک ماه قبل از زمان فرارسیدن تخلیه با مستأجر نسبت به تخلیه در زمان مقرر

۴۶۰ استفتائات ج ۱

یا تمدید قرارداد صحبت کردیم که مستأجر تخلیه را قبول کرد اما یک ماه از بنده فرصت خواست که بیشتر در خانه بنشیند که بنده با ایشان مطرح کردم که برای زمان اضافی بایستی مبلغی زائد بر اجاره قبل پرداخت کند که مستأجر پرسید چقدر؟ بنده جواب دادم قیمتی که مورد قبول دو طرف باشد. مستأجر بعد از سی و سه روز از زمان مقرر خانه را تخلیه کرده و کلید را به بنگاه داده بود و کلید را به من نداد، بنده بعد از چهل و هفت روز از زمان مقرر تخلیه، منزل را به کسی اجاره دادم و از مستأجر قبلی، برای چهل و هفت روز اضافه از قراردادش پول اجاره خواستم و او مدعی بود که سی و سه روز بعد از انقضای قرارداد کلید را به بنگاه دادم و مبلغ سی و سه روز می‌دهم. آیا بنده می‌توانم برای چهل و هفت روز اجاره بگیرم یا باید پول سی و سه روز را بگیرم؟

جواب : اگر شرط، تسلیم کلید به بنگاه بوده، اجرت همان سی و سه روز را می‌توانید مطالبه کنید.

ب : آیا بنده می‌توانم این چهل و هفت روز یا سی و سه روزی که بیشتر از مورد مقرر اجاره‌نامه در خانه من نشسته مبلغ اجاره را با مبلغ اجاره جدید حساب کنم و از مستأجر اول بگیرم؟

جواب : می‌توانید اجرت المثل سکونت در آن منزل را از وی مطالبه نمایید.

س ۱۳ : در باب اجارات بین مال الاجاره و بهای عین مستأجره ارتباطی مستقیم است و در زمان حاضر تخمین و تعیین قیمت‌ها در بیش از پنج سال آینده در حد محال به شمار می‌آید، تقاضا داریم حکم شرعی را در عقود

اجاره ۴۶۱

اجاراتی که مال الاجاره پایان هر سال پرداخت می‌گردد و زمان اجاره بیش از ده سال می‌باشد، بیان فرمایید.

جواب : اگر مورد اجاره ملک شخصی موجر بوده، اجاره بر ورثه لازم الوفاء است و اگر وقفی بوده، به طور کلی متولی وقف باید در مبلغ اجاره و مانند آن طبق مصلحت وقف عمل کند، و موارد مختلف است، البته مهم رعایت مصلحت طبق نظر عقلانی است.

س ۱۴ : اینجانب مغازه‌ای استیجاری در اختیار داشته‌ام که در تاریخ ۰۸ / ۰۱ / ۹۰ پس از توافق با مالک و با اطلاع ایشان و در حضور شهود ملک را تخلیه کرده و کلید آن را تحویل مالک داده‌ام، حال آیا پرداخت اجاره بعد از تحویل و تخلیه ملک و اقرار خود مالک نسبت به تخلیه ملک ایراد شرعی دارد؟

جواب : در فرضی که اجاره تمام شده یا اینکه قبل از اتمام شدن مدت اجاره با توافق مالک اجاره فسخ شده است مالک حق مطالبه اجرت ندارد و می‌تواند به دیگری اجاره دهد.

س ۱۵ : دانشگاهی بدون اطلاع قبلی، و بدون اینکه در دفترچه کنکور مطرح شده باشد دانشجویان دوره دکتری خود را به بهانه ارتقای کیفیت آموزش ملزم به گذراندن دروس جبرانی به تعداد چهار الی ده واحد درسی نموده است که افزایش شهریه ده میلیون تومانی و افزایش شش ماهه دوره تحصیلی را موجب خواهد شد. لطفاً بفرمایید حکم اضافه نمودن یک طرفه این شرط چیست؟ آیا اخذ این شهریه برای دانشگاه جایز است؟ و چنانچه موجب تخلف از شروط و قرارهای مرتکز است وظیفه دانشجویان در قبال

این تخلف چیست؟

جواب : از خصوصیات مسأله اطلاعی نداریم ولی به طور کلی هیچ یک از دو طرف قرارداد بدون رضایت دیگری بر خلاف قرارداد نمی تواند عمل کند.

س ۱۶ : احتراماً مشهور است در ملک اجاره ای چنانچه عین مستأجره بدون تعدی و تفریط مستأجر تلف شود مستأجر ضامن نیست. چنانچه در ضمن عقد اجاره شرط شود که مستأجر مکلف است در زمان تخلیه مورد اجاره را به همان وضعی که تحویل گرفته به موجر تحویل داده و رسید دریافت نماید، از شرط مذکور می توان دو برداشت نمود:

الف : اینکه مستأجر در صورتی که تصرفاتی در عین مستأجره به عمل آورده باشد می بایست به حالت اولیه در آورده و تحویل نماید.

ب : تحت هر شرائطی حتی اگر مستأجر هیچ تعدی و تفریطی نکرده باشد مکلف است مورد اجاره را به حالت اول برگرداند و تحویل دهد.

جواب : شرط مذکور از باب شرط فعل، مانعی ندارد.

س ۱۷ : اینجانب زمین کشاورزی را به مستأجری سه ساله اجاره دادم و قرار گذاشتیم که اجاره را سالیانه پرداخت نماید. مستأجر اجاره بهای سال اول را پرداخت کرد. بعد از یک سال اجاره بهای سال دوم را هم پرداخت کرد. ولی دو ماه قبل از پایان سال دوم گفت که من این معامله را می خواهم فسخ کنم با اینکه حق فسخ نداشت ولی بنده بنا بر مروت قبول کردم بعد از چند روز گفت: که اجاره بهای دو ماه را به من پس بدهید، بنده گفتم : آنچه که در عرف رایج است شما حق مطالبه ندارید. چون اجاره زمین کشاورزی سال به

اجاره ۴۶۳

سال است نه ماه به ماه و از آن سه سال، فقط سال سوم را از شما اجاره نخواهم گرفت. آیا مستأجر شرعاً حق مطالبه دو ماه از سال دوم را دارد؟

جواب : مستأجر حق استرداد اجرت دو ماه را ندارد.

س ۱۸ : آب و زمینی از سالیان قبل تقریباً پنجاه سال در اجاره پدر و بعد از فوت وی در اجاره فرزندانیش بوده است و در زمین مذکور انواع سبزیجات یک ساله و چند ساله و درختان مختلف میوه‌دار کشت گردیده است الآن مالک اولیه فوت نموده است و فرزندانیش از مستأجرین تخلیه زمین را خواستار شده‌اند لذا با توجه به قدمت مورد اجاره (پنجاه سال) و وجود درختان مثمر آیا حق و حقوقی برای مستأجرین متصور است؟

جواب : اگر مدت اجاره پایان یافته است مستأجرین یا ورثه آنها حق استفاده از آن زمین را ندارند و احتیاج به اجاره جدید دارد.

س ۱۹ : در صورتی که کارگر مجبور به کار باشد و کارفرما از این موقعیت سوء استفاده نماید و با توافق حقوق کمتر از اداره کار قرارداد منعقد نمایند آیا این قرارداد از لحاظ شرعی لازم الاجرا می‌باشد؟ (در صورتی که هر دو از حداقل دستمزد اداره کار مطلع باشند) اگر کارگر پس از اشتغال به کار نسبت به قرارداد منعقد به مراجع قانونی شکایت کند و درخواست ما به التفاوت مبلغ قانونی نماید وجه دریافتی خارج از قرارداد اولیه توسط کارگر از لحاظ شرعی چه حکمی دارد؟

جواب : مطالبه زیاده‌تر از اجرت مورد توافق جایز نیست هرچند از طریق قانون آن را دریافت کرده باشد.

س ۲۰ : موجر و مستأجرى خانه‌ای را به مدت یک سال از تاریخ

۴۶۴ استفتائات ج ۱

۱۳۹۳/۶/۱ تا تاریخ ۱۳۹۴/۶/۱ به مبلغ یازده میلیون تومان قرض الحسنه و ماهیانه به مبلغ صد و هفتاد هزار تومان قرارداد بسته‌اند. حال چهار ماه مانده به پایان قرارداد آیا مستأجر می‌تواند اجاره برای چهار ماه ندهد؟

جواب : نمی‌تواند.

س ۲۱ : اینجانب مدتی است که در حرفه برق کاری منازل کار می‌کنم. اگر صاحب کاری شغل حرام داشته باشد آیا مبلغی که به عنوان دستمزد از آن شخص می‌گیرم اشکالی دارد؟

جواب : اشکال ندارد.

س ۲۲ : شخصی به موجب قرارداد متعهد به ساخت و ساز تعدادی واحد مسکونی گردیده است. در این قرارداد طرفین به قیمت معین تراضی نموده‌اند؟

الف : آیا با وجود این تراضی مطالبه تعدیل قیمت قراردادی از سوی متعهد و جاهت شرعی دارد؟

جواب : خیر، مگر شرط ضمن عقد شود و یا مغبون شده باشد.

ب : آیا در صورت شرط خلاف (تراضی طرفین بر عدم هر گونه تعدیل) مطالبه تعدیل قیمت قراردادی از سوی متعهد و جاهت شرعی دارد؟

جواب : خیر.

س ۲۳ : از حرم حضرت معصومه (سلام الله علیها) ماشینی را سوار شدم که من را به پردیسان برساند و مقدار کرایه نیز معلوم بود ولی در وسط راه من را پیاده کرده و گفت بقیه مسیر را نمی‌روم و من نیز به او کرایه ندادم، آیا من به صاحب تاکسی بدهکار هستم؟

جواب : خیر.

س ۲۴ : شخصی مغازه‌ای را به مدت یک سال اجاره نموده و دو بار هم تمدید نموده و چهار روز قبل از پایان مدت اجاره سال سوم، به صورت شفاهی و قطعی و در حضور دو شاهد از نزدیکان مستأجر، عقد اجاره را برای سال چهارم تمدید نموده‌اند و پس از توافق و چانه زنی بر سر مبلغ اجاره بها چک‌های اجاره بهای سال آتی را به موجر تسلیم نموده و او نیز با اعلام و ابراز رضایت پذیرفته است و طبق روال سال‌های گذشته، مکتوب کردن عقد شفاهی را به بعد موکول کرده‌اند. آقای موجر پس از ترک مجلس عقد اجاره چک‌ها را جهت فسخ معامله و بالا بردن قیمت اجاره بها، به مستأجر پس می‌دهد و مستأجر چک‌ها را نه به قصد قبول فسخ، بلکه برای مذاکره مجدد می‌گیرد و سپس جهت قانع کردن موجر، چک‌ها را نزد او برده و روی میزش می‌گذارد نظر معظم له را در مورد حق فسخ موجر بیان فرمایید.

جواب : مکتوب نکردن، موجب ثبوت حق فسخ نمی‌شود بنا بر این اجاره مذکور لازم است و موجر حق فسخ ندارد مگر اینکه ثابت شود که مغبون است.

س ۲۵ : اینجانب در اوایل سال جاری (۱۳۹۵/۱/۱) یک واحد آپارتمان که متعلق به پدر همسرم بود به صورت موقت به مدت پنج ماه قرارداد اجاره بستم. قبل از اتمام قرارداد با اطلاع به همسر و پدر همسرم یک واحد آپارتمان که متناسب با شؤونات همسرم می‌باشد به صورت کاملاً مستقل با فراهم نمودن وسائل و امکانات لازم اجاره نمودم. بعد از اتمام قرارداد منزل پدر همسرم، همسرم از تمکین و حضور در آپارتمان جدید که اجاره نموده‌ام

٤٦٦ استفتائات ج ١

امتناع می‌نماید. پدر همسر به علت عدم حضور و تمکین همسر در آپارتمان جدید و حضور در منزل ایشان از بنده مطالبه اجرت المثل نموده است. آیا شرعاً پرداخت اجرت المثل به پدر خانم با شرائط موجود (که هیچ گونه قراردادی با آپارتمان ایشان ندارم و منزل جدید اجاره نموده‌ام) بر من واجب است؟

جواب : پرداخت اجرت المثل به ایشان در فرض مزبور لازم نیست.
س ٢٦ : اینجانب در یک قطعه زمین زراعی بالغ بر شصت سال سابقه تصرف داشته و در طول این مدت اقدام به احداث بنا و غرس اشجار با اذن مالک وقت و زمین زراعی تبدیل به باغی کامل گردیده است. حال وارث شخصی که سه دانگ از شش دانگ عرصه (نه اعیان) را بعداً خریداری نموده تقاضای قلع و قمع و خروج ما از باغ را دارند، آیا اعیانی احداث شده در مالکیت اینجانب هست؟ ثانیاً آیا مالک سه دانگ عرصه که بعداً ابتیاع نموده اصلاً حق چنین تقاضایی را دارد؟

جواب : چنانچه شما زمین مزبور را اجاره کرده‌اید و در آن بنا ساخته و اشجاری را غرس کرده‌اید تا پایان مدت اجاره حق دارید آنچه را در آن زمین احداث کرده‌اید باقی بگذارید و مالکین جدید حق اخراج را ندارند و در غیر این صورت ساختن و بنا و غرس اشجار در آن زمین که ملک غیر بوده حقی برای شما ایجاد نمی‌کند و مالکین فعلی می‌توانند اخراج شما را درخواست کنند و در صورت اول نیز بعد از انقضای مدت اجاره حقی در آن زمین ندارید.

س ٢٧ : مطابق قرارداد پیمانکاری مدت قرارداد سه ماه می‌باشد که به

اجاره ۴۶۷

دلیل کوتاهی پیمانکار زمان قرارداد وارد چهار ماه شده است و متعاقب آن هزینه‌های اضافی مثل بیمه و داربست و غیره به صاحب‌کار تحمیل شده است. آیا می‌توان بخشی یا کل هزینه‌های اضافه بر اصل کار را از پیمانکار طلب کرد؟ با توجه به اینکه در بند مدت قرارداد جریمه تأخیر هم در قرارداد آمده است.

جواب : تنها می‌توانید جریمه تأخیر را طبق قرارداد مطالبه نمایید.

س ۲۸ : در جریان اجاره منزل، برخی از لوازم در اثر استفاده یا قصور و یا تقصیر آسیب می‌بینند مثلاً موتور کولری که چند سال کار کرده در دوره اجاره این شخص می‌سوزد یا دوش آب می‌افتد و یک کله‌اش می‌شکند ولی کارایی اصلی‌اش را از دست نمی‌دهد یا دیوار توسط کودک ضربه می‌خورد.

الف : آیا مستأجر در قبال این خسارات ضامن است؟

جواب : مستأجر نسبت به آنچه بدون تعدی و تفریط پیدا شده ضامن نیست.

ب : اگر در قرارداد قید شده باشد که آن طور که منزل را تحویل گرفته تحویل دهد حکم چیست؟

جواب : باید به شرط مزبور عمل شود.

ج : اگر مالک در هنگام تحویل از این امر صرف نظر کرده و کتباً مستأجر را حلال کرده و از همه جهت بریء الذمه نموده باز می‌تواند ادعای خسارت کند؟

جواب : خیر.

س ۲۹ : اینجانب مالک قطعه زمینی بودم که به خاطر مشکلات مالی

۴۶۸ استفتائات ج ۱

مجبور به فروش زمین و قولنامه آن شده‌ام که مشاور املاک حق تنظیم قولنامه و کمیسیون خود را تقریباً برابر نرخ مصوب اتحادیه صنف مشاورین املاک از اینجانب اخذ و دریافت نموده است، آیا دریافت کمیسیون بیست و دو برابری حلال است؟

جواب : اگر توافق بر اجرت نشده باشد، فقط مستحق اجرت متعارف است و حق مطالبه زیاد بر آن را ندارد.

س ۳۰ : ملکی مشتمل بر چند باب مغازه می‌باشد هفده سال پیش توسط مرحوم پدر ما با وجود مستأجرین در آن مغازه‌ها خریداری گردیده با توجه به آنکه مستأجرین بعد از فوت پدر ما و در حال حاضر هیچگونه قراردادی با ورثه منعقد ننموده‌اند. اکنون ورثه خواستار تخلیه ملک بوده و البته حاضر به جلب رضایت مستأجرین از جهت حق مرغوبیت که سال‌ها در آن مغازه‌ها کسب و تجارت کرده‌اند را دارند. مرقوم فرمایید تصرفات مستأجرین در این ملک از نظر شرعی چه حکمی داشته و تکلیف شرعی مستأجرین چیست؟

جواب : بعد از اتمام مدت اجاره‌نامه اولیه ادامه تصرف آن‌ها بدون رضایت مالک جدید جایز نبوده و نیست مگر از طریق حق سرقفلی شرعی که اختیار تمديد مدت را داشته باشند.

س ۳۱ : ملکی برای مدت سه سال برای امور تولیدی به مبلغ ماهیانه دوازده میلیون تومان اجاره داده شده است این ملک دارای دو سوله و محوطه می‌باشد مورد اجاره مدت سه سال است بعد از آماده سازی محوطه توسط شخص ثالث با نظارت مستأجر تحویل گرفته شده است بعد از گذشت یک

اجاره ۴۶۹

سال مستأجر مدعی شده محوطه ملک فاقد اوصاف تعیین شده در قرارداد است و به همین دلیل تقاضای مطالبه خسارت می‌نماید در حالی که در قرارداد اجاره برای مستأجر خسارت تعیین نشده است.

الف : در قرارداد اجاره‌ای که برای مستأجر خسارت تعیین نشده می‌تواند مطالبه آن را نماید؟

جواب : خیر.

ب : در صورت عدم انتفاع از مورد اجاره مستأجر چه وظیفه‌ای دارد؟

جواب : باید اجرت راپردازد.

ج : زمانی که فرد ثالث به عنوان نماینده تعیین شده و اقداماتی صورت داده و با توجه به عدم اعتراض مستأجر وسایل خود را از آن محل خارج نموده مستأجر می‌تواند مدعی عدم انجام تعهد مورد اجاره شود؟

جواب : خیر.

د : مستأجر بعد از گذشت یک سال از تحویل ملک می‌تواند ادعای عدم انجام تعهد مورد اجاره را نماید؟

جواب : باید آن را اثبات کند و در فرض اثبات حق فسخ اجاره را دارد و اگر فسخ کرد باید اجرت المثل را پرداخت کند و حق پس گرفتن اجرت تعیین شده را دارد.

س ۳۲ : مالک مغازه‌ای هستم که چهل و پنج سال پیش اجاره داده شده به مدت یک سال شمسی و از میزان مال الاجاره‌ای که مستأجر می‌دهد اصلاً راضی نیستم و آن را دریافت نمی‌کنم. با توجه به اتمام مدت قرارداد اجاره و عدم رضایت مالک از بودن مستأجر در مغازه و عدم رضایت مالک از میزان

۴۷۰ استفتائات ج ۱

اجاره بها آیا ماندن مستأجر در مغازه غصب نیست؟ آیا چون مستأجر چهل و پنج سال در مغازه ام بوده حقی برایش به وجود آمده که به او اجازه می‌دهد در مقابل خواست مالک که تخلیه مغازه است از تحویل مغازه به مالک خودداری کند؟

جواب : به طور کلی پس از اتمام مدت اجاره مستأجر نمی‌تواند بدون رضایت مالک ملک مورد اجاره را تصرف کند و مستأجر بودن او در سال‌های قبل حقی برای او ایجاد نمی‌کند، بلی، اگر موجر وکالت دهد به مستأجر که اجاره را تمدید کند مستأجر می‌تواند بر اساس آن وکالت اجاره را به مبلغ مورد نظرش تمدید کند ولی مورد سؤال چون از موارد منازعه است از اظهار نظر معذوریم.

س ۳۳ : شخصی مغازه یا خانه مسکونی خود را رهن می‌دهد به مدت یک سال، و بعداً خود صاحب‌خانه از مستأجر، آن خانه مسکونی را به مدت یک سال اجاره می‌کند آیا از لحاظ شرعی اشکال ندارد؟

جواب : قرارداد به شکل مذکور صحیح نیست.

س ۳۴ : به استحضار می‌رساند یک سال از مهلت مستأجر گذشته و هنوز ایشان منزل را تخلیه نکرده، نظر به اینکه صاحب‌خانه پول پیش را به حساب مستأجر ریخته و همین مطلب نارضایتی صاحب‌خانه را ثابت می‌کند آیا زندگی و نماز خواندن در این منزل حرام است و باید تخلیه شود؟

جواب : ما از مورد سؤال اطلاعی نداریم ولی به طور کلی ماندن مستأجر بعد از پایان اجاره بدون رضایت صاحب‌خانه جایز نیست و خواندن نماز در آن مکان بنا بر احتیاط باطل است.

اجاره ۴۷۱

س ۳۵ : الف : قرارداد اجاره‌ای به مدت یک سال از تاریخ ۹۶/۷/۱۹ الی ۹۷/۷/۱۹ تنظیم شده است طرفین اواخر برج یکم سال ۹۷ بر فسخ اجاره توافق کردند. آیا این توافق فسخ اجاره که شفاهی هم بوده صحیح است و اجاره فسخ می‌شود؟

جواب : بلی، فسخ می‌شود.

ب: در فرض فسخ عقد اجاره با توافق طرفین آیا مستأجر موظف است صبر کند تا مستأجر جدید برای موجر (صاحب‌خانه) پیدا شود یا بعد از فسخ حق مطالبه پول رهن خود را دارد؟

جواب : تابع توافق آن‌ها است و اگر توافق بر پرداخت فوری پول نشده باید صبر کند.

ج : موجر و مستأجر در هنگام تسویه حساب و تخلیه منزل در مبلغ پرداختی جهت قبوض آب و برق اختلاف دارند وظیفه چیست و چگونه حل کنند؟

جواب : در این امور به آنچه متعارف در اجاره خانه‌ها است عمل می‌شود و در صورت اختلاف و نبود رویه متعارف باید مصالحه کنند یا برای رفع اختلاف به حاکم شرع مراجعه کنند.

س ۳۶ : اینجانب صاحب هتلی در شهر دبی هستم که ساختمان آن اجاره است و درآمدهای هتل جهت پرداخت هزینه اجاره کفایت نمی‌کند و لذا بنده تصمیم گرفته‌ام چند اتفاقی از هتل را به اشخاص ثالثی اجاره دهم. منتهی موضوع قرارداد اجاره هرچند مطلق است ولی بنده علم دارم که این افراد عمل ماساژ از سوی جنس مخالف برای جنس دیگر از ویژگی‌های شغل

اینها است تکلیف شرعی بنده در این خصوص چیست؟

جواب : اجاره شما در فرض سؤال صحیح است.

س ۳۷ : شخصی در سال ۱۳۸۴ خانه‌اش را اجاره داده و مستأجر پس از مدتی خانه موجر را فروخته و مدعی شده که به اذن موجر خانه را فروخته و شهودی هم برای اثبات ادعای خود معرفی کرده و اگر چه موجر منکر ادعای مستأجر بوده لکن نتوانسته ثابت کند که شهادت شهود واقعیت ندارد و در نهایت دادگاه با قبول ادعای مستأجر مبنی بر داشتن اذن در فروش خانه حکم به نفع وی صادر کرده است. حدود نُه سال از آن موقع گذشته و موجر نمی‌داند که مستأجر از نظر قانونی در فروش خانه وکیل محسوب می‌شده و به همین دلیل وی حق داشته قیمتی را که مستأجر بابت فروش خانه دریافت کرده است از او مطالبه کند و اکنون که متوجه این موضوع شده است قصد مطالبه آن را دارد، از طرفی با توجه به تورم شدیدی که در نُه سال گذشته وجود داشته ارزش پولی که مستأجر از خریدار خانه دریافت می‌کند به شدت کاهش یافته است. با توجه به مراتب فوق آیا موجر می‌تواند علاوه بر قیمت خانه در زمان فروش آن، تقاضای جبران کاهش ارزش آن قیمت را با توجه به نرخ شاخص بانک مرکزی که البته بسیار کمتر از نرخ روز خانه خواهد بود از مستأجر سابق خود بخواهد؟

جواب : در فرض ثبوت وکالت مستأجر در فروش خانه و یا اجازه مالک نسبت به معامله مزبور همانطور که ظاهر سؤال است مالک فقط اصل ثمن خانه را می‌تواند مطالبه کند و حق مطالبه زیادی را ندارد مگر اینکه قبلاً پول معامله را مطالبه کرده و مستأجر در پرداخت آن کوتاهی کرده باشد و

اجاره ۴۷۳

ارزش پول هم اختلاف فاحش پیدا کرده باشد مثل اینکه بیست برابر یا بیشتر تنزل پیدا کرده باشد که در این صورت بنا بر احتیاط باید مصالحه شود.

س ۳۸ : فرموده‌اید که خانه اجاره‌ای را با اجازه صاحب‌خانه و به شرطی که کاری در آن انجام شود می‌توان به بیشتر اجاره داد، آیا این کار می‌شود در حد پرده زدن به پنجره و یا گذاشتن یخچال و یا موکت کردن باشد؟
جواب : آن کار باید به نحوی باشد که تغییر خانه صدق کند و در موارد

مذکور در سؤال از این قبیل نیست.

س ۳۹ : اینجانب مقدار سی هکتار زمین زراعی اجاره نموده‌ام و بعد از پنج ماه در اثر طوفان شدید تیر برق و ترانس را زمین انداخت و آب موتور کشاورزی قطع شد. مالک ملکی که بنده به مبلغ دویست میلیون تومان اجاره کرده بودم اجاره‌اش را دریافت نمودند و گفت این قضیه به ما هیچ ربطی ندارد آیا اجاره‌ای را که صاحب ملک دریافت نموده‌اند شرعاً صحیح می‌باشد؟

جواب : اگر به دلیل وجود موانع عمومی مانند زلزله و طوفان مستأجر در مدت تعیین شده در عقد نتواند از عین مورد اجاره منفعتی که برای مستأجر تعیین گشته است استفاده کند، اجاره مدتی که باقی مانده است باطل می‌شود.

س ۴۰ : محوطه و دکان‌های موقوفه که متولی آن‌ها را برای مدت سه سال اجاره داده در اجاره‌نامه قرارداد بر این بوده که هر ماه مستأجر اجاره راپردازد. اکنون بیش از پنج ماه گذشته و اجاره را به تأخیر انداخته است. لازم به ذکر است که این محوطه و دکان‌ها را اجاره داده تا مستأجر آن‌ها را تخریب کند و مغازه‌های جدید جایگزین نماید. با توجه به اینکه مستأجر تا کنون هیچ

٤٧٤ استفتاءات ج ١

گونه اقدامی برای تخریب و تجدید بنا نکرده آیا متولی (موجر) می تواند اجاره را فسخ کند؟

جواب : حق فسخ اجاره را دارد.

س ٤١ : منذ سنوات و أنا أعمل مصلح مكائن في مصنع، و قد طلب مني صاحب المصنع أن أقوم بتطوير عمل المكائن و هو عمل خارج عن عملي اذ عملي يقتصر على تصليح المكائن وصيانتها إن احتاجت إلى ذلك. فطلب مني تطوير عمل المكائن العاملة في المعمل و جعلها تنتج منتوجا يختلف في مواصفاته الفنية عن القديم و فعلا بدأت بالعمل مستفيداً من الخبرة و التجربة التي امتلكها من قبل و التي حصلت عليها من شركة أخرى علما إنني كنت أعمل في اثناء ساعات عملي و بعدها أيضاً، هل لنا حق في أجرة المثل لهذا المشروع كما هو متعارف به في السوق و ما حكمه شرعاً؟

الجواب : تستحق اجرة المثل بالنسبة للعمل الذي كنت تعمل بعد ساعات عملك دون ما كنت تعمل في أثنائها إلا أن يكون التعارف الخارجي قرينة على إرادة أجرة مثل هذا العمل حتّى إذا اوقع بعضه أو كلّه اثناء ساعات العمل فيتبع ذلك.

س ٤٢ : عندنا منزل آجرناه لأحد المؤمنين بـ ٣٠٠ الف تومان شهرياً أي ما كان يعادل آنذاك ٤٠٠ دولار، ثم إن المستأجر و بعد مضي سنة لم يدفع الأجرة و سافر الى خارج ايران و انه و بدل من أن يسلم البيت الى صاحبه اعطاه الى عوائل افغانية و بعد مضي ٣ سنوات توفي صاحب البيت و قد تضرر البيت كثيراً نتيجة سكن تلك العوائل، السؤال:

الف : الآن و بعد مضي ١٠ سنوات كيف نحاسبه على دفع الأجرة؟

اجاره ٤٧٥

ب : ماذا عن الضرر الفاحش الذي خلّفه الأفاغنة في البيت نتيجة سكناهم و من غير اذن؟

الجواب : لا يحق لك إلا مطالبة الاجرة المسماة في زمن الايجار و اجرة المثل بعد زمانه فيما اذا كان المنزل تحت يد المستأجر السابق (سلمه الى غيره ام لم يسلمه) كما ان لك مطالبة قيمة الخسارات التي وردت على المنزل في غير زمان الايجار بل و في زمانه إذا كانت الخسارة بافراط من المستأجر.

س ٤٣ : رجل أوقف بيته لذريته و له زوجة و خمسة أولاد و بنت، ثم مات. و حيث إن البيت كان في بلدة كربلاء و اغتصبه غاصب و فيه دكاكين و ايجاراتها قديمة و ضاع سند البيت. فقام الورثة بتعيين شخص بدل الوصى و الناظر و يكون هو من يقوم بإجراء المعاملات الخاصة باستخراج سند للبيت و اخراج الغاصب و رفع اسعار الأجرة للدكاكين و غيرها و اتفقوا معه أن مصاريف السفر و الطوابع و غيرها يتحملونها. و لم يتطرقوا الى أجرة الرجل. فبعد الانتهاء من المهمة جاء الرجل و طالبهم بأجرة تعبهم، فقالوا له انه لا توجد لك أجرة، فهل يحق للرجل الذي قام بهذا العمل أن يطالب بالأجرة و ما هي مقدارها.

الجواب : ان كان الظاهر من الحال اقدام الشخص لتلك الاعمال بلا اجرة فلا حق له و الا فله مطالبة اجرة المثل حيث لم يقصد التبرع.

سرقفلى

س ٤٤ : شخصى محلّى را به عنوان مطب دندانپزشكى در سال ١٣٥٤

۴۷۶ استفتائات ج ۱

اجاره نموده و مبلغ پنجاه هزار تومان به عنوان حق سرقفلی به موجر پرداخت و تا سال ۱۳۹۶ به مدت چهل و سه سال در آنجا مشغول خدمت رسانی در امور دندانپزشکی بوده است. متأسفانه موجر با توسل به راه‌هایی که هیچ‌کدام وجهه شرعی نداشته و به هر نحو اقدام به تخلیه مورد اجاره نموده در حالی که از ابتدای امر برای امور دندانپزشکی اجاره شده بود و تا پایان هم به همین امر اشتغال داشته، از طرفی هم موجر کتباً اقرار داشته که حق سرقفلی برای مستأجر بوده، با توجه به مقدمه فوق نظر حضرتعالی در مورد حق سرقفلی چیست؟

جواب : اگر حق سرقفلی را شرط ضمن اجاره قرار داده‌اند و لو ضمناً و مقصود این باشد که موجر باید با مستأجر یا کسی که مستأجر او را معرفی کرد تجدید اجاره کند عمل به شرط مذکور لازم است و موجر حق مطالبه تخلیه را ندارد.

س ۴۵ : یک باب مغازه تجاری بین چندین نفر مستأجر منتقل شده است و مستأجرین با دریافت وجهی به عنوان سرقفلی مورد اجاره را به مستأجر جدید واگذار نموده‌اند و مالک به عنوان موجر این واگذاری را تأیید کرده است ولی هیچ کدام از مستأجرین وجهی بابت سرقفلی به مالک پرداخت نکرده‌اند.

الف : چنانچه مالک صراحتاً اعلام نماید منافع مغازه را واگذار نمودم آیا شامل انتقال سرقفلی نیز می‌شود؟

ب : چنانچه هیچ یک از مستأجرین وجهی بابت سرقفلی به مالک پرداخت نکرده باشند و مورد اجاره را قبل از اتمام مورد اجاره با اذن مالک به

اجاره ۴۷۷

دیگری واگذار نمایند و مبلغی از مستأجر جدید در قبال این واگذاری دریافت نمایند، آیا مستأجر جدید که خود نیز سرقفلی به مالک پرداخته است پس از انقضای مدت اجاره و در هنگام تخلیه، حق مطالبه سرقفلی به نرخ روز را از مالک دارد؟

جواب : سرقفلی وجه شرعی ندارد مگر در ضمن عقد اجاره شرط شود و لو به نحو شرط ارتکازی ناشی از تعارف بین مردم و در این صورت طبق متعارف در سرقفلی عمل می شود و نگرفتن پول در اجاره قبلی، موجب نگرفتن آن در اجاره های بعدی نیست.

س ۴۶ : بابت بدهی برادرم به اینجانب یک باب سرقفلی مغازه را که متعلق به ایشان بود را با ایشان صلح نمودم. ضمناً طلب من از ارزش سرقفلی مغازه بیشتر بوده است. در حال حاضر برادرم فوت نموده آیا معامله صحیح است؟

جواب : چنانچه سرقفلی حق شرعی او بوده مثل اینکه با شرط ضمن عقد این حق برای او ثابت شده باشد صلح صحیح است.

س ۴۷ : چند سال قبل شخصی به وکالت از پدرم، چند باب دکان را به عنوان سرقفلی به شخصی داد و این دکان ها تا حال دست به دست شده است؛ یعنی اینکه مستأجر اول به دوم و مستأجر دوم به سوم سرقفلی داده است و این معامله تا مستأجر سوم بدون حضور مالک (مالک در ایران بوده) صورت گرفته و پدرم انتقال سرقفلی را چند سال بعد از انجام معامله تایید نموده است اما در اصل سند سرقفلی، شرط انتقال سرقفلی به دیگری مقدار کرایه ماهانه دکان و همچنان مدت سرقفلی ذکر نشده است و حالا که پدرم

۴۷۸ استفتائات ج ۱

به رحمت حق پیوسته است، ملکیت دکان به وارثین مرحوم تعلق گرفته و مستأجر سوم در زمان ملکیت ما، سرقفلی را بدون اجازه مالک به مستاجر چهارم به قیمت بالاتر از قیمت اولی واگذار نموده است.

الف : آیا از نظر شرع مقدس اسلام، معامله سرقفلی که مدت در آن ذکر نشده است جایز است؟

جواب : بلی.

ب : اگر سرقفلی بدون مدت در شرع جایز باشد، آیا مالک از دکان سرقفلی داده شده، مثل دکان آزاد (دکانی که سرقفلی نیست) می تواند کرایه بگیرد؟ مثلاً در محل ما، کرایه دکانی که سرقفلی نیست مبلغ هشت هزار افغانی یا بیشتر است و ما از دکان سرقفلی، حداکثر مبلغ دو هزار و دویست افغانی کرایه گرفته ایم.

جواب : چنانچه مالک سرقفلی مغازه را به شخص دیگری واگذار کرده حق ایجار با صاحب سرقفلی است. و صاحب سرقفلی می تواند به قیمتی که با مستاجر جدید توافق می کند مغازه را به او اجاره بدهد و اجرت را به مالک عین برساند اما خود مالک عین حق ایجار ندارد. البته ملک که سرقفلی آن واگذار شده اجرت آن به مراتب کمتر از اجرت ملک آزاد است.

ج : آیا از نظر شرع مقدس، بدون اجازه مالک، مستاجر می تواند دکان را به شخص دیگر سرقفلی بدهد؟

جواب : چنانچه مستاجر مالک سرقفلی شده می تواند سرقفلی را به شخص دیگری واگذار کند.

د : آیا مستاجر می تواند سرقفلی دکان را که قبلاً مبلغ پانصد هزار افغانی

اجاره ۴۷۹

بوده به مبلغ یک میلیون افغانی که بیشتر از قیمت اولی است به کس دیگر واگذار نماید؟ اگر مستاجر شرعا اجازه داشته باشد که به قیمت بالاتر از قیمت اولی، سرقفلی را به دیگری واگذار نماید، اگر مالک بخواهد دکان را آزاد کند، مبلغ یک میلیون افغانی را چه کسی باید پرداخت نماید؟

جواب : بلی، می تواند به مبلغ بیشتر واگذار کند و اگر مالک بخواهد دکان را آزاد کند باید با مالک فعلی سرقفلی توافق کند.

ه : اگر مرجع تقلید مالک و مستاجر یکی نباشد و همچنان در مسأله، اختلاف نظر وجود داشته باشد، وظیفه شرعی ما چیست؟

جواب : هر کس به نظر مرجع خود عمل می کند و در موارد نزاع به مجتهد عادل مراجعه و به حکم او عمل می شود.

س ۴۸ : الف : شخصی سرقفلی ملک خویش را به دیگری فروخته است و در عین حال مشتری را برای همیشه و بدون تعیین زمان از انتقال سرقفلی به دیگری منع نموده است و انتقال را موکول به اذن خود کرده است آیا چنین شرطی با لحاظ قاعده «الناس مسلطون علی اموالهم» صحیح است؟

جواب : صحیح است.

ب : مستاجری که مالک سرقفلی مورد اجاره نیز می باشد می تواند پس از انقضای مدت اجاره مالک را ملزم به تمدید قرارداد اجاره نماید؟ و اینکه سرقفلی چه حقی را برای مالک آن ایجاد می کند؟

جواب : سرقفلی وقتی مشروع است که ضمن قرارداد اجاره حق تمدید اجاره برای خود یا تعیین مستاجر دیگر را شرط نماید و در این صورت

۴۸۰ استفتائات ج ۱

می تواند مالک را ملزم به تمديد اجاره يا اجاره دادن به شخصی که او معين می کند نمايد.

س ۴۹: آیا مالکی که ملک خود را به صاحب سرقفلی اجاره داده است می تواند تخلیه ملک خود را بخواهد يا برای صاحب سرقفلی ایجاد حق تقدم شده است و مالک نمی تواند با انقضای مدت اجاره تخلیه ملک خود را مطالبه نماید، و اساساً سرقفلی برای مالک سرقفلی چه حقی را ایجاد می نماید؟

جواب: اگر سرقفلی ملک به وجه شرعی به مستاجر منتقل شده مانند اینکه شرط ضمن عقد بوده مالک حق الزام مستاجر را به تخلیه ندارد.

س ۵۰: چنانچه مستأجر علاوه بر حق کسب و پیشه، به موجب سند رسمی صاحب حق سرقفلی عین مستاجر نیز باشد و مالک بدون پرداخت حق سرقفلی و تنها با پرداخت حق کسب و پیشه مستاجر نسبت به تخلیه عین مستاجر اقدام نماید، آیا این امر از حیث اکل مال به باطل و یا سایر جهات شرعی خلاف شرع مقدس اسلام می باشد؟

جواب: حق کسب و پیشه شرعاً اعتبار ندارد، و نسبت به حق سرقفلی چنانچه مستأجر با عقد شرعی صاحب آن حق شده، مالک عین حق ضایع کردن آن را ندارد و باید صاحب حق را راضی نماید.

س ۵۱: ساختمانی داریم که در سال ۱۳۶۸ به شخصی اجاره داده ایم به این صورت که پانصد هزار تومان به عنوان رهن و هر ماه مبلغی کرایه بدهد اکنون بعد از بیست و پنج سال که به او گفتیم خودمان لازم داریم و تخلیه کن می گوید حق کسب و پیشه می خواهیم به نظر مبارک شما آیا این شخص می تواند چنین ادعایی کند و آیا چنین ادعایی از نظر شرعی صحیح است؟

جواب : اگر پرداخت حق پیشه شرط نشده باشد حق مطالبه ندارد.

س ۵۲ : اداره آموزش و پرورش زمینی وقفی را اجاره نموده و در آن مدرسه‌ای ساخته است که پس از مدت‌ها این ساختمان فرسوده شده و آن اداره قصد بازسازی نداشته است. قبل از اتمام اجاره و بدون اجازه موجر کل ملک را به مجموعه دیگری خارج از آموزش و پرورش واگذار کرده است، در صورتی که در اجاره‌نامه قید شده مستأجر حق واگذاری به غیر را ندارد، و بدون اطلاع موقوف علیه این اقدام صورت گرفته است.

الف : آیا حضور در این ملک شرعاً جایز است؟

ب : رفت و آمد و سایر کارها در این ملک چه صورت دارد؟

جواب : جایز است.

س ۵۳ : دو نفر در امر احداث کار ساختمانی یکی به عنوان مهندس و دیگری به عنوان استاد کار در یکی از کارهای ساختمانی که برای شخص ثالث کار می‌کردند این دو نفر با سنگ بری قراردادی امضا کردند در خصوص تعطیل نکردن کار یا وقفه‌ای ایجاد نشدن از سوی کارخانه و در این قرارداد آمده چنانچه در بین کار از طرف کارخانه سنگ دیر برسد و استاد و کارگر از کار بیکار شوند جریمه دیرکرد پرداخت نماید علی‌هذا اگر چنانچه کارخانه مبلغی را پرداخت کند آیا به مهندس بپردازد و یا به استاد کار و کارگرانی که از کار بیکار شدند؟ ضمناً قرارداد این دو نفر ظاهراً شفاهی بوده است.

جواب : ظاهر قرارداد این است که به استادکار و کارگر بدهند که بیکار

شده‌اند.

س ۵۴ : اگر مستأجر به صاحب‌خانه بگوید مبلغ اجاره را کمتر از

٤٨٢ استفتائات ج ١

چیزی که متعارف باشد در مقابل پول قرض الحسنه پیش شما می گذارم آیا اشکال شرعی دارد؟

جواب : اشکال دارد.

س ٥٥ : اینجانب شغلم رانندگی می باشد به تقاضای شخصی با ماشین خودش مشروبات الکلی را از مکانی به مکانی دیگر حمل نموده ام.

الف : آیا پولی که بابت این حمل دریافت کرده ام حلال است؟

جواب : شما مالک این پول نیستید ولی اگر علم به رضایت آن شخص دارید و لو در فرض عدم ملکیت شما تصرف شما ضمان آور نیست.

ب : بنده از این کار پشیمان و نادمم (توبه) چه کنم تا خسارت وارده بر روح و روانم را جبران کنم؟

جواب : خداوند تبارک و تعالی توابع است و توبه بندگان را می پذیرد.

ج : با توجه به درآمد دولت از پول های این چینی در صورتی که کار دولتی را به عنوان پیمانکار قبول کنیم دریافتی از اینگونه پول ها چگونه است؟

جواب : تصرف شما در حقوقی که دریافت می کنید، حرام نیست.

س ٥٦ : هل يصحّ اشتراط حصول الشفاء في عقد إجارة الطبيب؟ و

على فرض الصحة، اذا لم يحصل الشفاء فهل يستحق الطبيب أجرة أو لا؟

الجواب : نعم، يصح ذلك، و على تقدير عدم حصول الشرط جاز

للمريض فسخ الاجارة فيكتفى بأداء أجرة المثل.

س ٥٧ : الف : هل يصحّ اشتراط السلامة من مضاعفات العلاج في

عقد اجارة الطبيب، كما إذا أذن المريض للطبيب في إجراء العملية الجراحية

بشرط عدم حصول الورم بعدها؟

اجاره..... ٤٨٣

الجواب : نعم، يصح.

ب : و على فرض الصّحة فما هو الحكم من جهة الضمان و من جهة

استحقاق الاجرة؟

الجواب : إن حصل ضرر كان الطيب ضامناً، و بالنسبة الى الأجرة إن

حصل الضرر جاز للمريض فسخ الاجارة فيكتفي بأداء اجرة المثل.

مضاربه

س ۱: اگر بر حسب توافق دو نفر که سرمایه از یک طرف و کار از طرف مقابل باشد و در کار خرید و فروش طلا و جواهرات سرمایه‌گذاری شود و شخص تاجر طلا فروش ماهیانه بنا به میل و رضایت خودش مبالغی متفاوت به حساب سرمایه‌گذار واریز نماید و در پایان قرار داد و توافق هم اصل سرمایه بدون کم و زیاد از طرف سرمایه‌گذار مطالبه شود آیا چنین اقدامی می‌تواند معامله ربوی و حرام باشد؟

جواب: در فرض مزبور معامله ربوی نیست.

س ۲: مبلغ پنج میلیون تومان از شخصی گرفتیم و قرار گذاشتیم ماهیانه صد و پنجاه هزار تومان سود کارکرد پرداخت شود این مبلغ حدود دو سال ادامه داشت فقط چند ماه آخر وسیله‌ای که درآمد داشتیم تعطیل شد و اصل مبلغ به صاحبش پرداخت شد آن مدتی که مبلغ فوق در اختیار اینجانب بوده ولی کارکرد نداشتیم آیا سودی به آن تعلق می‌گیرد؟

جواب: خیر، نسبت به مدتی که با آن کار نشده سودی تعلق نمی‌گیرد و صاحب پول نمی‌تواند زیاده‌تر از اصل پول را مطالبه کند.

س ۳: اینجانب قرارداد مضاربه با شخصی منعقد و مبلغ چهل و هفت میلیون سرمایه از ایشان دریافت و وثیقه‌ای معادل شش برابر سرمایه (به

مضاربه ۴۸۵

صورت سفته) به ایشان دادم. متأسفانه به علت رکود شدید بازار تمام سرمایه بدون هیچگونه افراط و تفریطی از دستم رفت و مالک به جای مبلغ سرمایه نسبت به کل سفته به میزان سیصد میلیون تومان اقدام نموده است، حال با این اوصاف و نظر بر اینکه طرفین در سود و زیان شریک هستند و سرمایه بر اثر نوسان و رکود بازار تلف شده است. آیا مالک می‌تواند از بابت ضرر و زیان زائد بر اصل مبلغ سرمایه را از اینجانب بگیرد؟

جواب : از شرائط ضمن عقد اطلاعی نداریم ولی به طور کلی اگر عامل هیچ گونه افراط و تفریطی نکند ضامن سرمایه نیست.

س ۴ : در قرارداد مضاربه اگر برای مضارب یا عامل شرط ضمان نشده باشد و ایشان با حدود بیست نفر قرارداد مضاربه منعقد نموده باشد و حال به دلیل ضرر در معاملات و نداشتن وجه فعلاً مضارب قادر به پرداخت سود و اصل مال به مالک نباشد آیا مضارب ضامن است؟ آیا می‌توان او را مجرم شناخت یا تنها باید مال را برگرداند؟

جواب : اگر سود نکرده ضامن چیزی نیست و اگر سود کرده و آن را از بین برده ضامن سهم سود مالک است و باید پرداخت نماید ولی اگر بدون کوتاهی خودش تلف شده ضامن نیست و حکم اصل سرمایه هم همین است.

س ۵ : تعدادی از افراد که از سهام‌داران یک شرکت نمی‌باشند و به عبارتی در رابطه با شرکت شخص ثالث می‌باشند وجوه خود را در این شرکت در قالب عقد مضاربه سرمایه‌گذاری کردند و به صورت علی الحساب منافع حاصل از سپرده خود را ماهیانه دریافت می‌کردند پس از مدتی شخصی به

۴۸۶ استفتائات ج ۱

شرکت مراجعه و با کلاهبرداری وجوه شرکت را می‌رباید و متواری می‌شود که همین امر باعث ورشکستگی و عدم توانایی شرکت در استرداد وجوه این اشخاص می‌گردد.

الف : آیا وجوه سرمایه‌گذاری شده نزد شرکت امانت می‌باشد؟

جواب : بین شرکت و صاحبان اموال اگر عقد مضاربه واقع شده مبالغ مزبور به ملک صاحبان آن‌ها باقیمانده و معاملات واقع شده برای صاحبان اموال واقع گشته است، و اگر واقعا قرض بوده معاملات برای شرکت واقع شده است.

ب : با توجه به اینکه شرکت در سنوات گذشته دوران فعالیت خود دچار زیان شده است آیا این افراد بایستی در ضرر و زیان شریک باشند؟ به چه صورت؟

جواب : در فرض وقوع مضاربه تمام ضرر از صاحبان اموال است نه از شرکت، البته اگر در قرارداد شرط شده باشد که شرکت ضرر آن‌ها را از مال خود جبران کند باید به این شرط عمل کند.

س ۶ : آیا انعقاد عقد مضاربه فی ما بین اشخاص حقیقی، با لحاظ طلب به عنوان سرمایه، به صورت پرداخت سود مقطوع ماهیانه، همراه با شرط عدم مسئولیت صاحب سرمایه نسبت به خسارت و ضررهای وارده به اصل سرمایه در طول مدت اجرای قرارداد، به لحاظ نصوص شرع مقدس اسلام، صحیح می‌باشد یا باطل؟

جواب : مضاربه مزبور باطل است.

س ۷ : آیا می‌توان به موجب قراردادی که در قالب مشارکت، مبلغی

مضاربه ۴۸۷

وجه نقد از جانب یکی از طرفین قرارداد دریافت نمود و در سود حاصل از سرمایه‌گذاری وی را شریک نمود. به دین نحو که سود ثابتی برای طرفی که وجه داده مشخص شود و چنانچه سود حاصل از فروش محصول یا موارد مرتبط با آن، کفاف سود معینه را نداد طرف دیگر مکلف باشد که آن سود را از درآمد خود جبران نماید و بابت تضمین نیز از این بابت تعهداتی مالی به سرمایه‌گذار بدهد، آیا شبهه شرعی به این قرارداد وارد می‌باشد؟

جواب : می‌توان درصدی از سود - مثل بیست درصد یا چهل درصد - را برای صاحب وجه مشخص نمود و علی الحساب ماهانه مبلغی به او پرداخت کرد، و در آخر نسبت به ما به التفاوت مبالغی که علی الحساب داده شده با سودی که صاحب وجه طلبکار شده مصالحه نمود، و شرط نمود که اگر خسارتی بر اصل سرمایه وارد شده کارگذار آن را از مال خود جبران نماید. س ۸ : چنانچه در مضاربه این گونه مصالحه شود عامل هر ماه مبلغ فلان قدر به سرمایه‌گذار پرداخت کند و در پایان سال کم یا زیاد از سهم سودشان را به یکدیگر ببخشند. آیا این مبلغ که عنوان خاصی مثل هدیه، قرض و امثال آن ندارد ضرری به مصالحه یا مضاربه می‌زند؟

جواب : خیر.

س ۹ : در عقد مضاربه فرموده‌اید که باید پول را به عامل بدهید تا با آن تجارت کند، سؤال این است که اگر بعد از عقد مضاربه، مبلغ مورد توافق شده را به حساب عامل کارت به کارت کنیم آیا با توجه به اینکه عینی در کار نیست و فقط جابجایی حساب می‌باشد، آیا خللی در عقد مضاربه پیش می‌آید، و در واقع سؤال این است که آیا بعد از کارت به کارت کردن تبدیل به

۴۸۸ استفتائات ج ۱

دین می‌شود که مضاربه با آن صحیح نمی‌باشد؟ (در عروه فرموده‌اند که مضاربه با دین صحیح نیست.)

جواب : بعد از کارت به کارت همین که پول را از حساب درآورند و قبض کنند، از دین خارج می‌شود.

س ۱۰ : بعضی افراد مبالغی را جهت سرمایه‌گذاری به من داده‌اند که پول آن‌ها را به طور مشاع در همه کارهای خرید و فروش و هزینه کارگر و دستگاه‌های تولیدی به کار گیرم. و قرارداد به این نحو بود که مثلاً اگر صد میلیون تومان از او دریافت کرده‌ام سالیانه بیست میلیون تومان سود قطعی پرداخت می‌کنم. در ضمن گاهی کمتر از این مقدار سود حاصل می‌شود و گاهی هم بیشتر از بیست درصد سود حاصل می‌شود ولی ما طبق قرارداد شرط می‌کنیم که این سود قطعی (بیست درصد) را من به شما پرداخت می‌کنم و ضرر سرمایه هم متوجه عامل باشد. آیا این گونه قرارداد بستن شرعاً صحیح است؟

جواب : این گونه عقد مضاربه صحیح نیست و باید سود مشاع باشد.

س ۱۱ : تقرر في عقد المضاربة أن يكون رأس المال في امور التجارة وفقاً لعرف التجارة المتعارف و المعمول، كما أن يكون رأس المال و الربح من التجارة بالضمانة، و العقد يقرر هكذا :

الف : المالك لا يتقبل أيّ خسران أو ضرر من قبل عامل التجارة.

ب : يجب على العامل قبل انتهاء العقد أن يعرض رأس المال و الربح

للمالك وفقاً للقرار السنوي على حساب ثمانية بالمئة.

الجواب : لا يجوز شرط الضمان في المضاربة و إنما يجوز في

مضاربه ٤٨٩

المضاربة الصحيحة أن يشترط على العامل أن يتدارك الخسارة المتوجهة على المالك.

جعاله

س ۱ : متصدیان یک شرکت به منظور وارد نمودن کالای مورد نیاز کارخانه با بانک مذاکره نموده و بانک یاد شده اعلام داشته است صرفاً حاضر است تحت قالب عقد جعاله و با عنوان عامل، قرارداد منعقد نموده و کالا را از خارج کشور خریداری و در ایران تحویل شرکت نماید و بابت اجرت خود قسمتی از مبلغ جعل را در ابتدا و باقیمانده را پس از تحویل مدارک محاسبه و دریافت نماید. با این وجود پس از وارد نمودن کالا و دریافت وجه اولیه از تسلیم مدارک و مستندات خودداری نموده و با وجود گرفتن وثیقه از آزاد سازی کالا خودداری می نماید.

الف : در قرارداد جعاله که عامل متعهد به انجام اموری است اما با وجود تعهد خود امور را به انجام نرساند، آیا استحقاق جعل و اجرت را دارد یا خیر؟

جواب : خیر.

ب : در فرضی که عامل مبادرت به اتمام موضوع قرارداد جعاله ننموده باشد، آیا مجاز است وثیقه های داده شده از ناحیه جاعل را مورد استفاده و نیز به اجرا گذارد؟

جواب : مجاز نیست.

جعاله ۴۹۱

ج : با توجه به اینکه موضوع جعاله به انجام نرسیده آیا جاعل حق دارد وجوهی را که پرداخت نموده استرداد کرده و نیز درخواست فک وثیقه‌های خود را نماید؟

جواب : می‌تواند.

س ۲ : اگر شرط یا تعهد ابتدایی اظهار شده از طرف اول، مقید به دریافت وجه یا عوضی از طرف دوم باشد و طرف دوم نیز آن را پرداخت نماید، آیا آن شرط یا تعهد ابتدایی پس از قبض وجه یا عوض، برای طرف اول لازم الوفاء است؟ مثال : کشاورزی به صاحب زمین بگوید که اگر دو میلیون تومان به من بدهی، زمینت را شخم می‌زنم و صاحب زمین نیز آن وجه را به کشاورز پرداخت نماید، یا زوجه به زوج بگوید که اگر فلان خانه را به نام بنده نمایی، از شروط ضمن عقد نکاح خود صرف نظر می‌نمایم و زوج نیز آن خانه را به نام زوجه نماید. آیا پس از قبض دو میلیون یا آن خانه، شخم زدن زمین یا صرف نظر از شروط ضمن عقد نکاح، لازم و واجب است؟

جواب : ظاهر چنین کلامی جعاله است که به گرفتن جعل لازم نمی‌شود ولی اگر اجاره باشد و شرائط صحت آن را داشته باشد عمل به آن لازم می‌شود.

س ۳ : اگر با کسی شرط شود که اگر فلان کار را انجام دهی من فلان ملک را به شما می‌دهم ولی این شرط تحقق نمی‌یابد و به قرارداد عمل نمی‌کند، آیا بنده باید بدون اینکه به شرط عمل شده ملکی به طرف بدهم؟

جواب : در قرارداد جعاله اگر عمل انجام نشود لازم نیست مالی

پرداخت شود.

س ۴ : در اجاره فرموده‌اید : فردی که اجیر برای عملی می‌شود و اجاره منحل به اجاره‌های متعدد نمی‌شود و مباشرت وی شرط نشده، چنانچه قسمتی از عمل را خودش انجام دهد، می‌تواند باقیمانده عمل را به اجاره بهای کمتر به دیگری واگذار نماید، حال همین حکم در جعاله چگونه است؟ آیا در جعاله ثانویه لازم است بخشی از عمل را خود جاعل انجام دهد، نظیر آنچه در اجاره ثانویه بیان فرموده‌اید.

جواب : خالی از اشکال نیست.

حجر

س ۱: آیا شخص محجور که از نظر دادگاه نمی‌تواند در امور مالی خویش تصرف داشته باشد و از نظر دادگاه محجور اعلام شده است، می‌تواند به دین مبین اسلام تشریف پیدا کند؟ و می‌تواند زن مسلمان را به همسری انتخاب نماید؟

جواب: محجور بودن مانع از قبول اسلام نیست و بعد از مسلمان شدن ازدواج او با زن مسلمان صحیح است. ولی اگر محجور بودن از جهت سفه و عدم رشد باشد استقلال او در امر ازدواج محل اشکال است و بنا بر احتیاط باید با اذن ولی باشد.

س ۲: شخصی به جهت تصادف، دیوانه شده و برادرش قیّم شرعی او شده است شخص مذکور (دیوانه) بچه‌ای دارد آیا برادرش به عنوان قیّم می‌تواند از اموال شخص مذکور خرج بچه او کند و یا اینکه نفقه او بر اشخاص دیگر که در طبقه وجوب نفقه قرار دارند می‌باشد؟

جواب: مخارج بچه را باید قیّم از مال پدر مجنون پرداخت کند با وجود سایر شرایط.

س ۳: شخصی که محجور بوده و بعداً فوت شده، در زمان محجوریت فرد یا افرادی با او معامله کرده و مدعی هستند در انجام معامله به او پول

۴۹۴ استفتائات ج ۱

پرداخته‌اند. اینکه معلوم شده معامله با محجور باطل می‌باشد در مقام مطالبه پول پرداختی از وراثت او و خسارت آن طبق نرخ بانک مرکزی و یا به نرخ روز برآمده‌اند. آیا شرعاً استحقاق دریافت را دارند یا خیر؟

جواب : اگر معامله توسط ولی شرعی محجور در زمان حیات او یا توسط ورثه بعد از وفات او اجازه شده است معامله صحیح است و گرنه معامله باطل است، ولی فروشندگان فقط می‌توانند پول خود را پس بگیرند و گرفتن خسارات به نرخ روز جایز نیست.

س ۴ : شخصی ۶۳ ساله با احراز هویت و سلامت فکری و عقلی و صحت مزاج با شهادت شهود در این زمینه با توجه به اینکه در نوبت پیوند کبد بوده، به دفترخانه اسناد رسمی مراجعه و اقدام به امضا و تأیید سند وکالت‌نامه رسمی و صلح‌نامه عادی در مورد انتقال تعدادی از اموالش می‌نماید، و متأسفانه حدود دو ماه پس از حضور در دفترخانه بعد از عمل جراحی فوت می‌نماید.

الف : آیا با توجه به اینکه ممکن است هنگام عمل یا بعد از عمل فوت نماید می‌توان ایشان را محجور و از دخالت در امور مالی ممنوع دانست؟

جواب : مجرد در نوبت عمل بودن سبب محجوریت نمی‌شود باید مریض باشد و بعد از معامله محاباتی با فاصله کمی فوت نماید.

ب : آیا اقدامات وکیل طبق مفاد سند رسمی وکالت، شرعی و قانونی است یا خیر؟

جواب : شرعی است و بعد از فوت وکالت پایان می‌یابد.

س ۵ : چنانچه ولی قهری به ولایت از طفل صغیر خود تعهدی مالی

حجر ۴۹۵

نماید و سپس به تعهد عمل نشود، چون که صغیر اراده و اختیاری در پذیرش و انجام و پرداخت آن تعهد نداشته، چه شخصی مسئول انجام آن تعهد و پرداخت دین است؟

جواب : اگر این تعهد مالی به نظر عقلایی مفسده برای طفل نداشته باید ولی به آن تعهد عمل نماید، و اگر ولی عمل نکرد بعد از بلوغ بر آن طفل لازم است به آن تعهد عمل نماید.

وکالت

س ۱: در مورد وکالت برای انجام معامله یا کاری آیا رعایت مصلحت موکل در هر شرایطی برای وکیل لازم است و وکیل امین موکل است؟ مثلاً اگر موکل به وکیل گفته باشد که این ملک را با هر قیمت و با هر شرطی بفروشد آیا وکیل می‌تواند بدون لحاظ مصلحت موکل مورد وکالت را به قیمت پایین بفروشد؟

جواب: تابع وکالت است و وکالت انصراف به رعایت مصلحت موکل دارد مگر تصریح به خلاف آن شود.

س ۲: در فرض اینکه شخصی به دیگری وکالت دهد که حق فروش مالی را (یک واحد آپارتمان) و لو به خود و به هر قیمتی داشته باشد، و وکیل اقدام به انتقال مال به خود به مبلغی بسیار ناچیز می‌نماید (مال در زمان انتقال یک صد و نود میلیون تومان ارزش داشته اما وکیل آن را به مبلغ چهار میلیون و هشتصد هزار تومان منتقل می‌نماید).

الف: آیا وکیل در صورت عدم رضایت موکل به مبلغ معامله، مکلف به پرداخت قیمت واقعی ملک می‌باشد یا قیمتی که به خود منتقل نموده است؟

جواب: این معامله که به استناد وکالت انجام شده صحیح نیست و آن

وکالت..... ۴۹۷

مال بر ملک موکل باقی است.

ب: آیا وکیل در هر صورت و با هر اختیاری مکلف به رعایت مصلحت موکل خود می باشد؟
جواب: بلی.

س ۳: چنانچه وکیل به موجب وکالت نامه ای حق فروش ملک موکل را داشته باشد و ملزم به اطلاع قیمت معامله به موکل و اخذ قبولی از موکل بوده است ولی بر فرض که بدون اطلاع به موکل معامله کرده باشد معامله اخیر از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

جواب: اگر وکالت مقید به این بوده که قیمت معامله را به موکل اطلاع دهد و موافقت او را جلب کند، و طبق آن عمل نکند معامله او فضولی می شود و نافذ نیست.

س ۴: در وکالت نامه های تنظیم شده در دفاتر اسناد رسمی نوشته می شود (ضمن عقد خارج لازم شرط شد که وکالت بلا عزل باشد) آیا این امر کافی است برای لازم شدن عقد وکالت و بلا عزل شدن وکیل یا انعقاد یک عقد لازم و وقوع آن در عالم خارج و سپس اشتراط شرط مذکور در ضمن آن ضروری است؟

جواب: باید عقد لازم در خارج واقع شود.

س ۵: اینجانب حدود شش سال پیش سه دانگ از سرقفلی را که سهم آقای «الف» بود به واسطه رابطه خویشاوندی خریداری نموده ام و با آقای «ب» شریک شده ام، ضمناً آقای «الف» مبلغ صد میلیون تومان به آقای «ب» بدهکار بود. جلسه ای ترتیب داده شد با حضور سه نفر و به آقای «ب» اعلام

۴۹۸ استفتائات ج ۱

نموده‌ام که بنده وکالت تام الاختیار از تمام زندگی آقای «الف» داشته‌ام و ایشان همانند یک کودک یا دیوانه است و طرف حساب شما اینجانب می‌باشم و مبلغ صد میلیون تومان بدهی آقای «الف» را پرداخت می‌نمایم در صورتی که باقیمانده سرقفلی را آقای «ب» بخرد یا بفروشد. سؤال بنده این است: الف: چون سهم آقای «الف» بدون تایید و هماهنگی قبلی آقای «ب» خریداری شده آیا اصل معامله صحیح است و بنده مالک سهم مشارکت هستم؟

ب: با توجه به دخالت اینجانب نسبت به قبول نمودن پرداخت بدهی و اعلام وکالت آقای «الف» آیا شرعا بعد از چندین سال اینجانب نسبت به پرداخت مبلغ مسؤول می‌باشم و یا می‌توانم آن را پرداخت نکنم؟
ج: آیا برای پرداخت بدهی و دین آقای «ب» ایجاد شرط جایز می‌باشد؟

جواب: اگر واقعا موکل شما همانند بچه یا دیوانه است یعنی عاقل و یا رشید نیست وکالت شما و همچنین خرید سهم آقای «الف» باطل است مگر اینکه خرید و وکالت با ولی شرعی او بوده باشد.

س ۶: الف: آیا در باب وکالت، وکیل حق دارد ملک و مال موکل خود را به طور رایگان و مجانی به شخص دیگری تملیک نماید؟ (مثلا هبه نماید به شخص ثالث) با آنکه توکیل برای هبه نبوده است.

جواب: هبه وی فضولی است زیرا که اطلاق وکالت منصرف به رعایت مصلحت موکل است.

ب: آیا غبطه موکل (مراعات مصالح موکل) شرط صحت وکالت وکیل

وکالت..... ۴۹۹

هست؟ عمل وکیل در صورت عدم غبطه و یا احیانا عمل بر خلاف مصالح موکل چه حکمی دارد؟

جواب : رعایت مصلحت به نحو متعارف لازم است.

س ۷ : یک باب خانه کلنگی در مالکیت چند شریک بود یکی از مالکین به وکالت از سایر شرکا اقدام به تخریب بنای قدیمی و احداث بنای جدید در ملک فوق می نماید و سایر شرکا جهت انجام اقدامات فوق وکالت نامه ای به شریک خود داده و در این وکالت نامه حق پیش فروش برخی از آپارتمان های احداثی جهت تأمین هزینه های ساخت را نیز به وی می دهند ولی در وکالت نامه مذکور حق تعیین خسارت تأخیر در انجام تعهدات به وکیل داده نشده است. شریک یاد شده در حین احداث بنا یکی از واحدها را پیش فروش می نماید و سه واحد دیگر را پس از تکمیل بنا می فروشد و در یکی از قراردادهای فروش، خسارت تأخیر روزانه جهت عدم تنظیم سند رسمی به نام خریدار در موعد مقرر تعیین می گردد. نظر به مراتب فوق سؤال این است : با توجه به اینکه در وکالت نامه حق تعیین خسارت تأخیر برای عدم انجام تعهدات در موعد مقرر به وکیل داده نشده است آیا تعین خسارت تأخیر در تنظیم سند رسمی به نفع خریدار توسط وکیل در قرارداد فروش صحیح است یا خیر؟

جواب : اگر تعیین خسارت امر متعارفی باشد وکالت شامل آن می شود مگر اینکه خلافش ثابت شود، و لازم به ذکر است شرط جریمه دیر کرد در جایی که آپارتمان ساخته نشده را بفروشد جایز نیست.

س ۸ : اگر وکیل بلا عزلی جهت سوء استفاده از مورد وکالتی که به وی

۵۰۰ استفتائات ج ۱

داده شده و تصاحب حق موکل نسبت به موکل مرتکب خیانت شود آیا شرعا این اقدام وکیل موجب عزلش از مورد وکالت می باشد؟

جواب : چنین تصرفاتی خارج از محدوده وکالت و باطل است ولی موجب عزل از وکالت نیست.

س ۹ : شخصی ملکی با سند مالکیت در تصرف دارد و طی وکالت نامه ای رسمی اختیار تامه ملک را اعم از فروش، اجاره و ... داشته با توجه به اینکه سند مالکیت به نام وکیل بوده و در تصرف اوست و وکیل هم در حدود وکالت انجام وظیفه نموده آیا سند عادی که به وسیله موکل ارائه شده و طبق نظر کارشناسان رسمی جعلی و الحاقی بودن آن تأیید شده و از طرفی سند مالکیت رسمی صادره از سوی ثبت اسناد و املاک مورد تأیید سازمان صادرکننده قرار گرفته آیا سند عادی می تواند معارض سند رسمی قرار گیرد تا آثار سند رسمی را از بین ببرد؟

جواب : چنانچه وکالت در ضمن عقد شرط نشده باشد قابل عزل می باشد و مجرد ثبت وکالت و رسمی بودن آن موجب نمی شود که موکل حق عزل نداشته باشد و در هر حال مأذون بودن وکیل در انجام معامله مانع از صحت معامله خود موکل نیست چنانچه معامله موکل قبل از معامله وکیل بوده یا اینکه بعد از اعلام عزل وکیل بوده در این صورت معامله موکل نافذ است و معامله وکیل اثری ندارد.

س ۱۰ : اگر شخصی متکفل فروش مالی در خارج از کشور شود به دلیل محاذیر بین المللی از جمله تحریم ها نتواند عین ارز حاصل از فروش را به داخل کشور انتقال دهد، اما معادل آن را به صورت ارز خارجی مشابه و

وکالت..... ۵۰۱

یا ریال پردازد، سؤال این است که چنانچه در این تبدیل و تبدل ارز به جهت اختلاف قیمت‌های خارج و داخل سودی نصیب فروشنده و عوامل واسطه که در این نقل و انتقال در حکم کارگزار و به عنوان وکالت عام عمل کرده‌اند شود، آیا این سود از مصادیق تحصیل مال نامشروع است؟

جواب : اگر فروشنده وکیل صاحب ارز است باید به مقتضای وکالت عمل کند، اگر مال موکل را به اذن او تبدیل کرده باید تمام معادل را به موکل بدهد و بدون اذن وی نمی‌تواند تصرف در سود حاصل نماید.

س ۱۱ : در وکالت‌نامه بلاعزلی که به مدت سی سال شمسی اعتبار دارد به وکیل اجازه اینکه ملک را رهن و اجاره و صلح و فروش و یا انتقال قطعی به هر قیمت حتی غبن فاحش را داده است، اما در این وکالت‌نامه حق اینکه وکیل بتواند ملک را مجاناً به دیگری بدهد و یا اینکه پول را در دست خود نگهدارد را ندارد.

الف : آیا وکیل با توجه به محتویات وکالت‌نامه مذکور می‌تواند ملک را به طور مجانی به دیگری واگذار نماید؟ در این صورت حکم معامله چیست؟

جواب : در فرض مذکور نقل مجانی صحیح نیست.

ب : آیا با توجه به اینکه وکالت بلا عزل بوده، رعایت مصلحت موکل لازم است ؟

جواب : بلی، رعایت مصلحت موکل حتی در این فرض لازم است.

ج : آیا وکالت در فروش برای وکیل چون وکالت بلا عزل بوده مالکیت می‌آورد؟

جواب : خیر.

س ۱۲ : رایج است هنگام وکالت فروش املاک در دفترخانه‌های اسناد رسمی، به وکیل اختیار فروش ملک موضوع وکالت را به هر قیمت و لو به خود با اسقاط خیار غبن به هر درجه و مقدار می‌دهند، خواهشمند است بفرمایید : آیا وکیل چنانچه مبایعه‌نامه‌ای را به صورت جداگانه با موکل تنظیم ننموده باشد آیا به صرف وکالت‌نامه اختیار فروش ملک موضوع وکالت را به خود به یک پنجاهم قیمت دارد؟

الف : آیا این قرارداد صحیح است؟

ب : موکل می‌تواند به علت تجاوز وکیل از شرط رعایت مصلحت موکل که در ذات عقد وکالت وجود دارد این قرارداد را ردّ یا فسخ نماید؟

جواب : وکالت شامل فروش مورد سؤال نمی‌شود و معامله مزبور فضولی و نیاز به اجازه مالک دارد.

س ۱۳ : اینجانب ساختمان مسکونی خود را در خلخال فروختم و پول آن را به وسیله بانک ملی به حساب فرزندم ارسال کردم تا برای بنده در شهر مقدس قم مغازه بخرد ولی او به نام خودش خریده و نامه داده مغازه مال شماست هر موقع خواستی به نام شما می‌کنم هر چه می‌گویم و واسطه قرار می‌دهم مغازه را به نام من بزن اهمیت نمی‌دهد و جواب نمی‌دهد لطفاً بفرمایید عمل او در این مورد چگونه است و وظیفه او چیست؟

جواب : در فرض سؤال بر پسر لازم است مغازه را به اسم پدر نماید و از کاری که موجب اذیت پدر می‌شود اجتناب نماید.

س ۱۴ : اگر مجتبی به علی وکالتی دهد و علی بر اساس آن وکالت به

وکالت..... ۵۰۳

نفر بعدی یعنی حسن وکالت دهد و تمام اختیارات حاصله از آن وکالت را به حسن بدهد بعد از مدتی مجتبی علی را از وکالت عزل می نماید و وکیل دوم حسن علیه موکل یعنی مجتبی اقدام مجرمانه (جعل در چک) و استفاده از سند مجعول انجام می دهد که با حکم قطعی دادگاه به مجازات محکوم می گردد. در حال سؤال اینجاست که آیا حسن (وکیل دوم) از وکالت منعزل می گردد و وکالت نامه وی منفسخ است یا خیر؟ و آیا می تواند بعد از آن از وکالت نامه استفاده نماید؟

جواب : در مواردی که وکیل اول حق دارد شخصی دیگر را وکیل قرار دهد چنانچه وکیل ثانی وکیل خود موکل باشد در عرض وکیل اول قرار می گیرد و با عزل وکیل اول منعزل نمی شود و احتیاج به عزل مستقل دارد. اما اگر وکیل ثانی وکیل از وکیل اول باشد، با عزل وکیل اول، وکیل ثانی هم منعزل می شود.

س ۱۵ : هرگاه وکالت نامه ای در محضر اسناد رسمی ثبت شده باشد اما موکل مدعی است که قسمتی از آن وکالت نامه را نخوانده است و مفاد آن را نمی دانسته آیا می توان او را ملزم ساخت که چون امضا کرده است می بایست همه آن را بپذیرد؟ و آیا باید تمامی تصرفات وکیل را مشروع دانست؟

جواب : ادعای موکل مسموع نیست مگر اینکه آن را ثابت کند ولی تصرفات وکیل بعد از این ادعا نافذ نیست. تنها تصرفات وی قبل از این ادعا نافذ است.

س ۱۶ : الف : انا مواطن عراقي اعیش في امريکا، کلفني بعض

٥٠٤ استفتاءات ج ١

الأصدقاء العراقيين هناك أن اشترى لهم قطعة أرض، فاشترت لهم قطعة كبيرة، وكلفت شخصاً يعيش في العراق بشرائها، فكان وكيلاً في الشراء وبعد مدة رغب اصحاب الأرض ببيعها، فكلفت الوكيل ببيعها، فابلغني انه باعها بـ ١٥٠ مليون دينار عراقي فابلغت المالكين، ورضوا بالسعر ولكن بعد مدة اخبرني من قام بعملية البيع (الدلال) ان الشخص الوكيل باعها بـ ٢٥٠ مليون، وأنه كذب علينا بقوله انه باعها بـ ١٥٠ مليون، فالسؤال هل يجب عليّ اخبار اصحاب الأرض بذلك أولاً، ثانياً : اذا استطعت قانونياً ان ارفع دعوي قضائية ضد ذلك الوكيل فهل يجب عليّ رفعها لاسترداد اموال الأخوة؟

الجواب : نعم، يجب ذلك.

ب : نفس ذلك الوكيل اللص اشترى لي بيتاً بـ ١٢٠ مليون، ثم ادعى فيما بعد ان العقار في العراق بدأ سعره بالهبوط وأنه باع البيت لابن اخيه، و لكن اتضح فيما بعد انه كاذب، وأنه لم يبعه، وأنه آجره مدة من الزمن ثم باعه لشخص غريب بسعر اعلى مما ادعى، فهل يحق لي ان استرجع اموال الاجارة، و فرق السعر الذي باعه حقيقة؟

الجواب : نعم، يحق لك ذلك.

ج : لي قطعة ارض اشتراها ذلك الوكيل المحتال، ثم ادعى فيما بعد انه باعها بثلاث ملايين و خمسمائة دينار لغرض دفع دية واجبة عليه، و اتضح فيما بعد انه خدعني، فهل يحق لي ان اقاضيه حتى لو تضرر في تلك المقاضاة اقرءاء لي؟

الجواب : نعم اذا لم يكن إضرار الآخرين مستنداً إليك.

قرض

س ۱: حکم صندوق‌های قرعه‌کشی خانگی که هر ماه مبلغ جمع‌آوری شده را به یکی از اعضا می‌دهند چیست؟

جواب: اشکالی ندارد.

س ۲: در فرضی که بانک در قبال عقد قرضی یا هر عقد دیگر با مبلغ مشخصی مبادرت به انعقاد عقد رهن به تبع عقد اصلی نماید و شرط کند در فرض اینکه مدیون در موعد مشخص شده دین خود را نپردازد، به لحاظ تخلف از شرط و نیز به عنوان خسارت تأخیر در تأدیه مبلغ دیگری بر بدهی مدیون افزوده خواهد گردید، آیا می‌توان گفت به لحاظ اینکه ضمان «ما لا یجب» باطل است تا زمانی که تخلف از ناحیه مدیون صورت نگرفته، بنا بر این سببی وجود نداشته که رهنی بابت آن داده شود و به این اعتبار مطالبه وجه التزام یا خسارت تأخیر تأدیه نمی‌تواند به لحاظ عدم وجه و سبب در زمان انعقاد قرارداد، به عقد رهن تسری نماید؟ آیا عین مرهونه صرفاً نسبت به اصل وجه قابلیت استیفا را پیدا می‌نماید و یا خسارت تأخیر تأدیه نیز از محل عین مرهونه قابلیت استیفا را دارد؟

جواب: داین می‌تواند فقط دینش را از آن استیفا کند و مطالبه دیرکرد و استیفای آن از عین مرهونه جایز نیست.

۵۰۶ استفتائات ج ۱

س ۳ : زمینی دارم که قصد دارم آن را بسازم و در آن سکونت داشته باشم از طرفی دیگر بدهکار نیز می باشم که باید ادا کنم:

الف : آیا زمین فوق الذکر، مشمول ادله مستثنیات دین می باشد که فروختن آن لازم باشد؟

جواب : اگر با فروش آن در حرج و سختی می افتید یا این کار باعث مهانت یا منقصت برای شما است مستثنی است.

ب : اگر قصد نداشته باشم که خود آن زمین را بسازم ولی تصمیم دارم که آن را بفروشم و خانه ای بخرم آیا با چنین قصدی، زمین مذکور جزء مستثنیات دین است؟

جواب : همان جواب.

س ۴ : اینجانب مقداری برنج به شخصی نسیه فروخته ام که قبل از سررسید آن فوت نمود و به پرداخت دیون خود موفق نشد. ورثه متوفی هم به پرداخت دیون پدرشان اقدام نکردند لذا از روی ناچاری از طریق قانونی اقدام کردم و در حال حاضر با توجه به اینکه در موعد مقرر مبلغ بدهی بدهکار پرداخت نگردیده و تا کنون طول کشیده دستگاه قضا تحت عنوان خسارت در تأخیر پرداخت مبلغی را تعیین و به طلب طلبکار اضافه می نماید آیا این مبلغ اضافه شده از نظر شرع مقدس اسلام ایراد و اشکال دارد یا مانعی ندارد؟

جواب : مطالبه زیادت از دین جایز نیست و چنانچه ورثه با رضایت خود بدهند حلال است.

س ۵ : الف : جهت تأسیس صندوق قرض الحسنه در شرکت اگر شرط عضویت برای اعضای صندوق پرداخت ماهیانه مبلغی (مثلاً ۲۵۰۰۰

قرض ۵۰۷

تومان) جهت ایجاد سرمایه اولیه در صندوق باشد، شرط ضمن قرض و ربا محسوب می شود؟

جواب : ربا محسوب نمی شود و جایز است.

ب : ضمناً گرفتن مبلغی به عنوان کارمزد برای هر وام اشکال دارد؟

جواب : وام دهندگان نمی توانند از وام گیرنده مبلغی اضافه به عنوان کارمزد دریافت کنند، بلی، اگر وام گیرنده از پیش خود به فردی که متکفل امور وام می شود چیزی بپردازد مانعی ندارد.

س ۶ : شخصی مبلغی را تحت عنوان سرمایه گذاری در یک پروژه ساختمانی با سود چهار درصد بدون اینکه قصد شراکت داشته باشد پرداخت می نماید و طرف مقابل تعهد می کند اصل و سود آن را به صورت یکجا در زمان تعیین شده مسترد نماید و قسمتی از پروژه به عنوان ضمانت استرداد اصل و فرع مبلغ پرداختی تعیین می شود آیا از مصادیق معاملات ربوی محسوب می شود؟

جواب : معامله مزبور قرض ربوی است و سرمایه گذار فقط اصل مبلغ را که به طرف مقابل داده می تواند مطالبه کند و حق مطالبه بیشتر از آن را ندارد.

س ۷ : آقای «الف» پنج کیلو شمش طلا به آقای «ب» تحویل داده است و رسید مبنی بر اینکه شمش طلا نزد وی امانت می باشد اخذ نموده و بین طرفین مقرر بوده آقای «ب» پنج کیلو طلا را به عنوان سرمایه طلا فروشی خود مورد بهره برداری قرار دهد و ماهیانه مبلغ یکصد میلیون ریال به عنوان سود طلا پرداخت نماید.

الف : این معامله و قرارداد در قالب کدام یک از عقود اسلامی می‌گنجد؟

ب : آیا پرداخت ماهیانه مبلغ یکصد میلیون ریال به عنوان سود محل شرعی دارد؟

ج : با عنایت به اینکه شخص «ب» طلاها را در کسب و کار خویش سرمایه‌گذاری نموده و مبلغ هشتاد میلیون تومان نیز تا به حال بابت سود طلاها پرداخت نموده تکلیف شرعی طرفین در این زمان چیست؟

جواب : معامله مزبور قرض ربوی حساب می‌شود و جایز نیست، صاحب طلا حق مطالبه سود را ندارد ولی سودی را که دریافت کرده اگر علم به رضایت دهنده داشته باشد و لو با فرض عدم استحقاق، ضمانی نسبت به آن ندارد.

س ۸ : اگر صندوق قرض الحسنه‌ای با مشتریان خود شرط نماید در صورتی به آن‌ها وام پرداخت نماید که مبلغی را اضافه‌تر به قرض الحسنه پرداخت نمایند با این تفاوت که مقدار زیاد را مشخص نمی‌نماید و به اختیار مشتریان می‌گذارد با این حال آیا این مصداق قرض ربوی است؟ در صورتی که هست تکلیف پول‌هایی که از مردم به صورت اضافه دریافت شده چیست؟

جواب : اگر شرط شود که زیاده بدهند هرچند مقدار آن مشخص نباشد حرام است و باید رضایت صاحب آن زیاده جلب شود، ولی اگر بدون شرط باشد و از مشتریان خواسته شود که با میل خود اگر خواستند چیزی اضافه بدهند اشکال ندارد.

قرض ۵۰۹

س ۹ : الف : هر يك از اعضاي گروه ماهانه مبلغی مثلا ده هزار تومان را می‌پردازند و مجموع مبلغ جمع شده را به قید قرعه به یکی از اعضای قرض‌الحسنه می‌دهند. در ماه اول به فرد شماره یک و در ماه دوم به فرد شماره دو و ... و مبلغ ماهانه ثابت است و قرض‌گیرنده هم همان مبلغ را هر ماه بابت بدهی خود به نفرات بعدی می‌دهد. در اینجا قرض به شرط قرض نیست بلکه قرض به شرط ادای بدهی قرض‌گیرنده در موقع اصابت قرعه به قرض‌دهنده است این نوع همکاری چه صورتی دارد؟

جواب : فرض مذکور اشکالی ندارد.

ب : شبیه صورت اول است با این تفاوت که در اینجا افرادی که در ابتدا قرعه به نامشان اصابت می‌کند باید ماهانه مبلغی بیشتری بپردازند مثلا هر يك از اعضا ماهانه ده هزار تومان می‌دهند و نفر اول قرض‌گیرنده از ماه دوم باید ده هزار و نود و نه تومان ماهانه بپردازد و به همین صورت ادامه می‌یابد تا به نفر آخر که دیرتر وام می‌رسد مبلغ بیشتری داده شود که در واقع سود پولی که قبلا قرض داده به او می‌دهند چه صورت دارد؟

جواب : جایز نیست مگر اینکه شرطی در بین نباشد و اعضا به رضایت خود زیادی را بپردازند.

ج : در این صورت صندوقی با شخصیت حقوقی تأسیس می‌کنند که افراد بر خلاف گذشته که به افراد قرض می‌دادند در اینجا به صندوق قرض می‌دهند و از صندوق هم قرض می‌گیرند یعنی ماهانه مبلغی را به صندوق می‌دهند تا در صورت اصابت قرعه صندوق به آن‌ها قرض بدهد که در واقع قرض به شرط قرض به صندوق داده می‌شود. این نوع قرض چه صورت دارد؟

۵۱۰ استفتائات ج ۱

جواب : اگر شرط نکنند که به آن‌ها قرض داده شود جایز است هر چند قصد آن را داشته باشند.

س ۱۰ : در یک قرعه‌کشی صد نفر شرکت می‌کنند و هر ماه تمام این افراد مبلغ دویست هزار تومان به مسئول می‌پردازند و ایشان قرعه‌کشی می‌کند و به نام هر کس که در آمد مبلغ بیست میلیون را به او می‌پردازند و ایشان موظف می‌شود که باقیمانده اقساط را پرداخت نماید. و هر ماه این عمل تکرار می‌شود، آیا این عمل مشکل دارد؟

جواب : چنانچه بعد از قرعه‌کشی در هر ماه صاحبان پول راضی باشند که پول جمع شده را به کسی که قرعه به اسم او درآمد قرض بدهند و در فرض دادن به او چیز دیگری غیر از پرداخت اقساط را شرط نکنند قرعه‌کشی و قرض مزبور مانعی ندارد.

س ۱۱ : اینجانب چندین سال پیش به دلیل اضطراب مجبور به قرض با بهره ربوی از شخصی شدم و حدود پنج سال قبل با فشار ایشان و از ترس آبرو مجبور به دادن چکی به سه برابر اصل مبلغ بابت این قرض ربوی شدم که تا کنون مبلغ مورد ادعای ایشان به بیش از نُه برابر اصل مبلغ رسیده و نوع محاسبه ایشان نیز به صورت ربح مرکب می‌باشد و بابت این چک نیز منزل مسکونی بنده را توقیف کرده‌اند و قصد تملک و تصرف آن را دارند.

الف : حکم توافق بنده با آن شخص بر مبنای قرض ربوی چیست؟

ب : حکم شرعی چک مذکور که بر مبنای محاسبه ربوی صادر شده

چیست؟ و آیا بنده مکلف به پاس کردن چک مذکور هستم؟

ج : آیا وصول چک از طریق توقیف و مزایده منزل مسکونی‌ام از نظر

شرعی دارای اشکال است؟

جواب : قرض دهنده فقط حق مطالبه اصل مال خود - نه سود آن - را دارد، و مطالبه زیادی جایز نیست، و منزل مسکونی قرض گیرنده جزء مستثنیات دین است.

س ۱۲ : زید از کشاورزی یک میلیون تومان قرض الحسنه می گیرد و به عنوان ضمانت زمینی را که برای زراعت است به کشاورز می دهد و به او اجازه می دهد که تا وقتی که یک میلیون تومان را به توپس نداده ام می توانی در زمین زراعت کنی و محصول هم ملک تو است ولی وقتی پول قرض گرفته شده را پس دادم زمین را باید پس بدهی، حال این معامله صحیح است؟

جواب : اگر قرض را مشروط به در اختیار گذاشتن زمین برای کشت می کند حرام است، ولی اگر زمین را رهن قرض قرار می دهد و به قرض دهنده اذن در تصرف می دهد مانعی ندارد.

س ۱۳ : الف : الآن متصدیان صندوق در راستای تأمین هزینه های صندوق شامل اجاره محل، آب، برق، تلفن، خدمات کامپیوتری، دفتری و دستمزد کارمندان صندوق را بدون در نظر گرفتن سودی سالیانه از کلیه اعضای صندوق هر نفر یک هزار تومان دریافت می نمایند و از اعضایی که وام می گیرند حدود یک درصد مبلغ وام را قبل از پرداخت وام از اصل وام کسر و باقیمانده را به مشتری پرداخت می نمایند این نوع گرفتن هزینه ها چه حکمی دارد؟

جواب : مبلغی را که از سپرده گذاران می گیرند اشکال ندارد ولی مبلغی که به عنوان کارمزد از وام کسر می کنند جایز نیست.

ب: صندوق مذکور در ابتدای عضویت شرط می گذارد که مبلغ پولی (میزان آن در اختیار عضو می باشد) را به مدت سه ماه به صندوق قرض دهد و بعد از گذشت این مدت به مقدار دو و نیم برابر پولی که به صندوق سپرده است به او قرض و وام را پرداخت نماید و این مبلغ تا زمان انصراف از عضویت مسدود می گردد همچنین بعد از تسویه وام اعضا می توانند سقف مبلغ را به صورت داوطلبانه افزایش و مجددا درخواست وام نمایند لازم به ذکر است صندوق مذکور فاقد درآمد و بودجه جداگانه می باشد و فقط با پول اعضا فعالیت مالی را ادامه می دهد این کار چه حکمی دارد؟

جواب: اگر در ضمن قرض سه ماهه شرط شود که بعدا مبلغی وام داده شود جایز نیست، ولی می توانند بدون شرط مبلغی را تا انتهای تسویه وام و حتی زمانی بعد از آن قرض بدهند و صندوق اعلام کند کسانی که چنین قرضی دهند در صورت صلاحدید مسؤولین صندوق، در اولویت وام هستند بدون اینکه متعهد به پرداخت وام به آنها باشند.

س ۱۴: شخصی صاحب زمین مزروعی می باشد و زمین مذکور را به مدت چند سال به شخص دیگری می دهد و در مقابل مقداری پول می گیرد و صاحب زمین پول را در حد نیاز به کار می گیرد و صاحب پول از محصولات زمین استفاده می کند و اسم این معامله را هم رهن می گذارند و بعد از چند سال صاحب زمین پول را برمی گرداند به صاحبش و زمین خود را پس می گیرد آیا چنین معامله ای شرعا صحیح است؟

جواب: اگر زمین رهن دین است و راهن اذن در تصرف می دهد اشکال ندارد، ولی اگر تصرف در زمین شرط ضمن قرض قرار داده می شود

قرض ۵۱۳

این شرط حرام بوده و تصرف طلب کار در آن جایز نیست.

س ۱۵ : اعضای صندوق قرض الحسنه ای سؤالات زیر را پرسیده اند :

الف : یکی از کارمندان این صندوق، در زمان حیاتش از همین صندوق

وام قرض الحسنه گرفته و حال از دنیا رفته است، آیا صندوق قرض الحسنه

مذکور می تواند بدهی این فرد را ببخشد؟

جواب : خیر، مگر با رضایت کلیه سهام داران.

ب : آیا این صندوق قرض الحسنه می تواند مقداری از سرمایه اش را در

یکی از بانک های معتبر به عنوان سپرده بگذارد و سود بگیرد؟

جواب : با رعایت شرایط مانعی ندارد.

ج : آیا این صندوق قرض الحسنه می تواند با پول هایی که دارد ساختمان

یا زمین بخرد و از این کار سود ببرد؟

جواب : بلی.

د : آیا این صندوق قرض الحسنه می تواند با پول هایی که دارد درمانگاه

خیریه بسازد؟

جواب : بلی.

س ۱۶ : صندوق قرض الحسنه وام هایی را که پرداخت می نماید تا کنون

کارمزد دو درصد از وام گیرندگان دریافت نموده است ولی اکنون با توجه به

افزایش هزینه های حقوق، بیمه، آب و ... درآمد دریافتی از کارمزد وام

جوابگو نمی باشد. با توجه به این مطلب اکثریت مردمی که در صندوق های

قرض الحسنه حساب باز نموده اند با اینکه می دانند حساب های سپرده بانک

به آن ها سود پرداخت می نماید ولی بر اساس آموزه های دینی پول های خود را

۵۱۴..... استفتائات ج ۱

بدون چشم داشت به سودهای بانکی، برای حل مشکلات مردم در صندوق قرض الحسنه گذاشته‌اند. با توجه به این وضعیت پیشنهاد مسئولین صندوق چنین می‌باشد که یا کارمزد دریافتی وام را به سه درصد تبدیل نمایند یا اینکه بخشی از پول‌های صندوق را که اصولاً در حساب جاری بانک‌ها می‌باشد به عنوان سپرده در بانک قرار دهند و با دریافت سود آن بخشی از هزینه‌های جاری صندوق را تأمین کنند. آیا این کار جایز است؟

جواب : قرض دادن به شرط سود و لو به عنوان کارمزد باشد جایز نیست. بلی، می‌توانید بدون شرط سود پول را در بانک بگذارید و اگر بانک دولتی است نصف سود آن را به فقیرمتدین صدقه دهید تا مجاز در تصرف نصف دیگر باشید و اگر بانک خصوصی است چون علم به رضایت صاحبان آن دارید می‌توانید در تمام سود تصرف کنید.

س ۱۷: اگر شخصی پنج مثقال طلای کهنه به شخصی بدهد و شرط کند که شش ماه دیگر پنج مثقال طلای نو به او بدهد آیا ربا محسوب می‌شود؟

جواب : بلی.

س ۱۸: قراردادی بین یک دائن و چند مدیون منعقد گردیده که به موجب آن کل بدهی در چهار قسط پرداخت گردد و در صورت عدم پرداخت بدهی، به ازای هر روز دیرکرد مبلغی معادل دویست هزار تومان پرداخت شود و این مبلغ علاوه بر اصل مبلغ بدهی باشد. آیا دریافت زائد بر اصل بدهی به ازای هر روز دیرکرد ربا می‌باشد؟

جواب : بلی، ربا می‌باشد.

س ۱۹: اینجانب مجبور شدم که از شخصی طی چند مرحله پول‌هایی را به مبلغ دویست میلیون تومان بگیرم متقابلاً اصل مبلغ دریافت شده را به علاوه مبالغی اضافه به طرف مقابلم در زمان‌های تعیینی پرداخت کنم. استدعا دارم پاسخ بفرمایید که با توجه به اینکه هیچ قرارداد شرعی اعم از مضاربه و مانند آن، بین ما منعقد نگردیده ماهیت فعل بنده و طرف مقابل چیست؟ و تکلیف شرعی ما در این خصوص نسبت به گذشته، حال و آینده چگونه می‌باشد؟

جواب: چنانچه مبلغ مذکور را قرض گرفته‌اید و شرط شده که مبلغی اضافه پرداخت نمایید این قرض ربا و کار شما حرام بوده و مبلغ اضافی ملک قرض دهنده نیست، ولی اصل قرض صحیح است، و تصرفات شما در مال قرض گرفته شده تصرف در ملک خود بوده و نافذ است.

س ۲۰: شخصی از شخصی دیگر مبلغی پول به عنوان قرض الحسنه می‌گیرد و با همین پول زمین می‌خرد و آن شخصی که پول را قرض داده فوت می‌نماید و الآن ورثه قرض دهنده ادعا دارند که زمین خریداری شده مال پدر مرحوم ما بوده و شما در آن حقی ندارید چون زمین با پول میت خریداری شده است. و همسر قرض دهنده و تعدادی از مؤمنین شهادت می‌دهند که درباره زمین هیچ گونه حرفی به میان نیامده اما تعدادی از مؤمنین می‌گویند که قرض دهنده در زمان حیات خود ادعای شراکت زمین را داشته و در این زمینه شهادت می‌دهند. حال زمین ملک چه کسی است؟

جواب: اگر زمین در دست قرض‌گیرنده است ملک او محسوب

می شود مگر ورثه خلاف آن را ثابت کنند.

س ۲۱: با عده ای از دوستان و اقوام هر ماه مقداری پول جمع می کنیم و بعد قرعه کشی می کنیم و قرعه به نام هر کسی درآمد تمام پول ها مال آن شخص می شود و این شخص دیگر در قرعه کشی شرکت نمی کند تا همه افراد باقی مانده در قرعه کشی برنده شوند ولی پول را باید هر ماه به صندوق قرعه-کشی بپردازد. آیا این کار مشکل شرعی دارد؟

جواب: مانعی ندارد.

دین

س ۱: الف: شخصی یک میلیون حقوق گرفته است و تقریباً به همین مقدار اقساط ماهیانه بدهکار است که موعد آنها رسیده است حال اگر بخواهد اقساط را پرداخت کند مجبور است که برای نفقه خانواده خود قرض کند آیا پرداخت اقساط واجب است؟

جواب: به هر مقداری که با پرداخت اقساط به حرج و سختی غیر قابل تحمل می افتد پرداخت فعلی واجب نیست و می تواند بعداً پرداخت کند.

ب: فرموده اید که یکی از مستثنیات دین، خانه مسکونی در حد شأن می باشد حال اگر شخص بدهکار که می تواند به راحتی خانه ای را اجاره کند آیا بر او واجب است که خانه مسکونی اش را بفروشد تا دین خود را ادا کند؟
جواب: لازم نیست.

س ۲: الف: مفهوم شرعی مفلس از نظر حضرتعالی چه بوده و تفاوت آن با معسر در چیست؟

ب: آیا کسی که میزان دارایی هایش کفاف بدهی های او را نمی دهد، شرعاً مفلس محسوب می شود یا خیر؟

ج: آیا شخصی که تمام دارایی هایش از بین رفته ولی در دفاتر قانونی

۵۱۸..... استفتائات ج ۱

این موضوع ثبت و ضبط نگردیده است را می‌توان به صرف ثبت نکردن مراتب تلف اموال از شمول قاعده افلاس خارج دانست؟ به عبارت دیگر ثبت کردن یا نکردن مراتب تلف در دفاتر قانونی برای اثبات افلاس، صرفاً طریقت دارد یا موضوعیت؟

جواب : معسر کسی است که فقط از مستثنیات دین قادر به وفاء دین خود می‌باشد و مفلس کسی است که حاکم، حکم به افلاس وی کرده از آن جهت که اموالش وافی به دیونش نمی‌باشد و ثبت کردن اثری ندارد.

س ۳ : آیا یک واحد آپارتمان شصت و پنج متری و یک سواری پراید برای فرد مدیون جزء مستثنیات دین محسوب می‌گردد؟

جواب : آنچه مدیون به آن احتیاج دارد به طوری که بدون آن در مشقت زیاد قرار می‌گیرد یا نداشتن او برایش عیب و نقص است جزء مستثنیات دین است و تشخیص موضوع به عهده مکلف است.

س ۴ : اینجانبان در شرکتی مشغول به کار بودیم شرکت وامی در جهت ایجاد اشتغال و تعهد به باز پرداخت وام مذکور دریافت نمود که به هیچ یک از تعهدات خویش عمل ننمود در حال ما بدهکار بانک محسوب می‌شویم. سؤال ما از شما مرجع عالیقدر این می‌باشد که آیا بازپرداخت وامی که به حساب ما واریز نشده و دست ما نرسیده و در زندگی ما جاری نشده از لحاظ شرعی بازپرداخت آن به عهده اینجانبان می‌باشد؟

جواب : اگر وام مذکور به وکالت از شما و برای شما گرفته شده است وام مزبور را بدهکار هستید، و چنانچه مدیران شرکت مبلغ وام را از بین برده‌اند یا برای خود برداشته‌اند و به شما نداده‌اند نسبت به شما ضامن می‌باشند.

دین..... ۵۱۹

س ۵ : شخصی به شخصی دیگر بدهکار است و مردد بین این است که آیا صد تومان بدهکار است یا دویست تومان. سؤال این است که اگر شخص بتواند با فحصى که زیاد زحمت ندارد مقدار بدهی را بفهمد آیا این فحص واجب است و یا اینکه می تواند بحث اقل و اکثر استقلالی را در اینجا بنا کند و فقط صد تومان را پرداخت کرده و نسبت به بقیه، اصل برائت را اجرا کند؟

جواب : بنا بر احتیاط واجب فحص لازم است.

س ۶ : فرموده اید که خانه فرد جزء مستثنیات دین محسوب می شود. حال اگر شخصی یک دانگ از یک خانه ای را مالک باشد و پنج دانگ دیگر برای بقیه ورثه باشد آیا این یک دانگ نیز جزء مستثنیات دین است؟

جواب : اگر به آن احتیاج دارد به طوری که بدون آن در سختی می افتد یا منقصتی برای او است مستثنی است.

س ۷ : الف : از آنجا که قرض الحسنه ثوابش بیشتر از صدقه است آیا می توان مبالغی را به عنوان کمک (به نیت قرض الحسنه) برای نیازمندان جمع آوری کرد و همان آثار صدقه مثل رفع بلا را برای ما داشته باشد؟

جواب : کار مطلوبی است ولی اگر خیرین پول ها را داده اند باید به فقراء تصدق شود مگر اینکه رضایت آن ها موقع دادن پول نسبت به قرض الحسنه دادن احراز شود.

ب : اگر صدقه یا کمک به نیت قرض الحسنه را برای نیازمندان جمع آوری کنیم، منافع آن نیز برای نیازمندان است؟ مثل اینکه با آن پول کار کنیم و سود حاصل برای خودمان باشد یا مثل اینکه در بانکی بگذاریم و از

۵۲۰ استفتائات ج ۱

امتیاز آن پول وام بگیریم یا از منافع آن برای کارهای جاری جمع‌آوری کمک مثل خرید صندوق، دفتر، خودکار و نیروی جمع‌آوری هزینه کنیم.

جواب : اگر از طرف صاحبان پول در ضمن عقود شرعی کار شود، سود حاصله نسبت به سهم صاحب سرمایه متعلق به صاحبان پول است و اگر در بانک سپرده‌گذاری شود سودی که پرداخت می‌شود، تابع اصل پول است، و امتیازی که داده می‌شود مربوط به صاحب حساب است.

س ۸ : تعداد صد و هشتاد خانوار صندوق پس اندازی تشکیل داده‌اند که در موارد نیاز به اهل آن قرض داده شود سؤال بنده این است : پولی که جمع می‌شود سالیانه در بانک به آن سود تعلق می‌گیرد حکم آن سود چیست؟ کسانی که فعالیت بیشتری دارند یا به موقع پول خود را به صندوق می‌ریزند آیا می‌شود از سود این پول قرعه‌کشی کرد و آن را به عنوان جایزه به آن‌ها داد؟

جواب : اگر طبق مقررات بانک سود به کسی که صاحب حساب است تعلق می‌گیرد، سود در اختیار او است و می‌تواند پس از صدقه دادن نصف سود (در صورتی که بانک دولتی باشد) نصف دیگر را در هر راهی که می‌خواهد صرف کند.

س ۹ : طلبکاری که علم و اطلاع از وضعیت مالی و توان پرداخت بدهکارش دارد و می‌داند که امکان پرداخت طلبش را ندارد آیا جایز است برای مطالبه طلب خود و وصول آن به دادگاه مراجعه کرده و او را تحت فشار قرار دهد؟

جواب : حق چنین کاری ندارد.

دین..... ۵۲۱

س ۱۰: چنانچه زوجه اقدام به بخشش مهریه بنماید، با عنایت به اینکه مسلماً قصد و نیت طبیعی زوجه از بخشش مهریه، استحکام زندگی مشترک است (در حقیقت می‌توان اینگونه برداشت نمود که این بخشش مشروط به حفظ زندگی مشترک بوده) آیا در صورت فروپاشی زندگی، حق رجوع از بخشش مهریه برای زوجه وجود خواهد داشت؟

جواب: در فرض مذکور، اگر مهریه دین بوده حق رجوع ندارد.

س ۱۱: شخصی بیش از ده سال قبل، منزلی را خریداری و در آن سکونت نموده است. تمام قیمت منزل را نیز به فروشنده پرداخت نموده ولی چون مقداری از وام منزل باقیمانده بود سند منزل در رهن بانک و به نام فروشنده می‌باشد لذا فروشنده منزل، به خریدار وکالت بلا عزل داده تا بعد از تسویه وام بانک سند را به نام خود منتقل کند. اکنون فردی مدعی شده که از فروشنده طلبکار است و چون سند منزل به نام فروشنده می‌باشد می‌تواند منزل را بابت طلب خود وصول نماید. با چنین وضعی، آیا منزل مزبور به خریدار تعلق دارد یا به مالکیت فروشنده باقی است و طلبکار می‌تواند طلب خود را از آن وصول کند؟

جواب: به خریدار تعلق دارد.

س ۱۲: آیا قرعه در مورد زیر شرعیت دارد و یا اینکه باید در این مورد احتیاط کرد و در صورت عدم توانایی قرعه انداخت؟

الف: شخصی بدهکار است ولی نمی‌داند که به حسن بدهکار است

یا حسین، آیا باید احتیاط کند یا می‌تواند قرعه بیندازد؟

جواب: احتیاط کند.

۵۲۲ استفتائات ج ۱

ب : مهری را از یک مسجد برداشته است و نمی داند برای مسجد

«الف» است و یا مسجد دیگر وظیفه چیست؟

جواب : قرعه بیندازد.

س ۱۳ : همسر مرحوم اینجانب سی سال گذشته مبلغ پنجاه هزار لیر لبنانی از شخصی فرش خریداری نموده و بر اثر اختلافی که بین طرفین ایجاد شده پول فرش ها را نداده است شوهرم به تازگی به رحمت خدا رفته است الآن می خواهیم با دستور حضرتعالی پرداخت نماییم. تا هم این اختلاف حل شود و هم همسر مرحوم انشاء الله از گرفتاری نجات پیدا کند. چه مقدار باید به فروشنده فرش پرداخت کنیم؟

جواب : چنانچه ارزش پول به مقدار زیاد مثل بیست برابر تنزل پیدا

کرده، احتیاط واجب مصالحه است.

س ۱۴ : زمین زراعتی حدود بیست سال قبل در قبال قرض مبلغ معین آن زمان به صورت رهن به شخصی واگذار می گردد که نرخ ارزاق به دلیل بی ارزش بودن پول رایج بسیار بالا بود. مثلاً قیمت یک گونی آرد هشتاد کیلویی یک میلیون و پانصد هزار افغانی و در شرائط فعلی دولت جدید با حذف سه صفر از پول رایج، و با افزایش ارزش پول جدید نرخ تمام اجناس و ارزاق به شدت کاهش می یابد. چنانچه قیمت همان آرد با همان وزن و کیفیت بسیار بهتر از قبل در پول جدید، هزار و صد افغانی می شود سؤال این است که ادای قرض با کدام پول و ارزش امکان پذیر می باشد؟

جواب : با همان پول قبل با حذف سه صفر.

س ۱۵ : در سال ۱۳۸۳ شخصی به من گفت من در کابل زمین فروشی

دین..... ۵۲۳

دارم و من به مبلغ ششصد هزار افغانی از ایشان خریدم و به طور نقدی پرداخت کردم. الآن بعد از گذشت هفت سال از معامله که بنده می خواستم به کابل بروم و زمین را تصاحب کنم و در آن خانه بسازم به من خبر داد که زمین مال دولت بوده شما پول خود را اخذ نمایید آیا من مستحق زمین خود هستم یا مبلغ ششصد هزار افغانی و یا قیمت فعلی زمین؟

جواب : چنانچه معامله باطل بوده است، فقط حق مطالبه پولی را که پرداخت نموده‌اید دارید ولی اگر ارزش آن پول، به حدی پایین بیاید که اصلاً آن مقدار پول در چنین زمینه‌ای قابل توجه نباشد مثلاً یک بیستم قیمت قبل شده باشد، احتیاط واجب این است که مصالحه کنید.

س ۱۶ : اینجانب یک خط موبایل به برادرم فروخته‌ام به مبلغ یک میلیون و دویست هزار تومان ده سال پیش، که هفت صد هزار تومان آن را دریافت نموده‌ام و پانصد هزار تومان آن تا حالا دریافت نکردم. اکنون یکی از نوه‌های ایشان خط موبایل را تصرف کرده، و اظهار می نماید که پدر بزرگ به او بخشیده است. و الآن برادرم بیمار و قادر به حرف زدن نیست. خواهشمند هستم وظیفه شرعی من در مورد :

الف : من فروشنده سند را به چه کسی در محضر انتقال دهم، به برادرم یا نوه ایشان؟

جواب : به برادرتان، مگر مطمئن شوید او در حال سلامتی به نوه‌اش بخشیده و به او تحویل داده است.

ب : طلب خودم که پانصد هزار تومان است آیا تورم و بی ارزش شدن پول لحاظ می شود یا باید همان مبلغ ده سال پیش را دریافت کنم؟

۵۲۴ استفتائات ج ۱

جواب : اگر تورم، بیست برابر یا بیشتر شده باشد بنا بر احتیاط واجب با برادران یا قِیم شرعی او در صورتی که دچار اختلال حواس شده مصالحه نمایید.

س ۱۷ : شخصی که مدیریت یک شرکت را به عهده دارد فروش مالی را در خارج از کشور متکفل شده و نمی تواند عین ارزی که حاصل از فروش آن مال بوده را به داخل کشور وارد و انتقال دهد آیا پرداخت چنین دینی (ارز خارجی) به صورت ریال و یا پرداخت دین ارز خارجی به صورت ارزهای داخلی مجاز که مغایر سیاست های بانک مرکزی جمهوری اسلامی نمی باشد منطبق با موازین شرعی است؟

جواب : اگر خلاف مقررات نباشد اشکال ندارد.

س ۱۸ : آیا چک عادی اشخاص که برای سررسید معین صادر می شود مال محسوب می گردد یا خیر؟ و چنانچه قبل از سررسید شاکی ادعای ربوده شدن چک را علیه صادرکننده یا تحویل دهنده بنماید (یعنی بگوید چک را به صادرکننده یا کسی که آن را به من داده بود دادم تا وجه آن را بپردازد یا تاریخ آن را تغییر دهد اما او آن را ربود) آیا موضوع از منظر شرع مشمول عنوان سرقت قرار می گیرد؟

جواب : چک سند طلب است و مال نیست و سرقت آن سرقت مال محسوب نمی شود و احکام آن را ندارد.

س ۱۹ : بنده به جهت مظالمی که بر عهده دارم از چند سال پیش به مقدار ده میلیون بدهکار هستم و طلبکاران فرصت نمی دهند که در آینده پرداخت کنم. از طرفی دیگر، در حال حاضر خانه ای خریده ام که برای

دین..... ۵۲۵

پرداخت بدهی آن باید این پول را به صاحب خانه بدهم و اگر ندهم می‌تواند معامله را فسخ کند و پنج میلیون تومان باید به جهت حق فسخ به او بدهم و وظیفه بنده را معین فرمایید؟

جواب : اگر نداشتن خانه باعث سختی و مشقت برای شما است یا منقصت برای شما محسوب می‌شود تأخیر رد مظالم حرام نیست.

س ۲۰ : شخصی سی سال قبل یعنی سال ۶۳ اتومبیلی را خریداری نموده به مبلغ ۲۴۶۰۰۰ تومان و وجه آن را به صاحبش نپرداخته است اکنون بفرمایید آن شخص چطور باید ادای دین نماید، آیا به قیمت امروز یا مبلغ سابق؟

جواب : در فرض سؤال بنا بر احتیاط واجب با یکدیگر مصالحه نمایند.

س ۲۱ : اینجانب در خانه پدری سکونت دارم با توجه به قیمت گذاری بنگاه مسکن و طی توافق، سهم الارث خواهرم به مبلغ سی و پنج میلیون تومان ارزیابی گردید. که بنده مبلغ فوق را به خواهرم دادم ولی ایشان با توجه به اینکه دست بنده خالی بود گفتند من نیازی به این پول ندارم و شما سال دیگه این مبلغ را به من بدهید. طی گذشت یک سال که خواستم سهم خواهرم را پرداخت کنم ایشان گفتند قیمت ملک افزایش یافته و باید مبلغ را به روز به من پرداخت کنید و از گرفتن مبلغ ذکر شده امتناع کرده و از بنده مبلغ هفتاد و هشت میلیون تومان پول دریافت کردند، لطفاً نظرتان را مرقوم بفرمایید.

جواب : اگر معامله شما با خواهرتان نسبت به سهم الارث ایشان از خانه به مبلغ سی و پنج میلیون تومان با رضایت دو طرف تمام شده سپس

۵۲۶ استفتائات ج ۱

ایشان مبلغ مزبور را به عنوان قرض پیش شما گذارده، بیش از مبلغ مزبور را ضامن نیستید.

س ۲۲ : الف : اینجانب زمینی را از شخص یهودی خریداری نمودم و مبلغ بیست هزار تومان آن به عنوان انتقال سند نزد اینجانب ماند، بعد از پیروزی انقلاب فروشنده زمین از ایران خارج شد و اینجانب در سال ۱۳۶۷ به اداره ثبت برای اخذ سند مراجعه و مبلغ مذکور را به اداره ثبت واریز و سند را گرفتم، حال سؤال این است آیا دین خود را ادا کرده‌ام؟

ب : در صورت منفی بودن جواب، چه مبلغی باید به حساب حضرت آقا واریز نمایم همان بیست هزار تومان یا بیشتر؟

جواب : دین شما ادا نگردیده است و برای ادای دین باید همان مبلغ را به فروشنده بدهید و اگر امیدی به پیدا کردن او ندارید از طرف او به فقیر متدین صدقه دهید، و چون تورم آن مبلغ بیش از بیست برابر بوده بنا بر احتیاط واجب نصف تورم آن را هم حساب کنید و پرداخت نمایید.

س ۲۳ : اینجانب مستأجر هستم و پولی برای خرید خانه ندارم. خانه‌ای رهن کرده‌ام برای زندگی، اخیراً همسرم مهریه‌اش را مطالبه کرده و بنده قادر به پرداخت یکجای آن نیستم و در این راستا ایشان با گرفتن حکم از دادگاه قصد دارد پول رهن خانه را به عنوان بخشی از پول مهریه بردارد. این پول در حکم خانه است برای من و با توجه به اینکه بدون این پول دیگر قدرت اجاره کردن خانه ندارم، آیا الآن پول رهن خانه‌ام جزء مستثنیات دین هست؟

جواب : اموالی را که در زندگی مناسب شأنش، به آن محتاج است و در صورت نبود به حرج می‌افتد مستثنی است.

دین..... ۵۲۷

س ۲۴ : مهریه‌ای قسط بندی شده و به دلیل عجز از پرداخت اقساط، زوج به زندان افتاده است و در زمان تحمل حبس دو بار معسر بودن وی پذیرفته شده و حکم به تعدیل اقساط صادر شده است. آیا باید همچنان به دلیل عجز از پرداخت بدهی‌های قبلی، که ناشی از تورم و طول کشیدن محاکمه و صدور حکم و قطعی شدن آن است در زندان بماند؟

جواب : مطالبه دین از بدهکار معسر جایز نیست.

س ۲۵ : فرد بدهکاری در عوض بدهی خود قولنامه سند بنگاهی زمینی را که قیمت آن را کامل نپرداخته به طلبکار واگذار می‌کند، اما پس از مدتی فرد بدهکار و کمی بعد فرد طلبکار خبردار می‌شوند که زمین به دلیل دیرکرد در تکمیل قیمت آن، بعد از واگذاری به طلبکار باز پس گرفته شده است، و صاحب قبلی معامله را فسخ کرده و دیگر زمینی برای تحویل به طلبکار وجود ندارد. اکنون با توجه به گذشت زمان و رشد قیمت زمین، آیا فرد بدهکار نسبت به طلبکار ضامن زمین و قیمت آن است و یا تنها ضامن مبلغ بدهی خود به او می‌باشد؟

جواب : زمین مربوط به طلبکار است، و فروشنده اول حق پس گرفتن آن را ندارد.

س ۲۶ : آیا با پرداخت نکردن وام، و مجبور شدن ضامن به پرداخت آن، شخص وام گیرنده ضامن نمی‌باشد؟

جواب : در فرض مذکور وام گیرنده ضامن است.

س ۲۷ : إذا كان في رقبتي دين او مال مغصوب صرفته في السابق، فهل يجوز لي السفر بأموالي التي حصلت عليها من كسب الى زيارة مراقد الائمة

(ع) في النجف، كربلا، او لزيارة اقربائي او للسياحة؟

الجواب : يجب اداء الدين فوراً اذا طالب الدائن، و اذا لم يعلم به يجب اعلامه بذلك، فان طالبه يجب الاداء فوراً، و إلا يجوز صرف المال في غير الواجب ايضاً اذا لم يوجب العجز عن اداء الدين حين المطالبة.

س ٢٨ : الف : العملة السورية انخفضت قيمتها إلى العشر تقريباً بعد الأحداث فإذا كان لأحد دين على غيره و أخر أدائه إما لإعساره او مماطلة فالآن إذا أداه إليه سوف يخسر و يتضرر فما هو الحكم في صورتين؟

الجواب : لا يجب على المديون إلا اداء ما كان عليه سابقاً.

ب : و كذلك في حال مهر المرأة الذي قلّت قيمته كثيراً و لم يؤده لها و أراد أن يؤديه اليوم فما هو الحكم؟

الجواب : تبين الحكم من الجواب السابق.

رهن

س ۱: با توجه به اینکه طبق نظر فقهای عظام، قبض و اقباض عین در رهن رکن است گاهی ادعا می شود با نفس دادن وکالت رسمی به وکیل توسط مالک عین در محضر برای انجام معامله رهنی و یا با دادن سند از طرف مالک و یا وکیل مالک به مرتهن در محضر، قبض و اقباض محقق شده و نیاز به رؤیت ملک و یا تحویل کلید ملک و قبض و اقباض عین نیست، آیا این مطلب صحیح است؟

جواب: رهن مزبور محکوم به صحت است و شرط صحت رهن اقباض و معلومیت عین مرهونه تفصیلاً نیست.

س ۲: چنانچه ضمن عقد رهنی شرط شود، اگر راهن ظرف مهلت مقرر، بدهی خود پرداخت ننماید، عین مرهونه خود به خود تملیک شود، بر این اساس:

الف: شرط عقد صحیح است یا فاسد؟

جواب: فاسد می باشد.

ب: در صورت فساد، آیا فساد مزبور به عقد نیز سرایت می نماید؟

جواب: خیر.

س ۳: در سال ۱۳۸۸ آپارتمانی خریداری نموده ام و از اسفند ماه سال

۵۳۰ استفتائات ج ۱

۱۳۸۹ تا کنون در آن ملک سکونت دارم اما در سال ۱۳۹۰ شخص طلبکاری از فروشنده ملک مورد نظر را توقیف و سند مالکیت ملک را اخذ و مدعی رفع تصرف اینجانب از ملک می‌باشد، حال شرعاً مالکیت این واحد آپارتمان با من خریدار است یا طلبکار فروشنده ملک؟

جواب : در فرض سؤال، معامله صحیح بوده، مگر اینکه ملک مزبور در زمان معامله در رهن طلبکار بوده است که در این صورت معامله آن، بدون اذن طلبکار باطل است.

ضمان

س ۱: آیا در حق الناس هایی که مالیت ندارد مثل تلف کردن یک دانه برنج و یا خط انداختن روی دیوار مردم که قابلیت ارزش گذاری مالی ندارد آیا حلالیت لازم است؟

جواب: لازم نیست.

س ۲: شخصی با یک نفر از دوستان خود شریک شده و از خارج لوازم می آورند و به فروش می رسانند. یکی از دوستان دیگرش گفته است اگر ده میلیون تومان بدهی هر سال دو برابر به تو برمی گردانم و ایشان قبول می کند و یازده میلیون تومان پول می دهد و استفاده داشته و به آن ها می داده است تا اینکه این شریک زد زیر همه چیز و من رفتم شکایت کردم و چند سال طول کشید و من با تحمل هزینه زیاد حق مردم را دادم، حالا صاحب یازده میلیون تومان می گوید در این چند سال باید سود یازده میلیون تومان، که می شود هشتاد و هشت میلیون تومان را به من بدهی، بفرمایید تکلیف من چیست؟

جواب: لازم است اصل پول به او برگردانده شود و نسبت به آن سودها ضامن نیستید.

س ۳: یک شرکت اتوبوسرانی با شرکت اتوبوسرانی دیگری قرارداد می بندد ولی قبل از پایان یافتن مدت قرارداد نفر سومی آن قرارداد را خراب

۵۳۲ استفتائات ج ۱

می‌کند و به شرکت اول خسارت وارد می‌کند لطفاً بفرمایید خسارت شرکت اول را چه کسی جبران می‌کند؟

جواب : اگر نفر سوم به اموال شرکت خسارت وارد نکرده فقط کاری

کرده که به قرارداد عمل نشده، در این صورت نفر سوم ضامن مالی ندارد.

س ۴ : شخصی به من مراجعه کرد و گفت چون شرائط گرفتن وام

مضاربه‌ای را ندارم شما به جای من وام بگیرید و من تسویه می‌کنم. بنده گفتم

من در قم کسی را ندارم که ضمانت من را در بانک انجام دهد، شخص مذکور

(استفاده کننده از وام) ضامن را تهیه کرد و گفت خود ضامن قسمتی از وام را

برمی‌دارد و بابت ضمانت هم به او وجهی دادم. ضامن آمد و وام را ضمانت

کرد و بخشی از وام را هم طبق قرار قبلی برداشت و من نیز وام را به شخص

مذکور (استفاده کننده از وام) دادم. شخص مذکور (استفاده کننده از وام)

متواری شده و وام را تسویه نکرد و بانک ضامن را تحت فشار قرار داد و ضامن

به بانک رجوع کرد و وام را تسویه کرد. آیا ضامن که با این شرائط ضمانت را

انجام داده است، شرعاً حق رجوع به بنده که فقط وام به نام من است را دارد؟

جواب : حق رجوع ندارد.

س ۵ : اینجانب برای شرکتی کالا ترخیص می‌کردم صاحب شرکت

مذکور درخواست ترخیص کالایی را در بندر عباس از اینجانب نمود با توجه

به مشغله کاری خودم، شخص دیگری را به شرکت مذکور صرفاً معرفی نمودم

سپس شرکت با فرد مذکور به اختلاف برخورد و اینجانب را به عنوان معرف

و واسطه وارد بحث خود نمودند و در خصوص ترخیص کالا، هیچ وکالتی و

سندی به اینجانب تسلیم ننموده‌اند و برای پرداخت حق الزحمه ترخیص کالا

ضمان..... ۵۳۳

وجه مربوطه را چون معرف بودم به حساب اینجانب واریز و من هم حق الزحمه ترخیص کالا را پرداخت و زائد آن را به حساب شرکت عودت دادم. با توجه به مقدمه فوق آیا شرکت مذکور شرعا می تواند نسبت به اینجانب که صرفا معرف بوده ام و اسناد وجوهی بابت این کار را خودم شخصا دریافت نموده و آنچه واریز کرده بودند به حساب ترخیص کار کارسازی و زائد به حساب شرکت عودت داده شده، ادعایی داشته باشد؟ و آیا شرعا از این بابت ضمانتی متوجه من می باشد در حالی که صرفا معرف بودم؟

جواب : مجرد معرفی شخصی باعث ضمان نمی گردد، البته اگر در مبلغی که به عنوان حق الزحمه در اختیار شما قرار گرفته که به ترخیص کننده بدهید تصرف نابجایی کرده اید ضامن آن هستید.

س ۶ : الف : حدود بیست و اندی سال پیش دین فردی را ضمانت کردم که اگر شما پرداخت نکنید بنده جبران می کنم و اکنون مبلغ مذکور را پرداخت نموده ام فرد مورد نظر تقاضای پرداخت با برابری ارزش حال را نموده است و معادل وجه را کافی نمی داند و حلالیت را منوط به شرط نموده است حکم شرعی آن چیست؟

جواب : چنانچه در پرداخت مبلغ مذکور تأخیر شده و از زمان لزوم پرداخت تا کنون ارزش پول بیست برابر یا بیشتر کاهش پیدا کرده بنا بر احتیاط باید مصالحه کنید و در غیر این صورت همان مبلغ کافی است.

ب : سال های گذشته پدرم ودیعه اجاره منزل خویش در ازای جلب رضایتش توسط مستأجر در رابطه با استفاده خارج از توافق نزد خویش نگاه داشته است اکنون می خواهد به شخص مستأجر یا وکیل شرعی او پرداخت

۵۳۴ استفتائات ج ۱

نماید. میزان پرداخت آن از نظر حضرت آقا چقدر می باشد؟

جواب : اگر مشمول تورم بیست برابر نشده کافی است که همان مبلغ را بدهد.

س ۷ : عقد ضمان به محض وقوع موجب برائت ذمه مدیون و اشغال ذمه ضامن می گردد. در قراردادهای تجاری و قراردادهای بانکی عقد ضمان را نقل ذمه به ذمه تلقی نمی نمایند و ضم ذمه به ذمه محسوب است.

الف : آیا این موضوع مغایرتی با موازین فقهی دارد؟

ب : اساسا ضم ذمه به ذمه آیا عقد ضمان محسوب است؟

ج : اگر ضم ذمه به ذمه عقد ضمان نیست چه عقدی است؟

جواب : در ضمانت هایی که در بانک ها برای وام صورت می گیرد ضم ذمه به ذمه نیست بلکه تعهد عقلایی است که لزوم ادا که حکم تکلیفی است می آورد و به همین جهت از ترکه خارج نمی شود مگر اینکه وصیت صورت بگیرد.

س ۸ : جهت ضمانت بدهی دامادم خانه ملکی خویش را گرو گذاشته ام و متأسفانه ایشان نتوانستند بدهی خویش را ادا کنند اکنون طلبکار می خواهد علاوه بر اصل طلب مبلغی را به عنوان خسارت جهت حق وکیل و ایاب و ذهاب و امثال ذلک مطالبه کند، آیا شرعا حق دارد زائد بر دین را مطالبه کند؟

جواب : مضمون له فقط می تواند مبلغ ضمانت شده از دین را استیفا نماید و در زائد بر آن حق تصرف در عین مرهونه را ندارد.

س ۹ : قانون مربوط به جاده ها صریحا برای آن ها در املاک مجاور

ضمان ۵۳۵

حریم مقرر می‌دارد و یا مقررات برق برای کابل‌هایی که از املاک مردم عبور می‌کند حق ارتفاق پیش‌بینی می‌کند، و همچنین لوله نفت و گاز و علامات جغرافیایی که برخانه‌ها و برای اماکن مسکونی و مستقالات نصب می‌شود حال بفرمایید :

الف : با توجه به اینکه حق ارتفاق مزبور محدودیت‌هایی را برای املاک شخصی و موقوفات بوجود می‌آورد و خساراتی را متوجه آن‌ها می‌کند، بفرمایید آیا دولت موظف می‌باشد به جبران خسارتی که از این ناحیه متوجه مالکین یا موقوفات می‌شود؟

جواب : هر گونه خساراتی که بر مال مسلمان وارد شود ضمان دارد.

ب : برخی فعالیت‌ها در املاکی که به عنوان حق ارتفاق اعلام شده نیاز به مجوز از وزارت راه دارد و این وزارتخانه بابت صدور مجوز بر اساس متر مربع از مالکین املاک و متولیان موقوفات وجه دریافت می‌کند، آیا گرفتن وجه مزبور مشروع است؟

جواب : اگر طبق مقررات باشد مخالفت آن را حضرت آقا اجازه نمی‌دهند.

س ۱۰ : در جمعی که به عنوان اردوی علمی طلاب به سفر رفته بودیم مسؤولیت داشتیم و در راستای تسهیل امور طلاب در طول سفر جابجایی وسایل شخصی اعم از چمدان و دیگر اشیای عمده عزیزان با خادمین اردو بود. با وجود تاکیدات خادمین به طلاب در خصوص علامت گذاری بر روی کیف‌ها و چمدان‌ها ولی با این حال در یکی از جابجایی‌ها با وجود بررسی‌های فراوان در حین و بعد جابجایی از ماشین حامل کیف‌ها و

۵۳۶ استفتائات ج ۱

چمدان‌های طلاب، وسیله یکی از طلبه‌ها ناپدید شد. با توجه به شرح مذکور آیا این جانب نسبت به گم شدن وسیله مذکور ضامن هستم؟ و نیز در صورت ضامن بودن با توجه به اینکه هزینه‌های اردو از محل کمک‌های خیرین تأمین گردیده است آیا از محل آن می‌توان ضمانت را پرداخت کرد؟

جواب : شما ضامن نیستید و صرف کمک‌های خیرین در این جهت با احراز موافقت آنان مانع ندارد.

س ۱۱ : اگر کسی چشم و پای سگ زینتی شخصی را مصدوم کند آیا ضامن دارد؟

جواب : خیر.

س ۱۲ : اگر پزشکی در هنگام جراحی بینی، عضو دیگری از صورت (پیشانی) را بدون اجازه بیمار و بر اساس سلیقه شخصی تزریق چربی انجام دهد، می‌تواند معیار و ملاک محکومیت او قرار گیرد؟

جواب : بدون رضایت بیمار جایز نیست و اگر ضرری وارد شده پزشک ضامن است.

س ۱۳ : الف : در بعضی از کشورها علاوه بر جبران خسارات مادی زیان دیده برای جبران زیان معنوی زیان دیده دادگاه‌ها مبالغی را نیز به عنوان خسارت معنوی به نفع زیان دیده قرار می‌دهند، به نظر حضرتعالی پرداخت این خسارت به زیان دیده از نظر شرعی موجه است؟

ب : همچنین علاوه بر خسارات مادی و معنوی گاهی زیان زننده به پرداخت خسارت تنبیهی مثلاً در مورد خسارت به محیط زیست محکوم می‌گردد که این خسارت هم به زیان دیده پرداخت می‌گردد و جنبه

ضمان..... ۵۳۷

بازدارندگی دارد؟ از نظر حضرتعالی وجاهت شرعی و عقلی این خسارت چه می باشد؟

جواب : در هر دو مورد ضامن نیست.

س ۱۴ : شخصی حدود پانزده سال قبل به شخصی مبلغ پولی می دهد تا برای او منزلی در شهر کابل خریداری کند و آن شخص گیرنده پول تا کنون هیچ کاری نکرده است نه منزلی خریده و نه پول را پس داده حالا شخص صاحب پول چه حقی بر او دارد؟ در فرضی که ارزش پول کم شده باشد و یا منزلی که آن موقع به قیمت ارزان خریده می شد حالا گران تر شده و یا گیرنده پول شاید منافعی از او برده باشد، صاحب پول با او چه باید بکند؟

جواب : همان پول را باید بپردازد مگر اینکه مشمول تورم بیست برابر یا بیشتر شده است که در این صورت بنا بر احتیاط واجب در مقدار ما به التفاوت مصالحه شود.

س ۱۵ : الف : از طرف دوستم وکیل شدم که ماشینی را برای او بخرم به جهت کوتاهی بنده ماشینی را که پانزده میلیون می ارزید را بیست میلیون خریداری نمودم که اگر دقت کافی می کردم این معامله واقع نمی شد و الآن دسترسی به فروشنده نداریم الف : آیا بنده ضامن دوستم هستم؟

ب : اگر ضامن هستم آیا ضامن ما به التفاوت هستم و یا اینکه باید کل بیست میلیون را به او بدهم و این ماشین برای من باشد؟

جواب الف و ب : پرداخت ما به التفاوت کفایت نمی کند، و اگر موکل خود را راضی کردید پرداخت آن لازم نیست.

س ۱۶ : احتراماً در سال ۱۳۶۲ پدرم فوت نموده و اموال منقول و غیر

۵۳۸ استفتائات ج ۱

منقول را تا کنون تقسیم ننموده‌ایم و حتی بخشی از اموال وی بدون اذن اینجانب به افرادی به عناوین مختلف مثل سهم امام و نماز قضا و ردّ مظالم و یا به مساجد و تکایا توسط مادر و برادرم بدون اطلاع من داده شده است، با وجود این که هیچگونه وصیت از مرحوم پدرم و یا وکالتی از اینجانب موجود نبوده است، پس از سی و سه سال که با اطلاعیه و ابلاغیه‌های قبلی به آنان گفته شده که سهم ارث اینجانب را تحویل و اموال را تقسیم نمایند هیچ ترتیب اثری نشان ندادند، حال متوجه این موضوع شده‌ام که همه اموال را مادرم با تبانی و همدستی برادرم به نام مادرم نموده‌اند و با بررسی بیشتر متوجه شده‌ام حتی امضای بنده را نیز در کنار انتقال اموال جعل نموده‌اند و مادرم عنوان می‌دارند که پدرتان اموالی نداشته که به شما بدهم.

الف : در این مدت مال الاجاره اموال که در تصرف آن‌ها بوده به اینجانب تعلق می‌گیرد؟

جواب : در مورد نزاع و اختلاف اظهار نظر نمی‌شود ولی به طور کلی در مال غیر که به ناحق تصرف گردد متصرف ضامن است.

ب : اموالی که به این نحو انتقال داده شده و یا در شرف انتقال است بنده در آن حقی دارم؟

جواب : معامله ملکی که شما در آن سهم دارید نسبت به سهم شما منوط به اجازه شما است و اگر اجازه ندهید آن مقدار باطل است.

ج : با فروش بخشی از منزل مسکونی مورد ادعا منزلی به نام مادرم خریداری شده آیا در این ملک سهمی به عنوان وارث دارم؟

جواب : اگر خانه به ثمن کلی خریداری شده شما در خانه خریداری

شده سهمی ندارید.

د : اموالی که بدون اذن اینجانب به عناوین مختلف که به اشخاص و

یا به تکایا و مسجد داده‌اند چه حکمی دارد؟

جواب : اگر میت مدیون بوده آنچه بابت ادای دیون داده شده درست

است، همینطور اگر وصیتی داشته در مقدار ثلث صحیح است و در زائد بدون

رضایت ورثه صحیح نیست، و اگر در اموال میت خمس و زکات نیز بوده

است و ادا شده صحیح است و در سایر موارد صحیح نیست.

س ۱۷ : اگر شخصی به نمایندگی از دیگری مبادرت به انعقاد قرارداد

نماید و در معامله به نمایندگی وی تصریح گردیده باشد در صورت عدم

اجرای مفاد قرارداد منعقد چه کسی مسؤول انجام تعهدات و جبران

خسارت‌های احتمالی می‌باشد، نماینده یا اصیل؟ حال اگر نماینده محکوم

به جبران خسارت گردد این امر با احکام فقهی معاملات مطابقت دارد؟

جواب : به طور کلی چنانچه تعهدات از طرف اصیل انجام شده و

وکالت شامل این تعهدات نیز بوده است مانند اینکه وکیل تام الاختیار بوده

است بر عهده اصیل است و در غیر این صورت بر عهده اصیل نیست.

س ۱۸ : جهت چیدن میوه باغ با وجود امکانات متعارف موجود در هر

باغی برای چیدن میوه، کارگری به عنوان یک روز به صورت روزمزد به کار

مشغول می‌شود و متأسفانه کارگر در حال چیدن میوه از بالا می‌افتد و بعد از

چند روز فوت می‌کند حکم شرعی این قضیه چیست؟

جواب : در فرض سؤال صاحب باغ و کسی که کارگر را برای چیدن

میوه اجیر نموده نسبت به افتادن کارگر و فوت او ضامن نیستند.

۵۴۰ استفتائات ج ۱

س ۱۹ : اینجانب به صورت توافقی از همسر خود جدا شده‌ام. در جلسه توافق مهریه، پدر من به عنوان وکیل من در جلسه شرکت نمودند. در جلسه توافق مهریه قرار شد که مقدار زیادی از مهریه اعم از زمین، خانه و طلا پرداخت شود که پرداخت شد و به اصرار یکی از اعضا در جلسه قرار شد به جهت تنبیه من تعداد صد عدد سکه تمام بهار آزادی به صورت ماهانه توسط من پرداخت شود. در جلسه وکیل من مخالفت نمودند ولی نهایتاً به جهت اینکه تصریح نمودند ما قصد گرفتن این صد سکه را نداریم و فقط به جهت تنبیه است قبول نموده و در برگه توافقنامه نوشته شد و امضا گردید. حال سؤال این است آیا نسبت به مواردی که به نیت تنبیه در توافقنامه اضافه گردیده است از نظر شرعی ضامن هستیم؟

جواب : در مفروض سؤال ضامن نیستید.

س ۲۰ : فردی در حدود پانزده سال مغازه‌ای را اجاره کرده است و در طول این پانزده سال با کسب و کارش باعث رونق و ارزش آن مغازه شده است، وقتی که بخواهد مغازه را تحویل دهد آیا می‌تواند مطالبه ارزش رونق آن مکان را کند، یعنی بابت ارزشمند شدن آن مکان پولی را مطالبه کند؟

جواب : خیر، مگر اینکه در قرارداد اولیه شرط شده باشد که مالک بابت ارزش رونق کسب، مبلغی معین را به او پراخت کند که در این صورت باید به شرط عمل شود.

س ۲۱ : سال گذشته به اصرار دوستم مبلغ شانزده هزار یورو به حساب بنده واریز شد تا جنسی خریداری کنم و به ایران بفرستم، و حال آنکه بنده تاجر نیستم، و با معرفی و ضمانت یکی از دوستان مورد وثوق به مغازه‌ای رفته

ضمان ۵۴۱

و فرد پول را خواست تا جنس را یکجا خریداری کند و فردا تحویل دهد، اما متأسفانه فرد کلاهبردار از آب درآمد، و پس از گذشت یک سال هیچ خبری از او نشد، آیا با توجه به اینکه بنده طبق درخواست صاحب مال عمل کرده و خطایی نکردم، ضمانی گردن بنده هست؟ (چون اگر خود صاحب مال هم بود چه بسا همین کار را می کرد و بنده فقط واسطه بودم) اگر ضمانی گردن من هست باید عرض کنم مال ایشان شانزده هزار یورو بوده، و آن موقع هر یورو پنج هزار و پانصد بوده و الآن با توجه به وضعیت اقتصادی کشور سیزده هزار و پانصد تومان شده، لازم به ذکر است بنده تا کنون شش هزار یورو از مال را پرداخت کرده ام، حال وظیفه ام چیست؟

جواب : اگر کوتاهی نکرده اید ضامن نیستید و اگر کوتاهی کرده اید باید همان مبلغ یورو را بپردازید یا معادل آن را به قیمت توافقی پرداخت کنید.

س ۲۲ : ردّ مظالم و یا طلب شخصی را برای یک نفر کارت به کارت کردم ولی متوجه شدم که یک سارق با دزدیدن آن کارت حساب را خالی کرده است سؤال این است که بدهی من به طرف مقابل در دو صورت ذیل چه حکمی دارد؟

الف : قبل از واریز به کارت به او اطلاع داده بودم.

ب : قبل از واریز به کارت به او اطلاع نداده بودم.

جواب : اگر با اذن طلبکار به کارت او واریز کرده اید دین شما ادا شده است ولی ردّ مظالم را باید مجدداً پرداخت کنید.

س ۲۳ : آیا در باب شروط شخص می تواند اراده و عمل شخص ثالثی در آینده را تعهد نماید؟ از باب مثال شخص «الف» اراده و تصمیم شخص

«ب» مبنی بر انجام کاری در آینده را تعهد نماید؟ (فرض سؤال تعهد اراده و تصمیم می‌باشد و ضمانت و باب ضمان مراد نیست.)

جواب : تعهد فعل غیر لازم الوفاء نیست مگر اینکه آن شخص مطیع فرمان متعهد باشد که در این صورت اگر تعهد ضمن عقد شرعی لازم باشد عمل طبق آن لازم است، و باید غیر را وادار به آن کار بنماید، و نیز اگر ظاهر تعهد این باشد که اگر او انجام ندهد من او را وادار به انجام آن می‌کنم، و یا خودم انجام می‌دهم.

س ۲۴ : بنده صاحب یک دستگاه کامپیوتر هستم که به وسیله آن امرار معاش می‌نموده‌ام و در یک شب این دستگاه کامپیوتر با وسایل جانبی آن از جمله پرینتر و اسکنر و بلندگوهای قوی و ... دزدیده می‌شود و پس از پیگیری‌های پلیس آگاهی افرادی که آن را دزدیده بودند پیدا می‌شوند، با توجه به اینکه بنده داخل این کامپیوتر نرم افزارهای بسیار گران قیمت داشته‌ام که در بازار کمتر مثل آن پیدا می‌شود و بنده هم «سی دی»های اصلی (مادر) آن را گم کرده‌ام و اگر بخواهم مثل آن «سی دی»ها را دوباره از بازار تهیه کنم یا اصلاً پیدا نمی‌شود و یا اینکه خیلی خیلی گران قیمت است و این دزدان این نرم افزارها را پاک کرده‌اند و دیگر دسترسی به آن‌ها ممکن نیست آیا نسبت به آن ضامن هستند؟ و آیا نسبت به وسایل جانبی دیگر کامپیوتر همانند اسکنر و ... که جزء خود کامپیوتر نیست ولی از لوازم ضروری کار من است ضامن هستند؟ و با توجه به اینکه مدت زیادی است که بنده را از کار بیکار کرده‌اند چه غرامتی باید پرداخت نمایند؟ و با توجه اینکه دزدان چند نفر بوده‌اند که با هم این کار را انجام داده‌اند از کدامیک باید آن منافع از دست رفته را دریافت

ضمان ۵۴۳

نمایم؟ و اگر بر فرض دزدها با یکدیگر این کار را انجام نمی دادند مثلاً یکی شب اول مانیتور کامپیوتر را برمی داشت و شب دوم شخص دیگری از دزدان کیس کامپیوتر را برمی داشت و به همین ترتیب در واقع غاصب اصلی کدام است؟ و چگونه باید این منافع را از آن‌ها دریافت نمایم؟

جواب : اگر دستگاه‌ها با وجود این نرم افزارها قیمت بیشتری داشته و الآن تنزل کرده، سارق ضامن نقصان است و همین طور اگر به خود دستگاه‌ها آسیبی رسیده باید قیمت آن پرداخت گردد، و فرقی بین اصل دستگاه و لوازم جانبی نیست ولی سارقین بابت بیکار شدن شما، ضامن نیستند و در مواردی که ضمان هست، به کسی که آن دستگاه را سرقت کرده می‌توانید رجوع کنید، چه خود استفاده کرده باشد چه سارق دیگر.

س ۲۵ : آیا با پرداخت نکردن وام و مجبور شدن ضامن به پرداخت آن، شخص وام گیرنده ضامن نمی‌باشد؟

جواب : در فرض مذکور وام گیرنده ضامن است.

س ۲۶ : در خانه‌ای نشستیم که ملک شخصی به نام حسن بود بعد از مدتی این شخص خانه‌اش را به شخصی به نام حسین فروخت در این مدت که من مستاجر بودم خسارتی به این خانه زدم ولی نمی‌دانم که این خسارت در زمان مالکیت حسن بوده و یا در زمان حسین، بنده به چه کسی ضامن هستم؟ آیا استصحاب مالکیت حسن، در اینجا اثری در حکم ضمان دارد یا ندارد؟

جواب : اگر خسارت از روی افراط یا تفریط نبوده شما ضامن نیستید.

س ۲۷ : اینجانب سال‌ها پیش ملک خویش را برای ساخت در اختیار

شخصی قرار دادم و به دلیل سهل انگاری وی بخشی از دیوار ساختمان مجاور تخریب شد و بنده به همسایگان تعهد نمودم دیوار را بازسازی می‌نمایم، و خسارت وارد شده حدود هفتاد میلیون تومان برآورده شد، و برای دیرکرد بازسازی نیز به صورت روزانه جریمه‌ای قرار داده شد اما بازسازی تحویل دیوار همسایه نیز به تعویق افتاد و با وجود اینکه نهایتاً دیوار بازسازی و تحویل شد اما الآن آن‌ها خواستار جریمه دیرکردی هستند که بالغ بر هفت میلیارد تومان می‌شود، آیا پرداخت چنین مبلغی وجه شرعی دارد؟

جواب : شما ملزم به پرداخت دیرکرد نیستید.

س ۲۸ : اینجانب از شخصی صرفاً جهت امضای قولنامه وکالت داشته‌ام، قولنامه‌ای که قبل از امضای اینجانب توسط فروشنده و خریدار تنظیم شده و وجه حاصل از این قولنامه را شخص فروشنده دریافت نموده بود، و پس از چند ماه از امضای قولنامه معلوم شده است که اتمبیل متعلق به فروشنده نبوده و فروش مال غیر انجام گرفته است، با توجه به آنچه اخیراً معلوم شده است و اینجانب اطلاعی از آن نداشته‌ام و صرفاً به عنوان وکیل امضا بوده‌ام در معامله فوق، در قبال خریدار و فروشنده چه وظیفه‌ای دارم؟

جواب : طبق آنچه مرقوم نموده‌اید شما در قبال فروشنده و خریدار مسؤولیتی ندارید.

س ۲۹ : ملکی دو طبقه مستقل در یک سند را پدر قبل از فوتش به من یک دانگ و به مادر سه دانگ و به یکی از برادران دو دانگ به صورت محضری به نام نمودند، بعد از فوت پدر به برادری که ساکن آن خانه بود پیشنهاد خرید و یا پرداخت سهم الاجاره را دادم قبول نکرد و اظهار می‌کرد بنا بر درخواست

ضمان ۵۴۵

مادر اینجا ساکن هستم و شما حق چنین مطالبه‌ای را ندارید. البته بعد از گذشت شش سال از فوت پدر، مادر سه دانگ خود را به نام او انتقال داد، و ضمناً ملک مذکور بعد از پانزده سال از فوت پدر فروخته شد و سهم هر یک از فروش خانه پرداخت گردید. ولی سهم الاجاره مدت پانزده سال گذشته به من پرداخت نشد، سؤال این است :

الف : آیا مادر مجاز به این درخواست از ایشان بوده که در ملک مشاع آن هم بدون رضایت من سکونت کند؟

ب : اگر من مجاز به مطالبه اجاره هستم این اجاره را چه کسی باید پرداخت کند مادر یا برادرم؟

جواب : در مورد سؤال برادری که در یک طبقه از آن خانه سکونت داشته باید اجرت المثل آن طبقه را به مالکین آن بپردازد و شما به اندازه سهم خودتان از آن طبقه می‌توانید اجرت مطالبه کنید چه نسبت به شش سال اول چه نسبت به نه سال بعد، هرچند سزاوار برای مؤمن آن است که نسبت به پدر و مادر و برادر و خواهر با کرامت بیشتر برخورد کند.

س ۳۰ : اینجانب مبلغ پنجاه میلیون تومان جهت سرمایه‌گذاری در پروژه ساختمان از شخصی دریافت نمودم و ایشان گفت در ازای دریافت این پول باید ماهیانه سود این پول را پرداخت کنید و بنده هم با توجه به مقید بودن به مسائل شرعی با مراجعه به یکی از دفاتر مراجع تقلید ظاهراً مشکل سود یکطرفه را حل نمودیم بدین گونه که نماینده دفتر ایشان گفتند شما به ازای دریافت مبلغ پنجاه میلیون تومان متراژ زمین مشاعی که قرار هست ساخته شود را مشخص کنید و ماهیانه اجاره آن را پرداخت نمایید، اما متأسفانه در

پروژه مذکور متضرر شدم و چون مدارک تضمینی اینجانب و همچنین دوستم در دست ایشان بود مجبور شدم مبلغ پنجاه و چهار میلیون تومان اضافه به عنوان اجاره یا همان سود به ایشان پرداخت نمایم که جمعاً با مبلغ دریافتی اولیه صد و چهار میلیون تومان به ایشان پرداخت نمودم خواهشمندم نظرتان را در رابطه با پرداخت مبلغ اضافی اعلام فرمایید؟

جواب : اگر مبلغ مزبور را از طریق بیع شرط نگرفته اید - یعنی مقدار معینی از زمین را بعد از خرید اجاره نداده اید - فقط اصل همان مبلغ را ضامن هستید و قرض دهنده مبلغ اضافه را مستحق نیست بلی اگر به طیب نفس خود بدون اینکه الزامی در بین باشد مبلغ اضافه را به ایشان بپردازید، گرفتن آن مبلغ برای ایشان مانعی ندارد.

س ۳۱ : چنانچه اتومبیلی در محلی پارک شده باشد، صرف نظر از آنکه راننده حق توقف در محل مزبور را داشته یا نداشته ولی علائم هشدار دهنده را طبق قانون پشت اتومبیل قرار نداده است و با توجه به تاریکی هوا موتور سیکلتی از پشت به اتومبیل مزبور برخورد نماید و منجر به وقوع سانحه و فوت راکب موتور سیکلت گردد، مطابق موازین فقهی چه شخصی مقصر می باشد، مالک اتومبیل یا راکب موتور سیکلت یا هر دو؟

جواب : در فرض سؤال که اتومبیل متوقف بوده و موتور سیکلت از پشت به آن برخورد کرده اگر در محلی پارک شده بود که عرفاً صاحب اتومبیل مقصر حساب نمی شود در این صورت خسارت به راکب موتور استناد دارد و چیزی بر صاحب اتومبیل نیست.

س ۳۲ : پسری بدون اینکه بیمه یا گواهینامه داشته باشد سوار موتوری

ضمان..... ۵۴۷

می‌شود و در حین رانندگی با یک عابر برخورد می‌کند که هر دوی آن‌ها به زمین می‌خورند و با توجه به اینکه عابر احساس درد داشته است، راننده موتور به دلیل ترس و اضطراب از صحنه فرار می‌کند و نمی‌داند که جراحت و آسیبی به این عابر وارد شده است یا خیر. الآن هم با وجود پرس و جو از اهل محل حادثه نمی‌تواند آن شخص را پیدا کند، آیا این پسر وظیفه‌ای دارد؟

جواب: چون علم به خسارت نداشته‌اید چیزی بر عهده شما نیست.

س ۳۳: شخصی درخواست ناحقی از شخص دیگر کرده و به قوه قضاییه شکایت برده است و پس از رسیدگی محکوم گردیده است، ولی به جهت شکایت او بر شخص دیگر خسارت مالی و معنوی جبران ناپذیری وارد نموده است، آیا جبران خسارت از هر جهت بر شکایت‌کننده واجب است یا خیر؟ چنانچه پرداخت خسارت مالی واجب باشد شخص زیان دیده می‌تواند از اموال آن برداشت نماید؟

جواب: نمی‌تواند، هرچند شاکی در فرض ناحق بودن، گناه کرده است.

س ۳۴: اینجانب شغل خرید و فروش گوسفند داشتم و با شریکم به شهرستان‌ها و روستاها می‌رفتیم و قرار بود استهلاک ماشین از جمله پول بنزین و جریمه را شراکتی پرداخت کنیم که بعد از یک سال شراکت در جاده تصادف کردیم و شریک من که راننده بود در حادثه مقصر شناخته شد و دیه فوتی‌ها و مصدوم‌ها که یکی از آن‌ها خودم بودم را بیمه پرداخت می‌کند، بفرمایید جریمه دادگاه، خرابی ماشین، مصدومیت راننده و جریمه بیمه که بالغ بر بیست میلیون تومان می‌باشد آیا به عهده راننده است یا من که با او

شریک بودم باید نصف آن را به عهده بگیرم؟

جواب : در فرضی که در سؤال نوشته‌اید جریمه دادگاه و خرابی ماشین در اثر تصادف و مصدومیت راننده بر عهده شما نیست، و همین طور جریمه بیمه اگر مقصود این است که تعهد بیمه‌نامه کم بوده و زائد خسارات از او گرفته شده باشد.

س ٣٥ : الف : هل یضمن الطیب الحاذق التلف الحاصل بشكل مباشر منه من غیر عمد علی فرض أنّ الخطأ مغتفر أو غیر مغتفر بحسب المعايير العلمية و نظر الأطباء اذا لم يأخذ البراءة من المريض لا نصاً و لا ضمناً؟

الجواب : نعم، هو ضامن في كلا الفرضين.

ب : في الفرض السابق إذا كان الخطأ المغتفر راجعاً إلى خطورة العلاج و طبيعة المرض من دون أن يرجع إلى مهارة الطیب أو غفلته فهل يكون ضامناً لو حصل التلف؟

الجواب : نعم، هو ضامن.

ج : هل یضمن الطیب الحاذق التلف الحاصل بشكل مباشر منه بغير عمد من دون أخذ الإذن من المريض و لا ولیّه للعلاج، لعدم إمكانه (كما إذا كان المريض مغمی علیه في حادث لوحده) مع فرض كون العلاج ضرورياً مستعجلاً كالحالات الإسعافية الضرورية؟

الجواب : نعم، هو ضامن.

د : هل یضمن الطیب الحاذق التلف الحاصل بشكل مباشر منه من غیر عمد علی فرض أنّ الخطأ مغتفر بحسب المعايير العلمية و نظر الأطباء

ضمان ٥٤٩

فيما لو أخذ البراءة من المريض؟

الجواب : لا يضمن إذا أعمل دقته و احتاط في المعالجة.

ه : في الفرض السابق إذا كان الخطأ المغتفر راجعاً إلى خطورة العلاج و طبيعة المرض من دون أن يرجع إلى مهارة الطبيب أو غفلته فهل يكون ضامناً لو حصل التلف؟

الجواب : لا يضمن إذا أعمل دقته و احتاط في المعالجة.

و : ١- هل يصح أخذ البرء قيداً في عقد اجارة الطبيب بنحو تنعقد الاجارة على أساس البرء و الشفاء؟

الجواب : نعم، اذا كان يحصل البرء عادة بعلاجه.

٢- و على فرض الصحة، إذا لم يحصل الشفاء فما هو الحكم أيستحق الطبيب أجرة ام لا؟

الجواب : لا يستحق أجرة.

کفالت

س ۱: آیا وقتی که عقد کفالت بین کفیل و «مکفول له» حاصل می‌گردد از اراده و انشای هر دو به نیابت کفیل در انجام عمل احضار می‌توان برداشت کرد که در این بین وکالت در احضار اگر چه تبعا حاصل شده است ولی از باب وکالت وجوب احضار بر کفیل نیست؟

جواب: در صورت تحقق کفالت با شرایط آن بر کفیل لازم است مکفول را احضار نماید و حکم خاص وکالت در این موارد ثابت نیست.

ودیعه (امانت)

س ۱: مدتی پیش اینجانب به علت خرابی وسیله نقلیه خودم از برادر همسرم درخواست کردم که موتورشان را به من بدهد ایشان هم موتور را از منزل بیرون آوردند روشن کرده و به من دادند. البته قبلاً چند دفعه موتور را از ایشان گرفته بودم اما این بار به علت اختلافی که با خانواده همسرم پیدا کردیم از بنده شکایت کردند که خیانت در امانت کردم، این در حالی است که نه خبرم کرده‌اند نه تماسی با من داشته‌اند و نه پیغامی فرستاده‌اند که موتورشان را عودت دهم آیا این مصداق خیانت در امانت است؟

جواب: در مقدار زمانی که اجازه تصرف داده‌اند و در حد تصرفات متعارف، خیانت محسوب نمی‌شود، ولی اگر پیش از این زمان یا به نحو غیر

متعارف تصرف کرده‌اید جایز نبوده و بر خلاف امانتداری است.

س ۲: فردی در خارج از کشور به مسافری امانتی سپرده بود که در تهران به فرد ثالثی برساند، ضمناً به او گفته بود که اگر زحمتی یا کرایه‌ای داری بگو، حامل با کمال رضایت و میل پذیرفته بود. روز موعد، شخص ثالث در تهران با حامل تماس می‌گیرد که همچنین امانتی به شما سپرده شده، حامل می‌گوید: بله، فلان منطقه در تهران بیا و امانت را تحویل بگیر، شخص ثالث به آنجا می‌رود ولی ایشان حاضر نمی‌شود و چندین تماس تلفنی را بی‌پاسخ می‌گذارد، در نهایت با یک پیامک ادعا می‌کند معذرت می‌خواهم امانتی مفقود شده یا مثلاً در فرودگاه به سرقت رفته است، اکنون با گذشت بیست و پنج روز این ماجرا حتی حسب ادعای خودش که مفقود یا سرقت رفته پیگیر ماجرا نشده که چه بسا اگر در فرودگاه این اتفاق افتاده باشد با پیگیری و شکایت به سر انجام برسد، حال آیا نامبرده ضامن است؟ که علی‌فرض صحت و ادعای نامبرده آیا پیگیر نشدن این شکایت و به دنبال شکایت نرفتن می‌توان حمل بر کوتاهی و قصور کرد؟

جواب: به طور کلی شخص امانتدار ضامن نیست مگر ثابت شود که کوتاهی کرده در حفظ امانت و طبق متعارف در حفظ آن عمل نکرده است و تشخیص موارد آن با خود مکلفین است.

س ۳: يك فقره چك به شخصي در ايران به عنوان نماينده يك شركت در خارج از کشور سپرده می‌گردد که پس از انجام یک سری عملیات بانکی لاشه چک مذکوره به وی مسترد گردد و پس از اتمام این عملیات بانکی مدیریت شرکت خارجی با حضور در بانک صراحتاً با قید شماره چک اعلام

۵۵۲ استفتائات ج ۱

می‌نماید که چک مذکور در نزد نمایندگان وی در ایران امانت می‌باشد و ملزم به استرداد آن می‌باشند ولی بعد از مدتی شخصی که چک نزد وی سپرده شده بود از طریق کارمند خویش و اخذ گواهی عدم پرداخت جهت وصول وجه چک مذکور اقدام می‌نماید. آیا در این خصوص خیانت در امانتی صورت گرفته است؟ آیا شخصی که چک به وی سپرده شده ملزم به استرداد لاشه چک می‌باشد؟

جواب : در فرض سؤال، بر شخصی که چک به وی سپرده شده لازم است چک را به صاحب آن برگرداند.

س ۴ : اینجانب موبایل خود را به دوستم سپردم اما به دست وی نداده‌ام و در مقابل او گذاشتم و به او گفتم که حواست به موبایل باشد تا بنده کار خویش را انجام بدهم و بازگردم اما پس از بازگشت موبایل من را ربوده بودند و او منکر مسئولیت می‌شود و می‌گویند که هیچ مسئولیتی بر عهده من نیست، اما او قبول کرده بود که موبایل را حفظ کند تا من بازگردم اما الآن می‌گوید که من در آن لحظه حواسم نبوده و موبایل را دزدیده‌اند در حالی که مسئولیت را پذیرفته بود، آیا دوست من ضامن است؟

جواب : چنانچه قبول کرده که امانت را محافظت کند ضامن است و ادعاهای بعدی او که بی‌توجه قبول کردم مسموع نیست.

س ۵ : اینجانب چکی به مبلغ فلان به عنوان امانت فقط به وکیل شرعی و قانونی شخصی تحویل داده شده است و در مورد فقط امانت بودن فقط هم سند و شهود گرفته شده است. اما موکل چک را به اجرا گذاشته برای گرفتن مبلغ آن. آیا این عمل شرعاً خیانت در امانت محسوب می‌شود؟ آیا این

شخص ثالث (موکل) حق چنین عملی دارد؟

جواب : چنانچه به او بدهکار نبوده نمی توانسته چک را به اجرا گذارد.

س ۶ : چند قطعه زمین به طور امانت نزد کسی بوده و وی که امین بوده است قسمتی از آن‌ها را به افراد مختلفی فروخته است و قسمت باقیمانده را نیز بعد از حدود شصت سال غاصبانه تحت تصرف خود نگهداشته است. صاحب اصلی زمین که در ایران ساکن بوده از دنیا رحلت کرده است و فرزندان وی به دنبال پس گرفتن زمین‌ها هستند. حکم شرعی زمین‌های غصب شده و بیعی که در قسمتی از زمین واقع شده چیست؟

جواب : فروش امانت و مال غصب شده بدون اجازه مالک باطل است.

س ۷ : تعدادی انگشتر به یکی از دوستان امانت داده بودم تا بفروشد مقداری از آن‌ها باقیمانده بود که فرد امانت گیرنده (امین) تماس گرفت که تعداد باقیمانده آن‌ها را چه کنم؟ بنده گفتم به آقای فلانی برسانید ولی شخص امین این کار را انجام نداد و آن‌ها را در محل امنی در منزل خود مخفی کرده و به یک سفر چند روزه رفته بود بعد از مراجعت متوجه می شود که دزد به منزل ایشان دستبرد زده و از جمله این انگشترها را به سرقت برده است آیا شخص امین ضامن می باشد؟

جواب : اگر از او خواسته‌اید به شخص معینی بدهد و او برخلاف خواسته شما در منزل نگهداشته ضامن است.

فهرست

پیشگفتار.....	۵
اجتهاد و تقلید.....	۷-۲۰
طهارت.....	۲۱-۸۲
۱- نجاسات.....	۲۱
۲- مطهرات.....	۲۸
۳- احکام وضو.....	۳۵
۴- غسل جنابت.....	۴۱
۵- احکام بانوان.....	۴۳
حیض.....	۴۳
استحاضه.....	۵۵
نفاس.....	۵۷
۶- احکام اموات.....	۵۹
غسل مسّ میت.....	۵۹

استفتائات ج ۱	۵۵۶
غسل و حنوط میت	۵۹
کفن	۶۴
نماز میت	۶۵
دفن	۶۶
نبش قبر	۷۲
متفرقات احکام اموات	۷۴
۷ - احکام تیمم	۷۷
۸ - احکام وسواسی و کثیر الشک	۷۹
نماز	۸۳-۱۶۴
۱ - اجزاء، شرائط و موانع نماز	۸۳
۲ - نماز مسافر	۱۰۱
۳ - نماز جماعت	۱۲۵
۴ - احکام مسجد	۱۴۵
۵ - نماز جمعه	۱۵۰
۶ - نماز آیات، نماز قضا و نمازهای مستحبی	۱۵۳
۷ - نماز استیجاری	۱۵۸
۸ - مسائل متفرقه نماز	۱۶۱

فهرست ۵۵۷

روزه ۱۶۵-۱۸۴

۱- نیت ۱۶۵

۲- مبطلات روزه ۱۶۶

۳- شرائط صحت روزه ۱۷۰

۴- روزه قضا ۱۷۲

۵- كفاره روزه ۱۷۳

۶- مسائل متفرقه روزه ۱۸۰

اعتكاف ۱۸۵-۱۹۸

۱- شرائط صحت اعتكاف ۱۸۵

۲- مبطلات اعتكاف ۱۸۹

۳- قضای اعتكاف ۱۹۴

۴- مسائل متفرقه اعتكاف ۱۹۵

خمس ۱۹۹-۳۰۰

۱- تعیین سال خمسی افراد شاغل و غیر شاغل ۱۹۹

۲- مؤونه ۲۰۳

۳- خمس درآمد ۲۲۷

۴- خمس سرمایه، ابزار کار ۲۷۳

استفتائات ج ۱	۵۵۸
۵ - مصرف و پرداخت خمس	۲۸۰
۶ - حکم مال غیر مخمس	۲۹۴
۷ - مسائل متفرقه خمس	۲۹۸
امربه معروف و نهی از منکر	۳۰۱
زکات	۳۰۳-۳۱۴
زکات فطره	۳۰۷
حج	۳۱۵
خرید و فروش	۳۲۹-۴۱۸
۱ - شرائط فروشنده و خریدار	۳۲۹
۲ - شرائط جنس و عوض آن	۳۳۰
۳ - احکام شروط	۳۴۰
۴ - تسلیم و قبض	۳۷۲
۵ - معامله نقد و نسیه	۳۷۵
۶ - معامله سلف	۳۸۱
۷ - خیارات	۳۸۴
خیار عیب	۳۸۵
خیار غبن	۳۸۷

فهرست	۵۵۹
۸- احکام خیارات	۳۹۲
۹- معامله فضولی	۳۹۳
۱۰- معاملات حرام	۴۰۲
۱۱- ربا در معامله	۴۰۵
۱۲- بازاریابی شبکه‌ای	۴۰۸
۱۳- مسائل متفرقه خرید و فروش	۴۱۰
شرکت	۴۱۹
صلح	۴۴۳
اجاره	۴۵۵-۴۸۳
سرقفلی	۴۷۵
مضاربه	۴۸۴
جعاله	۴۹۰
حجر	۴۹۳
وکالت	۴۹۶
قرض	۵۰۵
دین	۵۱۷
رهن	۵۲۹

٥٦٠ استفتائات ج ١

٥٣١ ضمان

٥٥٠ كفالت

٥٥٠ وديعه (امانت)

